

GRARA DORREI I ONZE
DONES DE LA TERRA

(Memories d'un home d'un altre món)

J. Martí Clará (BEPES)

ESABA DOBBI I ONZE DONES DE LA TERRA

[membres d'un home d'un altre món]

J. Martí Clark

GRANA DORSEI I ONZE

DONES DE LA TERRA

(Membres d'un home d'un altre món)

GUIA DEL LLIBRE

Un plat volador (d'un altre món) a Cals de Cabres. A treballa del
manuscrit original.

Preli minifatura

UNS DIES A LA GRAN PENITENCIÀRIA D'ES

Episodis de la vida d'un futur sergent a la Presi¹
Una curta història de la mare d'un sergent - Petit fitxer
re reclosos extraordinaris - Primera aparició del penat
333 - Enric Frost, el millor delinqüent del món - John Re-
nown, Cap Superior de Policia *x minifatura* quant val vos-
tà? - Paraules en una reunió de banquers que acabà mala-
ment - Mal de caps de John Renown - Més mal de caps de John
Renown - Una lletra d'Enric Frost - La darrera recerca de
John Renown amb la captura del futur 333 - Les primeres
paraules d'un home d'un altre món - (Robinson, l'home de les
Cent llengües, no s'clareix uns mots.)

JOAN MARIA BABELL FERGUSON (340)

Les primeres passes del Bach dels hipnotitzadors. Una cu-
riosa classe de fisiologia. "Al, Tangeléts, no entris o et-
entres tapa't d'ulls" - Un malalt de compromís - Un judici
únic.

GANYA (367)

All, pobret, no sabia viure fora de presidi.

TOMAS YLLANOGA BIGHONDO (350)

Mare de Déu, aquell home fent bitllets de Banc! - "Hi ha
algú de vostres, senyors, que ens vulgui deixar un bit-
llet de mil?" Paraules del President del Judici de proves
contra Tomàs Yllanoga - Un bitllet d'artesanía que arreu
que els honors de figurar en un museu.

ANDREU MILANS PEREIRA (334)

La millor memòria de la humanitat... i l'agafaren perquè
no es recorda de tancar una porta. - La Fundació marcani's
histori i la senyora Milans - Tot sigui per la cultura -
de clar, els Bancs és dels llocs on n'hi han més de
diners - Un cercador d'emocions - Vaudeville a casa el
Joler Granelli - Uns xiscles i unes boies en la nit.

✓ (2) 67 11
PONS ADALBERT (329)

Don dits dos ja no en corren - Un rossinyol metàl·lic, viu
- Oixes, coixes, i 373-4-2-9-M2 - La desesperació
de la invulnerabilitat - El deixaren sortir una cixa de
presidi per anar a obrir una caixa que no es podia obrir
en la qual cosa hi havia l'honor nacional en joc - Una cel·la
especial i escopinades ministerials.

ENRIC POMERANZ BLAU (335) ✓ 105 63

Qui no ho faria, senyors, si pogués... El penat Pomeranz
s'havia casat vint-i-nou vegades!

ARTUR MAILLART (360) ✓ (1) 63 105

Un flequer d'abans de la guerra - Inconvenients de dir-
se Ernestina - El senyor Vellès, metge - De petits, e
n'ella, que l'havien ensenyada de creure al doctor - Una
fornada mortal de necessitat.

VIDAL VERDIER MARAT (332) ✓ 72 115

L'home que ha fet dir més als a la gent - Ell, en aquest
món hi ha d'haver de tot, es guanyava la vida pels circo
saltant damunt el públic i de quan més alt millor - Una
caiguda damunt un sputament en pes amb baixes de consi-
deració.

Rokilac 531
ENRIC VILAMARI GHOSH (320) ✓ 72 115

Diversos d'una illa. Illa que no s'ha a cap carta de mar.
Diverses versions del descobriment d'una illa - El vintge
de la goleta "GUK" - "GUK", vaixell d'anomenada - El més
gran temporal de tots els temps - "D'això en diuen l'Oceà
Pacífic" - paraules d'un pre-neufreg en el darrer vintge de
1500 passatgers, tripulació apart - Un tiburó entra al de-
partament de segona classe - Un naufragi organitzat - "Prou, naufragi"
senyor professor. En nega - És clar, els 1500 passatgers
havien pagat per anar a Austràlia i se li negaren tots.

Una sessió privada del Doctor Fergusson 83 115

La ff d'Enric Frost.

EL DESCONCERTANT RELAT DEL PENAT 331 86 115

una història de bufarada del Planeta Junt

Les primeres planes de Mars - La veua de ~~terra~~ - Guerres -
el prestigi dels generals - El famós "Ja n'hi ha prou" de
assolir el general més general de Mars, amb la conquesta
del setanta-cinc per cent del planeta i amb la caiguda
d'un imperi a causa d'un hom i dos ulls verds - La darrera
guerra - Astronomia - "La Terra és habitada!!!" - Al segon
gran Congrés de Pru - "Aquí Mars. Ens volem bé?" - Una batalla
nocturna amb gent d'un altre món - Ulta Terra, primer
cervell de Mars - L'expedició a Delta, satèl·lit de ~~terra~~
Tot un senyor periodista, i un ministre boig - Una odissesa
molt més odissesa que la més coneguda a través d'un noticiari
radiofònic dalt d'un satèl·lit de deu quilòmetres de circumferència.
- El Consell ~~salvador~~ - Ulta Terra prepara el primer
viatge interplanetari a la Terra - La gran caiguda d'un
savi, des de vint-i-cinc metres d'alçada - La tràgica conferència
d'un general - "Ai, que ja ens han vist".

11 a la
Terra
hi ha
Junt!

un dia d'efluvi ordinari

ONZE HOMES ESPOLSIATS A LA LLIBERTAT

Zerguasson altra vegada - "Per què no anes tots a Mars?"
Una reunió al despatx de l'Alcald - La visita del Governador -
Desfilada de personalitats - El dijous de la llibertat - "Aquí hem rebut tots". "Encara que en seti aquí
no hi torna a entrar" - paraules de l'Alcald i el rebre una
formidable plantofada del penat número 367

una història d'un altre petit planeta man danya la

ELENA ROZZO

Es clar, si era la primera que veia! - Un petit drama
amb el següent repertori: Un banc, tres metres quadrats
de sorra, una senyora guspiassim i un home de Mars -
"Mladre!!!" - La segona equivocació d'Elena Rozzo - El me-
revel·lió soani d'Enric Vilamarí - "...volies un genare ex-
traordinari, el aquest no ho és, el mai!" - paraules d'ig-
nasi Rozo a la futura sogra d'un home d'un altre món

JEANNINE i LA SENYORA MICHELET

"Encara no l'has vista prou bé?" - París...és París -
La senyora Michelet, premi Nobel del París nocturn - "Ars
protegeix l'Astronomia" - paraules del senyor Michelet al
veure l'acostament de Junt a la Terra - Obres d'art de To-
mas Yllanoge en un bell de nit

YAKKO

Un topic d'oxya Meruyama - El nas més bonic del món -

La tensietat japonesa - Un petit Pearl Harbour - On es troba el per què d'aquestes paraules en japonès: "Tokutei-kai Kiku Nihon" - Un sabre famós en ucló - Un kara-kiri Ferguson conferenciant. Tema: Relacions entre homes i dones - El pelegrinatge de l'oblit - Itàlia - "A més hi ha un quadre d'aquest home" - paraules de Gràcia porrei davant un quadre del Tizit (pare).

BERTA PELLINI 5

231

"Ah, si jo em pogués casar amb una tiple lleugera!" - El concert inospitat dalt el 32 HP de Benessimo Totellini - Operes i poca roba

156

ROSETTA PELLICO 6

165

"Vedere Napoli e dropo morire" - Un documental del Vesuvi amb Plini, el Vell - Macarrons a la italliana - La dinastia dels Pellico i curta història d'una nit de noces amb el Vesuvi aprop - La meravellós cançó - la platja de Torre del Greco, de nits - la transfiguració de Rosetta Pellico.

MARTA DE MARGITAI

7 de Múica fe de Rosella Pellico

307

Schubert - Un bes per un concert - "En tres dies t'has jugat tres-cents anys - Conseqüència de voler acabar "La Inacabada" i heroisme per evitar un estrepit - Demostració que les dones són de molt mal entendre - Una carta de Pomeranz viviant la seva XXX^a Volta al matrimoni - Espinones i Temístocles, Apelles i Fídies - El Partenó - Llanduistat, a més - Bunes d'exportació -

ANTEA 8

1, sobrelle, Antea al, afrodite, quins, plaus, un, pel, fe!

Confidències d'una filla natural de Cronos/Zeus - "Jo sóc Antea filla del pare dels déus" - "Jo he vingut d'un altre món per veure'us" - Zeus amb coll i combat - Praxitel·les, la Venus de Milo i son mutil·lador Escopas - La conversa d'Alteó en cèrvol per haver assolit a prisa filla, sense parlar, un dia que Artemis es banyava - "Ah, Antea que et perillien 250 segles!" - Una tragèdia grega - La meravellós i sobrenatural dansa de l'amor primer, demana per Antea - La formidable entrada en joc del pare dels déus i dels homes - "Visca l'amor" - Discurs final de Zeus.

ETHEL RICKSON

Baridam

205

44

La Forcadell veïna de la illogeta, la dit d'Onofre - La influència de les Hombres i una Font - La Policia! - Dubtes de Miss Knox - Una història de Simone Grey - "No, Fergusson, no" - Emprisonats - "Eleanor, pobre, no plorin més" - Fergusson, altra vegada - Un comiat especial a la cambra de l'Agent més brillant de Mr. Clive, amb un "benedict sigui Fergusson".

EN RUTA A L'ILLA D'ENSIC VILAMARI

Londres - Seïra - La gran missió d'una ferra de la llei - Andreu Milana fa practiques de memòria - Santa Elena i Napoleó Bonaparte - Enric Vilamari en funcions de capità de vaixell un dia de temporari - Un desembarc.

JOANA LATIMER

La història d'amor més trista del món - Les memòries de Thomas Mac Murray, irlandès i capità de la marina mercant - Amor i manca de vent - O'Connell - "Quants n'heu mort d'anglesos en la vostra vida?" - El darrer viatge de Joana Latimer i Tom Mac Murray - La sublim follia - "Per què plores, mariner" cançó de Tom Mac Murray executada en un lloc on no hi havia ningú viu per poguer-ho fer.

a quítil!

Comença la construcció de l'"ORIO", avió interplanetari - "Més generala ja van mudats" - La febra del treball i el desxiframent de les senyals de Mars - "Demi-passat marxa" - El darrer passeig de Grara Dorrei per la Terra - Rialles fantàstiques a la jungla - Concentració de les anistats famelics de l'home de *l'eta* - "Qui et pot fer l'amor com jo cantant 'La Tosca'?" - El pecat d'haver-ne estimades tantes, amb l'enfollidora cursa pel bosc - El nou encontre amb Joana Latimer, morta de feia segles - A Mars, a la fi - De nou, la rialla - Darreres paraules de Grara Dorrei, home de Mars.

Un drama al domicili particular del senyor Grara Dorrei, Catedràtic de Ciències Econòmiques de la Universitat de Gruandria, a Mars - La festa de fi de curs - Bicarbonat, i l'autèntic viatge d'Ultra Terra a la Terra - "Ciutadans...!" - L'equívocació de Mateu Trull, savi, revisador de missatges de Mars a la Terra.

Era una tarda de maig. Feia temps que no havia vist la mar des d'un dels millors miradors que té -costarà de fer dir que no és el més bell- a qui hagi anat més d'una vegada, pels solitaris i grocs camins que s'enfilen per l'esquena de les muntanyes que aguanten a la mar, fins a la glòria del cim de Puig Romí que té, entre altres coses, Tamarit als peus- i el mirador em meravellava de la mateixa manera de quan mesos, anys enllà, podia anar-hi gairebé cada dia. Tenia els mateixos colors purs al voltant meu: el blau de la mar, el verd dels pins i el groc de les ginesteres. I al damunt el cel, immens i pur. La tarda era d'una calma absoluta, total. Enllà, feia la calma encara més senyora i majora de tot, el pas inescapable d'un velar. Com sempre que feia estona que mirava la mar em sentia presoner d'ella, no sabia trobar el moment de deixar-la, i, el temps, com tantes vegades m'havia succeït, em passà volant. Fosquejava. Al sagnar-me per anar-me'n, vaig veure a prop meu la primera plana d'un diari. Ah, com desentonava enmig aquell monument silenciós de naturalesa pura, l'exponent més viu de dos mil anys de civilització! Era la vida de cada dia que venia a dir-me, però, que el món, per la majoria dels mortals, era allò que deien silenciosament aquella divisió de lletres impreses: les còtitzacions de borsa, els mal de caps de Mr. Clement per mantenir en bon estat de salut els vuit diputats de la seva migreda majoria, postes de llarg, el pressupost americà, la manca d'aigua, la inescapable memòria de Don Natali... La primera cosa que em passà pel cap fou destruir aquell paper imprès que

tan brutalment em feia baixar d'aquell món ideal al qual la contemplació de la mar m'havia fet pujar. I quan m'ajupia ple de males intencions contra el periòdic vaig veure uns titulars a grans lletres. Almenys no hagués sapigut llegir! Però aquesta atracció imperiosa, fatal, que les coses impreses han tingut sempre damunt meu em feu, vulgues que no, passar la vista per aquella plana i salvar la vida al periòdic...Beh, platets voladors! Platets voladors veïnant de veure la mar a PuigRomi...I, malgrat tot, els ulls no se'm movien d'aquella plana. Havien estat vistos en diversos llocs... Aviadors en ple Pacífic, un alcalde, uns observadors d'un camp d'aviació...Uns que havien trobat les restes d'un aparell estrany amb uns éssers de mig metre d'alçada, carbonitzats...Com era possible que... Però encara hi havia més: Declaracions d'algú que veu baixar de cel amunt unes màquines lluminoses on hi veu uns senyors vestits de blanc, esvelts, elegantíssims i que, al veure's observats fugen ells i màquines a velocitats de vertígen...Però si fins a Reus en van veure! Mes avall hi han les opinions dels savis: restes d'explosius que la darrera guerra deixà pel cel...proves d'aparells dirigits per radio...missatges d'altres móns, concretament, de Mars... Qui fou que tingué l'humorada de venir a llegir aquestes coses a un dels millors miredors de la mar del país? Mars! Altres mal de caps deuen tenir, si en ténen algun, que llençar missatges a la Terra... Amb tot, vaig recollir les planes del periòdic i vaig empen-

dre el camí de tornada tot llegint. I, obsessionat amb la lectura vaig agafar, es veu, un camí per altre i va passar-me quelcom que rarament ha passat mai a gent d'aquest país tornant de veure la mar: em vaig perdre. Ho dic una mica avergonyit ja que em ventava de conèixer bé els mils camins que ven i venen per tota la costa i més d'una vegada havia dit que els podia seguir i resseguir amb els ulls tancats. Sí, m'havia perdut. I se'm feu fosc. I se'm feia impossible ja nit closa del tot, reconèixer el lloc on em trobava...I tot per culpa d'aquell maleït diari que incomprendiblement encara portava a la mà i que no deixava...Plats voladors... Seria bona que... I instintivament vaig mirar enlaire. Enllà d'enllà, entre uns núvols, brillaven uns estels...Missatges de Mers...Bah, bah, m'havia desorientat, però què dimoni, no n'hi havia pas per pensar en missatges d'altres móns!

Les clarianes de cel entre els núvols quedaren closes del tot. Un tro es sentí al lluny. D'altres li contestaren. Només em mancava això -vaig pensar- ara plourà. I sí, va ploure. Un ruixat furiós que em deixà moll del tot. Vaig posar-me nerviós i em vaig posar a córrer sense saber on corria. Sentia que arboixos i argelegues se'm clavaven pertot, però seguia corrint. Fins que vaig arribar a un bosc de pins d'abans de la guerra. No podria pas dir, certament, el temps que vaig passar corrint. On em deuria trobar? Caminava cegat per l'aigua que queia sense parar i cada vegada amb més intensitat. De-

manava, a qui fos un llamp perquè em deixés veure quelcom del lloc on em trobava. I el bosc s'aclarí durant un segon. A poques passes hi havia una barraca feta amb canyes i branques de bruc. Recordava haver-ne vistes d'altres quan en aquest país plovia més, amb un lleteret que deia que es prohibia l'entrada als gossos. Em vaig ficar a la barraca. No sabia on era però almenys allà no em mullaria. A dins no hi havia ningú, ni gossos. Vaig començar a esternudar... Si hi hagués quelcom sec per posar-me al damunt. Anava tempir... A les fosques vaig fer un petit reconeixement. Vaig trobar quelcom penjat a una de les parets interiors i sec. Una manta. Tenia sort. Vaig treure'm la roba molla i vaig embolicar-me amb aquella manta. I no parava de ploure... Mère de Dieu quina nit m'esperava! I tot per volguer llegir les darreres novetats sobre els platets volants. Vaig sentir un odi de no dir pels diaris que vaig jurar-me que seria etern. I, malgrat tot, embolicat com anava amb la manta seguia tinguent a les mans la causa del meu desastre. Me'l guardaré per record d'aquesta nit -vaig dir-me. El fred m'havia passat una mica. La millor cosa que puc fer, vaig dir, es posar-me a dormir aquí i demà de dies, ja en parlarem. Em disposava a fer-ho quan vaig donar-me compte, esverat, que l'aigua començava a filtrar-se pels costats de la barraca en proporcions alarmants. Vaig canviar de posició anant més al centre del refugi i allà ja hi havia aigua corrent! No tenia altra solució que deixar la barraca i caminar a

la bona de Déu que a un lloc o altre arribaria. No podia ésser que hagués caminat tanta estona sense trobar un camí o una carretera coneguda... Vaig sortir. El bosc de pins s'anava fent més clar i, ja ^{era hora} ~~era hora~~, a cosa de sis-cents metres brillava una llum. Me n'hi vaig anar. Segur que es tractava d'una de les moltes casetes que entre els rectangles dels sembrats i vora les vinyes hi ha escampades per l'espècia de les muntanyes de la costa, i que ^{adher} ~~adher~~ hi trobaria algú conegut. Demanaria el camí que menava a Palafrugell, on passava uns dies, i que em deixessin fer una mica de foc per eixugar la roba molla que portava, ~~a collir~~.

Vaig trucar. Cap resposta. Vaig repetir els cops amb més intensitat. A dins se sentí soroll de passes. A la fi la porta s'obrí i aparagué, amb un llum a la mà, un ciutadà que mai no havia vist.

-Bona nit- vaig dir tan amable com vaig poder.

El vell -l'home del llum devia fregar, si no la passava, la setantena-, em mirà espantat. Acostà més el llum i llavors em vaig adonar del lamentabilíssim aspecte de la meua persona. Anava ple d'esgarrinxades per cames i braços i per únic vestit una manta embolicada al cos, un farcell de roba a una mà i un diari, aquell diari, a l'altra. Vaig intentar adobar la mala impressió que la meua figura devia haver causat al vell i vaig dir:

-Perdoneu, seria tan amable de dir-me...

-Us diré tot allò que vulgueu, senyor...

-Jo només vull que em diguen on puc trobar...

-Jo ho tinc, senyor, però...

Per qui m'havia pres aquell home? Per què em mirava amb els ulls tan oberts? Què era allò que deia que tenís? Per què es mirava tan esverat aquelles planes de diari que jo portava a la mà? Quina por i de què deuria tenir-la aquell home en un país on passen anys sense passar res fins a tal punt que els fets més transcendents durant temps i temps han estat la manca d'aigua, un atracament frustrat a can Frigolet, un mas dels afores del poble, i, modernament, fer fortunes venent pans de terra vora les platges?

-Entri, senyor, entri i renti's les ferides. Ho sento com no es pot pensar que per no conèixer els camins...Jo no hi vaig veure ningú allà dalt quan caigué el platet...*allà*

Allà hi havia quelcom que aquell home encara no havia dit clar del tot. Mai he estat afeccionat a les novel·les, i les aventures, per poques lletres que portin, no s'han pas fet, ben certament, per mi. Però aquella nit, no ho se, sentí un enorme interès en veure quin misteri hi havia darrera les paraules del vell. I vaig ^{decidir} ~~optar~~ per deixar-lo dir abans de dir res més jo. No se què en pensava de mi però les seves darreres paraules: "Jo no hi vaig veure ningú allà dalt quan caigué el platet..." m'obriren de sobte les ganes de saber el desenllaç d'un possible misteri. Em portà sol·licit un gibrell d'aigua neta, i, anant d'un lloc a l'altre, nerviós, i molt

més quan veié que jo deixava el periòdic damunt la única taula de la caseta, em digué després de mirar-se de cus d'ull diverses vegades la plana dels "platets volents":

-Jo els vaig veure molt abans que els diaris en parléssin... No menteixo, senyor...Visc aquí sol, ja fa uns anys. Visc una mica de tot, de la mar, del bosc i de la vinya que volta la casa. Quan el peix és escàs poso unes quantes trapes pel bosc i sempre hi ha un conill amb poca experiència que s'hi deixa agafar. I fou una nit resseguint les trapes que vaig veure les primeres lluissors al cel que van capficar-me. No hi trobava explicació possible i vaig passar moltes nits al ras, més que per les trapes, per aquelles lluissors que m'obsessionaven. I això durà dies i dies. Fou després de passat molt temps que un dia, a vila, vaig veure un diari i vaig llegir les primeres coses sobre el platets voladors...Deien que eren màquines volants que venien d'un altre món, i jo les havia vistes, jo les havia vistes! I jo em deia per mi tot sol que potser alguna d'aquestes màquines baixaria aprop d'aquí i que potser hi hauria a dalt homes d'un altre món...com el senyor, potser...

Em costà un esforç no interrompre el vell, però no ho vaig fer. Per què? No ho se. Puc assegurar que era la primera vegada que, poguent, no intentava posar les coses en clar. Malgrat això no les hi vaig posar. I el vell continuà el seu relat, una mica més nerviós que abans al veure que a n'el seu "potser" no seguia altra

cosa, de part meua, que el meu silenci.

-...I tot això fins absens d'ahir. Les lluisseors que feia dies, millor dit, nits, que no veia, es reproduïren de nou. Passeven com un llampec, venint de terra endins, i es perdien enllà la mar. Però fa dues nits...

Feu una petita pausa i un petit tremolor li mogué els dits de la mà esquerra. Jo seguia escoltant-lo en silenci. I continuà:

-...Fa dues nits vaig veure una llum més forta que les altres. I aquella no es perdé enllà la mar. Feu una gran volta al damunt on jo m'estava. I seguí voltant, potser el senyor ho sapiga millor que jo...és clar...voltant, empetitint cada vegada més el cercle de les seves voltes. La llum, d'un verd intens, passà a un vermell enlluernador. I baixava, baixava, deixant tot el bosc il·luminat... Potser arribà a trenta canes al meu damunt. Llavors em va entrar una mena de por i vaig tancar els ulls. I vaig sentir un gran terrabastall i vaig veure una resplendor més viva que durà mig segon només. Tenia por, sí, però amb tot, vaig córrer cap on em semblà sentir aquell soroll enorme. Al cim Cala de Cabres hi havia una resplendor i va semblar-me veure-hi una gran fumera. Hi vaig arribar esbufegant. Una fortor, com de sofre, omplenia l'aire. A deu passes d'on jo era hi havia un infern de ferros recargolats, roents. M'hi vaig acostar per si hi havia algú que necessités ajut, i, no havia fet més que pensar-ho això, que aquells ferros encesos, com

si fossin vius, es recargolaren poderosament i feren un gran salt al buit...Quan arribaren a la mar, una gran columna de fum s'eixecà fins on jo era, espectador únic i mut del grandíol·la espectacle... Vaig resseguir els voltants d'on havia caigut la màquina. No hi havia res enlloc. Fou quan ja tornava a casa impressionadíssim per tot allò que acabava de veure, que, a uns dos-cents metres del lloc del sinistre vaig trobar-la, i...

I el vell obrí un armari. Al tombar-se de nou cap a mi, portava a la mà una arqueta metàl·lica d'uns dos pams quadrats de superfície i uns vint centímetres de gruix. Una de les cares era abonyegada i semblava una mica oberta.

-...aquí la té, senyor...

Em mirava amb ulls brillants, esperant. I encara va dir-me:

-Us juro que no guardo res més. La casa és petita i pot comprovar-ho ben fàcilment.

El relat del vell va impressionar-me. I el vaig creure. No feia cara de mentir. Tenia l'arqueta a les mans. Quin seria el seu contingut? Era en veritat, el missatge d'un altre món? Seria veritat que a Mars hi havia algú que ens deia coses? Em feu por emportar-me'n l'arqueta sol. Què hi hauria? Quelcom viu? Diners? Un explosiu? Què em diria el vell quan li digués que jo era de Palafrugell i que no tenia res a veure ni amb la caiguda de la màquina ni amb l'arqueta que tenia a les mans?

Ell degué comprendre que jo dubtava de quelcom perquè va dir-me suposo en segona intenció:

-No l'obra per veure si hi és tot?

-Obrim-la. Ens partirem allò que hi hegi- -li vaig contestar.

Ea mirà amb una mirada nova i quan pensava que em demanaria l'arqueta que era ben seva, temerós també, potser, del seu contingut,

-Obrim-la - va dir.

Foren ben emocionants els moments que passaren abans no buidàrem el contingut d'aquella caixa misteriosa. El seu contingut ens decebé als dos. No hi havia altra cosa, per estrany que sembli, que un piló de papers manuscrits relatant una fantàstica anada d'un home de Mars a la Terra, escrita, per estrany que torni a semblar, en el mateix idioma en que son fetes aquestes ratlles. Es el relat que podeu, si voleu, llegir a continuació. Jo no he tocat res, al passar-ho a màquina, de com estava escrit. Unicament m'he vist obligat a fer alguna plana nova ja que l'original, degut potser a la violència de la caiguda i a haver-se obert una de les cares de l'arqueta, no hi era. Com podreu veure, la diferència d'estil d'un món i l'altre, és de molt bon observar.

Preliminaris a la Gran Penitenciària

...397, 398, 399... i 400. Mí són tots.

-...397, 398, 399... i 400. Si, senyor, hi són tots.

I els ciutadans que tenien cada dia la mateixa feina: mirar si la població penal de la Galeria F era la mateixa que figurava en els llibres oficials de comptabilitat de la Gran Penitenciària de X es miraren amb un soariure una mica forçat.

- No en falta cap, això és tot - digué el sergent Durand -. Amb trenta anys que porto guardant penats, és la primera vegada que em manen que dongui facilitats perquè se me n'escapi algun, concretament, un. No ho entenc. I és clar, si durant tants anys a mi l'Estat m'ha pagat cada mes precisament perquè no se me n'escapi cap, potser no en se prou encara de fer la feina al revés. Es com si a un músic bo l'obliguessin a tocar desafinant o com si es portés a la presó a la gent que paga contribucions.

-Potser hi estan bé, aquí, què sabem nosaltres -feu Pere Brown, fill de guardians de presons de tota la vida. I seguí:- Jo, estic tan acostumat a viure entre reixes que ja àdhuc quan surto al carrer ho veig tot com si ho mirés de dintre un galliner. Tot és acostumar-s'hi a les coses. A mi ara em donarieu un destí de carter, per exemple, i m'hi moriria havent-me de guanyar la vida anant d'un lloc a l'altre. Potser a ells els passa quelcom semblant i no se'n saben moure ja d'aquí. De mi us puc dir que el Presidi m'ha fet l'efecte del tabac,

que una vegada el proves ja no el pots deixar...Es clar que jo, per ara i tant, encara puc sortir alguna estona al carrer, però durant les hores que passo a casa, si em vegéssiu qui sap per qui em prendrieu. Porto el mateix vestit que usà durant tres mesos a la presó vella el famós Plat, l'assassí que ha tingut més penes de mort conegudes: 52. Recordo que pel Sant del President n'hi rebaixaren 51...Tinc reixes a totes les finestres, portes i portetes. I per tenir algú autènticament empresonat a domicili sóc el primer col·leccionador de canaris del barri. Tinc tres galliners, sis lloros, rateres a tots els quartos...

- Que alguns estan més bé aquí que no havien estat mai a casa seva i no se'n vulguin moure -digué el sergent Durand com si el seu amic no hagués dit res- ho comprenc...però que aquest ciutadà faci tres anys que no dongui ni el "bon dia" a ningú i que un empresonat de la seva suposada categoria no vulgui ni intentar escapar-se, que és el menys que pot fer un empresonat que s'estimi una mica, perquè vaja, aquest és dels que estan més bé a fora que a dins, no ho entenc. I encara entenc molt menys que ara vulgui que siguem nosaltres que li donguem facilitats. Això és nou...Això...en fi, l'hora, Pere. Està tot en ordre?

-Tot, sergent. Potser la guardia que entra tindrà més sort.

-Donaria els galons de sergent, que és la cosa, després de les meves tres filles, que més estimo d'aquest món, per estar de guardia el dia que...Les nou. Anem.

Un timbre deixà anar durant uns segons el seu so carregat d'ins ac-centuades, i els llums de la nau F. passaren per tres colors distints.

Era la senyal de que la nova guardia havia arribat. Les passes dels homes del sergent Durand es perderen Galeria del Tres Tomasos avall -anomenada així d'ençà de l'execució, el 23 de maig del 18.. de tres penitenciaris que tenien el mateix nom de fonts: Tomàs - i davant la porta 28 es trobaren amb el relleu.

-Res de nou ? - preguntà el sergent Grumol.

-Si res de nou vol dir, en veritat, res de nou, doncs res de nou, Grumol.

-Què hi farem.

-Porteu noves instruccions?

-Donar facilitats. Volen que aquest home faci quelcom, que parli, que intenti escapar-se...

-Jo he acabat els recursos. Llevat de deixar-li la porta oberta descaradament...

-Qui sap...En fi, un dia o altre passarà quelcom. Bona nit.

-Bona guàrdia.

El telèfon sord de Direcció requerí Grumol a l'aparell.

-Si, aquí Grumol. Maneu Capità Blai. Si...si...si. Voleu fer el favor de repetir-m'ho?...Gràcies. Si, si, ja ho havia entès, però... Es farà com maneu, Capità Blai. Estigueu tranquil. Bona nit.

I Grumol deixà l'aparell amb la cara de sorpresa més gran de la seva vida.

-Caporal Ferrer - cridà.

-Maneu, sergent - fue l'al.ludit, i, seguidament: -Que no us trobeu bé, sergent?

-Anit hi ha ordres de deixar-li la porta oberta. Què us sembla? Ara digue-me quina cara es pot fer davant d'això.

-Però...

-Són ordres. Ells cobren més que nosaltres per pensar més i millor que nosaltres. Es veu que porten un pla. Pareu atenció: La missió que ens han encomanat a nosaltres és aquesta:

La missió encarregada als homes de Grumol era:

Provocar unes variacions de llum a la cel.la del penat número 333; enviar-hi, per tornar-ne a sortir, és clar, a l'electricista de la casa amb instruccions de declarar que l'avaria venia del defora; obrir la reixa de la cel.la; deixar anar, l'electricista, una interjecció de pes justificant-la diguent que s'havia descuidat una eina; sortir de la cel.la deixant reixa i porta imés coses hi hagués obertes, i apagar una vegada tot obert, el llum de tota la nau F. Es feu tot al peu de la lletra. Passaren deu minuts, i

-Caporal Ferrer.

-Maneu, sergent.

-Què?

-El 333 dorm com un àngel.

-Si em fos permès diria al Capità Blai que potser si se li donguessin diners a n'aquest home...

I el sergent Grumol comunicà a la Direcció el poc falaguer resultat de les seves gestions.

-...Dona com un àngel, Capità Blai...Per nosaltres no s'ha pas perdut...Jo estava pensant, si no que no ho volia dir, que potser si li donguéssim diners...Vos també hi havieu pensat?...Com maneua, Capità... Bona nit.

I el sergent Grumol es disposà a passar la nit a la petita cambra del còs de guàrdia interior situada a l'entrada del passadís que menava a les naus de la planta baixa de la Casa.

Era, aquella nit, la del 15 de juny del 19.. Feia calor, i sense que la temperatura hi tingués res a veure, el sergent Grumol complia, aquella nit, 47 anys. Havíà nascut misteriosament 47 anys enllà a la Presó Provincial de Dones. L'autora dels dies del sergent Grumol quan aquest ni temps per ésser un senzill policia tenia, feia, quan ell vingué al món, tres anys que estava empresonada. I era prohibit, llavors, que les empresonades rebessin cap visita de l'exterior si no es feia en presència d'alguna autoritat de la Casa. Quan la nova de la gravidesa de la penada arribà a la Superioritat, la Superioritat obrí uns ulls com unes taronges i es feu repetir la nova. L'hi repetiren. El fet arribà a orelles del Governador qui manà que s'obris una informació que no donà cap resultat positiu...La totalitat de la guàrdia interior de la Presó era femenina. Una curosa i total inspecció a la població penal demostrà, almenys quan es portà a cap, que es podia des-

cartar la idea de que es trobés enmig les empresonades algun cavaller vestit amb roba de senyora. L'Alcaid de la Presó tenia 77 anys i una admirable fulla de serveis, però...Es pogué provar que, de tant en tant les visites que es feien en presència d'ell duraven més que allò que el reglament tenia prescrit. I es provà també, que l'Alcaid, als tres vicis capitals de la seva vida -fumar, resoldre problemes de mot creuats, i parlar durant hores de quan el seu oncle era ajudant d'Ulysses S. Grant durant les batalles del Tennessee i del Cumberland- hi havia afegit, darrerament, el de dormir. I s'admeté, ja que cap altra explicació lògica es podia donar a la cosa, que el futur sergent Grumol començà silenciosament i a la seva manera, és clar, a estudiar per policia en el curs d'una d'aquelles dormides en acte de servei de l'Alcaid de la Presó Provincial de Dones.

La història de la mare del sergent Grumol era aquesta:

Tenia relacions amb el fill del director dels Trens Soterranis de X. Tot anava bé fins que el fill del director, quinze dies abans de casar-se s'hi repensà i es mullerà amb la filla d'un dels principals accionistes dels Camins de Ferro del Nordest. Anna Brest, que aquest era el nom de la futura mare del sergent, digué que si el seu casori no s'havia portat a cap perquè la gent no parlés massa d'ella tinguent en compte la posició social del nuvi, que ella sortiria a la primera plana dels periòdics amb matrimoni o sense... I hi sortí. Anna era empleada a les guixetes del Soterrani. El dia que el seu promès es casà amb

la filla de l'accionista, la parella prengué, per iniciar el viatge de noces, el soterrani a l'Estació on Anna despatxava bitllets. Minuts més tard, Anna feia un petit joc de mans a la taula guarda-agulles, amb el següents resultats: Sis vagons destroçats, infinites cames i membres essencials trencats i la núvia impossibilitada pel matrimoni. El retrat i la història d'Anna Brest sortiren a les primeres planes de tots els diaris del país. El nuvi, veient que tot aquell desastre fou provocat per un canvi de senyora en el seu matrimoni, es repensà per segona vegada i jurà a Anna que ell es casaria amb ella o amb ningú. I començà un nou festeig a la Presó, els dies de visita. I fou en una d'aquestes visites que l'Alcaid s'adormí en acte de servei...

La segona vegada que Anna Brest sortí als diaris fou quan aquests anunciaren la seva gravidesa. I els diaris, que no en saben, bastiren sobre aquesta gravidesa una enternidora història d'amor. L'Estat, deien, no té cap dret a tenir empresonat un ésser que encara no té temps d'haver-ho merescut. Reclamem la llibertat de l'empresonat més jove del món al qual, per altra part, la seva mare no pot deixar a mans alienes.

Quan dies més tard, el futur sergent Grumol s'ertia, a dues setmanes d'edat, de la Presó Provincial acompanyat dels seus pares, els diaris parlaren de la famosa penada per tercera vegada. La darrera que Anna Brest acsperà les primeres planes de la premsa, fou ben de doldre tanmateix. Anava, acompanyada del seu marit i de llur fill, que llavors tenia dotze anys, a X. a veure els famosos focs artificials dels dies

de festa major, i, el Soterrani, aquell mateix tren que ella anys enllà havia fet descarrilar per considerar que s'havia donat un "sí" mal donat, prescindí, aparentment per voluntat propia, de la via. L'afaxafament fou total. Anna Brest morí. El seu marit -hauria estat massa exigir-li que es sortís de dos descarrilament- morí. I morí el maquinista i morí el revisor, i morí tothom. Tothom llevat del futur sergent Grumol. Aquest fou recollit per Anton Ribé, ferroviari posseïdor del Premi de la Paternitat -18 descendents en dotze anys de matrimoni- que l'afegí a la seva col·lecció. Quan arribà a casa seva portant la criatura del braç, la senyora Ribé, a qui mai ningú havia vist sense estar embarassada, digué:

-Ai, gràcies a Déu que me'n portes un de fet.

Joan Fadràs, que així es deia l'afillat d'Anton Ribé, cresqué enmig els 18 fills del ferroviari els quals no havia vist mai junts a casa seva: No hi cabien. Hi havia, al Barri dels Ferroviaris, molts veïns sense descendència i el pare més potent del país no parà fins que pogué deixar una criatura a cadascun dels companys de treball que no en tenien.

Quan Joan Fadràs sabé la seva història, per tenir sempre a punt un record pels autors dels seus dies ingressà, quan tingué l'edat, al Cos de Presons i hi entrà amb el nom de Joan Grumol. Guardant penats era una flor i ben aviat ascendí a caporal. La seva actuació, durant l'incendi de la presó Vella, fou remarcable. Li valgué els galons de

sergent. Grumol es jugà la seva integritat per salvar els reclosos de la seva nau. No se n'hi cremà cap. És clar que les cremades que ell sofrí per evitar-ho foren en va, perquè Grumol guardava llavors la Nau Especial destinada únicament a condemnats a la darrera pena... però l'heroisme desplegat perquè aquella gent morís tal com havia disposat la Llei, i no cremada, fou degudament apreciat per la Direcció com si els salvats haguessin estat empresonats a vint anys o a quatre dies.

-Ah, si passés aquesta nit que faig quaranta-set anys -deia Grumol estones després d'haver donat compte al Capità Blai que el temps passava i no passava res més en tota la penitenciaría -... Però passarà quan ells no vulguin que passi, no ara que ho provoquen...

Per aquella nit, el sergent Grumol tingué raó. No passà res. Els grans timbres de les deu naus sonaren escandalosament avisant a tothom que era hora d'alçar-se. Deu minuts més tard un nou cop de timbre avisava els reclosos d'estar a punt per les ablucions matinals. Els guàrdies s'anaren col·locant a les galeries superiors i a les portes que menaven a la cambra d'higiene de cada galeria. Al tercer cop de timbre s'obriren silenciosament les portes enreixades de les cel·les i la gent empresonada, en llargues fileres, s'anà a rentar la cara. La guàrdia nocturna dels homes del sergent Grumol s'havia acabat.

Just
 S'ha acabat de dinar. Es diu, a cops de timbre, que tothom estigui a punt per anar a passar un parell d'hores al gran pati de l'Establiment on, fora escapar-se i agredir la guardia, la gent tenia llibertat per fer moltes coses. Els penats de cada Galeria baixen silenciosament fins que, una vegada tots fora de llurs cel·les, els senyals de tràfic es posen en moviment i dos mil homes numerats i vestits de gris es disposen a passar dues hores una mica lluny de la presó. Això era sempre escandalosament celebrat i els penats anaven, molts, corrents d'un lloc a l'altre per fer una mica la pau de les hores passades en l'estrator de les cel·les. Els nous entrats, amb la roba grisa encara encartronada, es miraven l'espectacle silenciosos i meravellats que gent que no tenia altra perspectiva que passar, anant bé, anys i més anys allà dintre s'agafés les coses d'aquella manera. Es veien homes d'edat jògic i cridant com si no tinguessin més de deu anys i sortissin d'estudi. Uns, s'empaitaven voltant els arbres del jardí. Altres feien tota mena de cabrioles en aparells gimnàstics profusament escampats per la gran explanada. Dues grans colles organitzaven ràpidament una disputada lluita a la corda. Més enllà un compacte cor engegava les cançons més de moda anys enllà... En el camp de esports hi tenia lloc el diari partit de rugby...

En el cor hi havia tres personalitats notables: el director Larsen, un suec que havia dirigit les masses corals més atrevides que s'havien fet a Suècia, però que s'havia girat a trets contra el públic -natu-

ralment durant el darrer concert que dirigí- perquè no observava el silenci que requeria la simfonia que s'estava executant; Angelo Scavo-
ne, un dels millors ^{tenors} contralts del món que malgrat haver ofegat a la seva mare política mentres es banyava a Long Island, cantant encara arribava on volia, i Joan Parserisses. Joan Parserisses havia format part, de l'edat de 12 anys, a tots els cors que s'havien fundat en el poble on vivia. Era un home que no podia viure sense cantar i fou el cantar que el portà a Presidi. Quan per manca de baixos ^{no pogué} es ~~priva de~~ ^{cantar el} darrer cor del qual formava part Joan Parserisses, aquest emmalaltí. Els metges el visitaren i diguéren que si aquell home no podia cantar es moriria. Un oncle de Joan Parserisses que havia fet diners a Cuba, quan a Cuba hi havia diners per fer, es feu càrrec del malalt, li comprà un petit cor i amb quatre dies Joan Parserisses es posà bé. L'oncle, però -no tot ho havia de fer bé- es cash, perdé la solteria primer i els diners més tard, i Joan Parserisses ^{finque de després} es ~~tingué de vendre~~ el cor. I començà el seu pelegrinatge d'un poble a l'altre i d'un a l'altre cor, fins que s'escaigué que un dia passà davant la Gran Penitenciaría i sentí els cantaires. I pensà "aquí es deu poguer cantar anys seguits sense por que els cantador s vagin d'un cor a l'altre". I ja no visqué tranquil fins que l'empresonaren. "Però per què heu cremat l'Ajuntament" li preguntà el dia del judici, el senyor Jutge. "Per cantar" fou la única resposta de Joan Parserisses...

Aquell dia hi havia molt poca gent que no tingués feina en una o

altra activitat. S'havia anunciat la vinguda del Governador per dintre poc dies i tothom es preparava perquè el visitant s'emportés una bona impressió. Una banda de música, gairebé en la seva totalitat integrada per professionals de la semifusa, donava els darrers tocs a les peces escollides pel dia del concert oficial. Una autèntica troupe de circ -l'havien empresonada tota entera feia quatre mesos per robar els diners al públic- assajava els darrers trucs apresos. A Max, el gran cavallista, se li permeté tenir un cavall a la presó per tal de que el dia de la visita del Governador hi pogués haver números de pes. A qui fou impossible de complaure fou a John Cunattham: era el domador de lleons i feres autèntiques de les selves inexplorades de l'Àfrica, segons resaven els cartells del circ abans que aquest fos empresonat...

Al marge de les expansions i activitats de bona part dels penats, hi havien colles de reclusos que es passejaven mandrosament parlant de quan qui els hi havia de dir que es trobarien on es trobaven. D'altres, tombats al sol, fumaven silenciosament seguint amb el pensament, sino que no es veia, el vol del fum de les cigarretes que es perdia cel amunt per damunt la paret del pati... També hi havia solitaris que es passejaven apartats del bullit i lluny de les males companyies... Un d'aquests era el que portava al barret, a l'esquena i a les butxaques, el número 333. Feia temps ja que estava entre reixes i encara mai ningú li havia sentit dir paraula. Ni cap dels companys de captiveri

sabí a qui era ni per què hi era aquell 333 a Presidi. Gent que havia passat per totes les presons del país, declarava formalment que a cap havien trobat aquell personatge, i presitaris de poca volada, d'aquells que "ells" en deien transeunts, que coneixien totes les bones firmes de la societat i estaven relacionats al dia, per les visites que rebien, i per informacions que els hi arribaven dins pots de mermelada o roba interior, de les altes i baixes que es produïen entre els seus companys de treball, asseguraven que aquell 333 no figurava inscrit en cap categoria, de les que formaven el seu estament, ni ningú dels que llavors estaven en actiu no en podia donar cap detall. Perquè ells sabien que el 333 no era el que la policia durant mesos es pensà que era: Enric Frost...I fou precisament per la gran semblança amb aquest geni del furt que el 333 esdevingué el 333. Per altra part, com que d'Enric Frost no se n'havia sapigut res més d'ençà de l'empresonament d'aquell 333, la Superioritat es resistia a creure que el 333 era una planxa més, i no obstant...

Fou per l'abril del 19... exactament el 4 d'abril. Enric Frost havia portat a cap la seva darrera gran actuació que feu declarar al propi ministre de la governació: "Si no fos que no ho puc dir, declararia que a n'aquest home enlloc d'empresonar-lo se li hauria de donar una cosa com el Premi Nobel". I és que foren ^{avui} 17 cops que deixaren la gent meravellada durant mesos. I tots ~~disset~~ en l'espai de tres dies.

Abans, deixar un banc sense diners es planejava durant mesos; desproveir joieries de preu anava per llarg... Enric Frost en tres dies robà els sis Bancs més ben proveïts de la capital i la totalitat de les joies de les marqueses del Barri de l'Aristocràcia, i... en fi, vegem-ho.

El 2 d'abril arribà al despatx del Cap Superior de Policia un "Popolo di Roma" en el que hi havia una informació de Gènova sobre la captura, per la policia italiana, del famós lladre internacional Enric Frost. Una fotografia de l'interessat entre una parella d'agents, i emmanillat, il·lustraven la informació. A la mitja hora d'haver-se rebut el periòdic, la nova es comunicà a tota la policia de l'Estat que tenia l'ordre de capturar Enric Frost de la manera que fos. I John Renown, Cap Superior de Policia, no feia altra cosa que fumar un puro darrera l'altre d'ençà que li havien portat aquell "Popolo" al despatx. Es clar que hauria donat alguns anys de la seva vida per ésser ell i la seva gent els empresonadors d'Enric Frost, però amb tot, el gran delinquent ja no es burlaria més d'ell com ho havia fet tantes vegades des de quan estudiaven plegats fins quan ell, perquè no se'n burlés més, tenia un veritable exèrcit de policies a les seves ordres...

El mateix dia que John Renown començà a fumar més pursos que de costum, tenia lloc a la Residència d'Estiu del director del Banc Nacional la reunió dels directora dels sis Banca amb la caixa més gran i plena del país. L'endemà al matí ^{s'esdevingué} ~~vingué amb~~ aquest seguit de co-

ses en els sis domicilis dels sis Bancs esmentats:

...

-Es estrany, però ell mana...Si, si, pagui'l.

I es pagava un xec de set guarismes.

...

-Es clar, avui és el dia de la reunió. Es deu tractar d'algun negoci nou. Pagui'l, pagui'l.

...

-Un xec de l'amo, de deu, dollars? No ho entenc, però pagui'l.

...

- Una carta del senyor Pere...

-Carai.

-Deia, senyor Manuel.

-Deia carai.

-Es clar, vostè aquí dins, una de les coses que pot dir és carai.

-Doncs miri, faci el favor de preparar tot l'efectiu que tingui i entregar-lo al senyor que ha portat aquesta carta.

-Carai.

-Si, jo també ho havia dit...

...

-Son molts diners, senyor Clapés...

-Ja ho sé, però una de les coses que pot fer un home que té diners és fer-ne allò que li plagui...

...

-Sí, sí, la signatura és ben bé la seva...Fa dies que deia que aquí ens hi ofegàvem i que ens calia un edifici més gran...Potser és un anticip. Com que el Royal va comprar-ne un la setmana passada, ja sap com és ell, per no deixar-se passar la mà per la cara pels del Royal ho faria tot...

...

Durant aquell matí, dels domicilis particulars dels directors d'aquells sis Bancs es demanà repetidament si el director era a les Oficines. Les respostes foren negatives. Fins que es sabé que de la Residència no responien les trucades telefòniques. Estones més tard, els sis homes de confiança dels sis directors es trobaven reunits al Banc Nacional.

-Jo -deia en aquell moment el senyor Clapés-, no ho trobaria massa estrany perquè una reunió de banquers, tal com van avui les coses, no és com abans, si no fos que sense que almenys nosaltres sapiguem que la reunió sigui acabada l'amo m'hagi demanat tants diners...

-No ho trobi rar, senyor Clapés, és el mateix cas nostre.

-I el nostre.

Aquests darrers tres mots els repetiren dos assistents més. Fins que arribà la intervenció del senyor Grassot, del Banc del Nord.

-Tot això està molt bé, senyors. D'una reunió de banquers una de les coses que se'n poden esperar es que es portin a cap negocis que

només ells es veuen en cor d'investir i que s'hi portin rapidament tal com es fan ara aquestes coses. D'acord. I per fer negocis depressa calen diners i disposar-ne depressa, però, volen fer el favor de dir-me, per què m'han portat a cobrar un xec signat per l'amo, de deu dòlars? Quin negoci es fa avui, senyors, amb deu dòlars?

Tothom se'l mirà. El senyor Grassot era una eminència, una mena de Cardenal, dintre' el camp dels números, i sempre era escoltat. Podia sumar les grans columnes de les planes del Majors, de tres en tres; calculava els més enrevessats descomptes en un tombant d'ulls i en un tres i no res donava el resultat de la divisió més complicada. Tothom l'estimava i ell volia a tothom. Unicament tenia un enemic, un enemic que el feia viure rabiós: les màquines de calcular. La primera vegada que un meritori, amb una d'aquelles màquines feu una divisió més depressa que ell, ell, el senyor Grassot, va passar, del disgust, tres dies al llit.

-Senyors, -digué algú darrera el senyor Grassot- en han entrat en caixa.

-Ho repeteixo: ens han entrat en caixa. Aquest deu dòlars del senyor Grassot em fan mala espina.

-Homes, jo allò que trobo estrany és que cap d'ells hagi telefonat avisant...

-Jo...la veritat, no crec...però en fi, el camí més curt per sortit de dubtes és arribar-nos fins a la Residència....

Hi arriben estones més tard. Truquen. Obra Monturiol, servent en cap de la Residència, amb cara de plena normalitat. Coneix la majoria dels visitants.

-Passin, passin. Encara els trobaran reunits. Mare de Déu, aquests homes! Jo no se pas que es pot arribar a dir tantes hores seguides ~~xm-~~rrant sempre...

-Així...?

-Ui, i els crits que fan.

-Ho veuen, senyors?...Ja m'ho semblava a mi...

-Criden, dius, Monturiol?

-No trigaran pas gaire a sentir-los. Criden i piquen a la taula... Anit em donà ordres, el propi Don ^{Gasper}~~Razon~~, de no destorbar-los per res fins que em cridessin ells. "Queda ben entès, Monturiol?" va dir-me Don ^{Gasper}~~Razon~~. "Que no se'ns destorbi per res ni ningú". "Estigui tranquil, ^{Gasper}Don ~~Razon~~" li vaig contestar...Senten? Ja hi tornen.

Efectivament, uns crits ofegats, llunyans, que semblaven venir de qui sap a on, seguits de cops profons que retrunyien per tota la casa, es deixaren sentir.

-Què deia jo! -feu alegrement Monturiol.

El petit auditori es mirà una mica esveret.

-Però Monturiol -digué el senyor Clapés - si jo m'hi jugaria...això no són crits d'una reunió de banquers...Aqui hi ha algú que demana au-

xili...Monturiol, porteu-nos a dalt.

-Jo tinc ordres de no destorbar-los, però si el senyor Clapés...Per aquí, facin-me el favor.

I Monturiol portà aquelles flors del "debe" i l'"haber" davant una porta tancada.

-Son aquí -digué-.

El senyor Clapés es posà l'americana bé, estosseghà tres vegades i, amb tota la serietat del món donà dos cops, discrets i ben educats, a la porta.

Cap resposta. El senyor Clapés repetí els cops prescindint de la bona educació. El mateix resultat negatiu.

-Monturiol, aquí no hi ha cap banquer.

-M'he llevat a les set i la reunió encara durava i jo no he deixat per res la Residència...Que no parlin, ara, és que deuen escoltar...Ja veuran com d'aquí a una estona els tornaran a sentir cridar.

Els Capitans Generals del "Mètode Hamburguès" es miraren entre ells.

-Beu? - digué algú, baix, baixet, al senyor Clapés, senyalant a Monturiol.

-Jo...-començà l'home de confiança del Banc de Préstecs. No pogué continuar. Fou una llàstima. Qui sap que hagués dit. Els mateixos crits ofegats de feia uns minuts vingué, amb gran alegria de Monturiol, a alterar aquelles humanitats que només estaven bé al món entre lletres retornades i arqueigs de caixa, complicant balanços i despe-

dint algun meritori de tant en tant.

-Senten?- digué Monturiol. I esclafí a riure. -Ara picaran a la taula...

Uns trucs, com donats amb sordina, no trigaren a seguir als crits anteriors. Els canonges dels interessos composts es miraren per quissap-la vegada aquella tarda. Decidiren tornar a trucar a la porta tançada. Ho feren, acompanyant cada truc d'un "Don Gaspar". Ningú no respongué.

-No en dubtin, senyors. Són aquí dins. Són aquí dins i no volen ésser destorbats. Potser d'ençà que han sentit trucs a la porta parlen amb signes...

-En fi, jo m'he posat nerviós -comentà el senyor Grassot.

-Vol una mica de til·la, senyor Grassot-digué, amable, Monturiol.

-Jo allò que vull és la policia.

-Però...

-Aquest xec de deu dòlars no me'l puc treure del pensament...Telefonem a la policia. No costa cap diner fer-ho...

Es telefonà a la policia. Estones més tard, ella i els sis senyors que més diners d'altra gent manejaven en tot el país, eren davant la porta on segons Monturiol hi havia, a l'altre costat, sis banquers cridant i picant a la taula feia 24 hores.

-Obriu a la policia.

Cap resposta.

-Obriu a la policia!

-Obrirem nosaltres - digué la policia.

Uns agents prenen embranzida i es llencen damunt la porta. A la tercera ^{vençuda} embestida aquella cedeix... Els homes de negoci segueixen atropelladament la violent entrada de la policia... La gran sala de reunions era completament buida. Damunt la taula rectangular hi havia encara papers escampats, plens de números, i enormes puntes de puro, silencioses i apagades, descansaven damunt massissos cendres de vidre, però no hi havia cap banquer enlloc.

-Senyors- digué la policia-, aquí no hi ha ningú.

S'acostà a la taula. Examinà unes puntes d'havà i digué:

-Això fa estona que ha estat fumant...

-Mirin -exclamà el senyor Grassot -: això és lletra del senyor Vigor... I aquests números són de Don Gaspar... per cert que aquesta suma està equivocada...

-En fi -digué la policia-, si volen obrirem alguna altra porta...

Fou al disposar-se a sortir que l'esverament es tornà a apoderar dels sis homes que, junts, havien fet més números del món. A la sala de juntes es tornaren a sentir aquells mateixos crits d'abans.

-Evidentment, aquí hi ha algú- digué la policia al sentir els crits.

-A on? -se li preguntà.

-No ho sabem, però hi ha algú.

Es tornà de nou a la sala de juntes. Es mirà dessota la taula, dintre les armadures, a la xemeneia...

-Si fos trobar una diferència d'un balanç -digué amb falset el se-

nyor Grassot.

Una mena de sospir feu tombar tothom en direcció a un armari, el més petit dels sis que hi havia a la sala. Un minut més tard l'armari fou obert i, seguit d'una pila de papers, s'escampà per terra la pesada humanitat de Don Gaspar Mathews, director del Banc Nacional. Portava l'americana mig fora i un drap a la boca.

-Don Gaspar -exclamà el senyor Clapés -, però...

Mitja hora més tard s'aclaria tot. A cada armari hi havia un banquer empaquetat a la mateixa moda de Don Gaspar.

...-i a les 12 -contava encara sense massa tranquil·litat Don Gaspar al seu auditori de policies i homes de "diaris i "comptes corrents" -...quan estàvem a punt d'acabar, trucaren a la porta. Centent que era Monturiol qui ho feia, algú digué: Endavant. Ni mai ho hagués dit. Entrà un senyor mudat i amb el millor dels somriures a la boca. Ens donà la bona nit primer i la mà després. Tornà a la porta, la tancà calmament i es guardà la clau a la butxaca. Ens el començarem a mirar amb cara de sorpresa i ell, al veure-la, ens digué, poc més o menys: Sense crits, senyors, com si discutíssim un negoci secret...Algú de nosaltres, no se qui, anà per dir alguna cosa i l'intrús mostrà el revólver més gros i més negre que mai ningú de vostès i de nosaltres hagim vist. I digué amablement: "Seria el primer en sentir que l'haguéssim de fer servir. És una arma sorollosíssima i ja no es val allò que la gent pensaria que estem fent si s'hagués de disparar...Doncs

bé, vostès s'han reunit per parlar d'affers, han fet números, han vist la possibilitat de guanyar més diners que els que van guanyar l'any passat...i això és la cosa que fem tots, senyors, mirar de guanyar diners. Vostès són banquers i, és clar, per molt que a nosaltres ens agradin els diners no ho podem pas ésser tots de banquers. Per altra part, si els diners no es poguéssin perdre, entre altres coses, quin valor tindrien? No cap. És clar que jo no he pas vingut aquí per parlar de diners. Això ja ho han fet vostès, i bé, perquè és el seu ofici. Jo he vingut per fer-ne, de diners. Clar. I curt, que vostès tal vegada tinguin pressa. Em faig càrrec del seu nerviosisme perquè segurament mai s'havien trobat en cassos com aquest, però en aquest món, la gent de diners es trobarà cada vegada més davant coses insospitades...Concretament: Quan es pensa que val vostè? -digué dirigint-se al senyor Mercader. "Si, si, vostè" repetí al veure que el senyor Mercader no contestava. Només suava, pobre senyor Mercader. "Vostè és director del Banc dels Estats, no? De director d'un Banc com el seu, amb quatre caixes fortes, sis-cents empleats, policia particular, etz. etz. no hi posen pas a qual-sevol...O vol que el preu li posi jo..." El senyor Mercader ja no suava. Allò era negar-se. Per mi, i suposo que per tots, era una mena de miracle que pogués sortir en tan poca estona tanta aigua de la cara i clatell d'aquell senyor, per banquer que fos. "Jo...-digué tremolós de veu Mercader-jo, veurà, tinc una casa, una caseta, quatre criatures..." "Això és una altra història, senyor -digué ell"-Vostè, net, quan consideri que val?". "Justament he sortit de casa sense res...". "No és això,

senyor. Vostè, net i sense por, quan val. Em sembla que és clar. Si vostè hagués de comprar un home de les seves condicions, quan ne pagaria?" El pobre Mercader ja no sabia com fer-ho per suar més. "Jo... les coses, fa un temps, s'abaixen... potser 20.000...". "I ara, home, això és ésser massa modest?". "Potser 40...". "Senyor, vostè té un segur de vida de 350.000 dblers, no?". "Me'l vaig fer abans de casar-me perquè la meua dona es pensés que era home de diners...". "Doncs amb vostè no en parlem més, vostè em farà un xec de 350.000 dblers". Mercader es tragué el llibre de xecs, hi posà la xifra i, abans de signar, "ell" digué: "Tinc centenars de signatures de tots vostès a la butxaca -i mostrà un voluminós envelop- de manera que, entesos?". "Ara vostè, senyor" -digué dirigint-se a Cunningham-. Vostè és el cervell d'una de les banques de més anomenada...". El senyor Cunningham gosà dir: "No vull creure que vostè cregui que jo, pobre de mi, valc més que el senyor Mercader...". "Banc de préstecs-feu "ell" llegint el membret d'una carta-capital 900.000.000, reserves... Dismunuirem una mica les reserves i vostè em donarà, si li plau, un taló amb set guarismes. Al davant li deixo posar el número que més li agradi a partir d'un ú, que és el de més bon fer... I tindrà una magnífica excusa per no augmentar el sou als seus empleats..." I recollí el segon xec de la nit. "Vostè, senyor? feu dirigint-se a Don Manuel. "Qui ho porta tot, a casa, és el senyor *Perry* digué tremolant tot ell Don Manuel-. Jo em tinc de sentir tot el dia a casa, dit per la meua senyora, que sóc un home que no valc

cap diner..." I Don Manuel començà a plorar com una Magdalena. "La seva senyora té tota la raó del món. Vostè no val cap diner. Sí, menys que cap diner, vostè val deu dblers. Signi i que li caigui la cara de vergonya davant dels seus companys. Plorar com una noia per una qüestió de diners.". I altra vegada, amabilíssim: "Vostè, senyor? I no es posin nerviosos que tots podran demostrar quan valen". I, així, de un a un fins que em tocà el torn a mi. "Vostè ahir deia en el seu Banc que li sobraven diners# que s'havien de fer inversions fortes, que els diners fondejats a la caixa no servien per res, que havien de córrer... Vostè es sentirà orgullós dels diners que haurà fet córrer, senyor" Jo puc dir que el xec que vaig signar anit és el de més valor que ha sortit del meu talonari...Quan hagué acabat amb mi, digué: "I ara, senyors, jo no sóc pas un vulgar assaltador de Bancs. Per mi s'hauria d'acabar amb la gent que assalta a mà armada establiments de crèdit, vola caixes, mata i s'emporta barroerament series enteres de bitllets... Vostè -i m'ho deia a mi- cridarà el servent...cridi'l ja, i li anirà repetint tranquil·lament allò que jo li diré del darrera la porta...I llavors vinguéren aquelles ordres meves a Monturiol de que per més coses que sentís no ens destorbés per res per temps que passés...Quan Monturiol es retirà, "ell" amb una llestesa sorprenent anà obrint un armari darrera l'altre. "Vostè, aquí". "Vostè, aquí" i fins que ens tingué a tots sòlidament lligats, dins els armaris. I jo ja no se res més. Probablement em vaig adormir. Em despertaren uns crits estranys. Vaig obrir els ulls i vaig recordar-me de tot. El meu armari era tan

petit, però, que ben poques coses podia fer llevat d'emetre, de tant en tant, un estrafaolari so nasal. Es veu que algú més sortós que jo podia picar a les parets de l'armari amb els genolls o amb el cap...Fins que...ja m'han vist sortir. La veritat és que ja començava a estar una mica preocupat perquè conec Monturiol i sabia que per anys que passessin si a ell se li havia dit que no ens destorbés, no ens destorbaria...Ves perquè no podiem haver-nos posat a plorar tots com don Manuel...feu Don Gaspar donant per acabat el seu relat.

Els diaris de la nit parlaren abundantment del fet, com el més espectacular i sensacional de l'any. Publicaven converses amb els banquers alguns dels quals aprofitaren l'ocasió per dir que un Banc que tenia un director al qual un desconegut li havia posat un preu tan alçat, era un Establiment que havia de mereixer per força la confiança de la gent de diners.

I el Cap Superior de Policia, tenia, al seu despatx, els millors dels seus homes:

-Senyors -deia-, us dono, per endavant, la meua enhorabona. Feia temps que no ens havíem pogut lluir. Recordin les paraules del ministre la darrera vegada que la premsa es burla de nosaltres...Tenim una ocasió de fer la pau de tot i d'emportar-nos-en un èxit. Personint-se a la Residència de Don Gaspar, examinin els xecs, ho facin tot, tot, enténen?, però portin-me l'atacadador. Bona nit, senyors.

"La Marquesa de X. té l'honor de convidar a vostè i família al Gran Ball dels Marquesos que tindrà lloc a la seva casa del Barri de l'Aristocràcia el proper dilluns a les 12." Això era el text d'una tarja que el Cap Superior de Policia tenia damunt la seva taula; Prengué la tarja per rellegir-la i, al fer-ho, tornà a veure per qui-sap-quina-vegada, a la primera plana del "Popolo di Roma", la cara d'aquell famós Enric Frost que era als arxius de totes les policies del món.

-Sí no que...però no pot ésser. Això és ben clar...-digué Joan Renown. I rellegí el solt del diari italià.

...

-...~~El~~ Senyor marquès, a l'aparell, ~~un moment~~.

-El senyor marquès? Aquí, Renown, Cap de Policia...No, ja ho suposo que no ha passat res, ^{perquè} però el ball no és fins a la nit, senyor...Escolti, senyor marquès, segurament haurà llegit el diari...No el llegeix mai?...Bé, es igual. Miri, anit han robat d'una manera especial els sis banquers més importants de la ciutat...No, no és cap subscripció, senyor marquès, escolti'm. Generalment aquestes coses tot és començar, sap? Jo ja se que un ball de marquesos sense joies és com anar a Roma i no veure el Sant Pare, però per el bé de tots, faci'm el favor de pregar a les seves amistats que es presentin al ball sense joies, almenys que no les portin totes...Es clar que n'hi haurà de policies, però essent un ball de marquesos no n'hi puc pas enviar masses...I jo preferixo que la festa s'acabi sense llums apagats, xiscles, desmais i escor-

collaments...No ho sé, tinc com un pressentiment...Ho faré, doncs?
Molt agrait, senyor marquès. Bones tardes.

...

El resultat fou que mentres les marqueses eren al ball amb joies d'estar per casa, algú que no hi havia d'ésser era als seus domicilis particulars i...

-Senyor Renown, el telèfon.

-Digui...digui, senyor marquès. Jo?... Que jo vaig telefonar ahir a la tarda? Però...Si llegeixo el diari? Es clar que el llegeixo... Senyor marquès aquí hi deu haver un mal entès...No, no, no és vostè qui l'ha d'aclarir, és clar...Es clar que no les ha de tornar vostè les joies...Me'n ocupo personalment, senyor marquès...No ho se si les trobarem, però me'n ocupo personalment. Bon dia.

Joan Renown encengué una pipa enorme, la més gran de la seva col·lecció i començà a pensar sense apartar la mirada d'aquell "Popolo di Roma" que encara tenia al damunt la taula.

-...que jo vaig telefonar al senyor marquès...aquí hi ha algú...aquí hi ha algú...

I prengué d'una revolada el "Popolo".

-Es ben bé ell, no hi ha pas cap dubte...però allò dels banquers... la telefonada al marquès...Senyoreta, demani -diu prenguent el telèfon- l'embaixada d'Itàlia...Escolti, embaixada d'Itàlia? Aquí el Cap Superior de Policia...Res, un petit favor...El ¹5 restaria infinitament

agraït volguéssin fer el favor de deixar-me uns moments el "Popolo di Roma" de fa tres dies. Sí que el tinc, però precisament per això necessito que em deixin el seu. Sí, coses de la policia. Totseguit envió un agent a recollir-lo. Bon dia.

Deu minuts més tard Renown té el diari a les mans. No li cal fullejar-lo ja que a primera plana no hi ha cap retrat d'Enric Frost. Compara les dades dels dos diaris. Són les mateixes... Abans de decidir-se a dir res, crida un funcionari.

-Vol fer el favor de mirar si aquests dos diaris son del mateix dia? Sí, veritat?... Vol fer el favor de mirar si aquest retrat és a tots dos? No, veritat? Segur?... Gràcies.

I, obrint la porta del seu despatx, diu en veu alta:

-Senyors: Enric Frost és aquí. Abans d'ahir va robar sis banquers i, ahir, de moment, les joies de totes les marqueses de la ciutat. Ja no hi ha res segur.

I es tanch de nou al seu lloc de treball disposat a rebre a qualsevol moment, les noves més pujades de to. La més impressionant, ja, la trobaria del tot normal. Li porten els diaris del matí. Van plens dels dos fets. Uns porten caricatures de ciutadans amb les butxaques cosides, altres, dibuixos de Banca amb trinxeres al davant les portes. Un, més atrevit, porta un policia, amb una gran pipa, atracat en ple carrer... I Renown pensa que, com en vegades anteriors, ha començat una campanya

per despretigiar la policia que ell, ell juraria que era el propi Enric Frost qui l'organitzava. Després d'unes quantes coses de pes vindrien les per ridiculitzar al Cos, a ell, a John Renown precisament... I ràpidament feu un petit balanç, aquell balanç que tantes vegades havia fet, del "deu" i l'haver" d'ell i d'Enric Frost. Havien anat els dos al col·legi, junts. Junts al mateix banc, a la mateixa classe... Ell dia que ell no sabia la lliçó, Enric Frost, precisament aquell dia, la deia millor que el mestre. A l'hora de jugar, si ell era policia, Enric Frost era lladre i vice-versa... Si ell era blanc, l'altre negre... Sortiren d'estudi junts. Junts s'enamoraren de la mateixa noia. Vingué la guerra. Enric Frost marxà. Ell ja era al Cos i no es mogué del país. Aprofitant l'absència del seu rival, es casà amb aquella noia que els dos n'estaven ensaorats... I quan tornà Enric Frost, el seu Déu-te-guard feu el més formidable cop de puny que mai pugui rebre ningú. Ell ja era un policia ben considerat i l'agressor se'n feu mig any d'aquell cop de puny. Quan sortí li digué que no l'agafaria mai més i que l'hauria de rosegar tota la vida. La segona cosa que feu que el portà definitivament pel camí dels "fora de la llei" fou robar-li la senyora... D'allavors... el fitxer d'Enric Frost era el més voluminós de la Casa... Per què, per què, aquell home no es podia agafar?

-Senyor Renown, conferència privada.

Quan estones més tard entrava de nou al seu despatx, John Renown havia envellit, o almenys ho semblava, uns quants anys. Es deixà anar

mechànicament al seu gran silló giratori, feu un gran sospir i digué per ell tot sol:

-Estava preparat per qualsevolga cosa i, no obstant, això em privarà el dorair anys seguits si no...Robar la Casa de la Moneda...robar la Casa de la Moneda...robar la Casa de la Moneda...Què acabarà robant aquest home, Senyor./

Passa uns moments en silenci. No podia ni pensar. El seu abatiment era total i no podia fer res més que deixar-se abatre més i més a cada moment que passava.

-Però jo tinc de fer quelcom -digué a la fi-. La policia sempre guanya la darrera batalla. Això fou la primera cosa que van ensenyar-me quan vaig entrar al Cos. Quintana //-bruelejà.

-Quintana, agafeu la millor gent, aneu a la Casa de la Moneda i mireu com ho ha fet aquest home per robar-la. Porteu-me les minyones de totes les marqueses robades...Agafeu tota la gent que vulgueu, la que menys tingui a veure amb els tres episodis, però agafeu algú quintana, agafeu algú. Teniu carta blanca...

Trucà el telèfon.

-Que passin- contestà Renown.

I entrà Marian Vidal, president del Consorci dels Joiers, acompanyat de dos elements carregats amb voluminosos paquets.

-Vostès diran, senyors...-digué Renown esperant sentir quelcom gros.

-Veurè, senyor Renown...

-No segueixi, han robat el Consorci.

-No pas encara, senyor Renown...

-Alabat sigui Déu. Però, d'haver passat, ho trobaria la cosa més natural del món... Doncs si les joies no han estat robades, el motiu de la seva visita...

-Es perquè no en siguin, de robades.

-No ho entenc, senyor Vidal. A veure, vol fer el favor d'aclarir-m'ho això? Perdoni, però fa unes hores que... un disgust de família em té trasbalsat.

-Senyor Renown, el nostre servei particular ens ha informat que a partir d'ara, les joies, a casa, estaven tan poc segures com al mig del carrer.

-Exacte.

-Ah, així vostè...

-Senyor Vidal, i ara ja torno a tenir el cap clar, em permeto dir-li una cosa: Ja no hi ha res segur enlloc.

-Però...

-En aquests moments no puc dir-li res més. I si algú li diu altra cosa, no se'l cregui. Potser demà o d'aquí unes hores tot s'haurà aclarit, però, per ara i tant, li repeteixo: No hi ha res segur enlloc.

-Ni aquí?

-On vol dir aquí?

-Aquí.

-Senyor Vidal...

-Les cartes damunt la taula, senyor Renown. Entre les coses que nosaltres sabem i les que vostè ens acaba de dir, quin Banc vol que es faci càrrec de la nostra mercaderia? Les Companyies d'Assegurances multiplicaran, per altra part, les primes, per un número que farà mal d'ulls...On poden estar més segures, aquestes joies, que aquí? Jo, la veritat, si vostè no les vol no sabria pas on dur-les.

Cinminuts més tard es dipositaven les joies del Consorci al calabó especial de la Casa.

-Que han robat un tramvia? -deia estones després Reborn amb l'aparell telefònic a l'orella i a la boca. Ah, la gent que hi anava...Si... molt bé...No, senyor, no és que me'n alegrí. Si dic molt bé, jo sé per què ho dic...A la Plaça del Virrei, entre l'Avinguda dels Vencedors i la Casa dels Capitans...

-Ramon.

...

-Ramon, envieu una parella a la Plaça del Virrei. Han robat un tramvia...No, home, la gent que hi anava. I per fer alguna cosa més, envieu el xifres a l'Hotel del Nord, que ~~me~~ miri qui hi ha entrat i sortit aquests tres dies. Doneu-li un dels molts retrats d'Enric Frost, que es posi una barba i es quedi al lloc del porter de l'Hotel, depressa.

-No, si tot serà començar-monolegava Renown passant-se a grans gam-

bades-, darrera les coses genials, les coses més vulgars...

...

-...Digui...L'han robat?...Magnífic, ja ho sabia, això o una altra cosa...No en feu cas d'allò que em sentiu dir. Per coses que digui jo el cienma l'hauran robat igual....Ramon./

...

-Ramon, aviseu per radio a les seccions del Quart Districte. Per l'Avinguda d'Enric VIII fuig un ciutadà que acaba de robar el Cinema Rosa, utilitzant una moto blava, número de matrícula 89 AB 15. Repeteixo: 89 AB 15.

Ha passat mitja hora. De nou el telèfon. John Renown l'agafa segur que el programa de coses desagradables continuava...

-Digui...Com, com, com... Que l'han agafat? A l'Hotel?. Acordoneu l'edifici amb tota la gent que trobeu, policia o no, la qüestió és que no se us escapi! Us envio totseguit tota la policia del món i vinc jo mateix a l'Hotel...Ramon.//

-Ramon, que vingui Glafash, ràpid./

I John Renown inicià amunt i avall d'aquell despatx el passeig més tempestuós de la seva vida. Déu, Enric Frost voltat a l'Hotel Rosa./ Per fi havia arribat la seva. La policia guanya sempre la darrera batalla...

-Glafash, vos, com tots, voleu pujar...

-A on, senyor Renown?

-Deixau-me dir Glafash. Vos, com tots, voleu anar més enllà en la ca-

rrera que hem escollit...

-Gràcies, senyor Renown, jo sempre havia pensat que vostè...

-Un moment, i per Déu, no m'interrompeu que tinc els nervis qui sap a on... Vos, per l'edat i pel temps que agafeu gent haurieu ja d'ésser general de la policia...enteneu? No digueu res, feu-ho amb el cap... Us falta un fet definitiu en la vostra fulla de captures per canviar aquests galons per unes estrelles d'or...I jo us el proporciono. Refugiat a l'Hotel Rosa, voltat ja de policia, hi ha Enric Frost. Penso que sobren els comentaris. M'ho acaba de telefonar la Comissaria 67. Bé agafeu tota la gent de la Casa, deixant només Ramon i un parell d'inservibles, i aneu a l'Hotel Rosa. I graveu-vos únicament una sola cosa al cap, aquesta: Agafar Enric Frost. Mateu, robeu i violeu, però agafeu aquest home. Jo mateix sóc amb vosaltres dintre pocs minuts. I no em digueu res, per no perdre temps. Glafash.

...

Ha passat mitja hora. La sirena del cotxe de Renown xiscla desesperadament demanant que la gent s'aparti i es para, grinyolant, davant el número 1716 del carrer de França on fa tres anys que hi ha instal·lada la Superioritat de Policia. Del cotxe en baixen rapidament alguns individus uniformats. Un d'ells cuita a obrir la porta posterior del vehicle. No en surt ningú. L'agent espera uns segons i, tímidament, diu:

-Senyor Renown, ja hi hem arribat.

I del cotxe en baixà una traducció, i encara mal fets, del Cap Superior de Policia de la ciutat. Caminà d'esma fins al davant els tres graons de la Superioritat. Al arribar davant la porta i no veure-hi ningú, mogut per una idea carregada de males intencions es llençà com un boig passadiç enllà. Passà, huracanant, tombant taules i cadires, d'una a l'altra habitació amb els ulls materialment qui sap a on de tan fora del seu lloc habitual que els tenia... Ell havia ordenat a tothom que sortís per atrapar Enric Frost... i què no hauria passat, Mare de Déu! I Renown, a mida que avançava convertit en vent ja no sabia què fer per desesperar-se més. Baixà al calabós i, ja abans d'acostar-s'hi, sabia què hi trobaria ^{en lloc del} i què no hi trobaria. I, efectivament, hi trobà Ramon i els dos agents que no havien seguit l'expedició Glafash, solidament lligats i mirant-se el seu superior amb ulls de "qui ho havia de dir, senyor Renown", i no hi trobà les joies del Consorci.

-Han robat a la policia -murmurà entre dents Renown. -Han robat a la policia...

I feu cap a la seva cambra de treball que, de feia hores, s'havia convertit en la seva cambra de turments, deixant els agents al mateix lloc que els havia trobat. Per altra part els tres policies no ho trobaren pas massa estrany. Al cap i a la fi ell manava allà dins... D'enllà se sentien cada vegada més aprop les sirenes dels cotxes de l'expedició Glafash.

-Senyor Renown...

Cap resposta.

-Senyor Renown -repetia inútilment Glafash des de la porta.

El Cap de Policia, immòbil, fabulosament aplanat, no apartava la mirada d'un lloc que només ell devia conèixer. De tant en tant se li sentia dir amb l'alè: "Ha robat a la policia...ha robat a la policia..."

-Senyor Renown, ja hem arribat -insistia Glafash.

-.ha robat a la policia...ha robat a la policia...

Glafash, que creia que un Cap de Policia per descobrir criminals i estafadors, podia seguir els mètodes més inversemblants, decidí no interrompre l'especial estat d'esperit del seu superior per saber que quan un home està pensant, devegades, una interrupció a destemps pot privar la vinguda al món de la idea precisa o fer néixer avariada aquella mateixa idea. I resolgué deixar Renown sense destorbar-lo en aquella seva feina, tan delicada, de fabricar idees.

-L'amo cavila...-digué entrant a l'avant-sala del despatx de Renown.

I és que quan John Renown entrà esmaperdut a la seva oficina, demanant que passés alguna cosa que l'acabés d'atropellar definitiva-ment, aquesta cosa passà. A l'anar-se a seure al silló giratori de la seva taula, vegé, damunt d'aquesta, un valuós anell damunt un paper escrit a mà. Prengué l'anell mecànicament i se'l provà en dos o tres dits ara d'una mà, adés de l'altra. Llavors mirà el paper. Durant una segons cregué que havia arribat l'hora d'explotar...

"Anyorat amic Renown: Feia temps que la gent no parlava de tu.

"De fa uns dies, jo no podrà dir-ho així. La téva dona, que ara és la "meva, m'encarregués et saludi amb tot l'afecte, i, també, de dir-te "que si ara ella hagués estat casada amb tu hauria demanat el divorci Al·legant, per fer-ho, que ella es pensava que s'havia casat amb un pol·licia... Jo, com que sempre t'he apreciat, et faig ofrena d'aquest anell. Guarda'l com a record del teu incondicional amic que et desitja "que agafis molts lladres,

Enric Frost"

I, malgrat creure-ho, no explotà. Rellegí aquelles ratlles una, dues fins a deu vegades. No es produí la reacció que esperava. Recordà que Dan Matte tres dies abans de tornar-se oficialment boig, tenia aquell posat que ara ell tenia. Arribà a pensar que potser si es tornés boig no sabria mai més res d'Enric Frost ni de la seva poca traça en agafar-lo. Aquest pensament li donava congol i li feia un gran bé i l'entretingué una bella estona, però és clar, no podia pas passar la vida que li restava fantasiant sobre la seva follia. Això li ho recordà el cloquer de Sant Josep al tocar les dotze. I Renown tornà al món donant un furiós cop de puny damunt la taula, i xisclant:

-Ramon!!

El cop i el crit li tornaren la memòria i recordà que Ramon era lligat al asilabó, que Enric Frost corria per la ciutat i que la seva darrera gesta havia estat emportar-se'n dels baixos reixats de la Superioritat la totalitat de les joies del Consorci de Joiers... Totà

tots els timbres de la Casa. El despatx s'omplí de la millor gent del Cos i es planeja una vegada més, però aquesta a fons, la captura del lladre més famós del país. Es passaren ordres a la policia de fronteres, ports i aerodroms i tot l'exèrcit de John Renown es posà en joc amb la consigna de portar Enric Frost mort o viu.

Abans d'acabar aquell dia, el més llarg de la vida del Cap Superior, vinguéren, encara, un seguit de coses no per esperades menys temudes: un seguit de fets especial perquè la gent es rigués d'ell. Fou robat el cotxe de l'alcalde amb la primera autoritat municipal a bord; els assistents a la reunió del Rotary Club; un general mentre es provava un trajo nou a la millor sastreria de la ciutat/...

-Ah, si jo hagués portat el sabre -diu que exclamava el general cercant debades d'una butzaca a l'altra la voluminosa cartera...

Fou robat un casament amb nuvis, seguici i autoritats eclesiàstiques a l'església de Sant Joan; la Tómbola dels Orfes de l'Aviació; dos serens i, per fi, com a corolari, un atracador al sortir de robar una administració de rifles. Joan Renown rebé totes aquestes noves com un estoic. Aquell dia l'havia passat enter a la Superioritat. La nova del robatori de l'atracador la rebé a la una de la matinada mentre s'estava davant la gran carta de la ciutat, clavada a la paret. Grans rotllanes vermelles, escampades per l'enorme pla, eren altres tantes Comissaries. John Renown hi havia passat moltes hores davant aquell

pla. En coneixia tots els recons. Moltes vegades, tancat d'ulls, ressegua amb el pensament carrer per carrer, dels de més renom als més poc transitats, i havia acabat per saber-se'ls tots de memòria. Era un exercici que se li posava al moll de l'os i el feia tocar de peus a terra. Li havia costat molt temps fixar-se tants centenars de carrers al cap però n'havia reeixit i, sovint, per afinar la seva memòria, es plantava tancat d'ulls davant aquella radiografia de places, carrers, avingudes i passatges, hores i més hores. Aquella nit, aneu a saber per què, començà a recórrer carrers amb el pensament partint de l'Avinguda dels Vencedors. Avinguda dels Vencedors, Plaça del Virrei, Avinguda d'Enric VIII...Al arribar aquí, John Renown obrí els ulls i s'acostà al pla amb un pensament de primera categoria al cap. A l'Avinguda dels Vencedors havia tingut lloc el robatori del tramvia...a la Plaça del Virrei, a cap-d'avall de l'Avinguda dels Vencedors hi havia el Cinema Rosa...Al número 456 de l'Avinguda dels Vencedors hi ha la d'Enric VIII, amb l'Ajuntament amb el cotxe robat de l'alcalde...El Rotary és al carrer de la Pau...Seguint el carrer de la Pau...clavat, és tot plegat el curs d'un itinerari, totes aquestes coses, va pensant Renown, han estat fetes de pas...Ve, després, d'allò del general, el fet del casament...L'església de Sant Joan és al carrer ⁴⁷Petit, una travessia del de les Moreres...Carrer ⁴⁸Petit avall hi ha l'edifici de l'Aviació on hi ha...hi havia la tómbola...Sortint de la tómbola ha robat uns serens i l'administració de loteries on ha estat ⁸robat l'atracador que es pensava haver tret la ri-

comença a parlar
 fa és al carrer del mes d'Agost que també s'hi pot anar pel carrer petit...Hi ha, al carrer del mes d'Agost, el carrer del mar que baixa al moll, i el d'Horta *de l'alta* que torna a pujar a la ciutat...Quin haurà seguit Enric Frost? Com si el seu pensament hagués estat seguit per la Telefònica, tan criticada, trucà el telèfon i, aquells pressentiments que ténen els policies, Renown anà al telèfon convençut que li anava a ésser comunicat quin carrer havia seguit Enric Frost dels dos que podia seguir.

-Digui. Una bicicleta? Taller Maiol? No em digui res més, és al carrer del Mar. Ja ho sabia...No, no, vostè és el primer de dir-m'ho però ja ho sabia. De totes les maneres, gràcies.

-Ramon.///

Aquest es presentà armat fins a les dents.

-Que em connectin amb l'emissora, ràpid. Digueu a la gent de la Secció Blindada que es prepari totseguit. Jo surto amb ells. Ah, i ara ja tinc el cap clar i us diré dues coses: Enric Frost va camí del port en bicicleta, i és vergonyós, no, és escandalós que tot un policia es deixi tancar al calabòç de la propia Superioritat...però ara no tinc temps per dir-vos res més. Que preparin el meu cotxe i per l'amor de Déu no us quedeu mai més sol, per coses que passin, x fins que jo us asseguri que Enric Frost viu entre reixes i vigilat.

Són dos quarts de dues de la matinada. Sis divisions motoritzades de policia s'acosten al moll pels sis carrers distints que hi menen.

El moll dorm. Llums vermelles, blanques i verdes poblen les aigues brutes i tranquil·les, i s'hi reflexen mandroses i brillants. A bord d'un gran veler xinès s'hi senten cançons de mal dir pels que no ténen la pell groga o desconeixen l'idioma dels que canten. Un petit exèrcit de llanxes ràpides desfà la simetria de les llums damunt l'aigua. La cessació brusca dels cants a bord del veler xinès diu que la policia ja hi ha arribat. Es sent un gran pataxaf, seguit d'un:

-Home a l'aigua.

A Renown el cor se li para per uns segons. Es massa sort al primer vaixell que mireu, pensa. Uns reflectors cerquen. I troben, moll, un desengany. El nedador era un traficant xinès d'opi que es pensà, pobret, que tot allò anava per ell.

-Algú agafarem, carai, amb aquesta batuda. - diu Renown.

Ara toca el torn a un gran transatlàntic italià on s'està celebrant un aconeteixement: una passatgera ha donat a llum a bord. La policia interromp la festa en el moment que el pare, amb una copa a cada mà i un braç enlaire, voltat de centenars de concurrents, dèia: -...i ella ja m'ho té dit...el balanceig del vapor sembla que m'ajuda...i axí que es troba gràvida, que gràcies a Déu és molt sovint, ja me la ténen vigilant sortides de vapors...

Al transatlàntic hi havia de tot: milionaris, capità, contrabandistes, exiliats, ballarines, un nou-nat, músics, pobres, mariners... però Eric Frost no hi era.

I fou en el bo de la recerca quan el motor d'un avió sortint de l'edifici de l'Aeronàutica feu exclamar a Renown:

-Llamp, l'Aeronàutica, que no hi havia pensat! És ell que fuig! Porteu-me a l'Aeronàutica, volant!

Poc després, una esquadreta plena de rosada es llença pels camins del cel en seguiment del fugitiu.

Clareja. La mar és, com sempre, enorme, i es va tornant vermella. Vista de cel amunt és una gran massa de claror, rodona i bellugadissa. L'observador de l'aparell que porta al Cap Superior de Policia senyala un puntet negre en mig la mar. Feia bon temps i la visibilitat era perfecta. I l'aparell es llença en picat de cap al puntet negre que es va fent més gros a mida que l'avió s'hi acostava. És un home, sol en ple oceà. S'amara. L'avió arriba a pocs metres del nhufreg que, amb cara de satisfacció, alça una mà i diu coses que el soroll de l'hidro no deixa entendre als seus ocupants.

-Ell! Ell!! És ell!!! ja és nostre! - exclama Renown boig d'alegria. - És Enric Frost, és Enric Frost. Que no fugi!!

I, amb la pressa per ésser el primer de posar les mans al damunt d'aquell desitjat Enric Frost, Renown perd l'equilibri al passar damunt una ala de l'avió i cau sorollosament a l'aigua. Desapareix uns instants. Abans que ningú pugui fer res per ell, surt, fugaçment, una

metres més enllà d'on s'ha submergit i té temps de cridar:

-Ai, que no sé nedar,- i movent els braços desesperadament per poder dir encara uns mots, diu aquests- / Deixeu-me estar a mi. Aneu per ell que se us escaparà...

I s'enfonsà definitivament.

Així fou com s'agafà el 333 quan encara no era el 333. Ell, rioler, intentà abraçar els seus salvadors i aquests, pensant-se qui sap què, contestaren a cops les seves projectades abraçades obligant-lo a callar cada vegada que intentà dir alguna cosa, que, per altra part, ho deia d'una manera que la policia pensà que ho deia per burlar-se'n. El naufrag, al veure de la manera que s'agafava les coses aquella gent decidí no dir res més, es deixà emmanillar sense protesta i mai més ningú li sentí dir ni bon dia. I ni parlà al arribar a la Superioritat, ni parlà durant el judici que se li feu i això que li feu preguntes tothom i de tota mena. Tot fou en va. L'home es limitava a obrir molt els ulls i a arronçar-se d'espatlles. Se'l condemnà i el Jurat ho feu amb l'agravament, digué, de que Enric Frost havia declarat la vaga del parlar com a protesta per la seva detenció. I la cosa més curiosa de tot aquest afer, fou que quan el detingut ingressà a la Gran Penitenciaría Nacional, els reclosos que coneixien el famós "fora de la llei", juraven a tot jurar, als tres dies de tenir-lo a la casa, que el nou-vingut no era ni havia estat mai, Enric Frost. Els dos eren iguals com dos pardals que ho fossin, dues gotes d'aigua o dues màquines d'escriure, però, dèien, aquell home que porta-

va el número 333, no era Enric Frost.

Aquella tarda, al gran pati de la Penitenciaría, el 333, com sempre, es passejava tot sol. Dessota una aècia, que no se sabia quin mal havia fet per tenir-la també sense poguer sortir d'aquella Casa, uns penats es miren i parlen d'aquell curiós inquilí. Ha estat moltes vegades el tema d'infinites converses i aquella tarda ho torna a ésser. Un dels reclosos, fa al veure'l:

-Es aquest cas que no se com acabarà. Que no és Enric Frost ho sap fins aquell angelet que va entrar la setmana passada. Es tan igual que volgueu...la mateixa cara, els mateixos ulls, la mateixa boca, els mateixos cabells...però no és ell. Jo vaig treballar uns dies per Enric i us ho juro...Ells diuen que tant com no demostrí que no és Enric Frost el tindran aquí...No volen reconèixer la planxa que han fet...

-Però aquest home, si veritablement no és el que la policia es pensa, per què no ho diu, per què...

-A presidi, com a fora, hi ha coses que no les entendre mai ningú.

-“Ells” diuen que de l'ensurt perdé la veu i no feu altra cosa quan l'agafaren que dir sons inarticulats i incomprensibles.

-Es que ja fa tres anys que és aquí i amb tres anys la policia ho pot saber tan bé com nosaltres que va pifiar...Ara, és clar, mentres no se sapiga res d'Enric, la planxa, oficialment, no s'ha fet... Mira,

ara s'acosta...I té cara de simpàtic aquest home. Jo crec que és dels únics que és ben mirat per tots nosaltres...

El 333 s'havia aturat davant la colla, somrient, amb una cigarreta a la mà. Se'l saludà, com sempre es feia, amb veu amable:

-Què hi ha, 333?

I, davant l'astoració general, s'esdevingué, per aquells homes que portaven centenars de novel·les viscudes cadascun, un autèntic miracle. Aquell 333 de qui ningú en sabia res i a qui ningú no havia sentit mai la veu, digué:

-Teniu un encenedor, Ganya?

Hi hagué un minut de silenci. Aquells éssers numerats es miraren entre ells incrèduls amb tanta de manera com si en aquell precís moment l'Alcaid de la Casa els hi anunciés que ja podien sortir. Algú digué:

-Qui és que ho ha dit això?

-Jo, senyors...Teniu un encenedor Ganya? *repeli* -contestà aquell 333 misteriós.

-Però, però, tu...-digué atropelladament l'al·ludit.

-He passat tres anys escoltant i quan he sentit tot quan es pot sentir durant tot aquest temps, he començat a parlar...I les que acabeu de sentir són les meves primeres paraules entre vosaltres.

-Però...però tu...tu havies parlat abans...abans d'entrar a casa?

-Clar, tant, al menys, com el que hagi pogut enraonar més de tots vosaltres.

-Dencea no ho entenc.

-Ja feia temps que volia fer el debut, però m'adonava, al fer pràctiques en la quietut de la meua cel·la, que em faltava encara algun mot.

-Però...tu d'on rediaoni has vingut?

-Sí, com em figure, tinc de passar la vida aquí -per altra part no s'hie stè pas tan malament com això-, tindreu temps de tot. Sentireu les coses més extraordinàries que mai hagiú sentit...Abans, però, vull demanar-vos un favor...que no digueu a cap vigilant que jo he enraonat. Almenys fins que vegi les coses una mica més clares...

-Jo -digué el penat 334-, mentre sigui enredar a la policia, de la manera que sigui, però enredar-la, ja estic bé al món.

-Va costar-me una mica saber que era aquí...Encara em falla alguna paraula...Vull dir saber on era. Els primers dies em pensava que aquí la vida era així...Aquí vull dir el vostre món...

-Al nostre món? Quin món?

-Més endavant m'entendreu, ho entendreu tot...

-Silenci! Que parli un altre.

-No, és el Doctor Fergusson.

L'anomenat doctor Fergusson no era, aparentment, altra cosa que un ciutadà que portava un 340 a l'esquena. En veritat, en res es notava que fos doctor ni que es digués Fergusson. Tanfa l'aspecte, com la majoria dels empresonats a llarg termini, d'un home apagat, descolorit, sense nervis, despersonalitzat, tantsemenfuaista...

-Que no aneu al futbol?- digué.

-No - se li contestà.

-Bones tardes, 333- digué el 340. Era la salutació, aquella o una altra, però anable sempre, que tota la població penal donava al 333 quan el tenien aprop, i més els seus companys de Galería. I esperà, com cada vegada, el somriure amb el qual aquell incomprendible rebia contestava a les coses que se li deien. Aquell dia les celles del 340 arribaren al Nord magnètic del seu front al sentir

-Bones tardes, doctor -a càrrec del 333.

-Però...?

-Xist -feu el 334.

-Però, com...

-Ja pots continuar, 333. Aquí, llevat de la policia, tots som uns - digué el 367.

-Ha passat tres anys escoltant i avui comença a parlar -digué al doctor, amb veu baixa el 334.

-Doncs bé -seguí el 333-, en primer lloc jo no sóc ni tinc res a veure amb el que "ells" es pensaven que era. Això potser molts de vosaltres ja ho sabeu. Allò que no sé si sabeu és que fa una serie de dies que "ells" volen que passi quelcom...que volen saber qui sóc jo si no sóc el que ells creien que era...L'avaria del llum anit passada, el deixar porta i finestra obertes...però em creuran si jo dic qui són i d'on venia quan van trobar-me a l'aigua? O és que ja ho sabien que m'hi havien de trobar enmig la mar?

-Però d'on venieu, amic? -demanà el doctor.

-D'on venia...Els primers dies vaig pensar, al veure-us a tots vosaltres, que en el vostre món es volia saber sempre la gent que hi havia i per això us posaven números a l'esquena. Més tard vaig saber on m'havien portat, i al veure que molts de vosaltres passaveu els dies indiferents i alguns contents aquí dins, vaig pensar-me que potser a... fora, feia de mal estar-hi...i jo, amic, de fora no en se res... Jo venia, quan vam trobar-me...

Quan aquest "trobar-me" fou pronunciat, la dotzena d'ulls que anys enllà més paper havien fet gestar a jutges i fiscals, no sabien com fer-ho per mirar amb més intensitat a l'home que digué aquell temps de verb, que seguí:

-...Com s'ho agafarien "ells" si els diguéss la veritat?

-I la veritat és?...-digué Fergusson.

-Ni a vosaltres tinc pit per dir-vos-ho...Haureu vist que d'ençà que sóc aquí ningú no ha demanat per mi...o ells no ho han sabut perquè estic segur que hi ha demanat més gent que no us penseu...Ni m'ha arribat cap carta, ni cap present, com a molts dels que sou numerats...

-Això fou una de les coses que feu creure'm totseguit que tu no eres Enric Frost -feu el 367-. Si ell hagués estat aquí, Mare de Déu, de visites i cartes i presents si n'hagués rebut.

-També es podien pensar que això era una nova cosa d'Enric Frost per fer venir, una vegada més, boja a la policia -digué el 340.

-Carai, doctor, que penses fondo- li contestà el 367.

-Jo amb Enric Frost -continua Ferguson- no hi he tingut mai tractes. És distint ell, d'alguns de nosaltres. Amb les seves coses s'hi guanya la vida a la seva manera, és clar, com se li guanyen metges i advocats fondistes i carnicers. Allò que passa, però, és que la policia no està d'acord amb la forma de treballar d'ell i n'hi està amb la manera com fan els diners la gent d'altres gremis que potser fan tants disbarats com ell... Però en conec la seva història i dic una cosa: Si tu, 333 vas i dius a la policia que tu no ets Enric Frost, la policia podria creure't si Enric Frost fos efectivament, en algun lloc fora d'aquí, però si Enric Frost hi fos, creu algú que en tres anys hauria deixat la policia en pau? En tant no se sapiga res d'ell, tinguent en compte aquesta meravellosa similitut física dels dos, aquest home serà Enric Frost fins que es mori.

-Llavors per què volen que faci quelcom? Per què se li donen aquestes facilitats?

-Es rar que la policia confessi una planxa... Pot, algú, tenir uns dubtes, però aquest home és massa igual al famós perseguit i deu ésser una veritable pena per la policia deixar en llibertat un home que si bé pot no ésser el que durant tants anys han cercat, almenys s'hi assem-
4a
tant... És més, és que les saps tu les coses de la policia? Si les ha-
guéssis sabudes no t'haurien agafat.

-Jo puc dir- digué el 333- que no sóc Enric Frost. Vosaltres ho sabeu també, podeu dir-ho...

-Però tu creus que la policia ens creuria a nosaltres? Tu creus que

si ens hagués cregut serien aquí dins?

-Podria passar que t'escoltessin... ara. Però com aclareixes els mutismes del dia del judici i d'aquests tres anys?

-Però és que hi tenia cap culpa jo de no saber parlar com vosaltres? Si no vaig entendre mai res de tot quan se'm deia...

-Per què no paraves de la manera que sabies?

El 333 triga una mica a contestar. Es mirà tothom somrient i a la fi digué:

-Ens hem desviat una mica quan m'heu preguntat d'on venia quan van trobar-me... Em fa tanta il·lusió parlar després de tres anys de mutisme que m'havia oblidat de dir-vos-ho per seguir la vostra conversa. Per això i per que, ho repeteixo, fins a vosaltres tinc por de dir-vos d'on venia... Vosaltres creieu que algú per policia que fos hagués fet cas de mi sentint-me parlar d'aquesta manera...

I davant l'astoració general, el 333 seguí parlant però d'aquesta forma:

-...Kurràmina toi; dala nal, nai dista crona...

I es mirà el seu petit auditori. Uns riguèren, altres obriren els ulls tan com poguèren. Ferguson, fou dels que li pregà de seguir.

-...Grara Dorrei, dorrei, dorrei. Grau frus mentei atso crona pri-na gurrasti, fla... Què creieu que hagués dit la policia si hagués sentit això? -digué amb un percentatge important de tristesa a la veu.

-Això és rus.- digué el 367

-Rus? - preguntà el 333.

-Sí, rus.

-Rus, què?

-Així...no és rus, es clar...Com que ara diu que s'ha posat de moda...
Però espereu-vos, homes, Robinson.

-Clar, Robinson.

-Però...

-Res, home, Robinson és dels nostres...Fa cinc anys que no ha estat al carrer. En dos minuts torno. Segur que és al futbol. És el que hi crida més de tots. Ell diu que ho fa perquè l'àrbitre és un policia i li pot dir tot impunement...

Deu minuts més tard, el 367 tornà acompanyat de l'anomenat Robinson. Es veu que pel camí havia estat convenientment il·lustrat perquè arribà mirant ja d'un tros lluny la cara de bon home que feia aquell 333 que Robinson era un dels que també el miraven amb simpatia.

-Robinson, quants idiomes parles? -li preguntà Ferguson.

-Ja se que ha parlat, però veureu, jo...

-No siguis modest, Robinson. Quants idiomes parles?

-Anys endarrera en parlava setanta-dos. D'ençà que són aquí dins no he tingut temps d'aprendre'n cap més.

-333, vols fer el favor de repetir-nos les teves paraules?

-Eurrâmins toi; dala nai, nai dista crona...

-Xinès, no...malai, tampoc..._feia Robinson posant-se els dits de tota una mà a la boca fent membris.

-...Grara Dorrei, dorrei, dorrei. Grau frus mentei atso crons prina gurrasti, fla...Grispt dorrei, dorrei, grurra nai Grau...

-Carai...-i Robinson després de dir aquell mot es quedà mirant-se molt fixament al 333 i acabà gratant-se el cap-. Sempre anava pel món amb el pressentiment de que me'n faltava aprendre algun. Em dono, se-yors. I us puc assegurar que sé els idiomes i la manera de parlar de la gairebé totalitat dels països dels cinc continents, però això és nou...o jo he perdut la memòria. I us juro que no viuré tranquil fins que no sàpiga parlar amb la vostra llengua. De on sóc?

-No sóc Enric Frost...He dabut que ens assemblem extraordinàriament, però la culpa no és meua, ni d'ell. D'haver-me assemblet amb qualsevol altre personatge del vostre...món, qui sap les coses com haguéssin anat. Aquest incident, l'assemblar-me amb un senyor perseguit per la vostra policia, no m'ha permès altra cosa ~~de~~ veure, d'aquest món vostre que jo hi venia tan content, ^{que} que això.. les cel·les, les campanes, els timbres, els homes numerats...SI algú pogués dir on és Enric Frost...

-Jo us ho puc dir -feu el 340.

Si qualsevol ~~de~~ altre hagués pronunciat aquells mots, aquells homes que els sentiren haguéssin fet diverses coses: riure, anar-se'n, dir a la guàrdia que hi havia un home que s'havia tornat boig...però la serietat total amb què s'escoltà la declaració provà abastament que els reunits sabien qui era Ferguson i amb què comptava al fer-la.

I Fergusson seguí:

-Aquí, entre nosaltres, quan no hi ha policia aprop tots diem la veritat. Perxò t'hem cregut de tot quan ens has dit, fins de les coses que no hem entès. Jo estic de la teva part, 333. Feia anys que res ni ningú no m'havia interessat. Volia passar sense mal-de-caps, o amb els menys possibles, els anys que em diguéren que em tocava de passar aquí...De fa uns minuts tot pot haver canviat. No se qui ets ni què passarà quan ho sàpiga, però tant se val, jo estic del teu costat, i això pesa, amic. Jo, aquí, sóc un home numerat com tants d'altres. Sóc el 340, però quan el 340 era Ferguson, quinze anys enllà, pobre policia i pobre de qui hagués estat si jo no hagués frenat. M'has encomanat, amic, unes enormes ganes de tornar a ésser Joan Maria Rabell Ferguson...i ho tornaré a ésser. I us en donaré a tots una prova. Ningú no sap on és Enric Frost. Jo...tots vosaltres ho sabreu dintre cinc minuts...

Però abans de relatar allò que seguí a les anteriors paraules d'aquell 340, cal que sapiguem qui era ja que d'altra manera seria per algú sorprenent el que s'esdevingué durant aquells cinc minuts que demanà el doctor...

340

A set anys, Joan Maria Rabell Ferguson es mirà, per primera vegada en la seva vida, a un mirall. I quedà adormit.

-El noi s'ha adormit -digué mitja hora més tard del fet, la seva mare a Joan Rabell, pare de Ferguson. Aquest parà uns segons de llegir el diari i feu aquest únic comentari:

-Devia tenir son.

I no se'n parlà més. I Joan Maria Rabell Ferguson, l'endemà, fou trobat de nou adormit davant el mirall de la tauleta de la seva cambra.

-El noi s'ha tornat a adormir -reportà Maria Ferguson al seu marit.

-Altra vegada?

-Sí.

-Doncs mira, és una de les coses que es poden fer a la seva edat, adormir-se. N'hi ha de molt més grans que ell, tu mateixa, que s'adormen als concerts, al teatre, anant de visita... Ell s'adorm davant d'un mirall.

I no se'n parlà més.

-Francisca. Francisca. Francisca.....Joan, puja.

-Què passa?

-Mira...

-Dorm.

-Però si són les quatre de la tarda.

-Sí, però dorm. Què hi vols fer.

-Però si ha pujat per canviar la roba al nen.

-Sí, però dorm...

-Ah, doncs mira, que dormi.

I no se'n parlà més.

-Però que ha entrat a tothom la mania de dormir en aquesta casa? -
exclamava Joan Rabell davant Ramon, el jardiner, profundíssimament adormit amb una gran podadora a les mans, al peu del roserar que voltava la casa. El petit Ferguson empaitava papellones pel jardí...

-Potser sí tenia raó la dona de preocupar-se...María...Mira, aquí en téns un altre que també dorm...

-Nen, Joan. Que fa gaire estona que no has vist Ramon?

-No, papà, ara mateix m'ensenyava u nes roses.

-Què portes a la cara? A veure, mira'm...

I davant l'astoració de la seva muller, encara no havien passat deu segons que Joan Rabell, pare, dormia com un benaurat.

-...però diu que a classe s'ha adormit tothom?

-Així m'ho ha contat el noi i venia a veure si el de vostès també ho explicava igual...El noi ens ha dit que el primer d'adormir-se havia estat Don Guillem quan prenia la lliçó al fàll de vostès. Després apro-

fitant que el mestre dormia els nois s'han posat a fer de les seves fins que ara l'un, després l'altre, han acabat fent com Don Guillem.

-No digui res més-digué a la seva veïna la mare de Joan Rabell Ferguson, el de casa haurà estat el primer de quedar adormit. Com si ho veiés. Se'ns adorm fins davant d'un mirall...I de fa uns dies que a casa no se pas què ens passa amb això del dormir...

I Joan Rabell Ferguson fou l'únic noi que aquella tarda no s'adormí a l'escola.

A partir d'aquestes primeres passes del que podia haver esdevingut el millor hipnotitzador del món, la gent que s'adormí estan aprop d'ell hauria emplenat les fulles d'una guia telefònica. Se li adormiren pares, oncles, mestres, condeixebles, cobradors de tramvies, veïns, canaris, transeunts, capellans i botiguers, entre altres. Un gran percentatge de pares, al veure que els nois s'adormien a l'escola amb una continuïtat alarmant, els feren visitar i els metges tingueren ocasió de demostrar la seva imaginació atribuint aquelles dormides a manca de vitamines, a que els nois estaven en l'edat de créixer, a males digestions, a la humitat del barri i a les lliçons que ensenyava el mestre. Els pares de Ferguson, encara que el seu fill fos l'únic que no s'adormís a estudi també el feren visitar perquè tothom ho feia, i s'emportaren el primer ensurt seriós de l'any. La visita acabà amb la dormida del metge. Es portaren a cap noves visites i totes acabaren a favor del noi, això és, havent de despertar als metges. Un d'aquests, avisat prèviament d'a-

llib que havia succeït a companys seus de professió, posà el dit a la llaga i prescrivé, com a solució provisional, que el noi anés pel món amb ulleres negres.

-I sobre tot -recomanà als seus pares-que no es miri a la gent, que no es miri a la gent...

Aquell doctor fou el primer en donar-se compte que Joan Maria Rabell Ferguson tenia un poder inimaginable als ulls, i digué als pares del prodigi que quan el prodigi fos més gran, si no es trobava la manera de destruir o controlar aquells dos ulls, el prodigi podria fer disbarats d'un abast incalculable. Digué que de totes passades calia evitar que el nen s'enterés de la força que portava al damunt fins que tingués prou seny per posar-la al servei de quelcom beneficiós per la cosa pública.

I així fou com a cap edat Ferguson fou portat a la Policlínica de Xon es reberen ordres de que es fessin tots els possibles perquè aquell noi veiés, durant quatre o cinc anys, ben poques coses més llevat de llibres de medicina i malalties nervioses, però s'esdevingué que aquell doctor que el descobrí emmalaltí, es posà en mans de metges, i morí sense tenir temps de dir als seus col·legues que es feren càrrec de Ferguson les propietats que aquest tenia. I fou en el Gran Ball Anyal dels Estudiants de Medicina que Joan Maria feu les primeres observacions per compte propi. Es clar, al ball hi anà sense ulleres, i la primera que es mirà li calgué als peus atropelladament...Després...després qui és que, amb salut, davant una senyora ben acabada no té els mateixos pen-

saments que tenia ell? Fou davant d'aquella divisió de senyores que durant setmanes no li negaren res que Joan Maria es començà a donar compte que en aquell seguit de rendicions incondicionals hi devia haver quelcom apartat dels processos i resultats, generalment acceptats com a bons, que menen les relacions dels dos sexes. Ell tenia perais per sortir unicament un dia per setmana, i aquest dia li sobrava per assolir objectius que els seus companys d'estudis necessitaven mitja carrera per aconseguir-los, o tota per no aconseguir-los mai. D'haver viscut en el temps dels poetes del "Tenori" aquests haurien pogut fer, amb les coses d'ell, un o dos "Don Joans" cada setmana. I Joan Maria començà a fer-se preguntes. "Què tinc jo-pensava- damunt els meus companys? Ells surten cada nit, veuen noies cada dia, una bona part dels seus pressupostos se'n van en obsequis, corbates i brillantines...Tots, o gairebé tots, són més ben plantats que jo... llavors ell estudiava la voluntat i les seves coses, i decidí fer una prova. Davant les senyores, pensà al revés d'allò que pensava abans. I no fallà. Les dones deixaren de seguir-lo i es convertiren de nou en allò que mai s'haurien, per anar bé, d'haver mogut: en veritables fortaleeses inexpugnables. Qui sap on seria el món, a hores d'ara, si tantes fortaleeses amb cames ben fetes haguéssin tingut espera i no haguéssin entregat les claus dels seus dominis abans d'hora. Totes obei- ren el nou mandat de Joan Maria llevat de tres que ho entenguéren mala- ment que és una de les coses que les dones solen fer...I Joan Maria

sortí una mica esverat de la prova. En feu d'altres, senzilles primer, i complicades més tard. Mai ningú no entengué perquè a la classe del professor Maurois, Enric Quintà, el millor alumne de la Casa, digué que ~~el fetge~~ *la petita Vagueria* era el centre nerviós dels bípeda. A les objeccions es-verades del professor, Enric Quintà *després un expert de la casa no sembla en la realitat* afirmà que la columna vertebral no havia existit mai, i *que si no haguessin estat els metges la humanitat no hagués sabut mai res de pulmonies, reumes ni mals de Potts...* *que el mal d'algues per poder parlar amb comoditat i que el* quan el professor, alarmat, es mirà la llengua en un mirallet de butxaca per veure si es trobava bé, ningú es donà compte que Joan Maria abandonava la classe amb el pànic més gran pintat al rostre... I encara era fresc l'episodi anterior, que el proper any a càrrec del propi professor Maurois, Fergusson pensava que allò d'Enric Quintà podia ésser una casualitat o una broma del més seriós dels alumnes, i volgué provar encara, per convencer-se'n...

-Senyors -començà Maurois en aquella memorable lliçó- avui parlarem de l'aparell de la visió. Els ulls. L'ull és un òrgan complex, que neix de dos traços: un d'ells, cerebral, forma la retina, i l'altre, d'origen cutani, el cristal·lí... Això és la cosa que vostès deurien saber perquè ho porten els llibres. I és que l'ull, estimats amics, és l'òrgan del cos humà més difícil d'automossegat-se...

Al arribar aquí, la classe en pes es mirà el professor Maurois. S'interromperen els acostumats xiuxieigs davant l'insòlita declaració i mai, ni quan juny era aprop, el professor havia tingut un auditori

tan enterament pendent de les seves paraules.

-...I això, és degut, entre altres coses, a que els ulls es troben, generalment, al cap.

Els alumnes es miraren uns segons ells amb ells costant-lls de creure que era, efectivament, el professor Maurois qui havia pronunciat aquelles paraules. Però sí, era realment ell, perquè continuà:

-I ja veuen, senyors, un òrgan tan meravellós com és l'ull i únicament en tenim dos. I en canvi tenim cinc dits a cada mà i, sobre tot, a cada peu, que no serveixen per res. I ens manquen braços, amics, ens manquen braços. Vostès saben la feina que la gent podria arribar a fer si tingués més braços? On anem amb dos braços quan hi ha exemplars d'altres espècies que es passejen pel món amb cent cames?

Aquí ja se l'aplaudí furiosament. Tothom picà de mans engrescat llevat de Ferguson que es mirava el professor amb els ulls molls, emocionat pels descobriments que anava fent que el meravellaven. I seguí ordenant a Maurois, que anava complint al peu de la lletra:

-i on anem amb vint-i-dues costelles? Jo en tinc trenta-nou, senyors. He dit trenta-nou? Potser m'he quedat curt. Ho veurem. Ho veurem, si, senyors. Vurem les trenta-nou costelles del professor Maurois...

I per primera vegada en la història d'aquella Casa, un professor donà classe en còs de mànigues. Efectivament, el professor, disposat a ensenyar les seves trenta-nou costelles es començà a llevar l'americana.

-Perquè, senyors -continuà Maurois deixant l'americana damunt uns

cadira-, si les costelles són apòfisis ventrals de vèrtebres extremadament desenvolupades, perquè, dic jo, és teoria seva i personal, perquè, dic jo, no tenim costelles al ventre sí, com han de saber vostès, les vèrtebres, diuen, ens arriben fins a la pelvis?-. I Maurois, dient això, s'anava desfent la camisa. -I qui ho ha dit-afegí llevant-se la samarreta- que no tenim costelles al ventre?

Seguí una petita pausa. Maurois es mirà la concurrència i els estudiants el tornaren a aplaudir sorollosament.

-Costelles, senyors...Trenta-nou. Ni una més ni una menys...I ara passarem a contemplar i examinar les costelles del ventre humà.

I el professor començà, amb una calma admirable, a treure's els pantalons. Allò ja era greu. Greu i nou, i els alumnes de les darreres taulles s'enfilaren damunt els bancs per no perdre detall. I fou en aquell moment, quan el professor Maurois amb les calces a les mans anava a donar una sessió experimental respecte a les costelles ventrals, que entrà a l'aula el Director de la Policlínica acompanyat d'unes senyores. Deia, el senyor Montroig, obrint la porta:

-Vostès primer. La classe del professor Maurois, el millor element d'aquesta casa...

L'interrompé un xiscle brillantíssim d'una de les dues senyores. El moment fou èpic. En l'instant del xiscle, Maurois amb poca cosa més que les ulleres i sabates al damunt, deia:

-Senyors, les costelles del ventre a la vista...

Aquí es produí el xiscle, i:

-Ai, Angelita, no entris o tapa't d'ulls.

L'aula entera quedà una segona en suspens sense saber què fer, esperant...L'anomenada Angelita, al sentir l'avís anterior entrà apressadament obrint uns ulls com unes taronges. Joan Maria Rabell Ferguson feu unes passes en direcció als nou-entrats, i els tres es posaren a picar de mans furiosament. El professor Maurois recollí l'aplaudiment amb una elegant inclinació de cap...

-Es clar, ^{allò} és la classe d'anatomia -digué el director sortint amb les senyores-, ^{La novel} ~~le~~ que no acabo d'entendre gaire, de totes maneres, ^{La novel} ~~és~~ ^{allà} ~~allà~~ de les costelles al ventre...

Ferguson abandonà la classe tremolant tot ell, i el professor Maurois tocà de peus a terra. Es mirà els alumnes, la roba damunt la cadira i digué:

-Senyors, aquí hi deu haver algun mal entès. Jo puc jurar que fa deu anys que només em despullo per anar a dormir.

Joan Maria passà una setmana sense sortir de la seva habitació. A la fi es decidí i anà a veure el director i li parlà clar. La conversa durà una bella estona. Al sortir del despatx del senyor Montroig, aquest li deia:

-La culpa no és pas teva. Hi ha gent que té un cop de puny privat, una membra prodigiosa, sis dits a una mà o una veu única. Tu, fill meu, téns un poder als ulls comparable al geni de Napoleó amb canons aprop o al Tizià amb pinzells a les mans...Esforça't per no fer us, o mal ús,

d'aquesta enorme força que portes a dins...I ja ho saps, la medicina t'obra un camp adequat, no sola per frenar sino per treure profit d'aquestes qualitats extraordinaries que téns...

I Joan Rabell Ferguson passà llarg temps que no es mirà altra cosa que llibres. En devorà muntanyes i muntanyes. Es clar, es doctorà i gràcies a les seves facultats formidables portà a cap cures que deixaren boca-badats als metges i als propis malalts. Esdevingué el doctor més sol·licitat del país, fins que un dia el visità Pere Brown.

-Doctor-li deia en aquella visita- si jo no puc tornar aquestes noranta mil...

-Però, home, això no és pas una malaltia...

-Es que si no les puc tornar hi cauré de malalt, doctor...I no és millor prevenir-se abans, que pas agafar-la una malaltia? I si és una d'aquelles que no hi ha remei? Doctor, vos heu fet coses que mig món deia que no es podien fer...perque no em podeu privar a mi de caure malalt?

Hi havia tanta pena en la petició d'aquell futur malalt, que Joan Maria, amb el pensament posat en combatre l'enfermetat on fos i fos quina fos, prometé a Pere Brown que no cauria malalt...

L'endemà, un empleat d'un dels Bancs més importants de la ciutat, trucava a casa de Pere Brown i hi deixava la quantitat que aquest havia demanat al ja llavors il·lustre doctor...I Joan Maria trobà que aquella acció li feia un gran bé i es deixà portar per les ganes enormes

que tenia de feia temps de fer quelcom més que curar malalts...I tot fou començar. No tingué ni temps de tenir dubtes. La seva voluntat cedí com una camisa massa estreta damunt un còs jove i fort que fa el creixent, com un canyer emportat riu avall en dia de diluvi, com les vaques del "Paradís" el dia de la ventada de la setmana de la Gran Tempesta (vegi's el llibre "MIRATGE GROC") que foren emportades cel amunt fins qui sap a on...Cada cent anys, entre milions d'homens, surt un geni, un pintor únic, un guitarrista immortal, un Sant il·lustre, una ballarina inigualada, un ministre pobre...aquella centúria fou la de Joan Maria Rabell Ferguson. Ningú, ni pintent, ni brodant melodies amb primes i bordons, ni fent miracles, ni trenant amb cames perfectes la mort del Baptista, ni emportant-se l'admiració del país sortint pobre després de passar anys al Ministeri d'Obres Públiques, passà la mà per la cara en les seves activitats, a Joan Maria. Durant un temps no hi hagué virtut segura a la ciutat, i entre altres coses que tampoc no foren. Els homes públics feien declaracions i discursos que mai no havien fet. Es presentaven ciutadans a la policia declarant-se autors de fets sensacionals i resultava que després de passar mesos empresonats no tenien res a veure amb la cosa per la qual n'havien estat d'empresonats. I aquella, ja passió, que movia a Joan Maria, tenia menys aturador a mida que passava el temps. Es descobriren secrets d'Estat, es processaren ministres i generals, jutges i fiscals...els governs queien setmanalment. Una onada de pànic s'apoderà del país i la desorientació entre

els seus habitants esdevingué total. Es decidí apujar el sou als ministr-es i així i tot era difícilíssim trobar ciutadans disposats a fer-se càrrec de les quinze carteres de l'Estat. Davant l'estat de coses ~~s'importaren uns quant ministres, entre ells,~~ ^{després de} el de Seguretat Nacional. Aquest començà processant a tothom o gairebé tothom. Mai els jutges havien tingut tanta feina com aquells famosos dies que Joan Maria Rabell Ferguson podia anar tranquil·lament pels carrers. I els fets desorientadors creixien i creixien quant a més gent era obligada a jurar que no diria més que la veritat i res més que la veritat. Fins que Adam Ros -una flor d'Scotland Yard- donà, per deducció, la culpa de tot a Joan Maria.

-Però...-li fou dit.

-Es ben clar. Es l'únic o dels únics ciutadans que encara no ha estat detingut...

I se'l detingué. S'intentà detenir-lo. Els agents que en foren encarregats tornaren a la Comissaria amb roba de senyors. I fou aquesta la gran prova que esgrimí Adam Ros davant els incrèduls.

-Tots ténen, un moment o altre, una falla. Ara ja sabem amb qui ens juguem els diners. Unicament ens cal paciència per esperar que aquesta falla arribi...

I agafaren el dia del seu Sant, un mes de juny. L'havia celebrat amb les seves amistats i Joan Maria en portava infinitament més als peus que al cap. El detinguéran quan dipositava una enorme quantitat

al platet d'un pobre cec.

Sí, se l'emportaren. Se l'emportaren, però perquè Joan Maria Rabell no era ell. Quan els efectes d'aquell Sant Joan li haguéren passat, era a la presó. Adam Ros hagué de fer foc damunt una infinitat d'agents que anaren a obrir les portes del detingut. I vingué el dia del judici. Es registrà el ple més ple que mai hi havia hagut a l'Audiència d'ençà que era Audiència. Joan Maria es presentà amb el somriure als llavis. La Sala l'acullí aplaudint a tot aplaudir. El President amenaçà fer-la desocupar si es produïa cap més demostració sorollosa. I encara no havia acabat aquestes paraules que es posava a picar de mans furiosament. La Sala s'impressionà i aplaudí l'aplaudiment del President; Tothom estava convençut que havia tingut la sort de poguer ésser espectador d'una vista memorable. I la vista començà. El fiscal, a les primeres de canvi, sortí diguent que no havia conegut mai ningú que reu-nís les prenes de l'acusat i que demanava cadena perpètua pels agos-rats que havien tingut l'atreviment de jutjar-lo... Adam Ros no es volia deixar perdre la partida. Posà en joc el primer dels fiscals de recan-vi que tenia i aquest començà diguent que l'acusat era l'home més peri-llós que de molts anys s'havia presentat davant un tribunal i que la seva reclusió era imprescindible si és que el país volia reguanyar la seva tranquil·litat perduda... No passà d'aquí. Davant l'astoració de la Sala, ^{seguí parlant d'altre que d'aquí} besà xardorosament el President i els dos entonaren a duo amb mú-sica d'una de les cançons més de moda al cabaret més multat de la ciu-tat, unes estrofes musicals contra el Dret i la Justícia. Fou, allib,

el començament d'aquella onada de bogeria que passà per la Sala Setena del Palau de l'Audiència aquella tarda. Els agents guardadors de l'ordre, empaitaven a tot empaitar les senyores assistents a l'acte que fugien xisclant saltant per damunt dels bancs de la Sala. L'equip de fiscals d'Adam Ros cremaven, davant els crits d'entusiasme de la Sala, tots els llibres de Dret de la Casa...Tothom es movia impulsat per la voluntat sobrehumana de Joan Maria portant a cap les coses més absurdes i atrevides. L'aiguabarreig era enorme, espantós, total...Unicament Adam Ros, amagat sota una taula, pensat ferotgement no cedir al mandat inaguantable d'aquell fabulós prodigi hipnòtic, intentava veure les coses clares. Per dues o tres vegades estigué a punt d'aixecar-se i anar a fer entrega a Joan Maria, de les claus, que guardava ell, de les enormes cadenes que mantenien immòbil al geni. Quan es sentí flaquejar, quan el mandat de portar les claus qui les tingués fou quelcom superior a les forces del més ben dotat, ell, Adam Ros, jogant-se l'estèmac pel bon nom de la Policia, s'empassà heroicament les quatre claus que asseguraven la immobilitat de l'acusat...I Adam Ros tingué temps just de deixar la Sala...Minuts més tard, quan més lluit era el ball que s'hi havia organitzat, Adam Ros hi feu una entrada de cavall siciliana bombardejant-la amb bombes estornudaires que tinguéren la virtut d'interrompre la sessió obligant a tothom, Joan Maria Rabell inclús, a no pensar en altra cosa que en estornudar escandalosa i repetidament. Unicament així fou possible tornar l'acusat a la seva cel·la. Dos dies

més tard el judici, aquell judici, es tingué per correspondència. Fou la única manera de lliurar-se els que hi intervingueren, de la influència d'aquell colós de l'hipnotisme en plenitud de facultats.

Se separava de la
voque
la
una
per
galici
Li sortiren trenta anys. Quan el portaren a la Gran Penitenciària Nacional ja en portava complerts una pila i havia caigut en un estat de postració total. Havia envellit fabulosament i el seu aspecte físic era el d'un home acabat. Res no l'interessava, cap cosa no el conmovia i ningú el veié mai riure que és la pitjor cosa que pot passar a un ciutadà ja sigui un condemnat a trenta anys o un President de Consell de Ministres. Ai d'aquells que no riuen. Compadim-los.

d'ella
Davant la fulla de serveis de des que formava part de la població penal, se li feren, gradualment, certes concessions. Se li permeté rebre visites, sortir al pati... Res no desvetllava aquella voluntat perduda i, any darrea any, Joan Maria Rabell Ferguson es convertí en còs i ànima en un penat més, un de tants, el 340 i, com a tal, feia la vida quotidiana de la resta dels penitenciaris. Devegades - molts li coneixien la història- exclamaven al passar-li a prop:
-Ah, si ell volgués.

Però Joan Maria Rabell no volia. I s'esdevingué que, passats molts anys, es parlà de les coses de Joan Maria com es parla de les coses llegendàries i així eren contades als nous-entrats pels vells de la Casa. Hi havia qui sostenia que el famós Doctor encara no s'havia apagat del tot i que només mancava quelcom que tingués prou for-

ga per tornar-li a posar en funcionament aquella voluntat inigualada. A l'hora de les confidències, però, quan tothom contava les seves coses, quan es descobrien les meravelles dels "treballs" més delicats, el 340 rarament intervenia i, si ho feia, era amb un deix de tristesa com si el record de les seves formidables gestes fossin motiu de remordiment pel seu esperit ara asserenat. Amb tot, hi haguéren, durant el temps que feia que Ferguson era el 340, unes evasions incomprensibles d'elements que foren portats a la Residència per actes comesos en moments esgarriats. I quan les evasions foren conegudes, tothom es mirà el 340 més que de costum, però ell continuà la vida de sempre, seriós, seriosíssim, apàtic.

La única cosa que feia el 340 que el distingia dels demás era fumar. Fumava sempre. A tothora. De dies, de nits, tant, que un nou entrat no es pogué estar de dir al veure'l:

-Que l'han agafat perquè fumava tant a n'aquest home?...

No estaria bé que, després d'haver dit qui era el 340 abans d'ésser el 340, deixéssim, al tirar endavant, els lectors i lectores a les fosques sobre la personalitat pre-numerada d'alguns dels altres ciutadans que han d'intervenir en aquesta història. Heus-ací, comprimides, que el paper va car, les fitxes d'aquests ciutadans.

367

Ell hi era sempre a presidi. S'hi trobava bé. I sostenia que hi havia oficis molt pitjors: pescador a l'hivern, miner en tot temps, fogoner d'un vapor, barber, sastres que no cobren i aviador d'avions que cauen, entre altres. Ell deia que en aquest món la major part de gent que hi viu viu presonera d'una cosa o altra. Els metges viuen presoners dels malats i vice-versa; els jutges, de la justícia; els obrers, de les fàbriques; els marits, de les mullers; els pobres de la pobresa i els rics, dels diners; els enamorats, de l'amor; els poetes, de la poesia; els músics, de la clau de sol; els pintors, les tintoreríes i les senyores, de la pintura; els canaris, de les gàbies; els generals, de les guerres; les guerres, de la pau; els fumadors, de l'Arrendatària...

-Si som, -deia-, presoners al treball, a casa, al carrer, dormint, fent el·leccions i festejant, tant per tant jo en sóc de debó.

I ningú el treia d'aquí. A més a més, ell deia que a presidi hi estava bé i que era un enamorat de la vida sempre igual i sense complica-

cions. I així que s'hi trobava que el món de fora no marxava prou bé i per tal de tornar a la vida ordenada i feliç del presídi portava a cap qualsevol cosa, per grossa que fos, no per fer mal, sino perquè el tanqués sin, i, com que si no feia res no el tancaven...Algú ho trobarà, potser, incompreensible, pero ell, conegut per Ganya, era així. I qui és que no té una flaqueza en aquest món?

350

Aquest, el 350, argentí de naixement, havia fet dubtar durant quatre mesos els tècnics de la Casa de la Moneda. I és que de bitllets com els seus ja no se'n fien.

-Hi ha cercadors de bolets -sostenia el 350- que quan els han trobat ni se'ls miren. Hi ha qui quan ha sentit dir que sí a una senyora, ja no el fa servir aquell sí;...A mi em passa igual quan faig un bitllet. Penseu que penso amb el seu valor com a paper de l'Estat? Aneu equivocats. Jo us puc assegurar que he fet veritables fortunes fabricant paper moneda de mig món, però també us puc assegurar que he estat el falsificador més pobre que s'hagi mai agafat. Era l'obra d'art que és falsificar quelcom que a mi m'interessava. Una vegada l'obra d'art feta la donava per cap diner. I mai, a cap client meu, li fou tornat cap bitllet, per gros que fos, per fals...Tot s'acabà perquè una vegada en volguéren masses a cop i els hi escapà a dir de on els havien tret...

Però els diners? A mi deixeu-me un calaix obert i ple al davant i us juro que el tancaré. Ara, que és clar, aneu-li a explicar això a la policia.

I allò que deia el 350 -Tomàs Yllanoga Richondo- era la veritat mateixa perquè ell feia art amb tot: bitllets de tramvia, cèdules personals, xecs, paper de l'Estat, quadres, cartes, signatures, postals, rebuts de contribucions...La qüestió era falsificar quelcom. Ell deia que això era una de les conseqüències d'haver-se donat al dibuix amb massa afecció quan encara no tenia l'edat per fer-ho.

Abans d'ésser el 350 Tomàs Yllanoga concedí la llibertat a tres amics empresonats. La Direcció de la Penitenciaría dubtà uns segons davant els tres documents, però senyors, si hi havia la signatura del Ministre i la mar de segells del Ministeri.

-Jo, senyors, -deia el banquer senyor Olivella en el primer judici que es feu a Tomàs Yllanoga-, em jugaria la senyora que aquesta signatura és la meua. Ara, això, jo, i ben poques vegades he begut més que del compte, no ho he firmat mai...La firma, però, és la meua. D'això en pot estar segur el President, el Tribunal i el mateix acusat.

Aquella vegada fou absolt. De la mateixa manera que en fou mesos més tard quan fou processat acusat de falsificador de bitllets de banc. Ell en defensa propia, sol·licità que li fos concedida una setmana de temps per provar la seva innocència i per demostrar que els que juraven que

el bitllet que apareixia en el sumari era fals, eren uns profans i uns perjurs. I no se sap perquè ho digué, però ha va dir, afegí que quan ell falsificava una cosa, no se sabia quina era la veritable i quina la copiada. L'acusador s'agafà en aquelles paraules per demanar la seva detenció, però Tomàs Yllanoga ni el sentí. Era el seu pundo-nor, el seu amor propi professional el que estava en joc... Demanà un bitllet de mil, paper, tintes i plomes, i demostraré - digué - que ningú no sabrà conèixer el bitllet meu del que se'm donarà per model.

S'obriren i tancaren unes quantes carteres entre jutjes i magistrats, fiscals i defensors. Es feren uns quants viatges a la taula del President, fins que aquest, reclamant silenci, feu, dirigint-se al públic assistent a l'acte:

-Es tracta d'una prova, ja us el tornarem... Hi ha algú de vostès, senyors, que ens vulgui deixar un bitllet de mil?

Si hi havia algú que el tenia un bitllet de mil entre els assistents no es ^vsabé, la cosa certa fou que ningú volgué que la prova proposada per l'acusat es fes amb la seva cartera. Davant la manca de col·laboració dels ciutadans amb la Justícia el President ordenà que la Sala fos desocupada.

-Som a finals de gener, és clar -deia el President dirigint-se al Jurat-. Jo, la veritat, no venia preparat... Si algú de vostès...

Un membre del Jurat, interessat en que la prova es portés endavant digué avançant-se a la presidència:

-Si us fos igual un de cent...Fins dimarts no és fi de mes...

-Si l'acusat hi està d'acord...-feu el President dirigint-se a Tomàs Yllanoga.

-Qualsevol altre us diria que no val la pena falsificar bitllets que no siguin de mil; Jo, que sóc un artista dintre el ram, us dic que disfruto igual falsificant un bitllet amb tres zeros com una simple entrada de futbol.

El bitllet de cent es passà la comissió de tècnica la qual declarà que era bo sense cap mena de dubtes. Tomàs Yllanoga s'apropà al President i, fent un senyal microscòpic a n'aquell familiar del més gran dels bitllets, digué:

-Això, senyor President, a n'el bitllet que jo faré no hi serà. Pà-ci'm el favor de tenir-ho present. Gràcies.

Passaren uns dies. I tingué lloc la segona part d'aquell procés al qual hi acudí la gentada de les grans solemnitats. Quan tot estigué a punt, Tomàs Yllanoga Richondo posà els dos bitllets davant la comissió de tècnics.

-Senyors, quin és el fals?

Lupes van i vénen, xiuxueigs, somriures i, a la fi:

-Aquest - feu la comissió a una sola veu.

-Senyor President, vol fer fel favor de recordar aquella senyal... a l'angle dret, darrera el 5 del número d'ordre?

El bitllet donat com a fals era el trobat en perfecte estat per la

comissió feia uns dies. El bo, segons la mateixa comissió, era el que havia fet Tomàs Yllanoga Richondo.

-Senyors-declarà el President, això ens col·loca davant un cas de mal resoldre. El bitllet que aquests senyors que es guanyen la vida descobrint moneda falsa, han dit que era fals, és el que fa uns dies ens va deixar per fer la prova un honorable membre del Jurat. Això, en altres paraules, vol dir que l'honorable membre del Jurat va pel món amb moneda falsa, i, que per tant, a qui s'ha de jutjar és a ell. Per altra part, però, el bitllet que ara s'ha trobat fals, és el que la setmana passada fou trobat bo per la comissió tècnica... A qui hem d'agafar, senyors? Però això no és tot. L'acusat, si bé ha fet una obra d'art, ha demostrat, al fer-la, la seva culpabilitat...

La cosa, de seguir-se la teoria del President, hagués anat molt amunt i a l'únic que s'empresonà fou a Tomàs Yllanoga. En desagravi a ell, però, i en homenatge a les seves indiscutibles facultats, encara avui, en el museu de la Gran Penitenciària de l'Estat hi, figura, enquadernat en marc d'argent, aquell famós bitllet de cent fabricat pel meravellós argentí.

-Mans enlaira.

-...?

-Mans enlaira.

-Però...

-La falla que teniu tots un dia o altre...Us heu deixat la porta oberta.

D'aquesta manera fou agafat Andreu Milans Perrier, un dels homes més ben dotats pels treballs de nit, i aquella falla fou incomprendible perquè Andreu Milans tenia una memòria genial...A dotze anys sabia gairebé tota la Divina Comèdia de memòria. Empleat, més tard, a l'Ajuntament de X, als pocs mesos sabia de cor els noms de tots els contribuents municipals. A mida que creixia, ho feia també en proporcions insospitades aquella memòria miraculosa. Anava pel món amb tot allò vist, sentit i llegit al cap amb únicament un dos per cent de descompte d'error. Si li preguntàveu quin fou el darrer rei hitita que regnava 1280 anys abans de J.C. us cont-estava sense ni arronçar una cella:

-Jattuxilix III.

-...?

-Doncs Alexandre el Magne morí a 32 anys, pel maig del 323....Doncs Madagascar, l'any que vostè diu, produí 115.000 quintars de cafè...Un moment...l'any 1926 la producció total de llana fou de 1380 milions de kilbgrams...

Agafaveu un llibre, qualsevol, d'una de les muntanyes que ell n'havia llegit i l'obrieu a l'atzar. Davant la cosa menys transcendental i davant la més complicada sempre us donava raó d'allò que li demanàveu.

-... $(tg a)^2 + \frac{A - C}{B} tga - 1 = 0$? Això és l'equació quadràtica de Lefrançais que donà pels eixos principals d'una quàdrlica representada per l'equació $A x^2 + 2 B x y + C y^2 + \dots = 0$.

No maldessieu pas perque era inútil. Si algú ho intentava s'emportava un desengany.

-...?

-Doncs a França, l'any 1911, entre altres coses, es promulgà la primera llei del retir obrer.

-Per favor, a la plana 392 de "The Pirate" de Sir Walter Scott...

-Hi ha el Capítol XXIX, amb un vers que comença "See yonder woman, whoa our swains revere..."

El nomenaren director de l'Arxiu Nacional i al cap de poc temps les consultes, en lloc de fer-les als llibres, es podien fer directament a Andreu Milans. Arribà a portar a la membra, amb aquell dos per cent de descompte indicat, el contingut de tota la biblioteca de l'Arxiu Nacional. I no obstant, quan era proposat per medalles d'or i les autoritats el mostraven als forasters amb el mateix orgull amb que ensenyaven els claustres de la catedral, els mosaics romans i les fàbriques de teixits...

-Saps quant m'has costat, d'ençà que et conec? -deia a la seva muller unes setmanes abans de convertir-se, ell, en el 334.

-...?

-Doncs m'has costat, entre casament, mobles, vestits, pentinats, mantenir-te i disgustos, exactament 62.376 amb 95...

-Però Andreu, Andreuet meu...

-No, aquesta història ja la sé. És la mateixa de sempre. Ara ve al·lò de somicar, de dir que vas despullada pels carrers i que el matrimoni amb un home famós per la seva membra i que no es recorda que la seva dona s'ha de comprar un vestit de tant en tant és un mal negoci. Tot això ja ho tinc sabut. El darrer vestit et va costar 17 minuts de plorar i fer-me, al tenir-lo, 22 petons a cada galta al contar-me les coses que et van dir les amistats al veure-te'l...I tu saps que aquell vestit va sortir del fons de la Fundació Duran Martori, i saps que el que vols que et compri hi tornarà a sortir...i jo sé que demà tinc de donar els diners per començar les obres...

La Fundació Duran Martori era la gran il·lusió d'Andreu Milans. Tenia pensat portar-hi les històries de tots els pobles del món i ni dormia pensant que ell, algun dia, les podria saber totes de membra. Per portar-la a terme la Fundació, Andreu Milans havia tret diners de pertot on era possible treure'n i ja ningú no volia donar-n'hi més si les obres no començaven. I ell havia de donar uns diners rebuts perquè les obres comencessin...Sí, el vestit el tingué la seva dona perquè Andreu Milans sabia que si no l'hi donava ella no callaria. El darrer collarret que li comprà li va demanar nou mesos seguits...Aquell vestit, com que era el millor dels que li havia demanat la seva muller,

representava per Andreu Milans, en cas de refús, sentir-se'l demanar a perpetuitat. I la perspectiva de passar-se tota una vida sentint aquests mateixos mots dia i nit "Andreuet, compra-me'l" feren decidir a n'aquell generalíssim de la membra a complaure a la seva senyora a costa dels fons pel començament de les obres de la Fundació. I tanmateix era necessari començar-les aquelles obres. Ell era la única persona d'aquest món que no podia dir que no hi havia pensat més en començar-les cobrant, com cobrava, per posseir la primera membra del país i del segle. A més a més del compromís que ell tenia amb tots els donants, veure la Fundació acabada i plena d'històries era per ell el tot d'aquesta vida. I, clar, per veure l'obra acabada calia començar-la primer. I ell l'endemà havia de donar els diners per començar-la... Recordà centenars de casos, com el seu, de mal arreglar, i recordà que la fe fou moltes vegades la salvació de coses que semblaven que no en ténien de solució. Sabia que a més de la fe necessitava diners però com que la famosa virtut teològica la tenia a l'abast de la mà i barata, començà a tenir una fe enorme, gran, absoluta a to de la seva il·lusió continuada. I amb aquella fe nova i magnífica, sortí al carrer. No sabia on anava, però hi sortí. Sabia només que portava una gran fe al damunt. Estava a punt per qualsevol cosa pujada de to i quedà meravellat de com havia estat la cosa més senzilla del món dotar el país amb la Fundació més plena d'històries del món... El Banc. Perquè no hi havia pensat més aviat amb el Banc? Però

que havia estat
 món... El Banc. Perquè no hi havia pensat més aviat amb el Banc? Però

al Banc -s'aturà a pensar- de diners no en dónen a tothom... A mi segurament que em diran que no els hi vagi amb històries. Però i la fe? Es clar, la fe...

Plovía. Eren les set. Començaven a sortir del gran edifici, els dependents, els quals, de tan fer números tot el dia arriben, amb els anys, a tenir, físicament, la forma de guarismes. Les mecanògrafes sortien xisclant, com ocells que portessin talons alts i paraigues de colors i escriviessin a màquina, és clar... Tot això, recordà més tard, eren els pensaments que tenia mentre esperava que acabés de sortir la gent de l'edifici on hi havia més diners de la ciutat. Per fi ha acabat de sortir gent d'aquella porta giratòria. Per què hi entra Andreu Milans ara que la gent n'ha sortit? No ho sap, però hi entra. Hi ha quelcom més fort que qualsevol raonament que el guia: la seva fe en veure acabada, i començada, la Fundació Duran Martori. Ara ja sap que res el podrà privar d'entrar. A mida que els segons passen més s'enrobusteix la fe d'aquell gegant de la memòria. Mentre avança per la gran sala deserta voltada de bancs enlluernats i de guixetes tancades intenta pensar que els diners guardats a les caixes són d'altre gent, que si els demana no els hi donaran, però la fe que el guia totalitàriament li diu que potser els hi donguin, els diners, sense demanar-los ni res... Era una fe admirable aquella que guiava a Andreu Milans, s'ha de reconèixer. Ara ha arribat al cap-de-vall de la sala. A un costat, a la dreta, hi ha una porta que s'hi llegeix: "Direcció". A la part

oposada, damunt una altra porta, hi diu "Caixa". Els diners són aquí - pensen Andreu Milans i la seva fe admirable. I obra la porta de "Caixa"; Hi ha un envidriat que no arriba al sostre i una porta i una guixeta obertes. Algú enraona darrera els vidres intransparents. I Andreu Milans segueix avançant. No sap què dirà ni què farà, però segueix avançant. A deu passes hi ha els diners que cerca, a vuit, a set, a cinc...

La conversa que venia de "Caixa" era, ara, perfectament audible:

-Però encara no en teniu prou?.

-No perdem temps...Ni que fóssin vostres...Els d'aquell armari...era.

-Es que no són hores de "Caixa", ara, la veritat...

-La veritat és que mai havia trobat cap caixer que li costés tant donar diners...

-Mai n'havia donat cap, senyor, amb un revòlver com aquest tan aprop.. Tan sols deixeu-me'ls comptar...no per res, per saber els que us en emporteu...tota la vida m'ha agradat portar els comptes clars...

S'obrí una porta interior. Se sentí:

-Quina hora és...pe...

Andreu Milans vegé alçar-se dues mans per damunt el vidres glaçats de "Caixa".

-Hi ha algú més allà? -demanà la veu que es queixava del caixer.

-Sí...som tres...-feu la veu de les dues mans enlaire.

-Que surtin. Depressa. Aviseu-los.

Les dues mans enlaire es mogueren en direcció a la porta que s'havia

obert. Al arribar-hi al davant, hi hagué un ràpid moviment, es tancà la porta d'una revolada i la veu de les dues mans enlaire es posà a cridar de l'altre costat de porta:

- La caixa...ens la buiden...sgafeu-lo...

Se sentí un tret, dos, tres...Calgué una cadira, i en el moment que Andreu Milans, obria la porta de "Caixa", un individu, corrent a tot córrer, l'envestí furient, i

-Teniu - li digué -, I li donà un enorme grapat de bitllets de banc seguint la seva cursa vers la gran sala de sortida.

-Gràcies -feu Andreu Milans- però me'n haveu donats masses...Teniu.

I es posà a seguir, tan depressa com pogué, aquell ciutadà que en pocs segons li acabava de resoldre el problema de la Fundació Duran Martori, per tornar-li els diners que a ell li semblava que li havia donat de més.

Al sortir al carrer tocaven tots els timbres del Banc i ell desconegut no es veia enlloc. Encara pluvia i Andreu Milans anà, per mor de la pluja, caminant depressa cap a casa seva...L'endemà es començaven les obres de la Fundació Duran Martori.

Les obres de la Fundació es començaren, però Andreu Milans no les veié acabades. La tarda del Banc mogué quelcom dintre seu que res encara no havia pogut moure, ni saber el Dant de membra, i la vida d'aquell Dant de la membra es mogué per camins insospitats que res tenien a veure amb les activitats fins llavors desplegades. Fou, la pas-

sió que dintre seu mogué la tarda del Banc quelcom tan poderós com les ganes de posseir la veritat pels filòsofs o les de trobar urani pels que no en són.

Ah, entrar en una casa, de nits, tot fosc, tot callat, tot ple d'interrogants... Hi ha emoció comparable - es deia Andreu Milans ell mateix per justificar les seves noves activitats - com la de saber que a qualsevol moment algú et pot trobar a casa seva de nits sense ni que hi siguis ni qui ets? Moltes vegades Andreu Milans assaltava un palau i en sortia de la mateixa manera que hi havia entrat. Havia viscut intensament uns minuts i allò, en aquella època de la seva vida, era tot quan cercava i, ja, necessitava. Si no hagués pogut passejar-se cada nit per les habitacions callades d'una casa o altra, hagués emmalaltit. Devegades, per fer més emocionants aquelles incursions, s'emportava quelcom, diners, joies... d'una casa i a la nit següent en deixava part a una altra. Arribà a un grau de tecnicisme tal en les seves sortides nocturnes, comparable a la seva memòria. Quan anant d'una habitació a l'altra, sentia:

-Joan. Joan.

-...

-No has sentit passes? Escolta...

-Dorm dona, dorm... i no hi tornis al cinema...

es sentia l'home més feliç del món. Llavors el seu refinament entrava en joc i, per satisfer-lo, feia caure una cadira, arrossegava una taula...

-Per què has trigat tant? - i sentí com uns braços el voltaven apassionadament. L'escena, o sigui, anar a la una de la matinada a casa del famós joier Granelli, entrar per una finestra escollida a l'atzar a la façana est de la casa per passar unes estones de bracet amb la por, beure una bella copa d'emoció i embolicar-se amb les coses de l'angoixa i el recel, i trobar-se que la finestra escollida a l'atzar era oberta i que abans de fer unes passes a les fosques confiant trobar un moble per ensopegar-hi, uns braços se li penjaven al coll, per qualsevol hauria ^{estat} motiu d'alarmar-se i intentar passar la nit en lloc menys complicats. Per Andreu Milans, aquell començament era la mateixa glòria. I no se li acudí altra cosa que acostar-se un dit al nas i fer:

-Xist...

-Téns por? - se li contestà amb l'alè, -Més em comprometo jo que tu...

La veu era de senyora. Els dos braços també. Andreu Milans tremolava de joia, no de por. La veu, dolçament, seguí:

-Ell dorm allà...

Ho degué senyalar amb quelcom desconegut per Andreu Milans ja que els dos braços de la veu no es movien del coll del visitant nocturn.

-Entra...

Començà un petit viatge per una habitació desconeguda i fosca. La veu portava a Andreu agafat per una mà. Caigué una cadira. La mà de la veu de senyora premé més fort la d'Andreu, i, d'enllà la fosca,

-Que també fa lluna, avui? -se sentí. Era una veu desagradable i forta

autoritària.

-Xiiiist. -repetí sense que hi pogués fer res Andreu Milans.

-Que ets boig? -li fou dit dramàticament.

Hi hagué una pausa. Ella, la senyora, tremolava. Ell començava a estar bé al món. Pensar que d'un moment a l'altre es podia obrir una porta i sortir-ne algú, el tenia captivat. D'algun lloc sortia, suau primer i potentíssim després amb tota mena de variacions sonores, el roncar més extraordinari que mai Andreu Milans portava sentit.

-Es un de sol? -preguntà.

-Ara ja no hi ha perill...

-No? -feu ell llastimosament.

-Vina...Tingues compte amb el cosidor...Ja l'hauries de saber de memòria aquest camí...

Andreu Milans, llevat de saber centenars de llibres de memòria i entrar i sortir de nits de cases amb gent a dins, ben poques coses més coneixia d'aquest món. L'atreia poderosament allò que podia passar en aquella habitació fosca on una mà de senyora el menava, no perquè el seu guia fos una senyora precisament, sino per la quantitat de perill que la situació en sí portava. Ell, d'ençà d'aquella tarda del Banc, no hi havia pensat mai en cercar emocions pels camps privats de les senyores. Sostenia que aquestes sempre acaben demanant alguna cosa. Aquella nit, però, era diferent. Sí, hi havia una senyora, però hi havia un ciutadà dormint que es podia despertar a qualsevol moment i allò, per ell, valia molt més...

-A quina hora heu sortit del "Devanter"?

-A les set-digué perquè sí.

-I què?

Ah, aquella breu conversa a base de respondre preguntes que no sabia qui les feia ni què havia de contestar, que dies la recordà Andreu Milans.

-Psé.

-Psé?

-Sí, psè.

Es veu que ella quedà convençuda de moment perquè callà durant una estona.

-No han dit res els Mateu?

-No hi eren.

-No hi eren?

-No.

-Ho téns tot a punt per dilluns?

-Sí.

... ..

I Andreu Milans pensà que potser aquella senyora havia sabut que ell era la primera membra del país i li havia volgut fer aquell regal. No volgué admetre que es tractava d'un mal entès. A la cambra del costat

seguia's rencant-se poderosament.

-Tornaràs demà?

-Sí...

-Espéra't, obriré el llum...No et facis mal al saltar...

I Andreu Milans esperà. Aquells segons d'espera li feren més bé que quan es donà compte que podia dir de memòria un trimestre enter de Butlletins Oficials. I una llum s'encengué i tingué lloc una escena rapidíssima i contundent. Andreu veié venir, somrient, en direcció a la finestra, una senyora impressionant de maca i ben posada. Sobtadament, ella s'aturà. Encengué un nou llum per comprovar, es veu, un dubte, i un xiscle immens feu retronar tota la casa. La senyora es posà, apressadament roba al damunt. A l'habitació del costat es parà de roncar. Andreu Milans tocava la felicitat amb les mans. Hauria regalat cent estones com les passades a les fosques per aquells segons que estava vivint d'ençà que la senyora havia donat la llum.

-Així...així no ets ell!.-I tornà a xisclar poderosament.

Un porta s'obrí i un senyor enorme amb palama de colors, entrà en escena.

-Eh?,-exclamà sorprès i com si veiés visions. Per veure si allò que estava veient era ben bé real, es fregà furiosament els ulls, sortí de l'habitació uns moments per tornar-hi a entrar segons després amb els ulls oberts a tot obrir. Quan tornà a entrar, la seva senyora de-

ia:

-Però... desgraciada de mi si jo em pensava que eres ell.

-Es clar que no dormo - exclamà el joier Granelli que altre no era el senyor gras del paisama de colors, donant un gran cop de peu a terra.

La senyora Granelli deia plorant abundantment entre coixins:

-Oh, un qualsevol...un qualsevol que qui sap què hi venia a fer a casa...

-Però, però vostè què hi fa aquí? què hi ha fet! -digué furiós el joier Granelli a Andreu Milans.

-Jo li puc jurar, senyor, que no hi havia vingut per això.

-Què vol dir, això?

Andreu Milans senyalà, amb els ulls, una part de senyora Granelli que la roba que e es tirà al damunt deixava en descobert.

-A la meua dona, així, no té dret a veure-li ningú més que jo -bruelejà el joier Granelli i, deixà violentment la sala a les fosques. Abans que ningú pogués dir res més, se sentiren uns cops als vidres de la finestra que donava al carrer, i,

-Pilar...Pilar...

El joier Granelli es posà les mans al cap per fer alguna cosa. La senyora Granelli provà d'enfonsar més el cap entre els coixins que li semblava que li servien d'empar.

-Pilar, que fa vent...deien del darrera la finestra.

-Es veu, senyor -digué Andreu Milans - que hi ha hagut un mal entès. Jo...

El joier Granelli sortí llençant una interjecció en italià que els treballs haurien estat per traduir-la. Andreu Milans creient que ben poca cosa quedava a fer ja a n'aquella casa es disposà a sortir. Obrí la finestra...

-Pilar...eh? -feu algú que entrà quan ell obrí la finestra creient que era qui sap qui que l'havia oberta.

Andreu Milans aprofità aquells segons d'estupor del nou entrat per fer el camí de sortida a tota pressa. Mentre baixava sentí obrir-se la porta de l'habitació del joier Granelli i que aquest deia: "Tu?". A n'aquesta exclamació seguí un xiscle de senyora. Darrera el xiscle, se sentí: "No, a n'aquest no, Alcides", i, "Tu, tapa't". Quan Andreu Milans arribà al carrer sentí la darrera part del drama. Un nou xiscle, un tret de revòlver. Més xiscles. Un nou tret. Després la finestra s'obrí furiosament i el joier Alcides Granelli tirotejà la nit en totes direccions fins que un clic metàl·lic indicà que s'havien acabat les bales...

Als dos anys justos d'aquest fet, tingué lloc la captura d'Andreu Milans acusat d'una pila d'intervencions nocturnes que anaven des de fer por a gent que dormia fins a furt de vaixel·la passant per complicitat en cassos d'adulteri. Quan, al jutjar-lo, digué que tot li venia d'haver volgut portar a cap les obres de la Fundació Duran Martorri, ningú no el cregué...

Però, senyors, si Déu li havia donat aquells deu dits.

I és que, en veritat, Ponç Adalbert obrint caixes era un geni, però un geni autèntic, real, únic. Les havia obert totes les caixes que havia provat d'obrir. I ja veieu, per fer una cosa que molt poca gent es veia en cor de fer, Ponç Adalbert s'havia de passar la vida a presidir, molt ben considerat, això sí, perquè se li sabien els mèrits, però havia de passar la vida tancat. Ell no hauria collit un duro que hagués trobat anant pel carrer, i per tres vegades presentà a l'Ajuntament caràcteres, plenes, trobades a la via pública, al teatre o al tramvia... Però una caixa tancada... una caixa tancada era quelcom massa fort per Ponç Adalbert. L'havia d'obrir, no hi podia fer més... El secret de que durant el temps que ell actuà no fou robat mai el Banc Federal, fou i no cap altre, que el Banc deixava, al tancar, sempre la caixa oberta. I Ponç Adalbert a una caixa oberta no hagués gosat ni acostar-hi les mans.

-Què passa?

-No podem obrir, no ho se...

Ja veuen, això, aparentment tan simple, tan poc transcendental, fou la cosa que serví per desvetllar les portentoses facultats de Ponç. Aquest petit diàleg tingué lloc davant la porta del pis del senyor Pon-

careda, una nit al sortir de teatre. La família Poncareda s'havia des-
cuidat la clau al pis, i el vigilant, que les tenia totes, no podia
obrir la porta.

-La culpa és teva -deia el senyor Poncareda a la seva muller-per ha-
ver-nos fet fer tard i, després, amb les presses, jo m'he deixat la
clau...

-Bé, qui se l'ha deixada, la clau, tu o jo? -contestà la senyora Pon-
careda.

-Es estrany...-digué el vigilant provant una clau per tercera vega-
da.

En aquell moment passà Ponç Adalbert.

-Què passa?

-No podem obrir, no ho se...

I per què a Ponç Adalbert se li acudí de dir:

-A veure, em permet?

al vigilant? Ell no ho aclarí, les vegades que hi pensà, mai. Fou una
cosa forta i impetuosa com una inspiració a un poeta o com posar les
mans damunt un piano, que el so és, generalment, immediat... Un senzill
filferro cargolat traçudament obrí, un minut més tard, la porta del
pis de la família Poncareda. Si aquella nit no li hagués passat res
més a Ponç Adalbert, potser ell no n'hagués fet altre cas, d'aquell pe-
tit incident, que fer-hi una mica de brometa al trobar-se amb el vi-
gilant, però...quan Ponç Adalbert anà per obrir a casa seva, es trobà

que la clau que tenia no era la de la porta que intentava obrir. Anava ja a picar de mans per requerir l'ajut del primer descobridor de les hores a que van a dormir els marits del barri, quan sense que ho hagués pensat abans, d'això n'estava ben segur, digué: "Ja obriré jo". Encara portava el "rossinyol" que havia fet per obrir a cals Poncareda. Unes petites variacions a la punta de l'estri, i ja va tenir oberta la porta del seu pis. Ponç jurava temps després, que aquell rossinyol era viu. I això, aquests dos fets, que semblen tan senzills, que tan poca gent hi donaria importància, foren l'inici de la carrera del més formidable obridor de coses tancades que els homes havien vist. "Però perquè-pensà tota la nit Ponç Adalbert-em venen aquestes coses al pensament?" I és que durant set hores inacabables només se li passejaren pel cervell panys i forrellats, portes tancades i caixes de cabals... Quan es despertà, l'endemà, trobà que havia dormit amb el rossinyol dessota el coixí. Això, ~~pels~~ que no creuen en aquestes coses... Ponç no era pas supersticiós i no s'hi pensà gens a llençar el rossinyol per la finestra. Al menys ell cregué haver-ho fet, però quina no fou la seva sorpresa, dues hores més tard, quan al despatx digué al veure la mecanògrafa maldant per obrir un calaix,

-Què li passa, senyoreta Mina?

-Ai, no ho sé. No puc obrir aquest calaix...
trobar-me, al butxaquejar, el rossinyol a la butxaca.

Es clar, obrí el calaix. I, sense saber per què, es guardà ^{de nou} aquell rossinyol a la butxaca.

A la nit, al anar-se'n a dormir, deixà, deliberadament el rossinyol sota el coixí...Les set hores de llit resultaren fatals. Una professó inacabable de coses tancades li sardanejaren pel cap tot el temps que passà intentant dormir. Ponç Adalbert s'alarmà. I, al aixecar-se, obrí la finestra i llençà, de nou, el rossinyol al carrer. No es mogué de l'ampit fins que vegé el petit troç de filferro caure a la voravía. I feu un gran sospir. Però...no es podia treure del cap combinacions de números i xifres que obrien caixes tancades de totes formes i dimensions. Pensà que l'aire fresc del matí li aclariria aquella mena de desvari que feia tantes hores que durava. La primera cosa que veié al sortir al carrer el convencé que el desvari enlloc de minvar, creixia. Ell estava segur que, uns dies abans, allò que tenia al seu davant era el dipòsit de gasolina del senyor Pancràs...aquell matí el dipòsit era una gran caixa de cabals. Les portes de tot el carrer no existien. Al menys ell no les veia. Veia, enlloc de portes normals, un seguit de portes metàl·liques, pintades d'un verd gris amb una gran combinació cadascuna, amb lletres i números dins plaques rodones platejades i brillants...Sí, allò, ahir, era un tramvia...Ara era una fantàstica caixa de cabals amb rodes. I, com el dipòsit de gasolina, les portes i el tramvia, el monument al doctor Robert, el carro de la neteja pública, el cec del carrer d'Enric IV...

Es posà a córrer. La gran caixa forta amb rodes s'aturà i, per un ral, ensenyava el seu secret a tothom. Altres caixes de seguretat anaven i venien fent gemegar l'asfalt amb les seves rodes de goma. A po-

ques passes d'on corria Ponç, una d'aquelles caixes fortes amb rodes atropellà una caixa amb faldilles que de resultes de l'atropell quedà amb tota la combinació al descobert...

Es trobà, corrint, als afores de la ciutat. Suava. Per aixugar-se la suor, es posà la mà a la butxaca per treure's un mocador i

-No.- exclamà el desventurat al trobar entre els plecs del mocador aquell rossinyol que havia llençat dues vegades per la finestra de la seva habitació. El petit estri, costarà de creure, però era així, es movia com una cosa viva...

Davant seu hi havia, llavors, l'Estació de l'Est. Un llarg comboi de caixes blindades esperava damunt els rails lluent, callats, immòbils i paral·lels, que un armari inobrible, bufant sorollosament amb dos homes vestits de blau i pintats de negre al damunt se l'emportés qui sap a on. Ponç Adalbert s'acostà a una de les caixes blindades, precintades, l'obrí per obra i gràcia dels deu dits que s'haurien de convertir en els més formidables que els humans portarien a les mans en aquella generació i hi deixà aquells deu centímetres de ferro que es recargolaran furiosament al veure's tancats, tornà el precinte al seu lloc i es disposà a respirar satisfet d'haver-se tret del damunt quelcom endimoniat; però l'influx d'aquell ferro viu no cessà al lliberar-se'n materialment...Deixà l'Estació i es posà a caminar per carrers que mai no havia vist cercent un sedant pels seus nervis destemperats. Fou en va.

-Quina hora és? -li preguntà una vella davant les escales de l'edi-

fici de la Caixa d'Estalvi Provincial.

-373-4-2-9-H2 -respongué amb els ulls molt oberts sense fer cas de la cara de sorpresa amb que rebé la contesta la vella consultant. I seguí caminant cercant aquell repòs que havia perdut d'ençà que el senyor Poncareda s'havia deixat la clau a casa i el vigilant no pogué obrir la porta del pis. I el repòs no vingué. I, ja, insistentment, aquella contesta que havia fet a la vella se li aferrà al moll del pensament. Intentà si repetint-la a tota veu se'n desferia i no reeixí. Entrà a un bar, la digué a un camarer al preguntar-li què volia...

-Com ha dit? -feu l'home de l'americana blanca.

-373-4-2-9-H2 -respongué Ponç Adalbert amb l'alè.

-Un moment, senyor...

I el camarer s'acostà al mostrador, parlà uns segons amb l'amo de la casa i tornà amb aquest missatge:

-L'hem acabat, senyor...

I Ponç Adalbert sortí al carrer costant-li encara creure que era un cas perdut. Però

-Bona nit - era la seva cosina Emilia que l'havia saludat al sortir del bar. Ponç es tregué el barret cerimoniosament i

-373-4-2-9-H2 - li contestà.

Arribà al despatx mitja hora abans de plegar. No s'aturà enlloc. Anà de dret a Caixa i davant l'astoració del personal de la secció, s'acostà al moble blindat i començà a fer funcionar els ressorts... Ell s'havia de treure aquella fórmula del cap...

...2-9-H2 - digué amb veu alta. I la caixa s'obrí. I el feu un gran sospir de satisfacció exclamant:

-Gràcies a Déu.

-Però... -deia el senyor Falguera, el caixer- però, com ha anat això. Si és el secret nou i només el sabem jo i el senyor Maier.

Allà i el que no se li avinguessin mai els comptes ~~fora~~ els dos misteris que mai no pogué aclarir el senyor Falguera.

Aquella nit Ponç Adalbert dormí tranquil, sense caixes fortes en els somnis, fins a les 3 de la matinada. A les 3, quatre fórmules se li començaren a apoderar del seu cervell i tornà a perdre la tranquil·litat. Lluint cosa de no dir fins que es decidí a tornar a dormir tranquil. I no hi tornà fins que ^{i obrí} trobà les quatre caixes a les quals corresponien les quatre fórmules. I ja no parà. S'apoderà d'ell quelcom molt més fort que el seny i la voluntat i acabà acceptant que ell en aquest món hi havia vingut per obrir caixes de cabals. I n'obrí. Moltes. Totes, gairebé. Infinitat de caixers repetiren aquesta frase al trobar-se, a l'hora de començar el treball, amb la caixa oberta:

-Però si jo la vaig deixar tan/cada...

La cosa més incomprensible de tot era que a les caixes obertes, el seu contingut era intacte. Fins que Ponç Adalbert es convencé que obrir caixes que els homes consideraven inobribles era una cosa d'un mèrit gens comú i que com que potser ningú li pagaria tal com es mereixia aquella habilitat extraordinària, es cobrà ell mateix les seves sensa-

cionals intervencions nocturnes. Llavors les caixes obertes es començaren a trobar obertes i una mica buides. No hi valgueren túbres elèctrics, ni empotrar-les a les parets ni baixar-les a soterranis, les caixes. Si per arribar-hi era qüestió d'obrir panys i moure mecanismes i com més complicats millor, Ponç Adalbert hi arribava. I, la cosa més sorprenent de tot era que el famós secret que permetia obrir les caixes deixava d'ésser secret així que Ponç Adalbert acostava les mans al mecanisme. Els secrets de les caixes eren captats per aquell geni com les rimas per un bon, per un altíssim poeta. Moltes vegades Ponç Adalbert s'emportà el contingut parcial de les caixes obertes tot simplement perquè li compliquessin els panys de les que encara havia d'obrir. La premsa començà a parlar fort de la repetida violació de tota mena de caixes diguent que la principal indústria del país, la fabricació de caixes blindades, anava a desaparèixer si els fabricants no trobaven la manera de que la gent de diners els pogués tenir tancats tranquil·lament. I els fabricants de caixes blindades, indústria protegida oficialment començaren a oferir primes fabuloses als seus tècnics si arribaven a construir un mecanisme a prova de visitants extraordinaris. Res hi valgué. Caixa nova que sortia, caixa que un dia o altre obria Ponç Adalbert...L'agafaren quan obria el darrer model. Digué que, sense caixes noves per obrir, la vida, per ell, ja no tenia atractiu.

La seva fama traspassà fronteres i mers i quan a X. el Banc del Bancs digué que la seva caixa era inobrible ni pel més famós dels especialistes, una comissió de fabricants de caixes del país de Ponç Adalbert

es dirigí al govern i li exposà que si aquella caixa resultava en veritat inviolable seria la ruina de la seva indústria ja que tothom compraria les caixes fortes a l'estranger la qual cosa, a més a més d'un desprestigi que el govern no podia tolerar, reduirís les exportacions, l'entrada de divises i augmentaria el nombre dels sense feina debilitant tot plegat la ja precària economia nacional. Davant d'això, la comissió demanà al govern una setmana de llibertat per Ponç Adalbert per tal que aquest pogués demostrar a la gent de diners que aquella caixa no era pas més segura que les de producció nacional. I el govern fent-se càrrec que en la qüestió hi havia quelcom més en joc que el bon nom d'uns fabricants de caixes fortes concedí la llibertat que la comissió sol·licitava. La premsa prengué cartes en l'afar i començaren els primers titulars diguent que la caixa del Banc dels Bancs es podia obrir de contraban igual que les altres com en el seu degut temps es demostraria. La premsa de l'altre costat, és clar, prodigalissimament "animada" pel gremi de fabricants de la ja famosa caixa, digueren que aquella cosa no l'obriria ningú llevat dels que l'havien construïda o d'algu a qui els constructors hagués sin dit el secret. I el retrat de Ponç Adalbert sortí als periòdics dels dos bàndols. Els titulars d'un, eren: "L'enviat de X. que obrirà la caixa inviolable del Banc dels Bancs"; els de l'altre: "L'enviat de X. que no obrirà la caixa inviolable del Banc dels Bancs". I ja va estar. Es començaren a creuar abundoses i transatlàntiques apostes entre els

partidaria d'un i altre bàndol. L'apassionament a X. fou tan fort que s'aplaçaren per 15 dies unes eleccions municipals. Per demostrar que a l'altre costat també es donava a la cosa la importància merescuda, es prometé que si la caixa no s'obria s'abaixarien les contribucions... Dos dies abans de la famosa prova els diaris cremaven. Portaven a tota plana els fets d'armes i els homes immortals dels dos països, i les vegades que els generals del país respectivament havien obligat als de l'altre a rendicions de diverses categories. Els periodistes d'un país deien que els literats de l'altre desconeixien, entre altres coses, l'ús de la gramàtica. La rèplica no es feia esperar i venia contundent diguent que l'únic Premi Nobel que tenien els seus calumniadors havia estat concedit per equivocació del Jurat que havia confós el nom de l'escriptor galardonat... S'arribà molt aprop de denunciar un tractat d'existència existent entre els dos estats...

Ponç Adalbert sortí en avió i, als quatre dies de la seva marxa les emissores de tot el món escamparen la proesa d'aquell fetsmen: la caixa del Banc dels Bancs havia estat oberta en presència del govern i de tot el cos diplomàtic.

Quan Ponç retornà al seu país se li feu una rebuda memorable. L'anh a esperar una gran generació amb les autoritats, vestides de gala, al davant. Una banda de música interpretà l'Himne Nacional una pila de vegades. Els nens de les escoles li cantaren cançons i l'ompliren de flors... Aquell dia, a presidí, hi hagué ranxo extraordinari.

*a Ponç Adalbert, es clar, el tornaren
a presidi*

101

En premi a la seva proesa, l'Estat decidí, després d'haver homenatjat a l'heroi, construir-li una cel·la especial amb un pany extraordinari i donar el seu nom a una de les avingudes de la Gran Penitenciaría ja que si bé Ponç Adalbert s'havia convertit en una mena de monument nacional, al cap i al fi, en tant no es modifiqués el Codi Penal, era també un delinquent. Hi hagué, de totes maneres, un ministre que proposà donar-li un acta de diputat amb efectes retroactius, però s'acordà que allò seria sentar un mal precedent i, de la forma que anaven les coses, els diputats podrien augmentar en proporcions insospitades.

I una comissió de tècnics passà nou mesos construint aquell pany extraordinari. Hi havien infinitats de secrets, claus i ressorts... El propi ministre de la Governació volgué assistir, el dia de les proves oficials, a l'inauguració d'aquell pany. Per fer-se millor un càrrec del seu funcionament, ell i l'Alcaid de la Penitenciaría es brindaren a deixar-se tancar a la cel·la. Abans els tècnics no digueren "Ja està", s'escolà una bella estona.

-Ara -digué el darrer especialista fent piruetejar la més estranya clau que mai s'havia vist en el forat número 7 que, al acobar la manipulació es convertí en el número 2.

-Això no hi ha ningú que ho obri - exclamà un visitant. Qui li hauria hagut de dir que tindria tota la raó del món. Perquè quan els dos elts personatges tancats començaren a dir:

-Això és magnífic. Ja poden obrir,

allà foren els treballs. L'un darrera l'altre, els membres de la comissió de tècnics manipulà pels secrets del pany i el pany no s'obrí.

-Carai...- digué el darrer manipulador.

-Què passa?- preguntà el ministre.

-No ho se...a veure...-. I portà a cap noves operacions. Uns llums mudaren de color. Un disc numerat rodà a dreta i esquerra, es sentí el moure's de diversos engranatges. Tot, però, amb el resultat final, del tot negatiu.

-Però...-balbucejà el ministre.

-Un moment, senyor ministre...- I el que parlava era el president de la comissió tècnica.- Tornem a començar...345, la llum verda, dispositiu número 7, XYZ, reacció ab...No ho entenc. Tot està bé...

-Tot estarà bé, senyor, però no pretendreu, em penso, que jo i aquí -digué el ministre senyalant a l'alcalde- ocupem el lloc de Ponç Adalbert.

-No, no, és clar...A veure, els plans...

Es feu una petita rotllana al voltant de l'home que portava els plans. De tant en tant, se sentien algunes paraules soltes: "345, "bifurcacions", "pirofosforics", "refredament del pirogenat"...

-Senyors, a les quatre hi ha reunió del Consell. Són les 11 -digué el ministre amb la bona intenció de que els tècnics toquésin de peu a terra.

A les 12 el ministre començà a cridar.

-Es que potser va de debó que no la podeu obrir aquesta porta?

-Una mica de paciència, per favor, senyor ministre -li contestà la comissió per boca del seu president.

-Jo el que us asseguro és que el surto us recordareu de mi.

-Però si fem tot allò que podem, senyor...

-Tot, menys obrir la porta.

-Senyor, al fi i al cap la nostra missió era fer un pany que es tanqués amb totes les garanties que no el poguéu obrir qui volgués.

A les tres, el ministre, pels petits forats que travessaven aquella famosa porta, llençava tota la saliva que podia damunt la comissió que aguantava el xàfec heroicament consultant i reconsultant plans i diagrames.

-Farsants! xisclava l'autoritat empresonada. -Això és una maniobra política. Us juro que us recordareu de mi... I seguia escupint incansablement i abundosa damunt deu homes desorientats, nerviosos i impotents per tornar les coses al seu lloc. De les discussion tècniques es passà, per fi, a la pràctica. S'introduïren claus i més claus cronològicament i d'acord amb les teories estudiades durant nou mesos primer; a l'atzer després... Cadascun dels convidats tocà ressorts i apretà botons, sonaren timbres, s'encengueren i apagaren llums de tots colors... I la porta no s'obria. L'alcaid, que fins llavors no havia dit res, acabà plorant a llàgrima viva:

-Tants que n'hem fet tancar nosaltres, senyor ministre, i ara...

El ministre recordava els seus orígens renegant com un carreter.
-Senyora!- se sentí.

-Que potser faltava una clau? -digué el ministre entre dessolat i esperançat.

-Un moment, senyors -digué el que havia parlat primer.

-Si no és per obrir aquesta porta no vull escoltar a ningú. A les quatre havia d'esser a Palau i el no ésser-hi pot portar resultats que ningú hi compta.

-Telefonarem...-inicià el director general de presons.

-Imbècil. Telefonaràs que el ministre de la Governació no pot assistir al Consell perquè no pot sortir de la presó.

-Jo...

-Res. - I una nova dosis de saliva feu un viatge fulminant, aquesta vegada, de la boca del ministre al nas del Director.

-Senyor, ministre- feu aquella veu del començament.- No gasteu més saliva...

-Gastaré tota la que vulgui, ho sentiu?

-Està bé, senyor, però el que jo em proposo és que a les quatre siguem a palau.

Tothom callà. Aquella vegada el ministre escupí a terra.

-Jo estic convençut -digué el senyor optimista-que aquests senyors, quan ara no l'han oberta, ja no l'obriran aquesta porta.

-Jo també -digué el ministre preparant un nou projectil líquid.

-Però hi ha algú que la pot obrir.

-Vos?

-No...-i abans que el ministre disparés, feu ràpit -Ponç Adalbert potser...

Tothom es mirà. Aquell pany s'havia fet precisament perquè Ponç Adalbert tingués una cel·la a l'alçada de la seva fama...

I fou ell, sí, senyors, Ponç Adalbert, qui a les quatre menys deu minuts posà el ministre i l'alcaid en llibertat.

336

Que perquè s'havia casat 32 vegades Enric Pomeranz Blau? Qui no ho faria, senyors, si pogués.

360

Sempre li havien dit Arturet a n'ell? Artur Mallart i Gras en tenia per poc d'estar a presidi. I no pas precisament perquè hagués de sortir...Quan li fou comunicada la nova, Artur Mallart contestà:

-Ah, però era a mi?

Hi havia vegades que ho trobava natural que un Tribunal hagués decidit emprar l'electricitat en el seu cas, perquè ell mateix creia que l'havia feta massa grossa. D'altres es preguntava si no hi hau-

ria algú que es fes càrrec de quin era el seu estat d'esperit quan portà a cap el seu quantiós enverinament. Ell durant una pila d'anys havia estat incapaç literalment de matar una mosca, i no obstant... El no obstant fou això:

Artur Mallart era flequer, tenia una gran parroquia, un bonic bigoti negre i estava gras que enamorava. Si algú no l'hagués conegut, al veure'l passar per un carrer no s'hauria pogut estar de dir:

-Aquest home és flequer.

I ho endevinava.

Artur Mallart havia passat 7 anys a estudi i 15 a la fleca quan conegué a Ernestina. Ell, ja sempre que li parlaven de la xicota, solia dir:

-Tot estaria bé si no fos aquest nom.

-Però...

-Què voleu que us digui, aquest nom no és fet per mi.

I malgrat la seva aprensíó pel nom, Artur Mallart feia els millors llonguets de la ciutat i era tan bon festejador com bon flequer. El festeig no li restà cap facultat professional, ans al contrari. El bigoti li cresqué una mica més, i el seu cos cepef s'enrodiní bon troç més d'ençà que una dona li feu notar que en aquest món no tot són barres, coques i pans de tres. I passaren els dies. Els diumenges anaven, sortint de les sessions de cinema, a mirar una mica els camps d'aprop. Tornaven més tard, agafats del braç, amb

cara d'il·luminats i amb un brot de farigola als llavis. A les nits dels dies de festa, anaven de tant en tant a casa una tia d'Artur Mallart que tenia una casa de dispeses i un piano de manubri. Aquell piano fou d'un alemany anomenat Bayer que deia a tothom que un seu parent inventà l'aspirina i al marxar de la dispesa sense pagar hi deixà la caixa de música com a penyora. Junt amb el piano hi deixà una carta dirigida a la tia d'Artur en la qual li deia que era la dispesera amb més bons sentiments i més mals fogons que havia trobat anant pel món, i que, en paga dels sentiments li deixava el piano però que com a càstig dels fogons se'n anava sense pagar.

La tia, que cada vegada que un dispeser marxava sense pagar passava un mes al llit, aquella vegada, al veure el piano, s'ho agafà bé, i

-Dinou i mitja, sí, senyor. Aigue corrent, cuina familiar i música a gust dels dispeser -solia dir senyalant el manubri quan feia tractes amb un nou pensionista.

I fou en aquelles vetllades dels dies de festa a casa la seva tia que Artur Mallart començà a trobar que tenia tota la raó del món quan digué per primera vegada, al parlar de la seva xicota, "que tot aniria bé si no fos aquest nom".

-Miri, el meu nebot...la senyoreta Ernestina...

La tia d'Artur Mallart acabava de fer la presentació de la parella a un nou dispeser, el senyor Vallès, metge.

-Ella m'agrada molt - havia contestat el senyor Vallès amb tot

l'aplom.

-A mi també -fou la resposta d'Artur Mallart refilant-se les guies del seu esplendorós bigotí.

La tia rigué, Ernestina es tornà una mica vermella, i la situació fou aclarida pels sons estridents d'un ball de moda que un dispaer arrancà de les interioritats del manubri.

-Au, au, a ballar -digué algú.

I en pocs segons la dispaer en pess rodava més o menys a compàs de les notes del piano del senyor Bayer.

-Ballem?

-...

-Que no em sents? - I Artur Mallart trobà a la seva promesa fent -pensà ell- honor al seu nom mirant-se el senyor Vallès que li havia dit que li agradava molt.

-...Ah, sí, ballem -digué la noia vinguent de qui sap a on.

El ball fou silenciós per Artur i Ernestina. Aquesta es mirà 23 vegades el senyor Vallès, i ell, Artur, pensà una pila de coses entro giravolt i giravolt. En veritat ell potser no li havia dit masses vegades a Ernestina que li agradava molt. Però li havia dit altres coses que el senyor Vallès encara les hi havia de dir...Sí, ell porta el cabell rinxolat, una gran corbata de coloraines i un anell molt gros...Però no té ni el meu bigotí ni està tan gras com jo...I ella segueix mirant-se'l. Potser perquè és metge...Metge...si mai

ha d'escriure a cap noia potser li farà una recepta...I ella no para de mirar-se'l...Si es digués un altre nom, no passaria res, però es diu Ernestina...

-Ja estan, Arturet.

Els dispesers aplaudiren i Artur Mallart que havia fet, portat pels seus pensaments, unes quantes voltes de més, tocà de peus a terra i es posà a picar de mans.

-Ballarem el pròxim -. Era la veu del senyor Vallès.

-Amb mi? -preguntà Artur Mallart.

-Arturet?/- renyà la noia.

El senyor Vallès no digué res. El manubri encetà un nou ball i abans que Artur pogués intervenir, ja la parella, enriolat ell i vermella ella, rodaven per la sala.

Hi havia una sola senyora en vaga: la tia Manuela. I Artur Mallart mecànicament li oferí el braç.

-Ai, jo, pobra de mi...

No contestà Artur. L'agafà d'un braç primer, li voltà la cintura després i es posà a dançar.

-Mira l'Ernestina que balla cofoia -encetà la tia Manuela.

-Sí.

-Fan bona parella, no?

-Sí.

-Es simpàtic el senyor Vallès.

-Sí.

-Hi convenia un metge nou, aquí.

-Sí.

-Mira: aquella senyora que baixa és la primera tiple de la companyia del "Brooklyn". Ahir assajant se li va entrevassar un do de pit i tingué un desmai. Fou la primera intervenció professional del senyor Vallès... Demà debuta.

-El senyor Vallès?

-No, ella. Té molts admiradors.

-El senyor Vallès?

-No, ella... T'agrada?

-El senyor Vallès?

-Ella. Mare de Déu, no se com està avui, Arturet?

- Si no es digués Ernestina, res saps, tia, perb...

Aquella nit Artur Mallart feu un pa com unes hòsties. Tingué tant, hores i hores aquell senyor Vallès al cap, que tot el pa, l'endemà, feia olor de fenol...

Passà una setmana. I Artur ballà, aquell diumenge, set balls amb la tia Manuela i dos amb la senyora del do de pit. A la sortida, Ernestina li confessà que mai s'havia divertit tant com aquella nit. El pa tingué un gust desconegut durant quatre dies.

Fins que Artur decidí fer-ne alguna cosa d'aquella dona i començà a parlar-li seriosament de la data del casori.

-Demà vindré a casa teva i lligarem caps.

-Demà? Però si demà hem d'anar a ballar amb el senyor Vallès?

-Ah...

S'acordà que el casori fos per l'agost. Però es seguí anant a ballar, els diumenges, a ^{casa de} casa tia Manuela, amb el senyor Vallès. Artur Mallart volgué trobar una solució a les preguntes que es feia sobre aquelles ballades. "Ballem amb el senyor Vallès -es deia- però es casarà amb mi". I la idea del casori omplèn, junt amb coques i llonguets, la seva vida. Hi havia, sí, la inquietut que li proporcionava sense saber ben bé perquè, el nom, aquell nom d'ella, però la proximitat del més important acte que Artur Mallart hauria fet en la seva vida li esbandí a la fi tots els rezelts que el nom, aquell nom, de la seva futura muller li produïa. I, així com mesos enllà, la gent al veure'l passar no es podia estar de dir: "Aquest home és flequer", en aquella època pre-matrimonial es deia xi per poc que hom se'l mirés: "Aquest home s'ha de casar".

I agost arribà. Artur Mallart començà a passar nits en blanc, rient i anant, sortint del forn, d'un coixí a l'altre. Vivia en el aïllor dels móns i aquella seva felicitat era abundantment plasmada en els seus pans i barres. Sense saber per què, la totalitat de la seva parrròquia, s'entendrí, menjant els pans d'Artur Mallart, en proporcions inimaginables. Els marits que menjaren aquell pa privilegiat passaven hores enteres contemplant-se beatíficament llurs mullers; tres ta-

vernes tancaren les seves portes; s'organitzaren dotzenes de prometatges; es venien centenars d'exemplars de novel·les blanques; les sogres no tenien prou boca per alabar llurs gendres i aquests, per poc que poguéssin no deixaven passar setmana sense fer tota mena de presents a n'aquelles... Uns inspectors d'Hisenda feren entrega d'un capitalàs a l'Assil de Vells Desamparats...

El 14 d'agost, una setmana abans del casori, Artur Mallert rebé la nova que Ernestina no es trobava bé.

-Ja han anat a buscar el senyor Vallès - li havia dit la veïna que li portà l'avís.

Quan Artur es presentà a casa de la seva promesa i entrà a la cambra de la malalta, aquesta digué:

-Ai, que has trigat, Vallès, avui.

-No sóc el senyor Vallès, Ernestina. Sóc jo, l'Arturet...

-Ah...ets tu...Em penso que no em podré casar, Arturet.

-Qui ho ha dit?

-El senyor Vallès.

- Ah. I què et fa mal?

-No ho se, però ell em diu que no em puc casar...diu que jo tinc una naturalesa especial i que si em caso, millor dit, si em caso segons com i amb segons qui, puc fer mala fi...

- I el teu pare, què diu?

-Ell diu que primer és la salut que tot.

- I tu, què hi dius?

-Jo...Jo...

-Ja ho veig. La gent tornarà a trobar el pa dolent.

-Què vols dir, Arturet?

-Res. Faréu molt bona parella amb el senyor Vallès.

-Arturet, jo et juro que no hi tinc cap culpa. A mi de petita que m'han ensenyat a creure al metge. Jo...

-I pensar que si t'haguéssis dit qualsevolga altre nom tot hagués acabat bé. I ara...Qui pot saber les coses que pot fer un flequer desesperat? De totes maneres, maleit sigui Esculapi.

Les reaccions, en humanitats com les d'Artur Mallart, solen ésser de dues formes. O fulminants o passives. O es fan coses grosses o no es fares. El nostre pobre amic passà unes hores dubtant. Li costava creure que aquella felicitat que havia tocat amb els dits feia tan poc, s'hagués esbandit per obra i gràcia d'un senyor que tenia la carrera de metge...Es clar, hi havia el nom d'ella. A dos quarts de set d'aquell dia que va maleir Esculapi per segona vegada en la seva vida, i després de dubtar i més dubtar, es decidí. Ell havia tingut fins llavors dues il·lusions en la seva vida: fer les millors barres de la ciutat i casar-se perquè la seva dona fos la dona del millor flequer del món. No li passà pel cap que de dones se'n poden trobar les que calguin i, amb una mica de paciència, de la mida que hom necessita, no. Tingué, a partir d'aquell moment, una nova il·lu-

sió: fer la pau de la que havia d'ésser la seva dona, del senyor Vallès i de qui se li posés pel davant. L'endemà d'aquella decisió un 79% de la gent que menjà pa de la seva fleca s'enfadà, per la cosa que menys importància tenia, en proporcions alarçants. I ja, quan Artur Mallart passava pel carrer hom no deia: "Aquest home és flequer" ni "aquest home s'ha de casar" sino "aquest home en porta alguna de cap".

I la hi portava, Artur, alguna de cap. Ell no sabia què faria, però estava segur que en faria alguna.

El dia 6 de setembre, festa dels burots -el pare d'Ernestina havia fundat, anys enllà, el gremi- tingué lloc el casori de la noia amb el senyor Vallès. El sogre d'aquest, com que no era ell qui s'havia d'haver casat amb Artur Mallart, declarà que una cosa era que la seva filla li hagués donat un gendre que ell no hi comptava, i l'altra que haguéssin de menjar pa dolent pel dinar de noces, i encarregà un centenar de barres a Artur Mallart. Aquest, que havia vingut extraordinàriament a menys, vegé que l'ocasió que cercava li presentaven amb plata d'argent. I s'hi arrapà furiosament. Aquella nit feu dues fornades. En la primera, per la parroquia de sempre, hi posà tota l'essència de flequer que portava a dins...A la segona no se sap quina essència hi posà, però l'endemà a les 4 de la tarda, de 72 convidats i dos nuvis no en quedava cap de viu.

-Ai! -me sentí.

I Vidal Verdier Marat, a cinc minuts d'edat feia la primera caiguda de la seva vida. La cigonya que el portà de París el deixà massa aprop del costat del llit i el futur Vidal Verdier, amb una graciosa tombarella feia dir el primer "ai" de la seva carrera.

-Aquest noi farà mala fi - sentencià el pare del nou-nat.

Potser allò mateix s'hauria dit en centenars de casos com aquell i el pare hauria quedat malament per aquella virtut especial que té-nen les criatures de portar la contra a llurs progenitors, però Vidal Verdier feu quedar bé el seu pare.

-Ai!

Vidal Verdier, a dos anys, rodolava escales avall del quart pis on vivia.

-Ai!

-Ai.//

-Ai.///

-Ai, ai, ai.//

Quatre veïnes presenciaren la proesa. Vidal passava, a l'alçada de cinc pisos, damunt el pati, d'una barana de terrat a l'altre per

damunt de la corda d'estendre roba. Acabava de complir deu anys. A quinze fugia de casa seva i s'enrolava en un circ ambulat que havia passat vuit dies al poble. Ben aviat es feu famós passant la sarona damunt el públic sense xarxa de protecció. Si en sentí llavors d'ais, piruetejant damunt els caps dels espectadors a 15 metres d'alçada. Llavors es donà compte que sense sentir aquelles exclamacions ell no podia viure. Quan plegava del circ l'obsessió de sentir algú a la seva vora que digués ai, no el deixava.. I, per sentir-ho a dir, baixava per les finestres dels tramvies a plena marxa, atropellava transeunts muntat en bicicleta, pujava en ple dia per les façanes de les cases més altes...

Una nit, al circ, per coses que fes, no sortia ni un ai del públic. Feia salts mortals damunt la corda fluixa, la passava corrents amb els ulls tapats...simulava una caiguda. Res. La gent, o havia sopat bé o estava ja acostumada a les coses de Vidal Verdier. I, és clar, quedava només un recurs per fer xisclar la gentada. I Vidal el seguí. Es deixà anar damunt els espectadors...

Les baixes foren de consideració però els ais foren infinits.

Aquells salts damunt la gentada els repetí Vidal Mercier tant com li ho permeteren les seves rares estades fora dels hospitals. La seva primera feina, quan en sortia després d'una actuació de pes, era cercar un nou circ on encara no s'hagués vist el seu número.

-Així la seva especialitat és...

-Deixar-me anar damunt la gent des de 15 metres sobre el nivell del cap del respectable.

Cap dels directors consultats volgué deixar passar l'oportunitat de comptar entre els seus elements una atracció com aquella.

La seva darrera actuació tingué lloc a X. Els anuncis del seu famós salt al buit colorejaven la majoria dels carrers. El circ s'omplia de gent a cap hora que hi anà per tal de veure de qui cauria al damunt aquella nit Vidal Verdier. I aquella nit Vidal Verdier caigué damunt l'Ajuntament en pes situat en una llotjeta una mica apartada del lloc on treballava l'artista. La gent aplaudí furiosament. El salt costà la mar de costelles a Vidal i la baixa definitiva del batlle de la ciutat que feia poc havia estat elegit. L'espectacle, i sobre tot el seu resultat, fou agafat com una maniobra política de l'oposició i quan Vidal Verdier sortí de l'Hospital se'l destinà a acabar de passar en pau i tranquil·litat els anys de vida que li restaven, a la Gran Penitenciaría de l'Estat.

-I encara no la sap ningú, senyors!- deia Enric Vilamarí Ghosh, capità de fragata. El que no sabia ningú era la seva illa, com en deia ell, perduda en la immensitat de la mar.

Hi arribà a 19 anys, per causalitat, quan era segon de la goleta "SUN" després d'un temporal que desvià la ruta del vaixell. La "SUN" tornà a port quan ja tothom la donava per esfonsada i hi arribà únicament amb la meitat de les veles, ^{amb el} Enric Vilamarí i un cuiner xinès. La resta de la tripulació no havia pogut suportar el viatge de retorn amb trenta-dos dies de dieta, ^{a vice-dieta} deu a meitat de ració i set sense res. I ningú, llevat d'ell, sabia la ruta a seguir per anar a parar a la que ell en deia la seva illa. Ara que ja no hi havia res a fer, Enric Vilamarí en donava tota mena de detalls. En contava meravelles. "En primer lloc -deia- no la trobareu en cap carta de navegar. Per arribar-hi, cal travessar les corrents més perilloses, enfrontir els vents més forts, aguantar la calor més xafogosa i lluitar amb els remolins de més greu que fa la mar. Tots els altres paratges perillosos de les set mars són simples aprenents al costat d'aquells. I encara, per acostar-vos a la meua illa, protegida per una corona d'esculls formada per uns baixos de corall, heu de saber l'únic freu que hi ha a la corona/que permet passar-hi els més grans transatlàntics del món. I quan hi arribeu. Ah, quan hi arribeu. La temperatura és dolça com si fos de vellut. A tres milles del freu hi ha la platja, immensa, amb unes aigües manyagues, verdes, transparents, mudada amb totes les palmeres que volgueu. Al mig la platja un riu porta, d'enllà les muntanyes, aigua dolça a la mar. El camí del riu a la platja, és el camí de la glòria. L'aigua, al pla, s'arrossega mandrosament per mig dues muralles de verd on tot allò que té fulles hi creix de-

esperadament. I sense mosquits, sense mosquits. Dominant tota l'illa, hi ha una muntanya amb la cresta al cel que mira cada dia si falta res a la meravella que la volta. Al bell vèrtex d'aquesta muntanya, tot de granit tot lluminós de mica, hi ha dues inscripcions. Una, de potser quan la van fer aquella muntanya, que diu: "Eu tem sido o primeiro em chegar, mais não pode haver segundo. Viva Portugal". A l'altra s'hi llegeix: "Ep, jo també hi he arribat. Visca la navegació" Naturalment aquesta és feta meva... Hi ha tota la varietat de fruita que us pugueu imaginar. La fauna, abundantíssima, i d'una sociabilitat compredora. Es a dir, l'illa que tothom en una edat o altra ha imaginat que existia era aquella si no que mai, llevat d'aquell portuguès i jo, ningú no l'havia vista... Mireu...

Cada nou-vingut a la Penitenciària, havia, un dia o altre, d'escoltar la història de l'illa d'Enric Vilamarí. I cada vegada la contava amb més meravelles, i si l'escoltador era pacient la història no s'acabava mai. Tothom en coneixia versions distintes contades pel propi capità de fragata. Històries apart, Enric Vilamarí fou un gran capità de vaixell, era un home que, segurament nascut baix la protecció de Neptú, únicament estava bé a l'aigua i quanta més n'hi hagués mill or. Fou, en veritat, un dels millors i més ardits capitans de la marina mercant de X. El viatge del "SUN" fou autèntic, com era veritat que d'aquell viatge únicament en retornaren ell i el cuiner de la goleta. Aquella proesa li valgué el comanament del 10.000 tones a vapor "Saint Pierre". Es veu que la impressió que va deixar-li la seva illa se li

va arrelar molt fort a dins seu, perquè ja en els primers viatges, al passar aprop d'on mesos enllà el temporal s'havia emportat la "SUN", el flamaent capità sentia un pessigolleig, suau primer i de molt mal resistir després, que li deiaa crits que desviés la ruta del "SAINT PIERRE". D'allò la gent de mar en deia la veu de les sirenes, de l'es-
de la veu de la mar
 perit de l'aigua o del mateix Posseidó que sempre van de costat amb temporals, vaixells perduts i gent negada. Enric Vilamarí lluità com un brau contra les veus de la mar i, en aquells viatges del "SAINT PIERRE", cada vegada, per apartar-se de la temptació, que el 10.000 tones passava aprop d'on els camins de la mar enlluernaren la pobra "SUN", donava la brúixola al seu segon i passava dotze hores tancat al seu camarot amb ordres de no ésser destorbat per res ni per ningú. Per més seguretat, es tancava en clau i, per una petita finestra la donava al pilot aab l'encàrrec de venir-li a donar dotze hores més tard. E és que, a més a més de les veus de ~~les~~ *mar* sirenes, que ja sabem a la mar els disbarats que han fet, el desig d'allunyar-se de la ruta oficial era tan fort per Vilamarí que ja no es veia en cor, si els altres no l'ajudaven, de fer-hi el sord gaire temps més... Llevat d'aquelles dotze hores d'anada i retorn, Enric Vilamarí era el millor capità del món. Feia els viatges regularíssims, cuidava la càrrega com si fos filla seva i el "SAINT PIERRE" lluia com el sol.

-El nou capità, Enric Vilamarí.

-Al vostre servei, capità/

-Un fort abraç a tots, navegants.

Per la primera vegada després de la guerra
 La primera frase fou la de presentació d'Enric Vilamarí, per John
porter - la del vaixell de 30.000
 Halifax, director de la Companyia, a l'oficialitat del 30.000 tones
vaixell acabat de belges
 "ORIO". Els quatre mots següents anaren a càrrec de l'oficialitat i,
 els sis darrers, els digué polidament el presentat. L'"ORIO" era una
 unitat nova de la Companyia Mattersen, destinat pel vell Mattersen,
 president del Consell d'Administració, a fer la ruta de Nova York a
vaixell de belges
 Austràlia. Era acabat de sortir de la drassana i tenia, de debó, una
me
 bella estampa de vaixell. N'estaven orgullosos els seus propietaris,
 la tripulació i els passatgers, d'aquell vaixell. El vell Mattersen
 diuen que va dir quan d van portar vora l'"ORIO":

-Quan vegin aquest vaixell, tothom que no estigui malalt tindrà
 ganes d'embarcar-s'hi.

I fou així mateix. En el viatge inaugural s'hi embarcaren molt a-
 prop de dues mil persones.

-Camí conegut, veritat Capità? - li deia el seu segon, a Vilamarí,
 als dos dies i mig de viatge.

-No us ho creureu, però a mi, aquest viatge, de tant fer-lo, em
 dóna la impressió que lliско sobre un camí assenyalat. Us ho juro.
 Ara mateix, mirant proa enllà, veig, partint de cada costat del vai-
 xell, les paral·leles dels costats d'un camí infinit que s'exten
 sense terme par davant del vapor...

-Bon vaixell aquest, capità, no?

-Sí.

-I sembla talment com si l'haguéssin fet per envestir temporals. I fer tan bon temps...

-Molt serà que no en trobem cap...El viatge és llarg encara.

-Bé, capità, són les deu. Quan vulgueu.

-Sí. Vos mateix. Feu-me enviar les novetats cada dues hores i, si hi ha quelcom extraordinari, totseguit.

*Memòria del dia del viatge
amb el motorista
però també en el dia que fou el dia d'arribada*

Era el primer viatge d'Enric Vilamarí portant un vaixell enterament dedicat a passatge. Fins llavors havia resistit com un valent en dotzenes de viatges la gran temptació de la seva vida: desviar la ruta dels vaixells que portava, vers la seva illa. Aquella nit, exactament una hora després d'haver deixat el pont, la temptació que havia arribat a considerar vençuda, fou, pel pobre capità, com el pensament d'una senyora amb poca roba per un adolescent. Si la culpa era d'ell, de les sirenes, de l'esperit de la mar o del mateix Poseidó, faria de mol mal aclarir. La cosa certa era que una hora després de donar el comanament de la nau al seu segon, Vilamarí pensava: "Ah, si pogués portar l'"ORIO" a la meua illa". I somrigué. Aquell somriure, aquella nit, es repetí 29 vegades. Arribà a expressar en veu alta aquells mots que motivaren el primer somriure. L'endemà entrarien, amb 1500 passatgers a bord, en el lloc a on, un dia de mal temps, la "SUN" fou portada. Al millor lloc conegut...Arribar-hi amb 1500 passatgers i ésser-ne l'amo ell...Un temporal i aquesta vegada no donaria ni la brúixola ni la clau de la seva cabina a ningú...

El feu tornar al món la sirena del vaixell. Es vestí ràpidament. Sortí. Boira. L"ORIO" navegava, aparentment, enmig de núvols. Pujà al pont i ordenà aminorar la marxa i tocar la sirena intermitentment. Volgué restar sol al pont. Eren les tres del matí i quelcom que formava part d'ell, físic o psíquic, no ho podia pas dir, li recordà que el vapor es trobava exactament en el lloc on temps endarrera començà el temporal que portà la "SUN" a l'illa meravellosa. Ningú no veia res enmig d'aquella boira. Ell sí. Ell veia, claríssima, a cada costat de la nau, aquell camí que hores abans havia parlat al seu segon. *un camí claríssim que l'abria davant la nau* I el cor li començà a batgar tan depressa com podia.

A les 3.13 -dades del diari d'abord- l"ORIO" començà a saltar polidament. A l'hora de dinar, els passatgers anaren al gran menjador com si tinguéssin cames de menys. Una gran esperança agafà Enric Vilamarí de bracet. Fou molt difícil prendre cafè aquella tarda. S'hagué de servir amb el parament dels temporals...

-Capità s'ha sentit una sirena a babord.

-Distància?

-Unes milles encara.

-Vireu dos graus a estribord...

Un ample somriure li emplenà la cara. Se seguia el camí de la "SUN" amb aquella rectificació de la ruta.

A la nit sopà ben poca gent. Un 10 per cent del passatge començava a parlar de que no hi havia res com passejar-se amb un bon cotxe

per les Rambles, Hyde Park o el Bois, *compte*

-I anar a peu, què no és una gran cosa?- digué algú.

A les 10, quatre músics de l'orquestrina d'a bord tocaven amb salva-~~vides~~ dissimulats entre les flors de l'entarimat. El piano mudà de lloc i el pianista deixà un acord sense fer i un test aixafat. Es parlava, mitja hora més tard, de l'eficàcia de les prometes...

A les 11, Enric Vilamarí reia francament. No havia volgut que el rellevessin i aquell camí que només ell veia, es dibuixava, *davant l'Ono* per ell, amb matèria fosforescent davant la nau.

-Mantingueu la direcció- ordenà.

A les onze i 32 es podia ben assegurar que el vapor es movia en règim de temporal. Es feren, ja, en ferm, les primeres prometes. Uns grans propietaris de Mèxic, per si aquelles decisions podien influir en el creixent balaceig del vaixell, es venguéren i compraren repetidament, les propietats llurs a preus de temporal... Hi hagué, a les 12, els dos primers casaments.

-Convenceu a la gent que se'n vagi a dormir -deia el capità a les dues de la matinada-

Però la gent no sabia què fer *ball* davant de l'extraordinari *que li ballava davant, a salt* peure's del vaixell en totes les direccions. Alguns es ficaren al llit amb salva-vides. Un banquer italià jurava que no voldria veure mai més la mar els anys que li quedessin de vida. Unes senyores començaren a xisclar a cada salt que feu el vaixell... El tocador del contrabaix

tapava dissimuladament els forats de la caixa de ressonància del seriós instrument~~x~~ pensant que, si passés la pitjor cosa, les barques de salvament serien la mar de sollicitades...

A les tres, hi havia~~3~~ quatre timoners a la roda, dormien únicament uns americans amb massa whisky a dins, i la gent de diners comprava cinturons de suro a preus fabulosos entre els passatgers de tercera classe. Hi havia 142 senyores desmaiades, entre les quals s'hi comptava una de les dues núvies la qual, abans de desmaiar-se havia declarat que mai s'hauria pensat que una nit de nuvis fos tan tempestejada. Una emissora de radio repetia les excel·lències d'una estació pirenenca d'estiuatge amb prats molsuts i vaques plenes de calma i llet...

A les quatre, la tripulació rebé ordres d'estar a punt per qualsevol cosa i un carregament de barques insubmergibles fou portat al saló de fumar de segona. Es consultà el capità.

-Si hagués d'anar per mi el faria parar el temporal...ja comprendreu però, que fins que ell vulgui...-~~contestà~~ *diguei*.

-Si, si, és clar...-se li contestà.

-Tingueu en compte que jo se on vaig. Em direu potser que no segueixo el camí oficial, però jo se que si el segueixo hi ha grans esperances que passi allò que la majoria de la gent tem...

-Vos maneu, capità. Jo he ordenat preparar les barques insubmergibles. Si voleu...

-No, no, heu fet bé. Es més, podeu, si voleu, començar de posar-hi

gent a dalt. N'hi ha tants ja, pel que veig, que estan tan conven-
guts del naufragi que se sentirien decebuts si no veiessin cap pre-
paratiu. Podeu fins i tot deixar alguna porta oberta i que entri una
mica d'aigua... Però, us ho repeteixo, no passarem de mullar-nos, per
estrany que sembli.

A les 6 clareja. Ha desaparegut la boira però fa tot el vent que
pot fer i el temporal d'unes hores abans ha progressat geomètrica-
ment. Es fan alguns comentaris.

-Voleu dir que pot ésser això?

-I només en diuen un temporal?

-Trobo que ja podriem naufragar...

-Si, no se que esperem... Jo no em veig pas en cor que vinguin ona-
des més altes ja.

...

-Es t riga molt a morir ofegat?

-A mi em costarà molt poc perquè ja fa dos dies que l'espant a'hi
té mig, d'ofegat.

...

-Mals-a-guanyats 131 dollars del passatge si ens hem de negar.

-Quines coses de dir, també tu. No hi ha un capità al vapor?

-Que vols dir que també paga ell?

-No, però cobra. I cobra precisament per no deixar negar al passat-
ge.

...

-Ara.

-Però no siguis així, Ramona.

-Es que els nervis ja no m'aguanten més. O ens neguem o no ens neguem d'una vegada.

...

-Jo no se a qui se li acudeix fer un viatge de noces a Austràlia. I tot per passar un mes lluny de la maaà...

-Tu creus que no és millor aquest temporal que la teva maaà?

...

-Vostè creu que en sortirem, senyor mariner?

-Tenis ordres de dir que sí.

-Però vostè què creu, senyor mariner?

-Amb aquest, senyor, en porto 87...

-I no s'ha negat en cap?

...

-Vol dir que aquest salva-vides me la salvarà a mi?

-Qui el fa estar tan gras senyor, Mare de Déu. Que no ho sap que en aquest món s'ha d'estar sempre preparat per qualsevol cosa?

...

-Capità.

-Què passa.

-Ens hem apartat de la ruta.

-No, portem la veritable.

-Però...

-Res. El camí oficial és impreclicable i al cap i al fi hi ha el mateix temporal.

-Es que passem per rutes desconegudes...

-Per vos. Jo ho veig tot clar. I no naufragarem d'aquest temporal. Recordeu-vos-en.

-Perdó, capità. Vos maneu. Voleu baixar a descansar?

-Quan s'acabi el temporal. Feu-me pujar una ampolla de conyac i tabac. Gràcies.

I quan Enric Vilamarí es trobà de nou sol, esclafí a riure scrollo-sament. No se'n havien mogut gens de la ruta que ell volia seguir.

...

A la una se sentí una campana.

-Ara... exclamaren centenars de veus.

-No. Es la campana del dinar.

-Però hi haurà algú que...

-Home, també podria ésser que...

-Així no naufragarem?

...

-Sí, senyors, d'aquesta joia de mar, els homes, que no ténen perdó de Déu, en diuen l'Oceà Pacífic.

...

-Veniu a dinar?

-No. Una de les coses que no puc sofrir és que exig dinar l'hagi de deixar corrents...

...

-Espéra'm. Vull estar amb tu...per si passa quelcom.

-Ara te'n recordes?

-Sempre, en els moments difícils, m'hi has tingut a la vora teva.

-Sí, a la llotgeta del "Moulin" per Carnaval també hi estaves al costat meu.

-No m'ho retreguis ara. Avui és diferent.

-Clar, la llotgeta no feia aquests salts.

-Tant se val. Ara, en aquests moments, és únicament amb tu que vull estar. Si s'ha d'acabar tot, que s'acabi mirant-te...

-Isabel...

-Ticus...

-Et recordes del dia que ens vam conèixer?

-Sí.

-Tu portaves un clavell vermell al pit.

-Era una tarda ~~gloriosa~~ de maig.

-Em vas dir que no podríes viure sense jo...

-Ara et dic que moriria contenta al costat teu...

-Isabel...

-Ticus...

-Beneit temporal.

...

A les 9 d'aquella nit, únicament aquells dos americans coneguts i les senyores desmaiades estaven bé al món. Tripulació i passatge no sabien on eren. Res no era al seu lloc. El mobiliari mudava de lloc cada cinc minuts. El saló de fumar de primera s'havia convertit en una piscina. Per arribar al saló de luxe, on encara no hi havia aigua, s'originà una veritable lluita de classes. Una ancla havia entrat per una de les dues xemeneies. Els dos pals del vaixell havien desaparegut. Les calderes s'havien mig apagat. Un vent incatalogable feia avançar el vaixell a velocitats de vertigen llençant-lo d'un a l'altre lloc d'onada. Quan això s'esdevenia, la impressió general era que l'"ORIO" volava i es passaven uns segons d'ansietat mortal esperant el pataxap de la caiguda. El sotrac era formidable i en els llocs que hi havia els dos sexes reunits, l'aiguabarreig originava sovint escenes pujades de to i, desgraciadament i sense culpa de ningú, no massa aptes per a menors. Els crits dels que encara podien cridar eren impressionants... *aven han protestat un el temporal.*

Els alta-veus d'a bord anunciaren que el capità anava a parlar i es pregà a la gent que deixés de cridar una estona que ja tindria temps de tornar-hi.

"Amics -començà Enric Vilamarí-, conec aquests llocs que passeu, com els dits de les meves mans. Fins avui, únicament m'havia trobat en dos temporals com aquest. En aquests moments us puc assegurar que podeu tenir l'orgull de dir que heu navegat amb el temporal més con-

tudent del segle. Això, amics, no està pas a l'abast de tothom. No tingueu por, però. No portem pals, tenim quelcom desconegut dintre una xemeneia, les barques de salvament són qui sap a on, les calderes funcionen per miracle i el timó s'ha declarat independent, però ens en sortirem. Doneu-me mitja hora més de confiança i estic segur de poder-vos dir quan us torni a parlar: descansau en pau, *deu de segona intenció*. Aquell parlament animà molta gent. Alguns aplaudiren. Fou una mitja hora que valgué per molts mitjos anys. Quelcom s'esbatanà de no se sabé de on, i una veritable riera es precipità buc avall. Diversos ciutadans tingueren ocasió de fer servir els salva-vides que portaven posats, *entre a petita rebuda dels salvadors*. Un enorme sotrac influencià l'enllumenat i el vaixell quedà a les fosques.

-Obriu el llum! -digué algú.

-Elissa, on ets?

-Aquí - se sentí de qui sap a on.

-A veure, volen fer el favor?

-Però on vol anar, ara, vostè?

-L'aiga se m'ha emportat la senyora a l'altre departament i tenim bitllet de primera, sap?

Degué caure quelcom gros escales avall perquè se sentí un terrabastall enorme, i

-Perdoni, aquí és a primera classe... *7/*

-Ho sento senyor, ens acaba d'entrar un tiburó al departament de

segona.

Oh, aquella mitja hora que havia demanat Enric Vilamarí! Tothom que podia es feia creus que el xiular i la fúria del vent i l'alçada inversemblant de les onades pogués anar in crescendo. I que l'"ORIO" es pogués esbardellar de més llocs. I no es naufragava, amb tot...

-Amics -anuncià l'altaveu- no se qui ni què, m'ha portat el pont des de coberta a la sala de màquines. Tant-se-val, jo continuo al meu lloc. No cal que us faci inventari de les poques peces que ens queden. La coberta ja no és coberta, és un pati. Les calderes han desaparegut. El timó ha passat de declarar-se independent, a separar-se de nosaltres. Tenim 16 vies d'aigua oficials...però no naufragarem, almenys amb aquest temporal. Torno a ésser amb tots vosaltres dintre breus minuts.

Poc després dels mots anteriors, el vaixell es decantà abundantment a babord.

-Ara!! -exclamaren molts.

-Gràcies a Déu! -digué algú tip de patir i esperar.

Però l'"ORIO", amb un violent cap-girell, arrossegà tot allò arrossegable d'a babord, cap a estibor.

Algú que tornà en ell d'algun desmai repetit, feu:

-Què, ja ens hem negat?

El fenomenal vaivé de la nau tingué com a virtut encendre els llums.

-Segons el capità-deia un professor d'economia de Buenos Aires- ens

resten uns minuts de prova. Pot passar que el capità tingui raó i que no naufraguem, però i si no en té el capità de raó? S'imaginen allò que ens espera? La cosa monstruosa de tots els naufragis: atropells, lluites, crits...No es compta, si el naufragi ve, amb altres mitjans de salvament que amb les barques plegables del saló de fumar, ço que vol dir que les trompades per fer-se amb aquest únic medi de salvament seran tràgiques...Som 1400 a bord sense la tripulació que també té dret a salvar-se i els mitjans de salvament amb què comptem no ténen capacitat per més que per tres o quatre cents.. Calculeu el què passarà, si arriba el moment, per apoderar-se d'aquestes barques. La única salvació és fer un naufragi organitzat. Podem ja designar els que ens hem de salvar de cada departament. Sabem que de tota manera es negarà molta gent perquè no hi ha més remei; perquè no fem possible que els que s'haguéssin de salvar igualment, ho facin amb tranquil·litat?. Jo proposo que cada departament nomeni una comissió que porti, a l'hora de naufragar, totes les coses apunt, això és, que tingui les barques escollides i la llista dels que no s'han de negar. S'accepta?

-Si.!

I es procedí ràpidament a nomenar comissions que començaren a fer números. Delegats heroics, es traslladaren, alguns ja ho tingueren de fer nedant, a les diverses dependències del vapor escampant i portant a la pràctica la proposta del professor d'economia. Hi havia ja, als

pocs moments, sis comissions nomenades. La primera cosa que feren fou nomenar president de les comissions al professor. De les sis comissions, els delegats de tres renunciaren al salvament davant el temporal que esperava als que després del naufragi del vaixell es fessin a la mar amb les barques de lona. Cinc minuts més tard, ~~dues~~ comissions informaven. faltava la comissió de la classe preferent que no podia lligar caps. Els homes de diners sostenien que si ells havien pagat més que els altres passatgers, tenien dret a tenir més gent a la comissió.

o que -Sempre s'ha vist, tant en descarrilaments com en naufragis, *act. 2* que on hi han més baixes és a tercera -deien ells.

El temps passava, però, i calia decidir-se. S'envià un ultimatum a la comissió de la classe preferent. A la fi la gent de diners acceptà tenir el mateix nombre de salvats que tenien les *altres* demés comissions. Els afortunats es designaren per sorteig i la dificultat es presentà en forma d'un senyor de 120 kilos de pes que fou rebutjat per la comissió adduint que ~~xi~~ aquell home necessitava tota una barca per ell i que allò deixava quatre homes normals amb dret a salvament, sense poder-se salvar. El senyor dels 120 kilos deia que ell no tenia pas la culpa ni del temporal ni de que la gent no pesés tant com ell, i no es podia fer variar d'opinió.

-No podem pas perdre més temps, senyors. Tothom sap que podem naufragar d'un moment a l'altre. Tot depen de vostè, senyor...-digué el

professor d'economia dirigint-se al senyor dels 120 kilos. Vostè creu que és humà que un home sol, per gras que estigui, pugui ésser la causa de que el naufragi sigui total? Què hi farà ja vostè al món a la seva edat i amb aquest pes? En canvi si vostè es queda, a més a més de salvar la vida a quatre persones, aquestes quatre persones són dos matrimonis joves que van a Australia a establir-se i vostè ha de saber que Australia és un país enorme que no arriba a deu milions d'habitants i allò que li cal és una immigració amb dots de proliferació... Viuria tranquil si per culpa seva tot un continent, tot un continent, senyor meu, perdés quatre possibilitats inapreciables de cara a millorar la seva tràgica densitat de població? Vostè sap els desenganys que l'esperen en aquest món que tant interès té en no deixar? I vostè sap, els que ens salvarem de quina manera llocarem el sacrifici que pot fer vostè al cedir el seu lloc a dos matrimonis joves i prometedors? Vostè sap el que representa, de cara a la posteritat, el que el seu nom passi, per un acte com el que s'espera de vostè, de l'anonimat absolut a la popularitat més envejada? Vostè sap...

-Prou, senyor Professor. Em nego.

La resposta del senyor gras fou acollida amb vibrants aplaudiments i els 120 kilos saludaren polidament.

Segons més tard el president de les comissions tenia l'organització del naufragi a les mans. Cada comissió havia eliminat del sorteig que donava lloc a no córrer el tràgic destí de la majoria, a vells,

malalts, gent endeutada, funcionaris de l'Estat, estròlege i demés passatgers que no es consideraven imprescindibles perquè el món seguís progressant.

Rapidíssimament, uns jueus de tercera classe, que els havia tocat en sort formar part dels escamots que s'havien de salvar, es negociaven els llocs per mig la classe preferent...

-Són molts diners això, senyor...I si no naufraguéssim?

-No hi ha res a fer. No senti la mar? La vostra preciosa vida val molt més que la misèria dels diners que us demano per cedir-vos el lloc...Us faig un preu especial i cal que us decidiu totseguit perquè d'altres m'han demanat la mateixa cosa que jo us proposo...Cuiteu, decidiu-se, que per mi el temps és or en aquests moments...

Quan tothom estava al seu lloc, esperant, i mentre els condemnats a naufragar s'acomiadaven dels afortunats que s'havien de lliurar del naufragi, els alta-veus anunciaren que el capità anava a dir quelcom. Passaren uns segons d'una quietut total. Un silenciós i esperançador "qui sap" anava i venia per mig la legió dels destinats a seguir la trista sort del vaixell.

-Senyors passatgers -digué el capità:- Us queda un minut de patir. Si no naufrageu dintre els propers seixanta segons no naufragarem. Amb tot, jo sóc optimista...

Una gran part de l'oceà Pacífic entrà dins l'"ORIO" amb un soroll esgarriat. Centenars de veus exclamaren per qui-sap-la vegada "Ara".

Però la veu d'Enric Vilamarí, dominant l'esvalot de l'aigua i com si intentés vèncer a crits el temporal, seguí:

-...potser ningú no havia vist mai un vaixell que li faltessin ja tantes coses com al nostre, però no naufragarem. Acabem de deixar la zona perillosa...

-I per això hem treballat tant? -digué un membre de les comissions del passatge que no s'havia de negar.

-...i estem entrant, encara que sembli estrany en paratges de calma...

Un moviment extraordinari del vapor privà als oients de seguir escoltant les paraules del capità. L'"ORIO" cruixí espantosament durant uns segons i una enorme extensió d'obra morta de babord emportada per algun dels dos elements desfermats, deixà centenars de persones al descobert. Per l'enorme esboranc es podia, si es volia, veure veritables muntanyes líquides inflant-se i desinflant-se en proporcions inimaginables. L'aigua lliscava a un pam del formidable forat. Al proper salt, una nova i decisiva part de pacífic entraria sense traves dins dels compartiments ja parcialment inundats del vapor. Els gemecs i els plors foren ja ^{menys} importants ^{que} com el mateix temporal.

-...Jo encara sóc a bord, senyors -seguí dient heroicament Enric Vilamarí-. No se on sóc, però us puc assegurar que no m'hemogut del vaixell. El daltabaix que acabem de sofrir és el darrer. És la fi del temporal. Ja es fan carrec que un temporal com aquest havia d'acomisadar-se contundentment. Malgrat tot us dic aquelles paraules que

us havia promés que us diria: Descanseeu en pau.

-Es clar, s'ha tornat boig...-encara pogué dir algú.

-Quina sort -se li contestà.

I l'"ORIO" començà una ascensió vertiginosa. La mare de totes les onades se'l devia emportar perquè no acabava mai d'arribar a dalt. La gent es mirà. Els plors i els ais vagaren un moment pensant amb el descens. A la fi, l'ascensió s'aturà. L'"ORIO" passà uns moments sospès a una alçada espantosa, com si s'hi pensés abans de deixar-se anar a l'abís que segurament l'esperava a la devallada...La gent tancà els ulls, es passà una estona sense ni respirar i infinites goles es disposaren a deixar anar d'un moment a l'altre l'ai més esgarrifós de la seva vida. Sense dir-s'ho, tothom es preparava per cridar més fort que els altres...

I, aquell "ai" retingut per centenars de pits, no arribà a sentir-se. Davants la sorpresa general i l'astorament de les comissions, l'"ORIO" inicià un descens amb tota la suavitat d'aquest món. Com si algú hagués portat a terme un joc de mans amb el vapor, o, millor dit, amb el temporal, una vegada l'"ORIO" acabà aquella devallada de veritable vellut, de fina com era, entrà, com si hagués passat d'una habitació freda a una amb calefacció central, dintre una mar que semblava estrany...El temporal bruelejava al lluny, com renegant perquè se li acabava d'escapar una bona presa.

S'havia fet de dia. Una mar com una autèntica bassa d'oli s'estenia davant el desmanegat i parcial vaixell. Les bombes feien tot

allò que podien per buidar la part d'oceà que s'havia vessat dintre el buc del vaixell el qual anava enlairant-se lentament damunt la línia de flotació. Quan Enric Vilamarí aparegué davant la gent se'l saludà amb furiosos aplaudiments que no pararen fins que el malparat passatge quedà amb les mans baldades. Es parlà d'influenciar a la capital perquè es nomenés al capità Capità General i d'obrir una subscripció per comprar-li una vapor per ell...

-I bé, on som? -preguntava el segon d'a bord-. Ho hem perdut tot, brúxola, carta de navegar, timó, cobertes...

-Jo encara segueixo aquell camí que us parlava abans de començar el temporal. Guideu-vos de que aixuguin depressa la sala de màquines i aviseu-me sixi que tot estigui a punt.

-Perfectament, capità.

A les cinc de la tarda d'aquell dia, una de les xemeneis de l'"ORIO" tregué una mica de fum. La sirena feu tres actuacions, i una gran barrumera a la popa del vaixell indicà que aquest encara podia navegar. A bord es feu un sopar memorable.

-Mai m'ho vaig arribar a creure que ens enfonsàriem - se sentia.

I

-Apart del perill no hi ha cap espectacle com el de la mar enfurismada. I n'hi ha que prefereixen vistjar amb automòbil. Quin automòbil és capaç de fer allò que ha fet aquest vapor?

-Jo ja voldria haver arribat per contar a tothom l'emoció de les ho-

res passades...

-O, en tal que no em trobem cap més de nit com la passada abans de desembarcar.

-No, home, tal com està el vaixell no ho resistiria pas.

-Capità, capità!

-Què hi ha...Un altre temporal?

-Rompents a la vista.

-Ja ho se.

-Es que hi anez de dret.

-Ja ho se.

-Però...

-Sí, ja ho se. Màquines a tot vapor, si pot ésser.

-Però...

-Qui és el capità aquí?

-Vos, si, és clar. Vos sou el capità, però és una llàstima després d'haver-nos sortit del daltabaix d'anit, que ara...

-Qui és el capità, he dit?

-Però la gent ha pagat per arribar a Austràlia...

-1.500 passatgers em deuen que potser un dia hi puguin anar.

-Això sí, però...

-Res. Carbó a les calderes que jo se on vaig.

...

-Diu que ara anem a envestir uns esculls.

-Qui ho diu?

-Miri, només ha de pujar aquestes dos esgraons i veurà la brumera.

-No s'ha parlat amb el capità?

-Sí. Diu que ja ho sap.

-I no gira?

-No.

-Potser no ens hem portat prou bé amb ell després del temporal. Jo per aquestes coses sempre tinc la cartera a punt, però quan es parlà de fer un obsequi al capità i se'n parlà de debó, algú va dir que el preu del passatge dóna dret a que un capità, si troba un temporal el capegi...

...

-Ja hi tornem?

-Tal com ho sent.

-Però ara que hi ha bon temps?

-Ara és cosa del capità. A bord és com un President de la República.

-I si tornessim a nomenar aquelles comissions? On és el Professor?

-Silenci. Els alta-veus altra vegada...

I la veu clara i vibrant d'Enric Vilamarí es tornà a dirigir al passatge:

-Senyores i senyors: No passarà, em penso, res. Us convido a coberta a veure la maniobra. El vapor, si camina dues hores més deixa-

rà d'ésser vapor. Anem amb un succedani del timó i els aparells d'a bord entenen les ordres al revés. Amb el vapor en bon estat la manobra que s'acosta no seria res. Ara, la sort hi tindrà un 78% d'interveció. Tingueu tots ben present que els moments que s'acosten els necessito tots per mi i per intentar dirigir el vaixell. Ahir tinguérem l'honor de passar el més important temporal d'aquests darrers anys. Avui, si tot va bé, el tindrem igualment d'estar en un lloc meravellós on només hea deixat rastre del nostre pas un senyor portuguès i el que us parla. El premi del neguit d'ahir és la meravella d'illa que ens espera. Val la pena passar un temporal, per gros que sigui, per arribar-hi...

No quedà ningú a l'interior de l'"ORIO". Tothom era sobre coberta. Els rompents rompien cada vegada de més aprop. Ara, per damunt la boirina que feien les ondes al capdellar-se i descapdellar-se damunt els baixos, es veia, enllà, la ratlla fosca d'una costa.

-Que potser hem passat per una dressera per anar a Austràlia? -preguntà algú que hi tenia tot el dret a preguntar-ho.

No se li contestà perquè els sentits de tots els espectadors s'havien agombolat al de la vista i ningú no movia els ulls d'aquella rodona blanca i mòvile a la que el vapor s'anava acostant més i més cada vegada. Ara el soroll de l'aigua era perfectament audible. De tant en tant la veu del capità deia: "Si portessim timó, passar el freu és un joc d'infants". "Tres graus a babord, que, pels aparells de la manera que han quedat els heu de moure set graus a estribord"

"Més depressa". "Tan moll va quedar el carbó?"...

-No ho sé, a mi em sembla que ens ho agafem massa a la fresca, això?

-Què vol fer?

-No ho se. Cridar, saltar a l'aigua, matar el capità... però no contemplar passivament com ens anem acostant a n'aquests esculls... Es que ara siguent cosa del capità ni les promences hi valdran...

Passaren fregant els rempents. ^{Per} Amb un moment, els esculls bruelaven ja popa enllà. Es tornà, de nou, a aplaudir el capità. I, aquella vegada, la subscripció es portà a cap amb totes les de la llei.

-Prepareu l'ancla -digué el capità.

-Quina? - se li contestà.

I, quan ja l'"ORIO" lliscava sedosament enmig l'aigua més tranquil·la, verda i transparent que mai ningú no havia vist, quan es veien ja a un centenar de metres les palmeres de la platja propera, quan ningú pensava en res, ni el vapor, tingué lloc el naufragi degut a alguna d'aquelles coses que en aquest món encara no s'han entès mai. Llevat d'Enric Vilamarí, no es salvà res ni ningú. "ORIO", tripulació, càrrega, comissions de salvament, barques insubmergibles i passatge, ^{i orgues} s'enfonsà amb tres segons a vint-i-nou brases de fondària...

Quan anys més tard, Enric Vilamarí -ell havia nascut per navegar, per anar i venir de la seva illa, no per fondejar-s'hi-es feu a la mar dalt d'un veler de construcció primitiva i pogué ésser recollit per un vaixell correu, el "STRAVANARE" per ésser més exactes, i por-

tat davant els que l'havien de jutjar per la desaparició de 1500 passatgers i vora 200 tripulants, les seves respostes no foren trobades prou satisfactòries. I se'l condemnà a no veure mai més la mar. El millor lloc perquè això fos un fet, es considerà que era la Gran Penitenciaría de l'Estat. Se li donà un número, el 330 i no li valgué cap de les coses que per la seva defensa digué. Ni quan digué al tribunal la gran veritat de que, a n'aquells 1500 passatgers i vora 200 tripulants que es negaren, ell, dos dies abans, els hi havia salvat la vida a tots.

-Aquells 1500 passatgers -li contestà el tribunal- havien pagat per anar a Austràlia.

arruïat

Després de les paraules del 340 el grup es feu més compacte. Les mirades d'aquells homes, que els anys de reclusió havien mig apagat, tornaven a brillar presentint que s'anava a ^{esdevenir} passar quelcom que s'apartava de la ^{causada} trágica monotonia dels dies passats entre reixes. Miraren el doctor endevinant que tenien la sort de presenciar un d'aquells fets formidables que li valgueren la fama i el presidi.

I el 340 digué:

-I serà aquí -i senyellà al dir això al 367- qui ens donarà les darreres noves d'Enric Frost.

-Jo? -feu l'al·ludit una mica esverat.

-Si, tu, Ganya -digué el doctor amb un to de veu que no li havien sentit mai / Ganya es posà a suar abundantment. Volia anar-se'n i ja no podia. No podia fer altra cosa que restar cada vegada més presoner d'aquells ressucitats/dos ulls únics que se'l miraven. Fins que ^{nova i no veia esperant} els ulls se l'hi envidriaren. I semblava que ni respirés.

-Ets tres anys endarrera, Ganya. Ets fora de presidi. Téns facultats per veure coses que els altres, si jo no vull, no poden veure. Ets a la Comissaria Superior de Policia quan començà la recerca d'Enric Frost. Cerca'l...cerca'l...cerca'l, et dic. La policia no el troba...tu, si...Tu l'has de trobar...

Hi hagué un petit silenci. Aquella col·lecció de gent numerada ni respirava. Alguns que havien cregut que les facultats de Fergusson

sempre s'havien exagerat al parlar-ne, començaren a dubtar al veure el posat de Ganya. Altres, si en aquell moment l'hipnotitzat s'hagués posat a volar ho haurien trobat, la cosa més natural del món. Ganya no volia.

-Ai -digué llastimosament.

-Res de gemecs, Ganya. Veus Enric Frost?

-Si, però m'en recordaré d'ell, si dic res...

-Només jo tinc poder damunt teu. On és Enric Frost?

-Hi ha una reunió de banquers...

-Segueix, segueix, no t'aturis per res ni per ningú. Segueix.

-Enric Frost, que no era invitat a la reunió, hi entra i posa preu a cadascun dels banquers que no li volen dir quan valen" (Per veure que Fergusson era un geni, es pot seguir el relat de Ganya amb els epissodis relatats en el Capítol I) Porta a cap unes operacions netíssimes d'execució amb ajuda d'aquella seva gent que mai no és la mateixa...Fa desaparèixer les joies d'una pila de marqueses que encara en tenien...

I Ganya conta, fil per randa, totes les coses que feu el famós fora de la llei la darrera vegada d'actuació oficial. Descobreix que fou ell qui telefonà al marquès de X; que fou ell qui telefonà des d'una cabina pública a Renown diguent que la policia el tenia agafat a un hotel...dóna tota mena de detalls de quan s'emportà les joies que el Sindicat de Jolers intentà guardar a la Comissaria; de l'expropiació

del cotxe de l'alcalde; de la fi de la cartera del general, i de les del casori, de l'atracaent a l'atracador...

-Segueix, Ganya, segueix, -va dient Fergusson.

-No el veig, ara...

-L'has de veure, Ganya.

-Un camió me'l tapa... Ara camina al costat d'una senyora...La senyora entra al número 24 del carrer...

-Es a Enric Frost que has de seguir, Ganya.

-Quina dissort...Enric Frost pren una bicicleta. Arriba al moll... Fa una petita travessia amb una barca a rem. S'atura davant l'edifici de l'Aeronàutica. Puja unes escales...Es treu una petaca i es posa una cigarreta als llavis. Butxaqueja. S'acosta a dos homes armats que guarden l'edifici...Demana un llumí...Quan un d'ells encén l'estri per donar foc al foraster, veuen, esverats, que aquest els mostra un revólver espantós...Les sirenes dels automòbils de la policia se senten al lluny..."Ho sento, amics, però no hi ha altre remei" diu Enric Frost als guardians. ~~Obriu la porta del moll...Segueix-me...~~ Està a punt aquest aparell?" Un dels guàrdies fa que "sí" amb el cap. Segons després l'avió rondina i llisca damunt l'aigua. S'atura uns moments i Enric diu als dos guàrdies a qui havia obligat a muntar dalt l'aparell:"Suposo que sabreu nedar...Ho sento perquè serà freda, però cal que us en torneu nedant...~~X~~ Absens d'acomiar-se dels dos espantadíssims guàrdies, els dona una enorme quantitat de bitllets de Banc.

L'avió pren velocitat i s'enfila cel amunt...

-Segueix, Ganya, segueix...

-Prou, prou...aquí passa quelcom...

-Què passa?

-L'avió...l'avió cau...per on baixo...un paracaigudes...per favor...

L'aigua puja, ens ve a trobar ràpidament...Per pietat, feu-me baixar de l'avió...la trompada serà terrible...

-Segueix, Ganya. Tu ets l'home més valent del món. Que fa Enric Frost? Què fa Enric Frost?

-Riu. Potser no ho sap que jo sigui al seu costat. Riu i diu quelcom...

-Què diu...què diu?

- "Aquesta propaganda...després diran que els nostres avions són els millors del món"...Mira amb els ulls molt oberts la mar que s'acosta per segons..."Malaguanyats diners i joies que no se'n aprofitarà ningú...I demà feia 39 anys...Bon dia senyors..." No té temps de dir res més. L'avió ha fet un àngel magnífic i s'ha enfonsat al mig la mar ràpid com un llampec...però jo on sóc que no m'he enfonsat amb ell?

-Prou, Ganya...Tu, ara, no et recordaràs de res de tot quan has vist...

-L'espant no me'l treurà ningú del damunt mai més.

-No et recordaràs de res...he...dit.

Fergusson passà una mà davant els ulls del pobre Ganya, i aquest, fent un gran badall es posà a parlar de les mitjes diades i d'un somni pujat de to que havia tingut.

-La cosa més curiosa, però, és que no em puc recordar d'allò que somniava -digué.

-Ja no en tinc cap dubte -feu Fergusson- Enric Frost no és d'aquest món.

El 333 somreia bondadosament.

-I, ara, senyors, ja que oficialment hem sabut la fin d'Enric Frost sabrem d'on venia aquell que se li assembla en tanta de manera...

-No ho podrà saber mai ningú si jo no ho dic...-digué el 333.

-Ganya, mira'ls! -ordenà Fergusson.

-Què pas...

No pogué acabar. Fergusson anava recobrant rapidament les seves portentoses facultats que tothom, fins ell mateix, creia ja perdudes. Un sol segon li bastà perquè Ganya quedés com petrificat.

-Ganya, em sents?

-Sí.

-Recolta'm bé, Ganya. Es tracta de saber qui és i d'on venia quan el van agafar, el 333.

-pregunteu-li.

-No. Ets tu qui ho téns d'aclarir.

-Però...

-Poca peròs aquesta vegada. Cérca'l abans d'entrar aquí, abans de portar el 333...

-No veig res.

-Mira bé, Ganya. La teva vida depen de la teva recerca. Passes al costat d'un abís al que t'hi estimbaràs si no fas alib que jo et mani...

-Veig un home a l'aigua...Es Enric Frost.

-Estàs a punt de caure, Ganya...mira bé.

-Qualsevol al veure'l, ho hagués dit. No, no és Enric Frost, és el que avui porta el número 333 a la gorra a l'espatlla i a la roba interior...L'agafen. Li diuen que trobar-lo a n'ell ha costat la vida al Cap Superior de policia...Ell abraça satisfet els seus capturons i diu un seguit de paraules estranyes i senyalant cel amunt amb el braç...La policia creu que és una agressió i pega furiosament a quell home..."Si, l'avió -diu la policia- ja ho sabem...Ara parla francès per despistar " diuen entre ells al sentir les paraules incomprensibles del nhufreg...Li fan tota mena de preguntes i al contestar-lis en francès la policia s'enutja i el colpeja contundentment. "parla anglès, que bé el saps" li diuen. Veient que cada vegada que començava a enraonar la policia el pegava, el que ara és el 333 acabava per no dir res per coses que li siguin demanades.. Li plouen tota mena d'insults i amenasses...No ténen cap efecte...Arriben a terra... Ell es mira bocabadat, però temerós alhora de què alib tampoc caigui

bé a la gent armada que l'acompanya, el moviment del port, els edificis...El posen violentament dintre un cotxe i el porten a una Comissaria i el deixen entre reixes. Ell sap que si diu res vindran els cops i calla. El processen i calla; el condemnen i calla; entra a Presidi i calla; li donen el número 333 i calla...No és únicament a guàrdies i policíes que declara la guerra del silenci...Cap dels que es troben cada dia amb ell han tingut més bona sort que els nostres amics policíes...Com que aquí la gent s'acostuma a tot, al cap d'unes setmanes es trobà natural que aquell home no digués mai res a ningú, de la mateixa manera que s'hi troba^{va el temps} que hom tingui una sola orella o sis dits a una mà...

-Ganya, estàs a punt de caure de nou...De on venia el 333 quan fou trobat a l'aigua?

L'intensitat de l'interès dels presents al segon experiment de la tarda portat a cap pel doctor Fergusson, pujà de to. El somriure que el 333 portava tothora als llavis s'havia esvaït, i mirava tremolós els llavis de Ganya. Els ulls de Fergusson mirant-se el 367 eren impressionants...

-De on...de on...No puc Fergusson. Només se que venia de molt lluny.

-De on? De on? No podràs enraonar mai més si no ho dius...Ets ben bé al caire de l'abís...Parla malaurat!

-Veig un avió...un avió enorme, molt més gran que els nostres més extraordinaris...

-I aquest avió d'on ve?...d'on ve!

-Porta moltes hores de vol...No puc passar d'aquí...el veig cada vegada més petit...el perdo cel amunt...no puc, no puc passar d'aquí.

-Cerca la sortida de l'avió, Ganya! Pots anar on et plagui, res et privarà d'anar on vulguis...

-L'avió no té estació de sortida...

-Ganya, que t'has despertat?

-No. Però l'avió no té estació de sortida. T'ho juro.

Un grupet d'homes amb números al dorç es miraren una mica espantats aquell 333 que somreia tristament.

-Ganya, Ganya...no et despertaràs mai més si no dius la veritat.

-Pel número que porto a l'esquena et juro que no dic res més que la veritat i tota la veritat...L'avió es perd cel amunt i cada vegada més amunt...El seu descens el puc seguir bé. Hi va una gent que no parla com nosaltres. Un senyor vestit de militar dóna una petita conferència...Hi ha una gran explosió i l'avió es precipita a l'aigua...Només s'ha salvat un home i aquest és el que ara porta el número 333...Es la pura veritat, aquell avió feu un viatge sense sortida. Us semblarà tan estrany com vulgueu, però ni la mort em podria fer dir altrament...Es en va que em feu cercar més...per favor ~~deu~~ ~~porteu-me~~... Amb aquest és el segon cop que acompanyo la caiguda d'un avió...

-Teniu raó, 333...Unicament vos sabeu d'on va sortir l'avió que us

va portar entre nosaltres. Jo us puc jurar que no hi ha ningú més que ho pugui dir...- i despertà a Ganya que ho feu fent un gran sospir d'alleujament.

-Amics -començà el 333- hi haurà coses que m'haureu d'ajudar a dir-les perquè per no haver-les sentides mai no les he pogudes aprendre. Jo el que us puc dir és que allò que sentireu aquesta tarda és veritat. Us semblarà potser que esteu escoltant un home foll, ara. Potser d'aquí a unes dotzenes d'anys la meua història serà una cosa natural. Se que m'exposo a no ésser cregut, però tant-se-val. No se si el meu cas és el drama més punyent que ha passat d'ençà que el món és món o si, pel contrari és la cosa amb més graus d'humorisme que han produït els segles. Ho jutjareu vosaltres mateixos dintre poca estona si teniu la paciència i la bondat d'escoltar-me. Jo em dic Grara Dorrei. El nom potser us deixarà igual...Si fos el nom sol...En aquests tres anys que porto escoltant-vos, no he sentit que mai ningú parlés del lloc d'on jo vinc. Això em fa pensar que vosaltres i els de fora del ^{de la fora no veu l'any} ~~que m'heu parlat mai~~ ^{del carib} lloc on ens hem conegut, potser hi estan bé ...en el lloc on viuen, ^{alguns aquells d'ells n'han anat a cercar} potser hi tenen ja la felicitat i no han pensat mai en anar-la a cercar ^{alguna vegada... que d'ell sap, amunt} qui sap a on... Però vosaltres voleu saber d'on vinc...No en sabau potser res, de les estrelles?

Ningú no contestà. Alguns s'empassaren saliva sorollosament i tothom provava que es mirava amb més atenció aquell enigmàtic 333, ^{que és clar}

-De les estrelles?

-Sí, de les estrelles.

-Però...

-No les heu mirades mai?

-Es clar que les hem mirades, però...

-Aí, aquest però, que vegades sortirà...I sempre les heu vistes igual? No hi heu observat mai res especial?

-Ben poques coses en sabem. Que són molt lluny... Que el Sol és la que tenim més aprop, que hi fa molta calor, que se n'alcen flamarades de molts centenars de mils de kilòmetres d'alçada...que de tant en tant li surten taques i, que amb el temps, s'apagaran...

-I de més enllà d'aquest sol?

-Però on anem a parar?

-Parlo seriosament, amics. No n'ha dit res ningú, aquí, de les coses de més enllà del sol?

-Veureu...Sí, home. Mars. Les senyals de Mars. Cada temporada, quan les coses del món s'han posat malament, que s'hi posen molt sovint, s'ha parlat que Mars feia senyals, que ens deia coses que nosaltres no entenem...

-Qui heu dit que les feia aquestes senyals?

-Mars, el planeta. El més semblant a nosaltres.

La cara del 333 s'il·luminà d'una manera especial. Quan tornà a parlar la veu li tremolava una mica.

-Mars, el planeta. Acabo d'aprendre dues paraules que per mi ténen

una importància enorme...Mars, el planeta...Amics, penseu-ne allò que volgueu de mi. Fergusson ha demostrat abastament que jo no sóc Enric Frost perquè Enric Frost morí... I el segon experiment ha demostrat que l'avió on jo anava portava volant setmanes i setmanes i no havia sortit del...del vostre país ni de cap altre conegut per vosaltres. Aquell avió, amics, portava la flor i nata de tot un món enviades a vosaltres en missatge de germanor sideral...I és que aquell avió, amics, amb el seu il·lustríssim carregament havia sortit de...- I el 333 es mirà el seu petit auditori abans de prosseguir. Havia arribat el moment més esperat i més temut per ell i pels seus oients.

-...L'avió, dèis, amics, que havia sortit, tot simplement d'un altre món...

El 333 semblà espantar-se de la seva declaració. Es passà una mà pel front, i, després d'una pausa seguí:

-...Però...si no sabeu, ni vosaltres ni els de fora, de...de Mars, altra cosa de les que m'heu dit...tot és en va. Qui voleu que em cregui? No, no sóc boig, us ho juro.

Fergusson l'animà a seguir,

-Seguiu 33...Grara. Jo no sé qui sou ni d'on veniu, però porteu un número a l'esquena, i per equivocació, i això aquí és un ^{apartenen} títol, és una dignitat. Ningú us escoltarà com us escoltarem nosaltres. De mi us puc dir que heu tingut la virtut de desvetllar dins meu un esperit que feia anys res ni ningú havia pogut fer vibrar...Seguiu, amic Grara.

-Gràcies, doctor. Si, amics, aquell avió quina sortida no ha pogut trobar Ganya, havia sortit d'un altre món. D'un món distant, de vegades, de vosaltres, seixanta milions de quilòmetres... Per la cara de sorpresa que feu tots veig que anar d'un món a l'altre aquí encara no és possible... Nosaltres comptàvem que tinguent més segles d'existència que nosaltres qui sap on serieu en matèria de viatges interplanetaris. Es clar que al veure que mai cap missatge vostre ens arribava vam creure que potser malgrat els anys d'avenç que ens portaveu no havieu arribat, en aquesta qüestió, on hem arribat nosaltres... I és que allà la vida es viu infinitament més depressa que aquí... A qualsevol moment, fins fa poc, ciutats i regions enteres eren assolades pels nostres enemics mortals: els prores. Per això tot es feia amb pressa, amb por de no ésser-hi a temps... Però tot anirà vinguent, amics. Ma patria és Grsi, el que vosaltres heu dit que en deieu Mars... Ja ho se, quina policia voleu que em cregui? Però és així. Del primer viatge que hem fet nosaltres, havent de passar-me la vida tancat, ningú no en sabrà res aquí. Allà...allà ténen tota la confiança posada en els 45 ciutadans que sortiren un bon dia de Mars en direcció al vostre Gras... la vostra Terra. I aquestes senyals que per vosaltres són misterioses, no són altra cosa que les que fan preguntant per l'expedició que deixà Mars ja fa una pila de mesos. La finestra de la meua cel·la dona a un espai on Mars no passa i no les he pogudes veure aquestes senyals, però conec la gent que restà allà dalt i se

que no acceptaran passivament la pèrdua dels capdavanters de la seva millor gent... Però comença pel començament... És clar hi hauran tant de coses que tots voldrem saber, jo de vosaltres i vosaltres de mi... M'heu dit que del planeta que la gent deia que de tant en tant feia senyals en deieu Mars. Per què?

-Oh, tot simplement perquè sí.

-Què vol dir, Mars?

-Es la personificació de la guerra.

-Així sabeu...?

-No res.

-El nom, doncs...?

-D'un altre en diuen Venus que era, sembla, una senyora guapíssima, d'un altre Júpiter, que era un senyor que anava pel món amb un llampec a cada mà, d'un altre Mercuri, que és una cosa que es posa als teràmetres...

-Us puc assegurar, amics, que qui va posar el nom a... a Mars, va saber què feia, perquè heu de saber que la història de Mars és la història d'un seguit de guerres...

-Com aquí.

-Però, aquí, amb més anys d'anar pel món, encara...

-Uí, aquí és rar que els generals estiguin sense feina... *perquè no hi ha feina de guerra per a ells*

-Així... així és el mateix programa... Així que hi haguéssim trobat aquí?

-Tard o d'hora, guerres.

Un gran desengany es passejava per la cara d'aquell 333 vingut d'un altre món.

-Amb tot, la nostra embaixada era de pau. Portàvem gent que hagués convençut a la vostra que les guerres no aclareixen mai res. I, ja veieu, fou un general qui provocà la caiguda del nostre avió i qui privà que la nostra embaixada ~~de~~ ^{pau} arribés entre vosaltres. Ah, de quina manera tan diferent haguéssin anat les coses si aquell home no hagués donat, a pocs minuts d'ésser entre vosaltres, una conferència sobre la darrera bomba que els savis havien posat a la disposició de l'exèrcit...

Perque hi hagi algú més que els afortunats oients de Prara Gorrei que sapiguen quelcom de la meravellosa història que durant dies i dies anà contant aquell al seus companys de captiveri, donarem a continuació un resum de les disset conferències que sobre un món que unicament es veu bé de nits, donà el penat 333 al pati de la Gran Penitenciària de l'Estat.

Els començaments foren, segons les darreres teories, semblants als d'infininitat de móns que voltien per l'espai i que són tan apartats uns dels altres que s'han tingut d'inventar els anys de llum perquè la gent no hagués de passar masses estones seguides diguent números al parlar de tan enormes distàncies, amb aides apropiades per saber la llargada d'un riu, d'una carretera o d'un país. Primer fou el foc. Durant milenis Mars fou un braser, tan gros com vulgueu, però un braser. Sortiren, així que poguéren, els núvols i vinguéren les plujes. Començà el refredament a mida que el planeta s'apartà del Sol. Passaren anys. D'un braser, Mars passà a convertir-se en una gran, immensa nevera. I sorgiren els primers volcans que tanta influència han tingut en la nostra història. Passaren més anys, mudà una pila de vegades la faç del nostre món fins que els primers ésser vius donaren fe de la seva existència. Ho feren per aquest ordre: Primer els peixos, que nasquéren a l'aigua, i mai més se n'han mogut, ^{ni que després de haur} així que aquells deixà de bullir. Als peixos seguiren els mosquit, que, lliures de l'existència de la plaga que per ells hauria, en el curs del temps, de representar el Diclor Difetil Tricloroetà, es multiplicaren abundantment. Quan l'aire es feu transitable volaren els primers ocells i a n'aquests seguiren els segons i els tercers als segons fins a varietats infinites. Quan la humitat els en

donk ocasió es presentaren les primeres plantes i darrers d'elles es passejaren pel món els primers reptils, i, a mida que tot s'anà posent a punt, noves espècies apareguéren damunt Mars fins arribar als gratacels i a les senyores rosses de l'actualitat. Els primers éssers que durant anys i anys s'ensenyoriren del planeta, sorgiren de l'aigua. Foren els crancs que, pel que poguésser ésser, es convertiren, per ~~passar~~ la temporada que havien de ^{deixar} ~~passar~~ a Mars, en escorpits degudament blindats. Segons sembla, res extraordinari portaren a cap i passaren la vida ignorats, arrastrats, plens de verí i silenciosos, però foren els primers i, per altra part, les seves coses deguéren tenir, és clar, ells amb ells, ja que foren els primers éssers articulats en tenir gana i son, odi i passions damunt el nostre món. A Mars, pel fet d'ésser els seus primers pobladors, ténen monuments en ^{de vida} ~~els~~ els pobles d'enomenada.

La constància del pas de l'home damunt Mars s'hi troba milenis i milenis enllà. Es calcula que s'han esgotat cent mil anys -i hem de tenir en compte que cada any de Mars és equivalent a dos dels vostres- perquè l'home passés de fer les primeres destrals de pedra a anar pels carrers en coll i corbata i a inventar la lletra de canvi, l'àlgebra superior i les sulfamides. Fou a Urta, és clar no sabreu res d'ella, però ja n'anirem parlant, que es trobà una prova de que l'home havia existit milenis i milenis enllà. A la riba d'un riu que ja no portava aigua de feia segles, s'hi trobà, fosilitzada, una canya de pescar al costat d'ossades d'espècies d'animals desapareguts

en la nit dels anys. Era impossible que aquells animals, de grandïries imponents, pesquessin en canya. S'hagué de donar per bo que els homes eren contemporanis d'aquells animals prehistòrics, o que almenys n'eren els pescadors de canya... I es descobrí que el pas de l'home havia tingut lloc dintre una mateixa època, en distintes regions del planeta. S'acceptà això, perquè si ja modernament hi ha un gran percentatge de gent, sobre tot dones, que moren de part, quina no hagués estat la tragèdia, deien els que dissentien dels defensors de la procedència d'una parella única, si la sola senyora existent, amb les poques coses que en aquella temps es devien conèixer dels actuals tractats d'obstetrícia, mor al deliurar i el fruit dels seus amors arriba a ésser del sexe masculí.

Sobre l'origen i el pas de l'home per Mars hi ha ^{no obstant} tota la varietat de teories que us pogueu imaginar, les unes contradint les altres. En destaca la vella i famosa de Mlarri... És clar, tampoc sabreu qui era, però la teoria no en patirà per això. Es aquests: No, no procedia del simi. Cap matrimoni amb salut necessita aquests famosos semblants nostres per convidar les amistats a bateig. Es més, a Terongina, enmig les selves, fa segles i segles que els simis en són els únics pobladors. I, durant tants anys, cap ha estat capaç de portar al món un sol descendent que s'hagi establert de sastre, que hagi resol un crucigrama i que hagi acabat la carrera de Dret.

A cada món, a cada estel que lluu per l'espai, hi han hagut,

en la nit dels anys. Era impossible que aquells animals, de grandïries imposants, pesquessin en canya. S'hagué de donar per bo que els homes eren contemporanis d'aquells animals prehistòrics, o que almenys n'erem els pescadors de canya... I es descobrí que el pas de l'home havia tingut lloc dintre una mateixa època, en distintes regions del planeta. S'acceptà això, perquè si ja modernament hi ha un gran percentatge de gent, sobre tot dones, que moren de part, quina no hagués estat la tragèdia, deien els que dissentien dels defensors de la procedència d'una parella única, si la sola senyora existent, amb les poques coses que en aquells temps es devien conèixer dels actuals tractats d'obstetrícia, mor al deslliurar i el fruit dels seus amors arriba a ésser del sexe masculí.

Sobre l'origen i el pas de l'home per Mars hi ha ^{no obstant} tota la varietat de teories que us pogueu imaginar, les unes contradint les altres. En destaca la vella i famosa de Glarri...és clar, tampoc sabreu qui era, però la teoria no en patirà per això. És aquesta: No, no procedia del simi. Cap matrimoni amb salut necessita aquests famosos semblants nostres per convidar les amistats a bateig. És més, a Terongina, enmig les selves, fa segles i segles que els simis en són els únics pobladors. I, durant tants anys, cap ha estat capaç de portar al món un sol descendent que s'hagi establert de sastre, que hagi resol un crucigrama i que hagi acabat la carrera de Dret.

A cada món, a cada estel que llui per l'espai, hi han hagut,

hi han o hi hauran quan tot es posi a punt, homes i dones com nosaltres amb un cor, un pensament i una voluntat, ^{per una de les tasques} Es tracta de veure quin dels ^{labor} móns poblats debrà conèixer a temps quina és la seva missió en aquesta vida tinguent en compte que és curta i plena de paranyes, que augmenten amb el córrer de les anyades, per posar a prova el sentit comú dels humans. Existia de la mateixa manera que surt el sol, cau un llam i s'obra una flor. Procedim d'una força única i general que s'ha manifestat en forma visible en infinitat de varietats: la mar, els ocells, els arbres, els núvols, el foc, les vaques, els homes, la vida, en fi. I que també està present en les coses intocables com la llum, l'aire i el moviment. I en les aparentment inorgàniques, la sorra, la pedra i les muntanyes... I aquesta força és consubstancial amb l'existència del Tot del Tot. Es a Mars i al més allunyat dels estels, al firmament, a la vinguda de l'alba i al cant d'una merla. Es l'influx, que cada món particular sent, i a dins cada món cadascun dels seus elements, de la força general formada per milions

i milions de móns i per l'espai inacabable on els móns es mouen...

i aquest Tot del Tot no es mou perquè si la vida no a
El primer gran assot del nostre planeta foren els volcans. La crosta ^{en la seva durícia d'ocell no han set per adonar-se} del planeta és encara relativament prima i una gran part de la potència ^{la mit la força de poder del cap a cap, la gran força} blació ha viscut sempre i hi viu encara ara pensant que d'un moment ^{de canviar en un moment de canviar en un moment} a l'altre qualsevol erupció pot tirar per mars les seves il·lusions ^{El canvi del moment d'una força o d'un} i els seus mal de caps. Les manifestacions volcàniques han assolit ^{accions i canvis del moment de l'alt} el planeta i els seus set-cents volcans existents han treballat tots

alhora i periòdicament. En temps passats, les erupcions eren seguides. Es tornaren periòdiques més endavant i la periodicitat s'anà espaiant a mida que els anys transcorregueren. Darrerament els volcans entraven en activitat cada quinze anys. Les baixes d'aquestes activitats volcàniques han estat, al llarg de la història de Mars, fabuloses. Els rius de lava han pres unes proporcions i uns caudals esferidors. Durant segles i segles la gent visqué amb l'ai al cor i tots els aconteixements d'importància anaven lligats amb les famoses i mortals erupcions. La descoberta del Continent de Drura, per exemple, es diu que tingué lloc durant la setena erupció general. L'invent de l'aspirina és registrat històricament com portat a cap en la ^{cent} trentasetena erupció. De primer entuvi, els volcans eren adorats, però al veure que quan més se'ls adorava més disasters feien, la ciència no parà fins que controlà i dominà les seves activitats i ara ja molta gent comença a creure que no és pas obligació que perquè s'arribi a inventar la planxa elèctrica hagi de morir mig milió de persones baix un riu de lava.

Pel que fa referència a les guerres, es manifestaren ja als pocs dies de fer la humanitat els seus primers passos. Les baixes que aquelles han fet han estat superiors a les que s'han apuntat els monstres de foc líquid. D'aquí ve la veneració i bogeria que els homes de Mars senten per les guerres. De la primera operació bèl·lica que esté coneixement, és d'aquesta: Tenia vivís content. Tenia una dona a

la cabana, una vaca i unes terres vora el riu. La caça era abundant, el peix no escassejava i Trenia podia passar molts dies rient. Però era envejat. Un dels que l'envejaven més era Dornai. L'hi envejava tot. La caça, la pesca, la terra, la vaca i la dona. Un dia començà per la vaca i se n'hi apoderà. Trenia protestà i Dornai li clavà una gran garrotada que passà a la història. Algú va veure com es tenia de fer per posseir les coses que posseïen els altres i ja va estar. El primer de sofrir les conseqüències del seu sistema fou el propi Dornai, puix la vaca li fou també expropiada amb una grandiosa garrotada. Es pot ben bé sentir orgullosa, aquella vaca, de les garrotades que costà a la gent que la posseï. D'ençà de llavors, es va saber ja el camí per fer-se amb les coses d'altri. I ja no hi hagué res estable. Ni terres, ni vaques, ni cabanes, ni caça, ni pesca, ni dones. I així fou com la guerra s'anà infiltrant a l'esperit de la gent i fou, guerrear, la única aspiració de la humanitat durant generacions i generacions. El que moria sense haver pres mai part en cap guerra, no era enterrat com els demés i se'l deixava sol i nu al ras perquè els corbs li llevessin la seva cern indigna. L'afecció per la guerra arribà a un punt tal que es feu la guerra gent d'un mateix territori, d'un mateix poble, d'un mateix barri i fins d'una mateixa casa. En cassinos i mercats, llocs d'esplai i de treball no es parlava de res més que de guerres. Cada país tenia un formidable exèrcit i viure per la guerra era la única activitat autoritzada. El comerç, el treball

del camp i la reteja pública, eren portats a cap per gent mal dotada per guerregar i que era coneguda en tot el país com a militants en la desgraciada casta dels "serveis auxiliars". Els guerrers, en les contades temporades de repòs, tenien les begudes pagades pertot arreu i l'entrada lliure a qualsevol casa i a qualsevol hora dels ciutadans pertanyents a la bescentada agrupació de "serveis auxiliars". El prestigi dels generals era total i es pot dir que ells eren els únics i autèntics senyors de llurs territoris. Per ells eren els presents més fins, les viandes més tendres i les noies més revingudes. Va arribar un moment que totes les nacions de Mars estaven en guerra totes contra totes. Els governs tenien tres i quatre ministres de la guerra cadascun...Quan cada nació s'hagué batut contra cadascuna de les demés, es passà una temporada de repòs, curtíssima, això sí, i es pogué comprovar que d'una guerra a l'altra, el progrés feia un salt enorme. Llavors els generals tinguéren la millor excusa de la seva vida per envestir noves guerres. 'Guerrejem', deien, 'pel progrés.' I es progressà fins qui sap a on. Havent arribat les guerres a tenir ja més prestigi que el mateixos volcans -darrerament aquests només es fan servir per focs artificials en algunes festes majors d'anomenada-, cada guerra senyalà una etapa en la història i així d'una gran batalla després de la qual els homes inventaren les ulleres, se'n digué ja, la batalla de les ulleres. De la mateixa manera que tenim la guerra del rellotge, el desembarc de les balances, el combat de les farmàcies i

ten les balances, les cooperatives de consum, les bufandes i les llaunes de conserves. Amb l'aparició del lliit oficial les dones guanyen dos punts més. Surten els primers rics, els viatges i els burots.

Guerra de l'amor. - S'inventa el festeig i surten dones amb més anomenada que cap general. Es fan els primers monuments a les ben fetes, es declaren d'utilitat pública i s'erribe, en alguns llocs, a declarar-les monuments nacionals. Aparició dels rellotges.

Guerra del progrés. Surten els primers vaixells de gran tonatge, el telèfon, els automòbils, la calefacció central i els diputats. Vénen els grans rotatius i les sabates de goma. Els trens, els puros, les barberies, els dentistes i la lluita lliure.

Guerra del petroli. Volen els primers avions, s'alcen els primers grata-cels, es descobreix la penicilina, l'home mecànic, les senyores de plexiglàs i els plats volants...

De totes, la que durà més fou la Guerra del Progrés, i els episodis més sobressortints tinguéren lloc a la gran illa d'Audària. Vaixells de Maierri en preguéren possessió d'una part en nom del seu país. La gesta es sabé i molta pallassos imitaren els navegants de Maierri. I els pobres audarrians tenien tota la raó del món quan diuen, al preguntar-los d'on eren: "Durant anys hem estat audarrians. L'any passat ens convertirem en maierristes per passar, ara fa vuit mesos, a convertirnos en ciutadans gruspienes (de la gran nació Grusp);

tres mesos més tard ens obligàven a dir-nos altesença, la setmana passada crecs i avui glanderris. Deamb...aquesta tarda ja hem vist veles noves davant les nostres costes". Fins que els fins llavors conformats audarrians acabaren el continuat canvi de nacionalitat d'una manera contundent: llençant a l'aigua tots els forasters que en nom de llurs països s'havien establert a les seves mars. Era l'època de les revolucions que començava. I com que les revolucions foren una excusa nova perquè la gent, en nom d'elles, pogués tornar-se a plantejar inacabablement, es feren revolucions a cada país civilitzat. El motiu de no aparèixer en la post guerra de les etapes anteriors és degut a que d'ençà de la revolució nacional d'Audàrria el planeta no se n'ha vist mai més lliure. S'han fet revolucions per derrocar governs, per aixecar-ne; per entronitzar reis i per destronar-los; per implantar règims i per desimplantar-los; han fet revolucions els de baix els de dalt i els del mig; els minaires, les minyones i els rentistes. La revolució de les dones començà després de la guerra de l'art i cultura. La seva revolució hauria d'ésser fatal pels homes de mars. Per les dones, incomprensiblement primer i més clardesprés, els generals guanyaren batalles que després perderen; per elles, els conquistadors conqueriren; per elles, els pobres s'enriquiren i els rics s'arruïnaren; per elles es matà i es morí; per elles s'immortalitzaren alguns i es desimmortalitzaren altres; per elles vingué el matrimoni i per elles en seguí el divorci; per elles l'or feu tornar folla la gent,

s'inventaren les joies, els joiers i les perfumeries; per elles vingué el luxe, la moda, els miralls, el perdre nits i les mitges de cristall... Jo no se aquí, per les dones, què s'ha fet perquè no se com són, però allà...per dir-ho en breus mots: allà per elles s'ha fet tot, i gairebé tothom.

Entre guerra i guerra i en el curs de les mateixes sortiren homes excepcionals quina fama s'aguanta jove i fresca a través dels anys i quin nom coneix la gairebé totalitat dels tres mil milions d'homes i dones de més de sis anys d'edat que formen la població del nostre món. Un d'aquests homes d'excepció, fou Mauriari. Mauriari era oficial d'artilleria a Dric, capital de Bundrai, una de les nacions més avançades de Mars. A Bundrai hi entraren idees noves i s'acabà la tranquil·litat. Els governs canviaven cada setmana. Es feren eleccions i no arreglaren res. Es presentaren els defensors de les idees noves i els defensors de les que no n'eren tant, i els dos tingueren el mateix nombre de vots. Si governaven els uns, els partidaris dels altres declararen que ho encendrien tot. Si governaven els altres, aquella declaració d'encendre-ho tot la feren els primers...I quan ningú sabia com arreglar les coses de Bundrai, Mauriari, un matí, donà un gran cop de peu a terra i exclamà "Ja n'hi ha prou". Aquestes paraules es poden veure encara a tots els pobles cults del planeta en eterna recordança d'aquell colós. Entrà a la sala d'oficials de la seva caserna i els empresonà a tots. Mitja hora més tard, amb tota l'artilleria del parc al seu darrere es llençà al carrer, prometé un canó a

cada soldat que volgués seguir-lo i els jurà que serien els oficials del nou exèrcit que es formaria. I aquells canons feren prodigis durant tres dies per la capital. Al que feia quatre, Mauriari es proclamava President perpetu de Bundrai i al crit de "Ja n'hi ha prou" i a canonades deixava el país com una bassa d'oli. Alis, la nació veïna, comentà, per boca del seu Cap d'Estat, desfavorablement les canonades de Mauriari i aquest dirigí els seus canons contra Alis. Dos mesos més tard era rebut a la capital d'Alis amb tots els braços oberts i les cases a terra. Quan es digué que Mauriari no s'aturaria a Alis, sortiren, de Grusp i Cres uns imprudents "Ja ho veurem" i en poc temps feren la fi d'Alis. I a Grusp i a Cres, seguiren Maiterri, Altès, Glanderri... Escometé els exèrcits més nombrosos, les aliances més sòlides i, als tres anys d'aquell primer "Ja n'hi ha prou" els canons de Mauriari dominaven tot un Continent. A 22 anys-quaranta quatre dels vostres-, tenia 32 nacions a les seves ordres. Era el veritable geni de la guerra i fins els seus enemics l'admiraven. Portà les seves banderes a l'autèntica fi del món. Hi havia molts pocs països que no parlessin bundraí i menys encara que no es pensessin que d'un moment a l'altre hi haurien de ~~parlar~~. I un dia Mauriari es despertà amb la idea d'acabar de bundraitzar tot el planeta. Els seus canons no podien estar parats. I ni ell ni la seva gent podien ja viure tranquils sense sentir canonades aprop. I es llençà a la seva genial aventura. Tothom ho donà per fet. Tenia masses canons ja... El fa-

rien rei de tot Mars. Una darrera l'altra anaren caiguent les poques nacions que encara no havien caigut. Una sola restava lliure del domini dels canons de Mauriari: Arfa. Arfa, en plena Mar Divina, amb les seves costes altíssimes, les seves platges d'arenes d'argent i els seus 70 milions d'artafans. I Mauriari preparà l'assalt. Centenars de vaixells foren aparellats i milers de banderes de Bundrai foren embarcades per omplentar cases i muntanyes d'Arfa. I Mauriari es despullà de coraces i medalles i, vestit de pescador, un dia de bon temps, dos abans del fixat per l'assalt a la Illa, volgué ésser el primer de veure d'aprop per on s'efectuaria el gran desembarc a l'únic país que li mancava per tenir la col·lecció completa. Sortí sol, dalt del vaixell més petit de l'expedició, amb dues canyes de pescar i una airosa vela blanca. A les poques hores de navegació era davant Cap Bra, a poques milles de Tantri, capital d'Arfa. Abans de Tantri hi havia la gran platja d'Orient. Al ésser-hi al davant plegà la vela, comprovà que era un lloc ideal per desembarcar-hi i començà desembarcant-hi ell. Una gran calma ho presidia tot. A garbí unes barques paraven el sol, i unes dones cosien xarxes a la sombra de les barques. Mauriari atracà la barca i s'acostà al grup de dones que cosien. Ben poques n'havia vistes d'aprop Mauriari de dones en la seva vida. Amb tantes canonades com havia tingut de tirar no havia tingut temps. I un accident, aparentment sense cap importància, evità un desembarc que se'n hagués parlat anys, eclipsà un savi de la guerra i enderrocà un imperi.

Mauriari pujà platja amunt amb les canyes de pescar a l'esquena, i mirant els contraforts de Cap Brà, els quals en cas de mal temps, serien un bon refugi per les naus de la seva esquadra, somreia satisfet d'haver encertat a trobar un lloc com aquell. De sobte, un crit feu aturar-lo. El vent s'havia emportat el fil d'una de les seves canyes de pescar i l'ham s'havia embolicat als cabells d'una de les dones que cosien sota l'ombra de les barques. Allà era nou per Mauriari. Si hagués tingut un canó aprop ho hagués resol molt depressa... De primer intentà estirar fort i seguir platja amunt. Ho hagués fet, sense cap dubte, si hagués anat vestit de general, però al pensar que no hi anava decidí afliuixar la canya que ja tenia a punt per l'estrebada. La deixà a la sorra i s'acostà a la dona que maldava per desfer-se l'ham de la seva cabellera. Es miraren sense saber què dir. Ella amb les mans al cap i ell aturat a dues passes d'ella, esperant. Ella maldà una estona i acabà rient i amb l'ham més embolicat que mai. I Mauriari rigué per primera vegada en la seva vida. "Jo no puc" digué ella. I Mauriari, conservant el somriure, s'agenollà al seu davant i intentà desfer l'embolic. Tenia dos ulls verds, puríssims i genials a dos pams dels seus. I els mirà. Els seus dits s'aturaren, rellicsaren cabellera avall i tremolà, ell, Mauriari. Restà agenollat davant d'ella, tots ulls, amb la boca oberta. Mai cap canonada l'havia deixat sense saber què dir com en aquells instants. "O el desfeu o m'haurà de fer seguir" digué ella. Mauriari espolsà el cap violentament i

tornà a destriar aquells cabells que tenien sentor de mar. "Si tingués un canó..." se li escapà de dir. "Un canó?". "No en facis cas. Un ham embolicat fa dir unes coses, devegades...". "I doncs, amb els peixos, com ho fas?". "Els peixos no ténen els cabells tan llargs". I rigueren sorollosament tots dos. Passà una estona de silenci. "Teniu uns cabells molt bells, les dones. Mai me'n havia adonat". "No?". "No". "Que no n'has vista mai cap d'aprop?". "No". "No?". "No. T'ho juro". Tornaren a riure. "Però on mires, per treure'm un ham dels cabells?". Nova rialla... Us puc contar tot això, amb aquests detalls perquè de la pèrdua de l'imperi bundrai i dels episodis d'aquella pèrdua se n'han fet centenars d'històries i novel·les que tot mara sap de memòria.

Quan l'ham fou, a la fi, desembolicat, Mauriari no es mogué d'agenollat a dues passes d'ella. Ella el convidà a dinar a l'ombra de la barca i Mauriari dinà d'esma amb els ulls fixats a n'aquelles dues aigües marines que aquella dona tenia per ulls. "Però menja" havia de dir de tant en tant la propietària d'aquelles dues aigües. I ell ja no podia apartar els seus ulls dels d'ella. "Però, qui ets, pescador, que em mires d'aquesta manera?". "Mauriari, emperador de Mars". I per resposta Mauriari sentí la rialla més ben timbrada d'aquest món. "Vols raïms? T'ensenyaré a menjar-los com es menjen a Mirra, que és el meu mar... A Mirra les parelles menjen els raïms d'un mateix penjoll...

Els que esperaven la veu de Mauriari per assaltar Arfa, l'esperaren molts dies, fins que decidiren no esperar més i tornar cap a Bundrai.

Foren en va les recerques que portaren a terme per trobar Mauriari. El famós artiller acabà els seus dies a Mlirra menjant raïms d'un mateix pinjoll amb una dona que tenia dues sigues marines per ulls. Es digué que havia naufragat i, al saber-se la nova, els països que aquell home fabulós conquerí, diguéren que quan sortís un altre artiller com el desaparegut ja se'n parlaria, però que, mentrestant, per independents ells. I mataren molts mauriaristes i cremaren-lls moltes banderes. Els millors canonsaires del món, privada del seu capità, es retiraren a Bundrai i fins allà foren perseguits i desarmats. I Bundrai perdé, homes, canons i territori quedant reduït a la mesquina extensió d'avui on la gent s'hi ofega, vessa. De totes les maneres, el record de Mauriari es conserva tan viu a Bundrai que encara hi ha qui està esperant, ara, que qualsevol dia arribarà Mauriari i deixarà les coses al seu lloc.

Com Mauriari en el seu camp, sortiren genis en altres activitats. Pacifistes que tinguéren de predicar la seva doctrina secretament ja que eren perseguits a mort per generals i ministres de la guerra. El fundador de la secta fou Drau i fou el primer de morir per les coses que predicava. Avui, malgrat, l'esperit bèl·lic del món, les doctrines de Drau compten amb molts seguidors i ja no són perseguits com abans. El propi Drau té monuments a Cres i a diversos països i ara que fa tan temps que el mataren, la gent no té més boca que per alabar-lo. Amb el nom amb lletres d'or a la història de Mars hi ha Prita que

una parlar de la bondat del mar
 fou el primer a predicar la veritat i a dir que era impossible que
ella en un temps que la gent estava
 tot s'acabés el morir. Que hi havia, en la vida dels homes, una nova
hora de cara al mar i a la vida. Fou ell qui després
 vida el deixar aquesta. Quan Prita vivia, les seves paraules foren es-
que a que *homenos* i *regimen* en
 carnides i fou foragitat de molts països per indesitjable i per con-
aquella era una no senyora per ve
 trari als règims establerts. Igual que passà amb Drau, ara que fa se-
després de quan tot es fa a mar de
 gles que fou el presonat i executat, la gent diu que ha estat un dels
cara a per primer paper un agraït
 homes més grans que ha produït Mars.

mar, quan tot es fa a mar per dures
 I vingueren els filòsofs que, uns contra i altres a favor de les teo-
ban tot a la mar, tot el que se
 ries de Drau i de Prita, anaren orientant i desorientant a la gent.
de mar, o la vida plena de
 amb tot, aquests homes superiors feren pensar a l'home. Quan un
després d'una gran for
 dels més il·lustres afirmà que la guerra no resolís res, i d'això fa
després d'una gran for
 relativament poc, el planeta en pes trencollit. Això fou dit després
no hi havia diferència de classe i que
 de la guerra del petroli i davant la impressió que ~~inexplicable~~ aque-
una gran for
 lles paraules produïren i l'autoritat indiscutible de qui les pronun-
general que un de servís amb
 cià -Gronit-, els generals s'hi pensaren a fer-ne de noves. Es dedi-
després de tota la pell, les
 caren a treballar per la guerra futura. I es posà, al servei d'aques-
una gran for
 ta guerra futura, la ciència de cada país que d'ençà de la guerra del
mar, que a la pràctica i per
 petroli havia avançat a passos de gegant. Per la ciència, avui, a
mar, que a la pràctica i per
 Mars, no hi ha misteris. I aquesta formidable força fou posada sota
Jarrel

després de tota la pell, les
 les ordres dels ministeris de la guerra. I quan les nacions foren ar-
 mades fins al cap d'aunt; quan els savis dotaren els exèrcits de
 les armes més totals i espaventables; quan el món pensà que aquella
 guerra futura anava a esclatar d'un moment a l'altre; quan ja la gent
 pensant-se les sans al cap anava a esclatar: "Ara" i es posava a punt

per suportar la guerra de les guerres, aquesta durà una setmana. Ni un dia més. Fou incruent i demostrà que era una veritat com un teatre que les guerres no servien ja, per res. I ni un general donà una sola ordre de foc en aquella guerra especial que fou portada pels ministres d'affers estrangers de tot el món. "Senyors" -radià un dia un- "Tenia 170 milions d'homes en peu de guerra, centenars de milers de carros de combat que poden llençar, en lloc de bales, milions de kilowatts com si en lloc de tancs fossin poderoses centrals elèctriques mòbils; tenia una quantitat d'avions que taparan el Sol, que poden dirigir per ràdio, i que es poden moure amb una velocitat superior en molt a la del so; tenia una esquadra moderna, inacabable i, si voleu, invisible...tot disposat per a sostenir el dret que tenia d'expandir-nos cap a Orient...". "A Orient hi anirem nosaltres" -deia un altre ministre- i, per anar-hi comptem amb el doble dels efectius que teniu vosaltres"... "Així -feia un tercer- qui snirà a Orient serem nosaltres que disposem, tots sols, dels elements que sumeu tots vosaltres plegats...". "Amics, o enemics, que de vosaltres depen -comentava un quart ministre- escolteu això: som 900.000.000 d'éssers que ens ofeguem dins l'estretor de les nostres fronteres. El dret a l'expansió el tenia nosaltres. I junt amb el dret, tenia la primera esquadra del món...". "Després de la nostra -interrompé el governant número cinc-..." "A veure, senyors -radià un sisè ministre-. A dos dits de la meua taula tinc un botó elèctric. És el casí d'Orient, aquest botó, per nosaltres. D'oprimir-lo, núvols de bombes volants carregades

des amb materials explosius de la darrera volada, ens deixaria net de noses el camí d'Orient. Una sola bomba pot atropellar, sense adob possible, a milers de ciutadans. Disposen de la bomba de l'esternut etern, de la de la sordera perpètua, de la de la paràlisis de qualsevol edat... Què els sembla? Qui és que hi anirà a Orient?". "Nosaltres - feu un nou ministre-. I si és qüestió de posar les coses bé llençant bombes des de la taula d'un ministeri, tot està en que no comencem primer nosaltres a llençar-ne, perquè si ho fem... Una sola d'elles pot deixar l'aire combustible durant tres mesos. Qui respirarà?". "Tot això és arcaic, senyor -digué el ministre octau-. Puc, amb un segon, tornar sòlid quilòmetres i quilòmetres de l'aire del país que em passi pel cap. Quins avions s'aixecaran i qui serà llavors que respirarà amb l'aire convertit en pasta?... I encara seguiran altres ministres glosant els monstres bèl·lics que podrien moure només posant un senzill i diminut botó elèctric. És clar, no s'arribà a la guerra i els que sostenien que no arreglava res rebieren infinitat de sol·licituts per ingressar a les seves fileres. El resultat de tot plegat fou que, amb bones paraules, Mars fou dividit geomètricament i equitativament. Cada nació té, amb ben poques diferències, la mateixa extensió, el mateix nombre d'habitants, els mateixos ministres de la guerra i, pel que es pogués esdevenir, els ministeris de la guerra de cada país es diu que hi ha una taula especial plena de botons elèctrics de mala anomenada.

Al veure com, amb la ciència pel mig, havien vingut a parar les guerres, alguns militars d'altíssima graduació declararen que la vida, per ells i per tot home amant de la història i de les tradicions, ja no tenia objecte i molts es llevaren la vida. Altres es traslladaren als països més atressats, i, nusos i sense creus ni medalles es posaren a guerrear a cops de llança al costat dels nadius. Altres, per sentir trets per darrera vegada, es bateren en duel, i, un gran nombre, per tal de poder viure enmig d'armes de foc i seguir disparant fundaren oficialment les primeres Societats de Caçadors.

L'esperit bèl·lic, però, era arreladíssima i per evitar que es manifestés pràcticament a qualsevol moment i amb qualsevol excusa es cancellitzà sàviament dintre altres camps, concretament dintre el camp científic diguent que el planeta en pes devia esprendre la batalla de la ciència i fou així com les ciències avançaren que fou una barbaritat. Per estimular la gent es mantinguéren els títols i graduacions militars, i així vinguéren els capitans de la indústria, els comandants de laboratori, els generals astrònoms, els mariscals químics, els generalíssims llicenciats en Lletres. I fou en aquella època que es desenvolupà d'una manera sorprenent una ciència que fins llavors havia passat desapercebuda: l'astronomia. Tothom visqué mirant el cel i centenars de països, amb la mateixa fe que pocs anys enllà miraven qui tindria els millors generals i els millors sabres, es dedicaren a veure quin descobriria més misteris dels astres i les seves coses. Fou una gran i bella cursa veure quin estat podria avançar a l'altre en conei-

xaments estelars. I com que els telescopis, almenys allà, tots ténen una forma semblant a la dels canons, tot astrònom es feia una mica l'efecte, al contemplar un astre sabb l'enorme ullers, que practicava una mena especial de bombardeig a un objectiu distant anys i anys de llum. Es va comprovar que els partidaris de les bales no acceptaren mai del tot el seu apartament de la vida dels pobles ja al començar-se a parlar de la possibilitat de viatges interplanetaris, puix els genis de l'espasa tenien la secreta esperança de que si a Mars, de moment, els seus serveis no eren sol·licitats, qui sap -es deien- si vindrà un temps que podrem organitzar cops de mà i desembarcs a móns on encara les accions de guerra tinguin el prestigi que es mereixen...Ells, per allò que es pogués esdevenir, tenien tots, per veïns, astrònoms d'enomenada.

Els observatoris es multiplicaren. Els telescopis empetitiren distàncies i s'arribaren a tenir, a totes les escoles, plans de tots els planetes més propers al nostre. L'activitat astronòmica transcendia a la vida normal de la gent d'una manera accelerada i progressiva, i no era gens rar, sentir, als Bancs i als mercats, a casa les modistes i als cafès, converses en les que els mots dominants eren nebuloses i satèl·lits, constel·lacions i asteroides, eclíptiques i perihelis, bblids i meteors, excentricitats, paràboles i dies siderals. I ja no hi hagué botiguer ni particular, periodista o rector que, de la mateixa manera que anys enllà la gent tenia escopeta, gos o canari, no tingués més gran o més petit, que això depenia de les possibilitats econòmiques

de cadascun, el seu telescopi. Ja qui presumia més no era el que sortia amb el cotxe més majestuós o la senyora més maca; el que s'emportava l'admiració de la gent era qui posseïa el telescopi d'idees més avançades.

De tots els estres que cada nit que l'estat del temps ho permetia es miraven milers i milers de ciutadans de totes categories, fou la vostra Terra el que acaparà l'atenció de la majoria d'observadors. Quan Ruamrra -astrònom genial- digué: "A la Terra hi ha gent", tot Mars s'extremí i telescopis de totes mides seguiren dies i dies, amb la fe i el foc que posem sempre en les nostres coses, pel cel, el curs del blanc globus del vostre planeta. Mai l'anunci de cap guerra havia causat la sensació d'aquells sis mots de Ruamrra. Diaris i revistes no parlaven d'altra cosa que de la famosa declaració de l'astrònom, il·lustrant les seves informacions amb tots mena de mapes i plans dels vostres mars i dels vostres continents. Es veia, si es comparava amb observacions anteriors, que algunes costes havien mudat de perfil i que s'havien unit mars degut a l'esforç d'éssers vius. I les preguntes i els interrogants es feren durant mesos, senyors i majors de publicacions de tota mena. Com seran els homes de la Terra? Són superiors o inferiors a nosaltres? Què en saben de nosaltres? Han passat l'època de les guerres o encara l'han de començar?". Fins que algú, més atrevit que els altres, publicà una oració interrogativa que esverà la gent. Era, més o menys, aquesta: "Si ells estan més avançats en tot que nosaltres, és impossible

una vinguda a "Mars?". Els savis menys discutits declararen que un vistatge vostre a Mars entrava dintre els camps de les coses verseablaents... Al cap de poc d'aquelles declaracions es vegéren, de nits, en distints llocs de diversos països, unes lluminèries que ningú sapigué a què atribuir-les. I una petita onada de pènic es passejà, de nits, darrera les manifestacions lumíniques... Ningú ho gosava dir, però interiorment tothom pensava amb vosaltres, al veure, o sentir els comentaris d'algú que les havia vistes, aquelles senyals misterioses. Fins que Maura, un dels astrònoms de la nova promoció, feu, al diari de més circulació del món, unes declaracions que eren les que tothom volia que algú fes. Digué que aquells fenòmens nocturns no eren altra cosa que senyals que feia gent des d'un lloc de fora del nostre món i que molt probablement eren fetes des de la Terra... Una bona part de gent el cregué a ulls clucs. Hi hagué també, és clar, incrèduls. A cada país hi havia els partidaris de Maura i els que n'eren contraris. Aquestes dues corrents d'opinió passaren a la història amb els noms de "Maura-sí" i "Maura-no" segons fossin o no partidaris del gran catedràtic de les coses siderals. Com que la diversitat d'opinions a casa nostra sempre han estat perilloses per les conseqüències que poden portar, els governs resolguéren prendre cartes en l'afer. Hi hagué una reunió d'homes d'Estat a Pru i es discutí a fons la qüestió que en tanta de manera apassionava a milions de ciutadans del més apartats recons del planeta. S'acordà donar per bo que la Terra podia anar a Mars i que aquelles senyals n'eren o en po-

desen ésser el preludi. Ara -deien els homes d'Estat-, amb quina intenció an a'ahiria a Mars? En so d'amistat interplanetaria o en so de guerra? El possible viatge, el podria motivar la necessitat de cercar un espai vital per una part de la població que no cabia a la Terra i era portada a cercar pis a Mars, o es tractava d'un viatge de propaganda per convidar als nostres homes a visitar el planeta germà?

Els generals sostenien a peu i a cavall que es tractaria d'un desembarc ja que sempre ~~que~~ la gent ha anat a llocs desconeguts no hi ha pas anat mai amb les mans a les butxaques, i deien que allò que calia era tornar a treure la pols dels trofeus de guerra i organitzar sense perdre temps obres de defensa a les quatre parts del món. Els polítics, contra l'opinió dels militars, propugnaven per preparar al món a fer una rebuda extraordinària als autors de la meravellosa travessia... Com que no s'arribà a cap acord, perquè si bé no es dubtà de l'existència d'unes senyals extramarsals no se sabia què volien dir aquelles senyals, es prengué la decisió d'estimular els homes de ciència de cada nació amb premis i honors extraordinaris per tal de dirigir els seus esforços a desxifrar la significació d'aquelles senyals que estaven aiguent la preocupació de totes les classes socials de cada país, sense distinció d'ofici, manera de viure i estat civil. I es convingué donar un mes de temps a la Ciència i reunir-se, finit aquell plaç, a Prus mateix per veure si es veien més clares aquelles clarors misterioses.

"Què se'n sap de la Terra?" sentieu anant pel carrer. "No ho sé, di-

uen que a Kentr ja han traduït quelcom...Sembla que estan fent els preparatius per pujar...". "Cap nova?". "No ho puc dir, però...jo fa ja dies que sento una estació estranya en el meu aparell receptor...Si no hagués passat res no n'hauria pas fet cas, però ara d'ençà d'aquest batibull he escoltat amb més atenció i o molt m'enganyo o es tracta d'una emissora terrestre". "Però què diu?" "No ho sé. Se sent parlar en moltes llengües distintes...No falla, són els de la Terra que van provant cada nit idiomes nous per veure si els entenen..."

I l'interès, l'excitació i la por creixien i creixien a mida que s'acostava el dia del segon Congrés de Pru. Tothom es deixà més o menys seduir per la idea de que un altre món intentava comunicar amb el nostre, de la possibilitat de que d'aquell altre món en podria venir quelcom més que unes senyals lluminoses i l'estat d'esperit de tot el món era perillosament carregat de fantasia quan vingué el Congrés de Pru. La gent volia acabar el patir i volia saber coses certes. Arribà el dia esperat. La nata dels savis de cada Estat es trobaven reunits i es deia que es farien declaracions sensacionals. S'annuncià que cada mitja hora es donarien, per ràdio, noves al món, del curs del Congrés. A Pru no hi havia ningú més. A la plaça del Vre, on es troba l'edifici de la Gran Biblioteca Nacional, que s'habilità per tenir aquella reunió d'homes extraordinaris, era difícil respirar de la gentada que l'omplia. Milers i milers d'ulls no s'apartaven dels altaveus col·locats en diversos llocs de la gran plaça esperant ansiosament sentir d'un moment a l'altre, la solució de molts interrogants embogidors. A la mitja hora jus-

ta d'haver començat el Congrés tingué lloc, tal com s'havia promès, la primera nota radiada. La gent sentí, panteixant, aquestes paraules:

"Atenció, atenció, atenció: Report de Maiterri. La Terra, a la que es suposa una cultura superior a la nostra, pot tenir aparells per saber fins i tot què fem nosaltres en aquesta hora. I, efectivament, ha llençat a l'espai perquè fossin captats per nosaltres, missatges. Els nostres savis han arribat a la conclusió que aquests missatges són de salutació. El darrer captat deia claríssimament: Per què no contesteu?"

La gent respirà i els primers somriures aniraren els rostres. Fins s'inicià un aplaudiment. Passà mitja hora.

"Atenció, atenció, atenció: Report de Grusp. D'una cosa no cal dubtar. La Terra, fa mesos que ens diu quelcom. La nostra gent que ha passat moltes nits en blanc mirant enlaire, afirma que de 60 milions de quilòmetres ens ha estat comunicat que s'està preparant una expedició al nostre planeta. Un dels darrers despatxos cursats deia: Indiqueu-nos el lloc més adequat per un desembarc. Un altre: Pitjor per vosaltres..."

Es tornà a respirar amb dificultat. Els somriures fugiren dels rostres. Unes dones es desmaiaren. Tothom passà la mitja hora que seguí amb els rellotges a les mans.

"Atenció, atenció, atenció/: Report d'Altès. La primera expedició sortí fa mesos. Hi ha noves expedicions en camí. El dijous de la setmana passada fou desxifrat aquest missatge: "Ja heu arribat?"

La gernació no gosava ni mirar-se. El següent reportatge començà amb

un sol crit d'"atenció". I fou:

"Atenció. Us parla Alia. A hores d'ara, amics, potser en algun lloc de Mars hi han ja homes d'un altre planeta. El Congrés està en comunicació constant amb tot el món. Ahir a la tarda a Alia, als grans serrals del Nord del Trisc es sentí un soroll estrany produït per un motor seri sense cap mena de dubte, molt més potent que el més poderós dels nostres més moderns avions. Han sortit ja patrulles d'exploració i esperem d'un moment a l'altre poder anunciar noves concretes sobre les intencions dels forasters. Anit es transmeté de cel amunt, això: S'hi tornen?"

Un silenci impressionant seguí al report d'Alia. Fou una mitja hora de plou la que seguí.

"Atenció, atenció, atenció: Report de Cres. Ciutadans, a la Terra hi falta petroli i blat. Això no ho pot desmentir ningú. Però no us alarmeu, qualsevol hi puja aquí dalt. Es veu que per ells encara és un misteri perquè les famoses senyals, almenys les que han pogut traduir els nostres savis no diuen altra cosa que: "Com esteu de blat i carburants, que no ens arriben?"

Es tornà a respirar, però Cres era la que comptava amb els millors diplomàtics del món i hom cregué que el seu reportatge era per desesverar a la gent. I vingué, mitja hora més tard, la veu dels homes d'Arfa, així:

"Us parla Arfa. Sortiren expedicions de la Terra cap a Mars. Ningú

però, sap on han anat a parar. Les senyals lluminoses que tant us preocupen, no fan altra cosa que preguntar a un lloc i a l'altre si els aparells han estat vistos. No és cap cosa estranya que faci temps que durin aquestes senyals. Repeteixen, sovint, la descripció de cadascun dels expedicionaris, i no es cansen de dir que sortiren en pla aèrial, per inaugurar relacions interplanetàries, viatges i negocis...Us podem assegurar que la darrera pregunta que ens ha fet la Terra és aquesta: "No són pas aquí?".

-Almenys no hi hagués cap més contradicció -començà a dir ja amb més bona cara la gent de la plaça.

-Donar la raó als uns, és negar-la als altres. I tots són savis iguals, es deia.

"Atenció. Report d'Audania: Ciutadà, l'arreu al braç i a punt per seguir les ordres dels governs. La Terra ens agradeix. No és una expedició ni deu que han sortit del nostre planeta afí. Són centenars d'avions, desconeguts per nosaltres, que creuen l'espai per centenars de llocs diferents. Quan feiem la guerra nosaltres amb nosaltres, es podia permetre, un dels bàndols, el luxe de perdre. El que vencià era de casa nostra. Ara, si perdem, serà gent d'altres móns que es quedarà a casa nostra. Siguin quants siguin i portin l'armament que vulguin, no poden reeixir. Que cadascú recobri la seva personalitat bèl·lica. Generals: dempeus. Ara ja ho sabeu. La Terra se'ns tira al damunt. Una prova? Ho diuen prou clar les senyals lluminoses dels darrers dies. Per mostra aquesta: "Visiteu Tmariu :—" que traduït literalment vol dir no-

genzaenys: Prohibit fer presoners".

Davant d'allò bé s'havia de fer quelcom tanmateix i la gent es posà a cantar a grans crits l'himne guerrer d'Audania. I "Gràcies a Déu que hem sortit de dubtes" es començà a dir. Fins que els altaveus tornaren a demanar atenció de nou. S'anava a radiar una nota del Congrés resumint els reports anteriors i els que encara mancaven fer públics quin resum es considerà oportú per posar a to a qui s'hi volgués posar.

"Estimats amics: Aquest Congrés no us pot deixar amb dubtes. Heu sentit i en tenim d'altres iguals al davant, reports afirmant que les senyals que tothom ha vist ens les fa la Terra, i, per uns, ens les fa en so de pau i segons altres ens les fa en so de guerra. Hi ha qui diu també, que aquestes senyals venen qui sap de on i que la Terra prou mal de caps té per passar-se el temps intentant dir-nos coses a nosaltres. Aquest Congrés reconeix la mateixa altíssima preparació per decifrar aquestes beneïdes senyals i el dret a tenir raó al interpretar-les, a cadascuna de les comissions d'homes més savis que els altres que han estat enviades a casa nostra. Ara bé, qui té raó i qui no en té? El Congrés ha decidit no deixar-vos en dubtes i no us hi deixarà. I per sortir de dubtes tots plegats, ara serem nosaltres que farem senyals a la Terra!!!. Es, estimats amics, aquesta, la conclusió del Congrés. Bons nit a tothom;"

I s'aplaudí furiosament. I la gent se'n anà a dormir tranquil·la. La confiança que abans es tenia amb els generals, es tornà a tenir en els homes d'errels cúbiques i guarismes negatius.

Pocs dies bastaren per començar les instal·lacions per la construcció d'un reflector de proporcions inimaginables. Es construí a l'orgull de Cres: Bla, la muntanya més alta de Mars. Un mes més tard, la gent ja tornava a passar nits en blanc, almenys els habitants de la part de Mars que Bla n'és el centre, esperant l'emissió del primer missatge del nostre món al vostre. Fou la nit del que per vosaltres deuría ésser el vostre 7 d'octubre, que és quan sabem que aquí baix les nits són més clares, que es llençà cel amunt el primer telegrama interplanetari.

"Aquí, Mars. Ens veieu bé?", fou el primer text. Centenars de milers d'ulls de tot l'hemisferi fosc es dirigiren ansiosos al blanc i majestuós globus del vostre planeta... Passaren uns minuts. El gegantí papalleig deuría haver arribat ja a destí. "La contesta deu ésser pel camí" pensava molta gent. Passaren nous minuts. Deus. Vints. Es decidí llençar un nou missatge. Potser en aquell moment no miraven..." Aquí Mars... Ens trobem exactament a 60 milions de quilòmetres de vosaltres... Ens heu entès?" Aquests mots es telegrafiaran en tots els idiomes parlats a Mars i es calculà que els vostres homes de ciència suplirien qualsevol falla en la transmissió. Es passà aquella nit sense aclarir res i mig món es refredà per haver passat la nit als terrats i als llocs enlairats. I a n'aquella primera nit en seguí una altra. La gent s'anà refredant física i moralment, a mida que el temps passava i es deixaven sense cap resposta les nostres crides. El reflector més poderós del món seguí, però, les seves consultes, esperant... A poc a poc els ciutadans tornaren a les seves habituals ocupacions i comen-

çaren a fer sentir la seva veu els que deien que els savis s'havien excedit i que qui sap qui era que feia aquelles senyals lluminoses que no s'havien repetit d'ençà que aquell enorme reflector llençava la seva llum poderosíssima cap als estels... "Qui és que digué que venien de la Terra, aquelles lluiassors?" es deia. I "Si fins s'arribà a dir que ens venien a veure...". "I que no tenien petroli...". "I que preparaven un desembarc...". 3 Fa masses anys que no se senten canonades, ja us ho diré, jo"...

I, quan ja ningú o gairebé ningú pensava en res gros, el 4 de juny la gent de Gres primer i la d'altres llocs després, tornà a viure unes hores que sobrepujaren l'emoció del dia del Congrés de Pru. Del cim de Bla sortia, com cada nit, el braç de llum manejat pels astrònoms de torn. La nit era dolça i hi havia molta concurrència a les terrasses dels cafès. Es parlava de tot menys que Terra hi hagués. I, de sobte, els llums s'apagaren. Immediatament, una resplendor formidable cegà, durant segons, la gent que es trobava amb els ulls oberts al carrer. Fou com si un llàpec gegant repetís una sessió de gala acabant amb un esclat de llum final de potència inimaginable. I es tornà a quedar a les fosques. "La Terra!! La Terra!!!" xiscleà algú. I ja va estar. La por s'ensenyorí de nou de la gent que anava i venia d'un lloc a l'altre sense saber on anava ni d'on venia. "La Terra! La Terra!!" repetia tothom. "Què passa?". "La Terra, que ja són aquí, ja han arribat...". "Però què s'ha de fer?". "Fugir". "Cap a on?". "No se sap!!". A la por seguí el pànic i, al pànic l'estat d'esperit que

ve immediatament després. La nova s'escapà pertot arreu amb una rapidesa sorprenent modificant-se en proporcions alarçants a mida que s'escampava. L'emissora nacional de Cres difundí, a la mitja hora escassa d'aquells efectes de llum: "Ciutadans, atenció: Es tem s'hagi produït un desembarc, al nostre país, de gent d'altres planetes. Es desconeix, per ara, el nombre dels que han invadit el nostre sol nacional sense demanar-nos-en permís i quines intencions porten. Les senyals que es venien fent a determinat planeta sense obtenir cap resposta, han estat contestades d'una manera fulminant i sense previ avís. No us mogueu del costat la ràdio i no seguïu altres ordres que les que us anirà donant aquesta emissora. De moment, per fer quelcom, el Govern dóna ordre de mobilització general. Ens ha tocat a nosaltres l'honor de veure, a la fi, com són i què volen els homes d'un altre món. Disposeu-se a rebre'ls de la millor manera si venen en so de pau, però no us deixeu les armes a casa si us és donada l'ordre d'anar-los a esperar. Si ells us pregunten per què aneu armats, digueu-los-hi que les armes les porteu per fer salves en honor seu..."

La fantasia de la gent, però, es desbordà sobre mesura. Molts juraven haver sentit sorolls que venien de cel suant. Els que vivien a les fal·des de Els baixaren corrents a les ciutats diguent que havien sentit veus que s'acostaven parlant d'una manera desconeguda...

I, els generals, que s'aguantaven feia anys, no pogueren més i es llençaren al carrer amb les tropes...

"Atenció, ciutadans: Grup, Bundrai i Alia envien apressadament forces en socors de Cres. L'esquadra s'ha fet a la mar i les costes són garantides. Per ara, oficialment no podem dir que hàgia estat atacats, però oficiosament i perquè ningú desconeix la situació podem radiar que a la regió de Brunt, a les primeres estribacions de Bla s'ha vist una concentració de forces desconegudes... Atenció, atenció, ciutadans: Nota que acabem de rebre de Brunt: Hem estat agredits! Algú ha testat ja, la violència de l'agressor. Se senten cridar ferits a l'est de la gran muntanya del reflector que, amb molt bon encert, ha cessat de funcionar perquè no serveixi de punt de referència a l'enemic. Ciutadans, el nostre habitual i pacífic "bons nits" a la Terra ha estat contestat amb una garrotada. En aquest moment, nosaltres i els nostres aliats acabem de declarar la guerra a la Terra. Els generals tornen a tenir la sort de Mars a les seves mans. Amb ells i endavant...

Un Còs d'Exèrcit es traslladà rapidament a Bla. Les avançadetes reportaren que, efectivament, se sentien crits muntanya amunt. L'Exèrcit es trobava davant d'un enemic desconegut del qual desconeixia la manera de batre's. El general en Cap, davant el dubte, digué una sola paraula: "Endavant". I s'avançà. Convençut el general que de nits, els crits sempre han fet una certa impressió, ordenà que s'avançés cridant. Es cridà, i, al enfilear les primeres vessants de Bla, el general tingué el segon dubte de la nit. L'enemic havia adoptat la mateixa tàctica: atacava cridant escandalosament. "Foc!" ordenà el general. Es disparà. També dis-

perb l'adversari. "Ténen armes com les nostres" digué el general en cap.
 "llenceu coets lluminosos" ordenà. El camp de batalla restà il·luminat...
 "Mireu-los, general..." . "A on?" . "Allí, vora aquell arbre...són molt
 semblants a nosaltres..." . "A ells, soldats de Cres, que combaten espan-
 tats" proferí el general. Mecànicament els soldats de Cres obeïren la
 veu del general. De sobte, hi hagué una vacil·lació entre els que anaven
 al davant. "Què fan, que no creuen?..." digué el general. "L'enemic es
 defensa llençant foc líquid, general..." . "Depressa, que posin a pri-
 mera línia tots els que hagin estat bombers..." Centenars de bombers
 avançaren protegits per una cortina d'aigua que els immunitzava contra
 les flames que l'enemic llençava. Un dels que anaven al davant sentí
 claríssimament aquesta expressió a càrrec de la força enemiga: "Carai,
 aquesta gent no crema", dit amb el més entenedor grusp del món. "Un
 desertor" pensà el bomber. I feu córrer aquell seu pensament. "Potser
 ja vénen de Grusp i fan combatre el seu exèrcit..." . Al general li fou
 dit: "Mon general, l'enemic ha derrotat Grusp i fa combatre el seu
 exèrcit. Tenim homes de Grusp enfront nostre..." . "No ho extranyo. Si
 en la darrera guerra els haguéssin suprimit a tots ara no ens haurien
 pogut trair...Gossos!! Foc i endavant, que ja reculen..." . "voleu dir,
 general?". "Es igual, perb seria la primera vegada que no ho diria" Es-
 tones més tard un oficial que venia del davant es presentà al lloc de
 comandament. "Mon general, vinc a comunicar-vos oficialment que ens ba-
 tem amb tot l'exèrcit de Grusp". "Ja ho sabia". "I què diuen?". "Diuen

si ens pensàvem que ens rebem amb marengues". "Gossos, més que gossos...Quants n'heu mort?". "Molts" . "I ells, dels nostres?". "Cap" . "No siguem així, Capità, qui donarà el part a les situres seré jo. Quantes baixes hem tingut?". "Estem gairebé sense bombers...No obstant, jo crec que les baixes fortes seran quan l'autèntica força invasora actui..."

La batalla segueix, fosca i violent. De tant en tant els coets il·luminen una zona i es veu gent que fuig en totes direccions. Un nou oficial que ve del davant demana amb urgència la presència del general. "Mon general. Al davant nostre no hi ha ningú més que l'exèrcit de Grusp". "Es la segona vegada, aquesta nit, que tinc de dir que ja ho sabia". "Es que no hi ha força invasora, general, enfront nostre..." "Com?". "Escolteu...ja no se senten trets...només crits...Hem pogut recollir un part d'ells, llegiu..." I el general llegí: "Tenim aquest gos-sos de Cres al davant. Es veu que han liquidat la cosa amb poques trompades, els homes de la Terra, i han posat tota la força -que es deu haver, com sempre, rendit amb armes i bagatges- al seu davant per estalviar-se baixes. No ha estat vist, per ara, l'exèrcit invasor que deu estar a rereguarda...Els llença-flames espanten extraordinàriament la tropa de Cres que lluita al servei de l'agressor...". "Però..." exclamà el general. "No se sap perquè, però ha anat així...Nosaltres crèiem que ens batíem amb la Terra i ells creien la mateixa cosa..." "A veure, dius que ja no hi ha trets al davant?". "No, mon general". "Me n'hi arribo amb un moment".

Quan es feu clar, tot s'hi posà. L'extraordinària resplendor ver-

mella de la nit abans havia estat produïda per l'explosió del reflector que havia originat l'apagament de llums de tot un sector de Bla primer, l'espant després i la petita guerra més tard. Els primers crits que se sentiren a les faltes de Bla havien estat emesos pels astrònoms que baixaven corrents tantanyes avall cridant que el telescopi de fer senyals a la Terra s'havia cremat...I sort, que els exèrcits d'Alia i Bundrai al sentir l'espetec de la batalla esperaren que es fes de dia per prendre-hi part...

Allò acabà d'aquella manera, però el fet tingué la virtut d'encomanar de nou a la gent la passió per les coses dels altres móns. La Terra no ha vingut, deien els savis, però podia haver vingut. I si ella pot venir a Mars, per què -publick Triques- ha d'ésser impossible que nosaltres anem a la Terra?. L'esforç de tot el món s'ha d'orientar de cara a n'aquesta conquesta científica que fins ara no l'hem vista més que en la feconda imaginació del més admirat dels nostres novel·listes l'il·lustre Ruli Terde. Hem portat a cap coses que meravellarien els nostres passats, tenim màquines parlants, homes mecànics, senyores de goma, avions d'hidrogen, de casa estant podem veure ellò que passa al lloc més apartat, ens passegem per sota aigua i volem pel cel, ésser pare, avui, no és altre cosa que qüestió de diners, hem arribat a la darrera part de totes les ciències conegudes, la mecànica del nostre món la saben tots els nps que van a estudi, hem reeixit deforegitar el batxillerat de les nostres Universitats, podem comunicar-nos amb astres que anys endarrera ni els veïem...Només ens cal anar-hi. I la nostra

consigna, el mot d'ordre dels nostres dies ha d'ésser anar-hi. No tenia altre deure que aquest: treballar per anar a móns nous a aprendre les seves coses si en ténen per ensenyar-nos o per ensenyar-les les que no sabem...

La crida de Triques fou seguida al peu de la lletra. Els homes de ciència desplegaren una activitat digna del fi que es perseguia. Els laboratoris no pararen de crear fórmules esperangadores, sorgiren els primers metalls lleugers com el fum i resistents com l'acer més ben trempat... Fou llavors que Elprís, en plena febre creadora, tingué maneres de veure-us tan aprop amb els seus aparells que es pogué seguir, a Mars, al dia, la vostra darrera guerra. A totes les capitals d'importància hi havia, a les redaccions de periòdics, grans mapes dels diversos fronts i, amb banderetes, es senyalaven els avenços d'un i altre beligerant. Els nostres generals arribaren a anticipar els resultats de gran nombre d'accions... Per un enginyós procediment, centenars de cinemes podien projectar repotatges de bombardeigs i capitulacions...

Com a corolari d'aquella època d'avenços formidables en la qual tothom estava, a cada moment, preparat per assimilar un sconteixement que superés l'anterior, Ulta Farra, el més prodigiós cervell de tots els

temps, donava al món el primer aparell per envestir distàncies estel·lars. "Qui s'embarca, senyors" deien els diaris al parlar del meravellós invent. L'aparell d'Ulta era molt semblant als vostres avions però estava dotat d'una força impulsora immensament superior a la

a més molt apèndix del motor

que suposo ténen els vostres aparells més pesats que l'aire. El punt de resistència inicial era l'aire, però a mida que aquest s'enraria l'aparell ient i construït per Uta no feia altra cosa que anar més depressa en direcció al punt d'atterratge previst. La por primitiva de manca d'atmosfera en les regions més elevades de les fins llavors asolides, desaparegué quan es demostrà que l'atmosfera solar arribava perfectament, i en passava i tot, a distàncies molt més apartades que l'òrbita del nostre planeta. Allò que calia era saber treure profit d'aquella atmosfera menys densa i ajudar-la una mica.

Pocs dies després del famós invent d'Uta, els diaris de Cres -Uta n'era del cor, de Gruandra-, deien amb les lletres més grosses que tenien: "El proper diumenge, a les 9 de la nit, gent de Cres es traslladarà a Delfa". Delfa, com sabeu, és un dels nostres satèl·lits, el més proper, a 9.430 quilòmetres de Mars... Sortiren, si, senyors. La petita i herbica tripulació la formaven l'inventor Uta, un ministre de Cres, dos pilots i un mecànic. Un dels millors periodistes del país obtingué permís per acompanyar a l'expedició amb la missió de donar detalls radiofònics de la sensacional empresa. No caldrà que us digui que el dia anunciat hi havia el país en pes a l'aeròdrom de Gruandra. Tothom feia el cor fort però es tenia la impressió que aquella gent que es disposava a embarcar-se s'anava a sacrificar pel progrés. Anar a Delfa, que tenia deu quilòmetres de diàmetre i tornar-ne, no era pas parlar-ne. Grans personatges, que es quedaren a Mars, feren grans discursos glo-

sant i exaltant l'expedició. La glòria i l'honor sortiren infinites vegades a cada discurs...

I els expedicionaris s'embarcaren. Pujà primer Ulta Farra, seguí el ministre que, pel que es pogués esdevenir al govern havia decidit que hi anés un dels sense cartera, els tres servidors de l'aparell i l'enviat especial de la publicació "El Segle". Ronch l'aparell, volaren centenars de barrets i es vegeren centenars de genolls de senyora per efecte de l'aire que mogué el mecanisme propulsor de l'avió i aquest, després de donar tres airoses voltes de gala damunt la gentada que aplaudia frenèticament, s'anà empetitint, empetitint...

"Som a 14 quilòmetres d'alçada. Tot va bé" recolliren els aparells receptors.

"Hem assolit els 300 quilòmetres. Acabo de prendre la fotografia de la més gran extensió del nostre planeta que mai els homes hagin vist. Nova,"

"Estem contemplant gairebé la meitat de Mars a 1.500 quilòmetres des-sota nostre. D'ací a poc temps no hi haurà parella que no vagi a passar la seva lluna de mel a Delfa. Amb els aparells de l'avió ja el distingim. S'acosta a nosaltres a velocitats de vertigen. Nosaltres, per la nostra part, avancem cada vegada més depressa. Llevat d'Ulta Farra, els demás tots tenim els ulls immensament oberts...Compreu els negatzens del Sol".

"Per ara som sols en aquestes altures. Es veu claríssimament el casquet polar de Mars. Portem sis mil quilòmetres fets. Mare de Déu que

estels que es veuen!!!...Hora exacta? Rellotgeria Universa"

"Senyors, ens trobem si no fallen els aparells, a nou mil quil·loetres lluny de Mars, i a 430 de Delfa. Aviat sabreu què s'esdevindrà. El ministre es mareja a ulls vistos...Fulles d'afaitar Mel".

"Ja hi som. Tenim Delfa a quatre pams. El ministre s'ha tapat d'ulls. Ulta Farra maba d'encendre un enorae puro. Jo suo. Dintre poc us diré si quelcom que no es distingeix bé es gent que ens ve a esperar. A mi em dóna la impressió que tornem a Mars...Senyores, la faixa ideal: Ibis";

"Acabem de baixar sense novetat a Delfa, aprop d'una parra. Ulta Farra es passa un mocador pel front. Tenim la gran mole de Mars que ens roda al damunt. Dóna la impressió que caurà d'un moment a l'altre. Ens posem unes caretes especials per si a delfa anéssin curts d'aire. Obrim la porta de l'avió...En aquest moment Ulta fa la prova del misto...N'encen un i la flama s'aguanta...Purgueu-vos amb Magnèsia Blanca...Un moment que us parlarà el senyor ministre...Ciutadans: en nom de Cres, prenem possessió del primer satèl·lit de Mars. En aquest moment, encara que sembli extrany i que no ho veieu, planto la bandera del nostre país en la nostra primera colònia interplanetària. Visca Cres. Visca Delfa. Visca Ulta Farra."

"Donem la volta a Mars. Tot volta. Voltem nosaltres, volteu vosaltres... això és meravellós. Veurem fer-se clar molt més aviat que vosaltres... Ulta m'acaba de dir que en un mateix dia no sé les vegades que passarem pel mateix lloc que passem ara...Ens passegem per Delfa...Un home,

senyors, un home!!! Delfa està habitat!!!!...Perdó, era el ministre que s'havia apartat del grup i venia corrents per no perdre'ns. És incompreensible. Estem damunt una esfera de deu quilòmetres de diàmetre i no ens toquem... Els moviments, rapidíssims, de Delfa, tornen a marejar al ministre... Trobem una vinya miniatura i una olivera borda arrelades a la roca dura. És un misteri l'existència d'aquella vegetació... Ulta Farrera pren uns grapat del material que forma la crosta del satèl·lit... Sentim roncar un avió... És el nostre!!! Els dos pilots i el mecànic no són amb nosaltres... Correm cap al lloc del desembarc... L'avió acaba d'alçar-se en direcció a Mars... Amics, restem abandonats a Delfa, Ulta Farrera, el ministre, jo i el meu aparell de radio portàtil...

L'aparell desaparegué i, segurament manejat barroerament, no anà a Mars, passà de llarg i quan perdé la força de propulsió restà uns mesos en la regió de ningú fins que fou absorbit per la força d'atracció de Driba, el segon i més gran satèl·lit de Mars. Encara avui és possible, en nits de bon temps, veure l'avió seguint Driba i voltant regularment el satèl·lit.

L'epopeia d'aquells tres homes la sabérem a través del periodista el qual ni en els moments més delicats deixà de complir amb el seu deure d'informador i d'agent publicitari per radio. Heu-se-la ací comprimida en diverses de les emissions que ens arribaren de Delfa.

"Fa dos dies que no sabem res de l'avió. Dos dies que estem sols en un dels móns més petits del món. Dos dies que no mengem... Les millors

galetes, les del Gat Blanc...Atenció que us va a parlar Uita Farra...

Ancis: Malgrat tot, ningú no pot negar que l'expedició no hagi estat un èxit. L'aparell funciona sempre magníficament, fins per deixar-nos abandonats a 9.430 quilòmetres de vosaltres. Si jo hagués pogut tornar amb l'experiència d'aquest viatge, dintre poc l'anar a visitar planetes visitables no seria pas res de l'altre món. No vull, però, que vosaltres us quedeu sense poguer-los fer aquest viatges. La ciència no ha de tenir cap culpa que per un accident imprevist, un ministre, un periodista i un savi s'hagin quedat sols i abandonats a un satèl·lit nostre. Vull que la ciència s'aprofiti de les meves observacions, dels meus estudis, i vull que sigui possible arribar a la construcció d'un aparell que arribi a aventatjar el que, fins fa dos dies, era meu. Ara, que per evitar que us deixin en algun lloc amb tantes poques coses per matar l'estona com aquí, a més a més de tenir cura en escollir la tripulació que us n'emporteu, no us oblideu de fer la propera sortida amb més de dos aparells i, al desembarcar, poseu-vos, els savis i directors de l'expedició, les claus de les portes dels avions a les butxaques...

I ara, amics, abans de parlar únicament pels que tenen per únic alfabet les fórmules algebriques, escolteu les paraules de l'heroic ministre que, per acompanyar-me, es jugà, i la perdé, la seva carrera...

Ciudadans...No ho puc dissimular. Estic espantat. Molt. Molt més de quant us pugueu imaginar...Jo no sóc savi, només sóc ministre. Si m'haguéssin dit, abans d'esser-ne, que per guanyar-me el càrrec o per

mantenir-lo, havia de pujar aquí dalt, us juro que jo no n'hagués estat mai de ministre...Saben que no hi ha res a fer, que ens hem de morir vora una vinya miniatúra i una olivera borda...I jo que no havia pujat mai ni en un trist funicular i que considerava que una bicicleta era ja una cosa massa atrevida!!! Se que molta m'esteu escoltant i que potser direu que la meua actitud no és prou digna...és clar, els que direu això ho direu potser amb un puro a la boca, vora una llar amb foc i una senyora amable al costat...Potar si jo em trobés al vostre lloc faria igual...Pagaria qui sap què per trobar-m'hi al vostre lloc, amics... Penseu-hi bé, ciutadans, a dir que si, si mai us venen a oferir un ministeri i, sobretot, si us volen fer ministres sense cartera...Amb tot, visc a Cres, visca Mars i ditxòs d'aquell que no ha anat mai ni a passeig en tota la seva vida...I torneu a escoltar a Ulta que jo vull aprofitar el temps que em resti per no moure ni un moment la vista d'aquest món del qual tengu la sort de no haver-ne anat mai tan lluny com jo...

Amics: Ara va només pels que m'entenguin. Atenció tots els enginyers. Atenció tots els enginyers. Us parla Ulta Farra des de Delfa. Si n'hi ha algun que degut al seu treball no sap on és Delfa, que ho demani, però una altra estona. Ara agafeu paper i llapis. Esteu? Els plans del primer aparell interplanetari són dalt del primer aparell...qui sap qui serà que un dia podrà llegir-los aquells...Comenceu: material per l'esquelet de l'aparell. Repeteixo: material per l'esquelet de l'aparell..."

I, aquell prodigi, donà, una per una, totes les fbraules que li per-

meteren la construcció del primer aparell d'altura que es construí a Mars.

"...M'heu entès? El meu consol és que si bé jo m'he aturat a quatre passes de Mars, vosaltres teniu i tindreu ben aviat practicament a les mans el poder arribar tan amunt com vulgueu. Visca Mars. Digues a la meua dona que una de les coses que més desitjo és que un dia pugui anar, amb un altre savi, a fer un viatge de noces a la Terra.

Les notes radiades del periodista del "Ségle" seguien emocionant a la gent...

"Jo, senyors, cuupliré els meus compromisos amb el periòdic i amb les cases anunciadores fins a darrera hora...Fa cinc dies que hem arribat a Delfa. Plou o ho sembla. S'ha recollit una mica d'aigua a un centenars de metres del nostre refugi. El savi i jo l'hem probada. El ministre no vol ni beure ni menjar...Fora mosques amb l'ús de l'aparell patentat Rigom...

"Acabem d'esmorzar amb unes quantes fulles de parra...Uita Farra ha construït, amb una lliga-cana, un pot on hi portàvem tabac ros i uns quants serments, un aparell meravellós que senyala l'hora exacta tant de dies com de nits. El ministre presenta símptomes al·larmants. Fa tres minuts ens ha desafiat a tots dos. Hora exacta? Relloteria Nova.

"Fa una setmana que som aquí. El ministre s'ha tornat boig definitivament. Anit ha fet una foguera amb la seva roba dient que feia senyals a Mars. Uita Farra m'ha dit que aquesta nit no dormia i que no apartés la vista de Mars. Jo crec que va pel camí del ministre. Si, com suposo,

dintre poc em passa el mateix a mi, Delfa s'haurà convertit en el primer manicomi directament relacionat amb l'astronomia...Pulmonies, refredats, bronquitis: Pastilles del doctor Pri...Heu perdut al ministre. Uta és al meu costat i va dient-me que no deixi de mirar a Mars aquesta nit...Eh? Cap a on? Sí, sí, ja les veig. Sí, tot el territori de Cres...Senyors, Uta Farra és un savi de debó. Ha diu que ja fa alguna nit que li sembla que ens volien dir quelcom. Un moment que traduirem les vostres senyals...No sabeu pas quin consol són per nosaltres aquests puntets de llum que des d'ací esteu veient...."El Govern de Cres us saluda en nom de la civilització". Gràcies. "Us concedirem el premi Fat d'aquest any. Comissió permanent dels Premis Fat". Gràcies, moltes gràcies. "Us aixecarem el monument més alt que hagin vist els homes...Comissió pro-monument als herois de Delfa". Llèstima que no pugui tenir nous mil quatre-cents quaranta quilòmetres d'alçada aquest monument. De totes les maneres, molt agraïts..."En testimoni d'admiració i aplexi al nostre heroic company i mestre...Sindicat General de Periodistes... Això per què la gent digui que els periodistes els guanyem descansats" Reconeguts, companys. "Ja hem començat la construcció dels nous aparells interplanetaris...Ah, si poguéssiu aguantar mig any...Tallers Nacionals de Construccions Aerodinàmiques" Hi ha coses que encara són impossibles, amics..."per tots, la nostra simpatia, però a tu, Uta Farra, el món et recordarà anys i la gent que sortirà d'aquesta Casa, sempre. Acadèmia d'Alts Estudis Astronòmics" I.

I, per l'estil dels anteriors, tothom volgué dir una cosa o altra als tres herois crescens de Delfa. Es pot ben bé dir que no quedà ningú sense enviar el seu missatge de salutació, des de Caps d'Estat a viatjants, des de Germanes de la Caritat al Gremi de Sords-muts, a n'aquells tres homes que havien passat a la immortalitat abans d'ésser morts i, això que sense ésser-ne, feia dies ja que eren d'un altre món.

"Després de tres dies d'ésser fora, aquesta tarda ha tornat el ministre. Ha dit que acabava de fer un cop d'estat i que era l'amo del satèl·lit, que qui no obeïa les seves ordres seria declarat desafecte al règim, i que reparar la injustícia que se li feu a Mars al nomenar-lo ministre sense cartera, ara, amb el nou règim, l'estenia totes ell les carteres. Al veure que no el seguia, ens ha agredit furiosament i ens hem vist obligats a lligar-lo a l'olivera... Les millors camises les trobareu a la Camiseria Collfort...

"Ahir ens vam menjar el darrer brot de la vinya i a l'olivera ja no hi han fulles. Uita, que s'ha afluït d'una manera alarmant, encara segueix fent invents. Fa bullir aigua en una gran olla de terra cuita i amb combinació amb serments i reflexos solars provoca petites pluges... Hem recollit nous missatges al passar davant nous països. Estem, però, tan abatuts i tenim tanta gana que ja ni les vostres senyals serveixen per animar-nos... Senyores gràvides: L'infant que espereu vindrà amb tota felicitat si preneu granissat Butrià... Uita Farra d'acaba d'anunciar que va a donar la volta a Delfa... Comprreu formatges Prià...

"Fa tres dies que no mengem i que Uita Farra ens deixà. Enraonar em costa ja, uns treballs de no dir...Us prometo seguir fins a la fi el meu reportatge...General: els millors avions de bombardeig els trobareu a les fàbriques Dalia...Ara que ho hem acabat tot, el ministre diu que té gana i que vol menjar. Ha estat debades que volgués fer-li comprendre que el plat d'arròs més aprop el tenim a 9.430 quilòmetres...M'ha ofert tota la seva fortuna per un plat d'escudella. Fa fred...Estufes elèctriques Canyelles...Per poder fer aquestes petites sessions, em tinc de passar tot el dia sense dir res...El ministre diu que és el millor dentista del món i, en un moment que l'he deixat lliure s'ha autocarrancat quatre queixals...

"Es el quint dia de dejuni total. Estic segur que esteu escoltant el més interessant reportatge de l'any...Tot el nostre aliment és una glopada d'aigua cada sis hores. Dítxos del ministre que creu a ulls clucs que és vi...Merits gelosos, llegiu Tractat del matrimoni de Por Ruam...

"He passat dos dies sense dir res per poder dir alguna cosa avui... Ahir vaig recollir part dels vostres missatges...S'agraeixen però encara són prematurs...Si...la festa nacional en senyal de dol encara l'hauréu d'aplagar algunes hores...Serà tan estrany com volgueu però fa uns dies que vivim literalment dels aires del cel...Tinc de fer uns esforços enormes per no fer com el ministre i declarar la guerra a les nacions veïnes...Calbs, useu tintura Macala...

"Uta Farra no torna. El ministre s'ha menjat mig braç. He suat com no us podeu imaginar per tornar-lo a lligar perquè no es mengés res més. M'ha dit que estava fent un atropell i que esperés a protestar i a lligar-lo quan el braç que es mengés fos el meu...Anit ens vam menjar la darrera prenda interior...Avui hem provat de menjar sorra...Sords sords, sords: en sou perquè voleu. Visiteu Clínica Moderna...

"Menjar sorra massa dies seguits, és massa fort. Tot jo sóc de color d'argila...El ministre sembla una figura de terra cuita...Fa hores que no diu res. Tot allò que pot fer és picar l'ullet de tant en tant...Senyors, això s'acaba...Contracteu ~~dides~~ ~~assegurades~~ llogant-les a l'Agrupació de Dides...Ea sento a punt d'intentar el meu cop d'estat...Estic segur que tinc els generals al meu costat...Visca el pe... Els generals ja criden..."Mengeu arròs de Pala!"

"Atenció Mars, Atenció Mars!! Atenció Mars!!!Ací Delfa. Encara que sembli estrany us parla l'enviat del "Sggle". No, ni s'he mort ni he fet cap pronunciament. Els crits que sentia la darrera vegada que us vaig parlar eren reals, era Uta Farra. Donà la volta al satèl·lit i ha tornat carregat de tot i diu que podrem aguantar sense dificultat el temps previst per esperar la construcció de l'aparell interplanetari que estan fent els Tallers Nacionals de Construccions Aerodinàmiques. Escolteu Uta...

Amics: si els mal de caps que han passat aquests dos heroics companys els motivà haver inventat el que us parla un aparell que els

conduí a nou mil quilòmetres lluny de casa seva, a mi em tocava fer els possibles per minimitzar el seu infortuni. Ella vaig deixar dient que anava a fer una volta per Delfa. Caminar, després de tants dies de no fer-ne i de no menjar, em costava un esforç de no dir. Diverses vegades vaig estar temptat de recular i fer, com ells, la poca brillant fi que ens esperava, però el record de les poques fulles que quedaven a la vinya i el d'aquells dos homes fàmelsics va donar-me coratge per seguir endavant. Tenia febre i veia coses irreals al voltant meu sobretot coses comestibles. Les vegades que enormes pollastres ballaven al davant meu i desapareixien quan amb un esforç suportat per la desesperació m'hi tirava al damunt pretinguent agafar-los... Em semblava que feia anys que caminava i que havia fet no se les vegades els 314 quilòmetres de superfície de Delfa perseguint les aparicions gal·líniques. En una ocasió, el miratge passà, d'un gran pollastre a un preciós conill. Jo ja no em sentia amb forces per intentar nous atacs contra aquells irreals amics de l'home que es feien fonedissos al acostar-m'hi. Amb tot volia lluitar encara. I és que aquella vegada el conill era de proporcions normals. Vaig tancar els ulls fortament i els vaig obrir i tornar a tancar... I sí, amics, no hi havia ja cap dubte, allò que tenia mirant-me a quatre passes era un conill autèntic. No se si vaig passar minuts, hores o dies contemplant el rosegador. Ni respirava per poder acumular la més gran quantitat d'energia possible. Aquell conill -qui li havia de dir- representava per Cres, per tot Mars, possibilitar nous

viatges interplanetaris. Si els meus companys enginers havien entès malament alguna fórmula i aquell conill no se m'escapava els podria encara avisar a temps...Vaig treure'm una sabata...El conill, conscient potser del que s'esperava d'ell, va donar tota mena de facilitats....

El conill rostit em posà una mica a to. Vaig intentar passar comptes. En vaig passar. El que vaig veure al aixecar la vista fa fer-me pensar que el dinar m'havia fet mal. Al meu davant hi havien uns arbres fruiters i uns camps verdíssims. Un nou aconteixement va fer-me dubtar de tot: un pollastre acabava de cantar. Vaig estar uns segons que l'atropellada humanitat del ministre no se'm movia del pensament. Però el pollastre tornà a cantar. Si és el ministre, ho fa admirablement, vaig pensar. No, no era el ministre. Vora els arbres, un magnífic pollastre escampava als quatre vents la seva victòria amorosa damunt una de les moltes dones que tenia a la seva disposició per fer-li la vida agradable. Nous descobriments em feren beneir el moment que vaig pensar fer el gran salt de Mars a Delfa. Vora aquells arbres hi havien les runes d'un galliner i, a poca distància, les d'una casa. No em dono vergonya de dir que mai m'he dedicat a estudiar a fons la vida i costums de les gallines, però vaig apartar totseguit del pensament la idea de que els autors del galliner fossin els propis pollastres...Després, hi havia les runes de la casa i la suposició ja hagués estat massa atrevida pensar que ells...Només hi havia una contesta a tot plegat: «No hi ha Delfa» era habitat! "Ep", vaig cridar. Cap resposta. Vaig cridar moltes vegades. Ningú no va respondre'm. Vaig examinar el galliner de més aprop.

Es veia que feia molta anys que l'havien fet. Vaig seguir en direcció a la casa. Es veu que havia existit un caminet entre la casa i el galliner perquè hi havia una petita faixa de terreny on la vegetació no era tan espessa. Anava de sorpresa en sorpresa. Vaig trobar unes eines rudimentàries de treballar la terra, semblants a les que s'empraven a Mares segles enllà. A mida que m'acostava a la casa feia descobriments de noves -però molt velles- proves del pas, per Delfa, de rabassaires. Vaig trobar vora una dotzena d'estris de treballar camps i vinyes. L'interior de la casa demostrava palesament que havia estat habitada. Per qui? Quan feia? Aneu-ho a saber, però hi havia viscut gent. Hi havia una petita llar, encara tota ennegrida, una taula, unes cadires, estria de cuina, teixits de plomes, probablement vestits... Al defora hi havia una mena de cisterna i un safareig... Vaig seguir un nou i petit caminet. Menava al peu d'un arbre més alt que els demás. Vora l'arbre hi havia uns munts de terra mig petrificada... No fallava era un petit cementiri. Potser hi hauria alguna inscripció orientadora en algun lloc. Vaig intentar acostar-m'hi obrint-me pas per mig una diminuta selva. Unes arrels em feren caure al sòl tan llarg com era. A un pam del nas, amb aquells ulls tan grossos i oberts que sempre sembla que ténen les claveres, hi havia una ossada humana. Vaig aixecar-me i vaig contemplar l'amic. Era, probablement, per la disposició dels ossos de la pelvis, un home. Pegué morir, camí del petit cementiri, diguent alguna cosa o cridant, perquè tenia la boca oberta... Llevat dels pollastres i conills, aquests en quantitats sorprenents, a Delfa no hi havia cap més ésser

vivent. Delfa, per la composició del seu nucli, era semblant a Mars; era, potser, un tros de Mars després del nostre planeta segles enllà degut a una revolució geològica? Era, tal vegada, una part tan petita com volgueu, d'un altre món qualsevolg, mal enganxat al nucli principal i llençat a l'espai i captat pel nostre planeta? Quin mal hi havia a suposar que Delfa no fos una porció de la pròpia Terra -aquesta Terra que ens té a tots el cor robat- ? Pels pollastres? Es que és una heretgia dir que a la Terra hi ha pollastres? perquè el cataclisme no podia haver afectat a una regió determinada emportant-se'n una petita comarca amb tot allò que en aquell moment s'hi trobava? Per què no podia ésser Delfa, una petita illa, si la teoria anterior la tréu una mica especial, després i llençada al buit a causa d'un reajust de roques o capes eruptives?. Joestic segur que dintre poc, en nous viatges, els nostres savis descobriren en un no res la procedència de Delfa i de la gent que hi visqué durant una temporada...

I, amics, aquella gent aguantà. A través de l'espai Ultra Farra anava donant consells als que reproduïen la seva màquina volant i, en molt menys temps que el que s'havia pensat, tot Cres i delegacions de tot el món, en la més gran manifestació que els homes havien vist, anaren a rebre els tres primers homes que passaren quatre mesos a 9.430 quilòmetres del nostre planeta...

Al cap de poc temps de l'epopeia anterior, Ulla Parra anuncià que es tancava sis anys al seu estudi per preparar, junt amb una colla de cervells privilegiats, la construcció d'un nou aparell que permetés la realització del somni daurat de tot un món: l'anada a la Terra. Recordo que quan Ulla va anunciar la seva decisió, nosaltres -jo llavors cursava els meus estudis d'alta enginyeria a l'Escola Central de Polia- no parlàvem de res més. Ah, si poguéssim ésser de l'expedició!

A mi particularment, aquests mots se'm gravaren al pensament i ben poques coses més podia pensar en tot el dia i en tota la nit. Des de l'Escola viem l'edifici on Ulla i uns homes escollits treballaven per portar a cap la més imensa i més desitjada ^{de les animes} empresa del món. No hi podia entrar ningú llevat dels que anaven a proveir els savis d'aliment i encara no podien passar d'un rebedor on personal de confiança cuidava de recollir els queviures. Vaig fer tota mena de proves per entrar al famós estudi. Una d'elles fou trucar i dir que em convenia d'una manera absoluta parlar amb el meu pare. "Qui és el vostre pare?" se'm demanà. "Ulla Parra" vaig contestar. Ni això em valgué. Em fou comunicat que els savis reclousos en aquella casa havien renunciat, al entrar-hi, a tot, paternitat inclosa, fins i tant no tinguéssin ultimats llurs estudis. Dies més tard, portat per la meua obsessió, vaig introduir-me en aquella arca del saber d'una manera violent: de nits i emascarat. No sabia realment què hi anava a fer en aquell lloc, o millor dit,

què hi faria quan s'hi trobaria. Unicament sabia que volia anar-hi,
 veure d'aprop aquells homes i allò que feien...Vaig trobar facilitats
 en forma d'una porta oberta. Vaig pujar una escala. Vaig travessar di-
 verses dependències. De tant en tant una inscripció lluminosa reclama-
 va silenci. Em trobava en ple domini dels homes més savis del món. Era
 al mig d'una sala de forma circular on hi havia infinitat de portes
 amb un rètol al damunt de cadascuna: Aflogistics, Anaerobis, Pirbfans,
 Analgèsics, Pirogenètics, Hemastinòmetres, Crioscòpics; Ferriclanbogens,
 Galvanomagnetismes, Selenhídrics; Siaptoastolbògics, Electrbmetres, Al-
 re pesat, Plutoni...*Murari Vira d'Albania*
 Vaig sentir gent que s'acostava i vaig entrar a la
 porta que tenia més aprop: Anaerobis. Em trobava dins una habitació
 sense, aparentment, cap més obertura que la porta que s'havia tancat
 al darrera meu. Al meu davant, un home, blanc com la paret em mirava
 esveradíssim amb les mans enlaire. Hi havia, ~~anés~~ a més d'aquell home,
 a l'habitació, una taula plena de cartells: "No el feu enraonar". "Ja
 us porteu l'aire?", entre altres. Abans de fer cap més descobriment
 vaig intentar calmar el meu esverat company el qual, amb un gest, em
 mostrà un nou cartell que resava: "Si es feu cridar haureu perdut un
 mes de feina". Després, curiosament, i sempre amb els ulls fets als meus
 va anar abaixant un braç, obrí un calaix de la taula, prengué una ba-
 rra de guix i escriví amb pols insegur en una gran pissarra: "Quant
 voleu?" Allò va fer-me veure les coses de la manera que les veia aquell
 home...Jo encara portava un drap negre als ulls. Vaig alliberar-me'n

apressadament. Anava a dir-li quelcom, però al pensar que podia provocar una resposta parlada em feu callar i, vaig intentar una explicació mítica tan acurada com vaig saber per fer-li comprendre que no era cap atracador. "Ah, així sou dels nostres?" escriví a la pissarra. No se m'acudí res més que fer que sí amb el cap. Deixà el guix i m'allargà la mà afectuosament. Em donà un tros de guix i em senyalà amb cara alegre una pissarra al costat de la primera que jo havia vist. Les primeres paraules que ell escriví no foren ja cap sorpresa al recordar-me del significat del mot "anaerobi", les esperava. Foren: Fa un mes que no respiro". Sabia que no podia parlar i no vaig poder estar de cal·ligrafar: "Carai". Tenien uns dos metres de pissarra cadascun i recordo que inicïàvem aquest dibleg gràfic: "A veure vos, quant temps aguanteu". "El cap em roda". "A mi, els primers moments va passar-me igual. Ja us hi anireu acostumant". "Es que m'ofego". "Us ho sembla. Quan fa que us hán posat els injectables?". "Obriu...". "Aquest esforç us perjudiquen". "Es que no sóc dels vostres..." "Qui no us ho feia dir més aviat, home de péu..."

Recordo vagament que vaig veure l'habitació com rodava en tots sentits i van començar a rodar, els rètols, la taula, les pissarres, l'anaerobi i un servidor de vostès...Quan vaig obrir els ulls més tard, em trobava al carrer, davant l'entrada de l'universitat d'Ulla Farra. Vaig respirar profundíssimament i a l'anar-me a passar la mà pel front vaig trobar-m'hi un paper que, pel què hi vaig llegir, me'l devien haver posat els savis perquè hi deia: "A mi, i només sóc un home que proven quants dies podrà viure

sense respirar, va costar-me vint-i-dos anys de mirar els estels cada nit poder entrar en aquesta casa". Era mitja nit. La Terra, blanca i rodona, feia callosament el seu diari camí pels inacabables dominis de l'espai sense fi. No m'h'n'havia sortit, però les ganes de forar part entre els homes d'Ulla Farra i anar a la Terra amb ells, foren, després de l'aventura d'aquella nit, per mi, més fortes que mai.

Mesos més tard es feu públic que Ulla Farra havia acabat la part tècnica dels seus treballs i que es disposava a dirigir la construcció de l'aparell que havia d'emprendre el meravellós viatge. I demanava enginyers, pèrits i serveis auxiliars. La meua hora havia arribat. Vaig ésser admettut, com molts d'altres, sense cap dificultat. I vaig ésser tècnic de la construcció de l'aparell des del seu començament. La fe i voluntat que jo posava en les coses que m'eren encarregades em feu guanyar la voluntat del personal que em donava ordres i, un accident que podia haver tingut conseqüències fatals per l'empresa, va fer-me guanyar l'amistat i el reconeixement del propi home més savi de Mars. Ulla Farra, inspeccionant l'aparell, tingué la desgràcia de relliscar dalt d'una de les ales en curs de muntatge. En vint metres d'alçada, senyors, i, d'arribar al sòl amb la caiguda es perdía la vida més preuada del planeta i, segurament, la possibilitat de portar a terme el segon viatge interplanetari. Vaig tenir la sort de veure l'inici de la caiguda. Algú cridà senyalant la humanitat en descens i, durant segons,

les mirades de tots els que sentiren aquell crit anaren seguint la calçada esperant, monsegant-se els llavis, la fatal pressa de contacte entre el fràgil cos del savi i el dur ciment del sòl. "Això és la fi de tot. Evita-ho" va dir-me alguna cosa que no vaig tenir temps de saber què era, i, amb tota la velocitat imaginable vaig interposar a temps el meu metre-setanta-cinc entre el savi i el ciment del pati. Mil·lèsimes de segon abans de convertir-me en paracaigudes vaig sentir que Ulta havent-se adonat del meu acte, tenia temps de dir: "Gràcies". Immediatament vaig sentir el més formidable cop que mai hagués sentit d'ençà que era al món. Mai m'hagués imaginat que un home, per savi que fós, fos una cosa tan pesada caiguent al damunt d'un ciutadà des de vint metres d'alçada. Pien que vaig caure sense un si i que Ulta Farra només perdé les ulleres, que es feren a bocins... Allò, com us deia, em valgué posseir la confiança del savi. Quan els metges em tornaren al seu lloc totes les peces que ^{en} foren apartades pel famós salt de l'home de ciència, em passava llargues hores amb ell, en el seu lloc de comandament sentint-li contar els secrets i les meravelles del seu aparell. Al cap de poc, la màquina, els materials que la formaven i els resultats que se n'esperaven deixaren d'ésser secrets per mi. I arribà el dia que Ulta pronuncià aquestes paraules: "l'aparell està llest. Ja podem anar a la Terra".

El món en pes es posà en moviment davant la nova. Abans d'emprendre l'enorme salt, l'avió visità totés les nacions de Mars i, de cadascuna

s'emportà un present pels homes del planeta gerab. Entre altres coses, l'expedició seria portadora d'un document de salutació signat per tots els governs de Mars. Es posà, dintre les relativament reduïdes dimensions de l'aparell, tot allò que s'estimava necessari perquè un món es pogués fer una idea de com anava fet un altre; Objectes d'art, antic i modern, ~~les fulles d'afaitar de més anomenada~~ *per la balança la flora i la fauna de secret* les senyores més ~~algunes senyores enllatides entre de nou~~ *algunes senyores enllatides entre de nou* ben fetes de cada país, flors, ocells, gossos, cavalls, automòbils, gaselles, ~~automòbils, gaselles, avions~~ *gaselles, avions, avions*, llibres, diplomàtics, savis, petroli, pb, centenars d'albums de fotografies de Mars i de la Terra vista del nostre planeta, teixits, màquines, pipes... Únicament hi havia un punt negre en l'engrescament general: Jo. Jo no seria de l'expedició. Jo era l'únic després d'Ulla que posseïa els centenars de secrets relatius a la construcció de l'avió i el savi no volgué que, si aquest es perdés amb la seva preciosa càrrega degut a qualsevol cosa amb la qual no s'havia comptat, es perdés també, formant part jo dels expedicionaris, l'oportunitat de portar a cap noves construccions semblants o millorades per deixar la gesta acabada i, tal vegada, per portar socorsos als mateixos que sortirien. Quan es parlà de l'eventualitat de no tornar al lloc de sortida degut a altres causes que a les físiques, astronòmiques o mecàniques, es decidí per allò que es pogués esdevenir, destinar una part de l'avió a caserna i un batalló d'homes escollits comandats pel general que més batalles havia guanyat, amb les armes més modernes, formaren part dels fons secrets de l'expedició. Per dret propi, figurava en la mateixa el famós periodista que havia acompanyat a Ulla en el seu

primer viatge a Delfa. El ministre que també havia pujat al satèl·lit digué que no es tornava a embarcar per res del món afegint que havia fet una prometença d'anar sempre més a peu, per lluny que tingués d'anar, durant els anys que li restaven de vida.

Costà infinitat de discursos marxar. Els homes d'estat digueren que ho esperaven tot d'aquell viatge i que en els intercanvis interplanetaris residia, sense cap mena de dubtes, amb l'experiència de dos móns distints el quid de la vida mateixa i la manera de passar-la lliure dels aconteixements que la malbaraten... Es marxà tanmateix. I jo... Jo no vaig poder resistir la temptació. Quan vaig acomiadar Ulta al seu lloc director, no vaig baixar de l'aparell. Vaig ficar-me al reservat dels militars i vaig mortir amb ells. Per una petita finestra del compartiment-caserna es veia la gentada voleiant mocadora, cada vegada més petita... Vestit d'oficial vaig recórrer diverses dependències de l'aparell. La gent s'entretenia de cent formes distintes: llegint, una, escoltant els discursos, que encara duraven a Mars, els altres; uns diplomàtics jugaven al billar... L'avió anava seguint, rapidíssim, la seva ruta ingràuvida un dia darrera l'altre. Un d'aquests, Ulta parlà a Mars. Anuncià que dintre cinc setmanes arribaríem a la Terra. Ens trobem, ara, a la zona de perturbacions produïda per la convergència de diverses òrbites. Es qüestió de segons que la força captativa del planeta que anea a visitar ens faci vistjar a velocitats que mai ningú hi ha vistjat. Això no farà res més que escurçar la data d'arri-

bada. Per si ens entenen ja hem començat a radiar a la Terra que ens hi acostem...

Tot fou dir aquestes paraules com fer l'avió un enoràs salt capès per una força gegantina. Els jugadors de billar restaren uns moments mirant-se espantats al veure que les boles de vorí quedaven suspeses a l'aire. Un d'ells feu, de l'ensurt, un set formidable, però en canvi, un seu company, el senyor Trei per més senyes, feu una carambola que se'n parlaria tota la vida mentre les boles restaven suspeses a un metre de la verda superfície del billar...

Fins que ja, a simple vista, es destriava la rodona blanca de Grurr, la vostra Lluna. Al cap de poc la gran esfera ens rodava als peus. Donava la impressió, vista d'aquella alçada que el vostre satèl·lit havia tingut la verola, més enllà, vestida de blanc, amb els contorns borrosos per la capa d'aire que l'envoltava, s'anava acostant la gloriosa fita del nostre viatge: la Terra. Es veia, ja, la gran immensitat d'aigua que separa els vostres continents, il·luminació, entre els tripulants, era indescriptible. Tothom obria qui més ulls podia per no perdre detall del superb espectacle... Era qüestió de pocs dies, ja. L'aparell començà a perdre velocitat per sainorar el cop al prendre contacte amb les capes cada vegades més denses de la vostra atmosfera. Fou enviat un missatge especial, curt, triomfal, a mars: "ja hi som"... Els homes s'afaitaven, les senyores es posaven a punt... Al meu departament, el general s'anava cosint de *crans i medalles*. L'aparell volava ja a la velocitat dels vostres avions. Es tractava, només, d'escollir un

lloc adequat per l'aterratge... "Mireu, un vapor" - digué algú. Teníem dessota nostre, una gran extensió d'aigua blava. Enllà puntejaven unes costes. No es parava d'avisar la nostra arribada a la Terra... I vingué el daltabaix ocasionat per l'entrada, ben prematura tanmateix, en funcions del general. El general, personalment, s'havia cuidat de fer carregar una bomba especial que embarcà secretament. Volgué esvaïr la por que una part de la tripulació tenia pensant de quina manera serien rebuts per vosaltres i presentà la bomba, la seva bomba, a la sala d'actes de l'avió. "No tingueu por -digué-. I posà una maleta damunt una taula. "No hi ha ningú que resisteixi els efectes d'aquesta bomba. És el fruit de la meua experiència en mil guerres i reuneix totes les virtuts de les demás bombes plegades. Veieu? Aquest dispositiu posa en joc el mecanisme. Veieu aquestes dotze clavilles? Cadascuna produeix l'aniquilament de l'adversari a voluntat de l'operador... Pulsant aquesta, l'enemic, per nombrós que sigui, esdevé sord. I vosaltres sabeu què representa que tot un exèrcit no senti, en temps de guerres, les ordres que se li donen? Us feu càrrec del què significa que un general digui: A l'assalt, i el que tingui més aprop d'ell li porti un vas d'aigua amb aquest comentari: potser no la trobareu gaire fresca, general...". No se per què, no ho he sabut mai, així que el general començà a fer l'apologia de la seva bomba va entrar-me la convicció de que allò acabaria malament i vaig posar-me un vestit de goma -el que portava quan la policia va detenir-me en ple ocell-. Els soldats es miraven amb la mitja rialleta als llavis. La veu del general continuava: "I, aquesta,

origina l'esternut etern...Aquesta encomana la por, el pànic, les ganes de fugir...Aquesta opera damunt la retina: un senzill fusell pren proporcions aterrantas...Aquesta... i vingué l'interrupció fatal. Desconec qui en fou l'autor. "Així -digué algú- oprimint aquest dispositiu...". "Si, veieu? Ara l'aparell està en disposició de funcionar". "I cada clavilla, provoca una explosió?". "Si, una bomba sense soroll no és una bomba...Us imagineu una cosa més insípida que una guerra sorda, una guerra freda...". "Així, ara, polsant aquesta clavilla...". "Ah, aquestes? Teniu, ara...

Foren les darreres paraules que vaig sentir, jo i molta gent, del general. Jo no se la clavilla que toçà, però quan feia poc que m'havia llençat de caps per la finestra d'emergència que tenia més aprop, vaig sentir esclatar quelcom amb un soroll espaventable. Va semblar-me sentir, seguidament, una gran fressa de ferros torçats, de vidres trencats, d'homes cridant...Un patatap enorme em privà de sentir res més. Quan estones més tard sortia el cap a flor d'aigua, a uns centenars de metres d'on jo em trobava s'enfonsaven fumejant, mar endins, els restes del primer avió que recorregué 60 milions de quilòmetres amb el carregament més il·lustre que mai s'hagués atrevit a creuar l'espai dalt d'estris volants més pesats que l'aire...Els crits que el meu amic sentí durant la sessió d'hipnotisme eren, traduïts, més o menys, aquests: "Al, que ja ens han vist". "Com ha anat això?". "Amics, amics, ens han rebut a bombes". "M'hi jugo el coll que el general s'ha embolicat"...

Quan el 333 hagué donat la darrera de les seves conferències sobre el seu origen, hi feu aquest comentari:

- I aquí acaba la potser, per alguns de vosaltres més divertida ^{historia} fàbula que heu escoltat d'ençà que sôu a presidí, però que no és res més que la veritat, i tota la veritat. Ara, amb les coses que deu dir la gent a la policia per passar una temporada al carrer, diguem-me, em pot creure? A més a més, on aniria jo, suposant que sortís d'aquí, tot sol en un món que no en se res i no hi conec a ningú?

~~Seguí un silenci.~~ És clar, no la tenia pas tothom una història d'una anada d'un món a l'altre per contar. La reacció dels oients del 333 després de sentir-lo fou una i general: Fugir. No se sap per què, perquè hi ha coses que no les entendrem mai, però el relat que anaren escoltant els anava encomanant, a mida que el sentien, unes ganes boges de deixar el Presidí. Molts hi pensaven, en fugir, els primers dies, els primers mesos, els primers anys, al principi. Qualsevol incident apartat de la uniformitat diària, els hi feia conjugar fins a l'infinit el per ells més agradable verb del món: fugir. Fins que el pas dels dies iguals, monòtons, aplomats, anaven reduint, seguint el pas del temps, els temps d'aquell tremebund verb, llimant la sensibilitat d'aquells

homes que, molts sense saber fer la prova del 9 es passaven la vida amb números fins a la roba interior. Devegades es soaniava amb un pam de sorra groga desota un pi, una cala d'aigua cristal·lina o un camí llarg, immens, que no tenia mai fi... o amb senyores enllemesadores, plenes, abildes; Bancs pròdigs amb les portes obertes en països apartats ~~on la policia no se sabia quina cosa era...~~ Els tiabres, el traje, el pati, el ranxo i les coses de cada dia acabaren fins per adornar les ganes de pensar-hi amb el pi, la cala, el camí, les senyores i els Bancs. I bé, tota aquella sensibilitat adormida de feia anys s'havia desvetllat ^{entre el silenci del seu cicle de senyorelles} d'una manera fulminant quan el 333/donà per acabades les seves conferències. I quan ell digué, un dia:

-I, malgrat tot, pensar que he vingut de 60 milions de quilòmetres per passar-me la vida aquí...

-qui ho ha dit, això?!!!-digué el 340.

Una vintena d'ulls es miraren Ferguson com feia anys que no havien mirat.

-Però...-feu el 333.

-Cap por, amic. Algunes vegades, quan algú em proposava deixar això, la meua resposta havia estat sempre "Es massa tard". Ara us dic: "No és massa tard". Sortirem. Em sento millor que ^{el} en meu bon temps i vos amb la vostra història heu estat la causa d'aquesta meua transformació. A més a més, tenia el deure, entre tots, d'ensenyar-vos aquest món nostre una mica i en el qual hi trobareu, malgrat les seves misèries, coses que ve valen la pena d'haver-hi vingut de 60 milions de quilò-

tres.

-Però vos creieu que es pot sortir...viu, d'aquí dins?

-Ara, sí.

-Ara?

-Sí, perquè jo vull que sortim -sostingué el millor hipnotitzador del món.

S'havia operat una mena de miracle. Aquella gent acabava de fer una nova vinguda al món. El "jo fugiré, tu fugiràs, ell fugirà" anava i venia de l'un a l'altre pensament. Un tremolor s'havia apoderat del sistema nerviós de la majoria i uns punts de llum als ulls havien transfigurat els rostres. Un esperit nou es movia dintre seu i una por, que molts no sabien quina cosa era, nova també, es maridà amb aquells homes que, segons la policia, no podien, pel bé del país, circular lliurement pel carrer.

-Quin dia heu dit, Fergusson? -demana el 329

-Sortir - feu sospirant el, un temps, millor flequer del país.

-La meua illa...-gemegà Enric Vilamarí.

-Es difícil que em torni a casar una altra vegada, però...-anà a càrrec del 336.

-No ens precipitem -digué, seriós, Fergusson-. No ens vindrà pas d'un dia ara després de tants anys. quin dia ve el governador?

-Dimacres.

-quin dia som avui?

-Dilluns...

-Dilluns...Dijous serem tots al carrer.

-A quina hora? - preguntà Ganya per dir quelcom.

-Com estem de dits, 350? - preguntà Fergusson a la meravella caligràfica de la casa.

-Per sortir?

-No, això va tot a càrrec meu. Més tard, potser els haurem de tornar a fer servir.

al punt. En un instant
-Juraria que, d'ençà d'uns dies, estic millor ~~que mai~~. És clar que, *la malaltia m'ha de fer passar al del que una senyora* porto molts anys sense practicar, però ho devia fer molt bé quan, per *quan estava en ple rendiment* fer-ho, van decidir tancar-se durant tants anys...

Els demás sostenien una conversa en veu baixa, però picada. El 333 s'avangà unes passes del grup i, seguint unes ordres, es tornà a posar, com si no hagués passat res, la llengua a la butxaca.

-pabelló número deu, comptat i complert! -digué la guàrdia, i entrà el darrer penat que portava el número 4712 i que feu, al passar, aquest comentari:

-On voleu que anem de la manera que s'estan posant les coses al carrer...

-Silenci!!!!.

Aquella nit, Ganya la passà plorant. No se sabia acabar que hagués de deixar aquella cel·la, aquelles reixes, que feia tants anys, tants, que veia i que tocava cada dia... Els altres oients del 333, qui sap on començaren anar aquella mateixa nit amb els ulls oberts, sense poder dormir, estirats damunt la llitera penjada a la paret. Un entre ells, el que havia assegurat la sortida pel dijous portà a cap una petita sessió de pràctiques.

la presentà vestit de
-Si és servit- se sentí. I davant l'astoració de l'inquí de la cel·la *guardia davant de la cel·la del*
del davant de la del 340, un dels guardies nocturns donà un magnífic *333*
havà al Doctor.

-Gràcies -digué Fergusson al guàrdia-. Teniu foc?

-Totseguit -respongué l'autoritat, i, complimentós com un camarer ben educat encengué, amb una graciosa reverència i un delicat somriure, l'enorme pur.

L'espectador de la cel·la del davant no tenia més ulls per bader. Les escenes que se succeïren li feren obrir, a més dels dos ulls, la boca i més coses que hagués tingut per obrir. El guàrdia es llevà la gorra primer, l'americana després i els pantalons més tard. L'home portava uns calçotets de roba de penat. I, junt amb la roba, per més admiració de l'amic espectador, el guàrdia donà unes claus a l'empresonat 340. Dos minuts més tard era el Doctor qui portava el vestit del guàrdia i aquest

ocupava, amb el posat més innocent del món i amb un autèntic 340 a la gorra, a l'esquena i al braç, el lloc del doctor. Fergusson seguí nau avall i s'aturà davant de la cel·la número 333.

-Pst. Pst...

El 333 s'alçà i, al veure el guàrdia tornà a agaurar's.

-Sortirem o no sortirem, dijous? - li digué baix, pianíssim, el 340.

-Pe...-no pogué reprimir el doble del famós Eric Frost reconeixent Fergusson.

-Xt!!- feu aquest posant-se un dit estirat davant del nas. -Es un petit entrenament. Guardeu-me el secret...Ara, a dormir i fins demà.

I s'en tornà, calmosament, a la seva cel·la.

-Ep, guàrdia - li cridà el penat del davant de la seva residència.

-Què us passa, pres?

-Voleu fer el favor de dir-me si dormo o si estic despert?

-Vos dormiu i aquesta nit heu somniat coses rares.

-Ja m'ho semblava a mi que somniava...Gràcies...I perdoneu, guàrdia.

Més tard tot restava igual que abans de tenir lloc la petita sessió de Fergusson. Aquest dormia tranquil·lament dins la seva cel·la i el guàrdia autèntic anava calmosament amunt i avall de la nau esperant l'hora del relleu. A les quatre digué al guàrdia entrant:

-Res de nou a la meua nau, Pere...

-Dijous és demà passat.

-Amb tot...

-Tu no saps bé qui era Fergusson.

-Es clar que ho sé, però tinc de dir però, què hi vols fer. No m'ho acabo de creure.

-Ara el téns ecí.

-Què, 360, ja has llegit el diari? -demonà Fergusson com si fos un home que no tingués res entre mans.

-No. Que ens apujen el sou?

-Hi ha un lloc de flequer vacant.

-per dos dies?

-Silenci!

-No hi ha ningú...

-Silenci...silenci i seny. Seiem.

De nou es troben junts els onze personatges. De tantes coses que es volen dir, ningú sap com començar. I és el 333 qui comença a parlar. Es veu que amb el temps que feia que no deia paraula l'il·lusió, ara, parlar.

-He passat la nit pensant, amics. I he pensat fer-vos una proposició.

-No sortir! -digué Ganya.

-No. He pensat que jo i tots plegats ja ens havíem fet el propòsit de passar la vida aquí...Seré breu i no cal que em dongueu la contesta ara: Per què no anem tots a Mars?

-A Mars? -diguéren uns quants a la vegada.

-Sí, a Mars. He estat pensant que per culpa meua us han entrat ganes de sortir a tots. I he pensat que la vostra vida, fora d'aquí, serà un patir continuat...pensant que a qualsevol moment la policia us pot sortir d'on menys us imagineu...Hi heu pensat, amics, amb això?

-Es clar, però...a Mars?

-A Mars, a 60 milions de quilòmetres lluny de la policia...

-Però com...

-Jo sóc l'únic, com sabeu, que se com fer-ho per arribar-hi...Almenys que en algun lloc del vostre món, fora d'aquí, s'estigui preparant una expedició. Tingueu en compte que jo de la vostra terra no en conec més que uns quants policies, i vosaltres i aquesta casa...

-Però heu dit anar a Mars...?

-Sí, he dit anar a Mars. He pensat que potser ho preferirieu abans de passar, o bé la vida aquí o, si sortim, tement continuament trobar-vos amb un policia.

-Però amb què hi anirem a Mars? On es construirà, sense que ho sàpi-ga la policia, l'aparell que ens hi porti...

-La meua illa!!- digué triomfalment el 320.

-Es veritat, la vostra illa.

-Allà no ens hi trobarà ningú!!!

-Es necessitaran moltes coses, diners...- apuntà el 350

-Tots tindrem ocasió de tornar a practicar les nostres especialitats, i, aquesta vegada, amb fins que mai hi havíem pensat...

-Un dia, tindrem temps de tot, us contaré perquè porto quinze anys aquí dins... Demaneu referències -digué el 329.

L'esverament amb què inicialment fou rebuda la proposta del 333 es convertí en entusiasme a mida que s'anaren creuant preguntes i respostes. De bell antuvi, ells volien fugir i prou. No volien pensar més que amb aquest famós verb. Ara el fugir tenia un objecte i l'emoció d'acompanyar aquell 333 a casa seva era potser ja, superior a la de pensar que, dintre poc es podria deixar la gran penitenciària de l'Estat. ~~A la poca estona,~~ Silenciosament, però amb tota la serietat i fermesa que la cosa requerixia, vint-i-dues mans es trobaren juramentant-se. *Sanya jurà en fal.*

Despatx de l'Alcaid. Un a grans fitxers pertot arreu on hi ha, comprimit i per rigorós ordre alfabètic, material d'una valor incalculable per la construcció de milers de novel·les amb capítols emocionantíssims. A les parets, retrats d'empresonats il·lustres, algun d'ells condemnats a la pena-pena, amb ambles dedicatbries. La màxima autoritat de la penitenciaría acaba de tenir una reunió amb la gent de confiança de la Casa. Els trobem en aquell silenci que sol seguir en tota reunió quan tothom ha dit la seva a l'ordre del dia que l'ha motivada. Les cares dels assistents a la convocatòria de l'Alcaid son les de gent no massa convençuda ni d'allò que han dit ni de les coses que han escoltat. Hom fuma calladament, es passeja amb el cap baix, contempla, amb la mirada fixa, les ràpides evolucions d'una mosca per la superfície sense camins de la calba total de l'Alcaid... És aquest qui, a la fi, es decideix a dir quelcom més abans d'aixecar la sessió. I diu, aproximadament:

-En fi, si ell no vol rai...Generalment les coses, en aquesta Casa van d'aquesta manera: D'un client, les primeres setmanes, en treuen allò que volgueu. Aquesta bona disposició la trobeu fins als dos tres anys. Un interès amb cinc anys de pupil·latge ja no us diu les coses amb massa entusiasme. Amb deu, ja us cal treballar fi i prometre molt per fer-^{dir}li que sí si ell vol dir que no. Amb quinze, ja us

contesta al revés d'allò que voleu. I, de quinze en avant, ja, o bé
 ni us escolten o, cosa encara pitjor, us surten amb ciris trencats
 que res ténen a veure amb les vostres preguntes i es mofen obertament
 de les preguntes, de vosaltres i de coses pitjors. I us diuen que si
 el seu comportament no us plau, els podeu acomiadar quan vulgueu... I
 és que, senyors, quina cosa podeu prometre que la trobi ben promesa,
 a un ~~desgraciat~~ ^{maldestinat} que porti aquí gairebé tanta anys com hi porten nosaltres?
 I, en el cas concret d'aquest 333 si no ha dit res als tres
 anys de tenir-lo en nòmina, que no en tingui ningú cap dubte, ja no
 dirà res. Per altra part jo tinc la consciència ben tranquil·la. A
 mi es van donar ordre de tenir aquest home trenta anys tancat i, per
 mi, això és tot. Que hi han dubtes sobre la seva personalitat? Què
 hi farem. Sempre que he estat consultat he dit les mateixes coses...
 Feia anys que cercàveu Eric Frost i, si teniu, ara, dubtes de si vas
 agafar el veritable, no us hi amoineu. El que m'heu donat a guardar
 a mi és la mateixa estampa d'aquell home que deia que era, per la po-
 lícia, igual que un vaixell insubmergible, per un temporal. I, en tant
 no surti el que us penseu que no heu agafat... Els resultats de les
 darreres proves, ja els heu vistos. El 333 continua sense contestar
 quan es passa llista. I què dimonis, per què s'ha de volguer que
 no ho sigui aquest home Eric Frost? S'ha lliat a arronçar les es-
 patilles quan li hem portat un familiar al davant; les ha continuades
 arronçant quan li hem dit que per una declaració seva, fos la que fos,
 li rebaixarien deu anys de pena; ha repetit el mateix gest quan li

hem fet dir que als Bancs hi tornava a haver la gar de diners, que
 les joies es cotitzaven més que mai... i ha seguit movent els dos omo-
 plats quan se li ha dit que li havia nascut un fill, que l'esperava
 la cel·la de castig si no contestava a les preguntes que se li feien
 i ni el barber de la Casa li va poder arrancar un ai, ja veieu, ni un
 trist ai, el dia que complint ordres superiors el va sfaitar amb una
 navalla amb males condicions... tot això ho se tant bé com vosaltres,
 i pot fer dubtar a algú, però coneix les diverses maneres de reaccionar
 de la clientela. Per què Enric Frost no es pot haver jurat ell mateix,
 al veure's agafat -tinguen en compte que l'obligació de la policia és
 agafar el delinquent i la d'aquest és no deixar-se agafar-, a no diri-
 gir, en senyal d'agravi, més la paraula a la policia? Serà tan estrany
 com volguen però és així. I casos estranys, Mare de Déu! Tots sabeu
 que fa quinze anys que hi ha un senyor empresonat que cada dia imita
 el cant del pollastre quan canten els de debó i no hem pogut saber mai
 d'on venia la imitació. A la seva manera, aquest senyor pres que sap
 que tenia interès per saber qui és, al tornar-ho impossible deu ésser
 per ell una mena de venjança, com la deu ésser per Enric Frost no diri-
 gir-nos la paraula... En fi, senyors, per mi ja se n'ha parlat prou. En-
 ric Frost és el penat 333. I si a les altures ténen dubtes, que propo-
 sin la manera de doblar la personalitat d'aquest cap-i-cua i, com sem-
 pre, les seves ordres seran seguides al peu de la lletra. I si algú
 de vostres vol dir quelcom més...

-Jo... -inicià el Capità Blei.

-Sí, ja ho sé, Capità...vau rebre el mateix comunicat que tinc jo al davant: "Hi ha informes que Enric Frost no és el penat 333. Qui és el penat 333?". I us tornaré a llegir la meua contesta: "Si d'Enric Frost només n'hi ha un, és el penat 333. Les senyes personals dels nostres arxius que d'Enric Frost tenim corresponen cent per cent a les del penat 333".

-D'acord, Alcalid, però és que aquest home al ésser detingut va enraonar. Els que l'agafaren diguéren que havia parlat en francès...

-Sí, però fa tres anys que ningú li ha sentit dir res en cap idioma. No passem, no podem passar d'aquí per voltes que hi donguem. Quantes vegades n'hem parlat d'això? Continuem havent-hi carta blanca per tots per fer-li dir alguna cosa. Vosaltres, sergents...

-Jo -digué Durand -només em vaig posar nerviós quan em diguéren que la meua nova feina era donar facilitats perquè aquest ditxós 333 intentés sortir. Darrerament les ordres han variat i torno a treballar tranquil. Em sento orgullós de treballar a la millor presó del país i, amb perdó Alcalid, m'agradaria tal com tenim les coses disposades, veure com ho fa, sense el nostre perais, per escapar-se algú que nosaltres no volem que s'escapi...

-Ho heu dit deu vegades, això Durand, i tots tornarem a dir coses que ja les heu dites...Per tant, prou. No se'n parla més. Enric Frost és un dels molts hostes extraordinaris que tenia l'honor de guardar i, en-

tre nosaltres és el recíde número 333. I, ara, senyors, tothom al seu lloc i a veure si entre tots obtenim que demà, el Governador, s'emporti una bona impressió de la seva visita. Bon dia, *al cap a la fi la reunió ha acabat per parlar de la visita del Governador. És un petit detall però perquè sempre acaben parlant-ne... i, però, que en tornarem a parlar. Bon dia!*

Els segons, per deu homes, s'anaven convertint en inacabables Guerres de Cent Anys. Els que en saben, fan càlculs mentals comptant els que manquen, de segons, per arribar a dijous... Tres mil siscents per hora, demà, a n'aquest mateix moment, n'hauran passat vuitanta sis mil quatre-cents... Dormint - pensen- passaran sense haver-los de comptar un per un, els segons. Però qui dorm? Només Fergusson. Els demás pensen i pensen i pensen. La majoria coincideixen, sense saber-ho, en tenir al pensament un camí enorme, inacabable, ample, que es pot seguir dies i dies i mai es veu l'acabament... Caminar, caminar, caminar sense trobar les parets de ciment arast del pati de Martí Quart. I tots, també, i gairebé al mateix moment, dubten. Ho troben massa bonic per ésser veritat. I si Fergusson s'hagués fet vell? es pregunten a cor. Amb tot, però, es diuen, qui ens les desarrrela ja, aquestes ganes de sortir? Alguns tenien son al cap d'estones i estones de revolcar-se tremolosos per les lliteres, però no volien adormir-se per mor de fer tard...

Dimecres ha arribat malgrat la impressió que tenien uns homes de que el temps havia arribat a aturar-se. Se sent en, enllà, els primers cants d'uns galls i, com cada dia durant quinze anys, un qui-qui-ri-qui huah, potent, gras, magnífic de volum i to, surt de reixes endins fora de presidi.

Es el dia de la visita del governador. A la gran sala d'actes té lloc el concert-veraut d'assistència obligada. L'Alcalde ha sabut fer les coses bé i no es veu un sol guàrdia enlloc. Músics, llotgetes, panti, tot era ple dels mateixos vestits grisos, numerats...S'enraona mentre els músics afinen. De cop es fa el silenci. Un gran 999 avança damunt unes cames primíssimes, amb unes solfes dessota el braç, en direcció a l'exèrcit d'instruments. És Mr; Wellington, un autèntic director de grans orquestres. Set anys enllà, aquesta mateixa entrada, si bé amb un altre vestit, carregat de solfes i travessant una sala en direcció a uns músics que l'esperaven, l'havia feta als teatres de més prestigi i anomenada. Ara, que en les sales on solia actuar Mr; Wellington no hi havia, potser, entre el públic ni entre els executants, tanta gent que n'hagués fetes tantes i de tant grosses com la que es disposava a sentir-lo i a creure'l, aquell matí, a la Gran Penitenciària.

Mr; Wellington pujà dalt d'una tribuna, saludà seriosíssim a la concurrència i les mans més vigilades del món s'uniren aplaudint en honor del director, una pila de vegades;

-Està, senyor Coucou? - preguntà Mr; Wellington al músic més gros de la banda.

Pierre Coucou, degut a la seva formidable humanitat, sempre anava un parell de compassos endarrera. Quan acabava de fer una intervenció es quedava sense alè i, si volia fer totes les notes que tenia assignades, quan els demás ja feia estona que havien acabat, moltes vegades ell seguia tocant, sol, fins que havia executat les corxeres que li corresponien... Però Pierre Coucou era una bona troupa que tenia un so meravellós, que havia tocat a l'Òpera de Sant Petersburg davant els Tsars i bé calia aprofitar-lo. A més a més era una mica difícil trobar música bona de sobres a presidí. A no tots els genis de les blanques i negres els dones per fer-ne de grosses amb menors d'edat com el gran Pierre Coucou.

En el concert ~~de la tarda~~, davant el Governador, Mr; Wellington s'emportà un èxit. Meravella, en veritat, l'auditori. L'Alcalde no hi veia de content. "I doncs que es creien, pensava, dels homes d'aquesta Casa".

-Us felicito, senyor -digué el Governador estrenyent la mà a Mr; Wellington durant un descans. Llàstima que...

-Oh, aquí també faig música, senyor -respongué fent una graciola reverència al director de la banda. La propera peça és meua. Escolteu-la...

Mr. Wellington no era a presidí. A les primeres notes es transfigurà i volà amunt, amunt, seguint les notes de la seva cançó fent

i arrossegant en aquell seu vol de campanetes de cristall, penjats de la seva batuta genial, un centenar de músics i milers d'oients. S'emportà tothom a móns desconeguts pels seus seguidors, en un triomfal viatge d'alfombra màgica encamantant a la gent estats d'ànim mai ni imaginats abans d'aquell memorable concert. I la gent seguia mossegant-se els llavis pendent del mandat d'aquell pam de fusta polida i viva que, moguda per mà miraculosa, tantost filigranejava l'aire cadenciósament com es movia furiosa i atrevida amb un "molto vivace" inseguible i poderós.

I fou en aquella ocasió que el 333, amb els ulls immensament oberts i amb una mà crispada al braç de Fergusson, digué amb l'alb:

-Déu, Fergusson, que temps feia que volia dir-vos que allà no tenia música...

-Calieu, amic, ara. Dintre poc sentireu là que voldreu...

Uns aplaudiments furiosos coronaren l'actuació de Mr. Wellington que, afinat i panteixant, saludava a la concurrència després d'haver-se-la emportada, a cavall de la seva orquestra, qui sap a on i d'haver-la tornada a Presidi sense el més petit accident. Ell trigué una mica més que els altres a donar-se compte que tocava, de nou, de peus a terra.

-Aquest home és un geni, Alcaid. Conserveu-lo bé que no se'n agafen pas cada dia de directors de banda com ell -digué el Governador.

Seguí després un esocient partit de futbol-rugby entre guàrdies i

guardats. S'hagué de suspendre abans de l'hora reglamentària degut a les baixes que experimentà l'equip de l'autoritat.

Es passà, més tard, a la gran funció de circ. Els artistes, entre ovacions delirants, brodaren tota mena de treballs a la pista i a fora. A fora, perquè actuaven les "quatre agulles humanes" que, damunt trapezis a quinze metres d'alçada, volaven en totes direccions.

-Si aquesta gent volgués -comentà un dels tres ministres que acompanyaven al Governador- amb un salt una mica més llarg que els altres es plantarien al carrer...

El cavallista Marx feu prodigis amb una dotzena de músics i el seu famós cavall.

-Què va fer, el cavall, que també sigui aquí dins? -demana un dels invitats especials.

-Potser en trobarieu més d'un, senyor, que ha fet tan poques coses de mal com aquest cavall i, en canvi, porta un número a l'esquena, al braç i a la gorra...-se li contestà.

Fins John Cunattham pogué exercir les seves activitats de domador. Li vestiren un penat de tigre i ell, acabada la funció digué que havia estat la vegada que un animal, per pujar damunt una teula i aguantar-se damunt la gran bola de fusta, l'havia fet suar més de la seva vida.

-Ara sentireu l'orfeó, senyor.

-Però, orfeó i tot, Alcalde?

-Som la primera penitenciaris del país...

A la mateixa pista del circ es presentaren els cantaires.

-Durand!

-Maneu, Alcaid.

-Ja heu escorcollat bé Larsen?

-Per? -demanà el Governador.

-La darrera vegada que dirigí un orfeó, fora d'aquí naturalment, es girà a trets contra el públic perquè no guardava, segons ell, el silenci degut.

L'orfeó i Larsen, s'emportaren un nou èxit. Algú -com sol passar sempre a tots els concerts que es fan- aplaudí en un piano de "Els mestres cantors" i Larsen no el matà perquè no tenia sab què, que si no...

Angelo Scavone emocionà tothom quan cantà, en una de les peces, la seva part de solista i hi hagué la mar de treballs ~~xxxx~~ per fer callar els aplaudiments quan repetia per desena vegada la seva delicada actuació.

-Ha cantat davant del Papa -digué l'Alcaid a l'orella del Governador.

-Que no s'hi pot cantar?

-No us entenc...

-O que potser li cantà una líria llicenciosa?

-No hi caic, la veritat...

-Home, com que el tenia aquí!

-Ah!. No, joies d'una pila de capelles.

-Ja.

*La població pendent de la sala
d'actes de l'establiment de veterans*

Ha passat una hora, o dues, és igual. La totalitat de la població penyal és a la gran sala d'actes de l'establiment. Seu en bancs pintats de gris, esperant. Al fons, una tribuna plena de flors, i de banderes dels països de procedència dels presos. Hi havien tots la

combinació de colors del món. A la fila 20 hi han els homes de Ferguson. Alguns tremolen i no es saben estar de tant en tant de mirar-se el Doctor. Aquest, seriosíssim tothora, té, aquella tarda, un mig somriure a la cara. Fa el posat d'un home al qual les coses li marxen bé. Sap que té deu penaments que el ténen, fa tres dies, per centre de les seves idees. Sap fins què pensen en aquells moments. Els altres temen, dubten, esperen, sueen...

Se sent un tióbre i es fa el silenci. Entra, a la tribuna, la comitiva del Governador. L'Alcaid porta uns papera a la mb. Uns guàrdies van deixant la taula paquets embolicats amb papera de colors. Es va a procedir a premiar bones conductes, a repartir algun obsequi i a concedir alguna llibertat. Els que fa poc que són a la Casa esperen emocionats. Els que passen dels quinze anys segueixen imperturbables els preparatius. Saben que la festa no es fa pas per ells.

-Knut Larsen.

-Vaig... què s'ha de dirigir?

-Voleu acceptar la meua felicitació i deu anys de rebaix de pena.

-Joan Pi.

-Joan Pi.

-Jo? Però si jo no sóc filharònic... Si precisament els violins em servien per passar contraban...

-Per bona conducta. Uns anys menys d'estar aquí i aquest petit obsequi... Un rellotge, uns puros...

-Henry Brown.

-Vos sou músic, no?

-Sí, senyor.

-Un cornetí i llibertat per tocar-lo a l'hora que us vingui bé fora de la cel·la... el carrer.

-John Cunnathea.

-Servidor de vostè.

-Teniu... Vos quin ofici tenieu?

-Domador.

-Domador, és clar... Avui no us el puc donar, però si feu bondat us prometo un tigre.

-Pere Sienkiewicz.

-Sí.

-Sou parent d'Enric Sienkiewicz?

-No; què fa ver?

-El quo vèdis.

-I el van agafar?

-No... Per bona conducta, tabac i dos anys. *de reducció de pena*

-Tabac per dos anys?

-No. Tabac, i dos anys menys que haureu de passar aquí.

-Joan Parserisses.

-Present.

-Podeu marxar quan vulgueu.

-Però...?

-Sí, home, podeu marxar quan vulgueu. Aquí tenia la llibertat.

-Però senyor Governador, si jo vaig cremar l'Ajuntament precisament per entrar aquí, pel cor, per cantar, jo...

-Torneu-lo a cremar l'Ajuntament, si voleu, però a vos se us concedeix la llibertat.

-Senyor, si jo no puc cantar em moriré...A vos, al país, no li vindrà pas d'un presitari més o menys...Si voleu pagaré per estar aquí dintre...per favor, senyor Governador...

-No us ho agafeu d'aquesta manera...Quedeu-vos una temporada més...

-Gràcies, gràcies...

-Enric Frost.

Centenars d'ulls s'obriren més que del compte i tothom mirà en direcció al penat 333 que seguia mirant les banderes de la tribuna.

-Enric Frost...Enric Frost.

Cap contesta.

-333.

-333

-Vos, aneu-hi i no digueu res, per coses que us preguntin -li digué Ferguson sense moure els llavis.

-Estimat amic -començà el Governador -, vos sou o no sou Enric Frost?
Cap resposta.

-Doncs si vos no dieu que no ho sou, hem de creure que ho sou. Teniu la mateixa cara, la mateixa edat, la mateixa alçada...D'ençà que sou aquí la policia descansa, els Bancs guarden cada dia més diners, els joiers s'atreveixen ja, a dir, que el seu ofici és fer i vendre joies; les senyores poden tranquil·lament lluir-les aquelles joies a les orelles, al coll, al pit, als braços, a les mans, als balls, a les reunions de nit i a les curses de cavalls...Es clar que malgrat tot això podria ésser que Enric Frost no fos al meu davant. Llavors qui hi tinc al davant? I recordeu que si no em dirigeixo a Enric Frost i vos no m'ho aclariu, son trenta anys, estimat amic, que us queden de veure reixms cada dia. Què hi dieu? Hi ha hagut una equivocació de la policia? No tingueu cap por de donar-nos la vostra valuosa opinió. Us escoltarem i tingueu present que si hi ha hagut planxa la culpa no ha pas estat vostra...Es pot revisar el procés...Us podem donar llibertat condicional...Podeu sortir, sortir enteneu? Anar pel carrer, caminar dies i dies, festejar...

El Governador acabà picant-se i ho demostrà dient:

-Però parieu, home de Déu! Us rebaixo cinc anys tant si sou Enric Frost com si no, però per dir quelcom, la cosa que sigui, demanar l'hora que és...dir que l'Alcaid porta sempre la mateixa corbata... que teniu gana...

Cap contesta.

-En fi, vos sabreu perquè no dieu res. Jo únicament us puc dir que devegades parlant la gent s'enten...Teniu: roba interior i aquell senyor us donarà uns llibres...

El 333 feu una gran reverència i se'n tornà a la fila 20.

-Edward Wellington...Una batuta d'argent i la partitura d'una nova òpera que acaba de sortir: "Muriel". I, si voleu, podeu fer una petició formal de rebaix de pena...Aquell músic, de totes les maneres, ja és mort i, francament, un terratrèmol pot matar una filharònica en pes. Jo, personalment, no us considero un professional de la supressió de ciutadans. Si mai torneu a dirigir orquestres al carrer, però, mireu-hi una mica, de tota manera, a matar músics perquè toquin una nota al revés...

-Pere Mas...Pierre Coucou...Kurt Mayer...Jesus Coelho...Benvenuto Mogliatti...I, així, fins a 200 de tots els aspectes i de totes les nacionalitats. Tots tornaren de la tribuna amb menys pena al damunt de la que hi havien anat. Després, el Governador, personalment, repartí uns cigars a cadascun dels penats.

-No es que us dongui -ja ho deveu suposar deia el Governador- aquests cigars per allò que vau fer abans d'entrar en aquesta Casa, però allò ara ja no te recai i bé cal que fumeu.

L'Alcaid, al seu costat feia, de tant en tant, davant un personatge de compromís, algun comentari.

-Tenia gent extraordinària senyor Governador, extraordinària... Aquest que porta el número 777 era un afeccionat a les bombes. No vi-

via tranquil·l si de tant en tant no en podia tirar alguns. El dia de la vista va acabar malament. Sobre tot pel jurat. L'havia condemnat a molts anys i ell ho arreglà, a la seva manera, deixant anar dues bombes de mà en plena Sala de Justícia...

-Aquest és un condemnat modern... Si, dels que quan han fet el disbarat perden la memòria. Ara s'ha posat de moda. La gent en fa una de grossa, i quan la llei fa números i troba que l'autor del fet ha de sofrir el càstig que es mereix, surten els metges i diuen que aquell home quan va fer aquells disbarats no estava bé del cap. I per afirmar el seu judici pregunta a l'agraciat si es recorda de les coses que el fiscal entre grans crits i cops de puny a la taula diu que va fer. I l'agraciat respon que ja li ha dit moltes vegades que no es recorda de res. I si surt un fiscal que no es dona per vençut i diu a l'acusat que perquè, doncs, es recorda d'haver dir al metge moltes vegades que no es recordava de res, l'acusat diu: "què sap vostè, senyor fiscal, de les coses de la memòria?" "I vostè, què en sap?" pot dir el fiscal. I l'acusat respon: "Jo no en puc saber res perquè no en tinc". I el metge lliura un certificat, i aquell delinquent que ha suprimit la mar de gent, se'l té temps i mes temps en observació i ell continua jurant que no es recorda de res... Us en presento un senyor Governador, d'aquests exemplars.

-per què hi és aquí, vostè? -preguntà el Governador al penat que li acabava de recomanar l'Alcalde.

-No me'n recordo.

-Quants anys té?

-I vostè?

-Com es diu?

-Tinc un certificat del metge en el qual tothom que sapiga llegir hi pot veure que he perdut la membris.

-I com ho sap que té aquest certificat, si no té membris?

-No em recordo què m'ha dit, senyor, ni de qui és vostè. Les meves contestes les dona el meu advocat i el meu metge.

-Bon dia.

-Què tinc de dir quan em diuen bon dia?

-Doncs bon dia.

-Del "bon" me'n recordo, senyor, del "dia" no hi ha maneres de recordar-me'n...

-Aquest es Tukulti-apil-exarra. Era gúia de la Gran Esfinx. A l'establiment del famós monument hi trobaren una caravana completa de turistes americans...

-...Aquest ho té molt malament. És Pere Velàzquez, mexicà. Fa segles, un Velàzquez mata un Coronada, i un Coronada un Velàzquez com a repressàlia. D'ençà de llavors Velàzquez i Coronadas es van suprimint mútua i regularment. D'avui a demà esperem un Coronada que venjarà la darrera baixa que un Velàzquez els ha fet a la família...

La comitiva ha arribat a la fila 20. Hi ha deu homes que no respiren. Unicament Fergusson, somrient, espera...

-Aquest és Peter Belunda. Li tinguéren de treure tres vegades la senyora dels dits. A la que feia quatre, van fer tard...

-...I aquest es Ponç Adalbert. El dia que no puguí obrir quelcom, telefònica i veurà com van aquestes coses...

-...Tomàs Vilanova...Es d'aquells que si jo manés tindria un o dos monuments. Heu vist mai fer dubtar, fer equivocar, als savis de la Casa de la Moneda? Doncs encarreguen bitllets de mil a n'aquest senyor i veureu els treballs que hi hauran...

-...i aquí us presento el Doctor Fergusson. Fa vint anys, només de mirar a la gent li feia fer allò que volia. El dia del seu procés fou quelcom comparable a la guerra de Troia, al pas del Mar Roig o a l'invent de la màquina a vapor...Ara els anys han passat i el famós Fergusson es un de tants que procuren passar els dies sense mal-de-caps i sense fer fressa...

El Governador havia arribat davant el 340 i li allargà, com a tanta altres, uns cigars...Allò que ningú no entengué massa clar, però, fou que, quan la comitiva treballava a la fila 46 el Governador tornà, sol, per dues vegades, a oferir nous cigars al 340...Després seguiren més coses de no massa bon comprendre. Un ministre proposà, per celebrar la visita, obrir una mica la porta del carrer de la Petitenclaría. El Governador regalà l'americana que portava al penat 523. //

L'Alcaid es cansà d'oferir el seu domicili particular a gran nombre de reclosos. Un dels ministres que encara no havia fet res com-prà, a molt bon preu, el traje complet del número 875 i no parà fins que obtingué el permís de sortir al carrer portant aquell traje... Mitja hora més tard, uns policies el tornàven emmanillat i s'arà la de no-ho-volgueu-saber quan es descobrí l'identitat del que es cre-gué era un evadit...

en més dels famós de l'any

Dijous. Plou. Una pluja monòtona, fina, sense pressa, que fa es-
que/
tona posa a prova els nervis dels aquell dijous s'ha de convertir, per
ells, en el cinquè famós de l'any. Entren uns agents armats a la nau
on deu homes compten els segons amb els dits. S'aturen a la cel·la
320, l'obren i:

-Seguiu-nos -diu un d'ells.

A n'el 320 se li escapa un:

-Gràcies a Déu!

-Silenci - se li diu.

S'aturen a les cel·les de numeració parella, 332, 334, 336, 340,
350, 360 i 382 i ordenen sortir els seus ocupants. Fan la mateixa co-
a les cel·les de numeració imparella, 329, 333 i 367. Deu homes no
tenen altre pensament que aquests dos: O que estan visquent un mira-
cle, o que el projecte del Doctor Fergusson s'ha sabut a les altures

i els porten a tota la cel·la de castig...

Gubrdies i penats arriben al despatx de l'Alcalde. Aquest, amb uns papers a les mans, els va repassant per comprovar que corresponen als números que cadascun dels nou-vinguts porta a la roba. I diu:

-Senyors: En aquesta Casa, quan no hi ha ningú més, l'amo soc jo. La meua missió es fer tot allò que calgui per no deixar sortir la gent ^{de la} ~~d'aquesta Casa~~ fins que els que l'hi han portada m'ho diuen o fins que s'acaba el contracte que, al entrar, estenc amb cadascun dels clients. Aquí com pertot arreu, però, hi ha coses de mal entendre però els que cobren per passar la vida creient allò que ens manen els que cobren mes que nosaltres, no tenim altre remei que fer allò que ens és manat ho entenguem o no ho entenguem. De manera que, senyors, no els vull fer perdre més temps i, si son servits, aquí ténen cadascun un document que els permet deixar aquesta Casa tal com marca la llei. Abans de sortir, però, vull que sàpiguen que jo, en la seva entrada en aquest Establiment, ~~xx~~ en la de vostès i en la dels demés que encara no han rebut l'ordre de sortir, no hi tinc la mes mínima intervenció. Dic això perquè si un dia ens trobem pel carrer -cosa una mica difícil perquè jo en passo la vida a presidi- no vull que diguin: "Aquest es aquell home que ens va agafar". Es clar que poden dir: "Aquest es aquell que no ens deixava sortir", però jo crec que d'una cosa a l'altra hi ha molta diferència. I, ara, per descans meu, sols vull afegir: No hi entenc pas res. Si mai s'esdevé quelcom que no hi comptàven, re-

El port d'entrada
lacionat amb les coses d'aquest per vostès, excepcional dijous, vull que tinguin el consol de poder dir: "Aquell home ja ens va dir que no hi entenim res"...Res més, senyors. Bon viatge i tant de bo trobin que valgui la pena, encara, la vida d'enfora aquestes raïxes...

...

Han passat tres dies.

L'Alcaid, blanc, blanquíssim, parla per telèfon amb el Governador.

-...Sí, senyor. Fa tres dies...Sí, sí, onze ordres de llibertat, signades per vostè, segellades, requisitades amb els números i data de sortida del registre...Jo ho sé menys que vostè, senyor Governador... La mateixa cosa que m'ha passat a mi...sí, sí, una caparrassa com si haguess perdut deu nits seguides...Espero ordres, senyor governador...

I penja l'aparell. per la finestra enreixada es veu el cel quadriculat. No sap què fer d'una cigarreta que té a les mans i acaba rebotent-la.

-Clar. Clar com l'aigua. Fergusson...I van rebre tots, tots, tots. I sort que entre els que reberen hi havia el Governador...

Tocà un timbre. Entrà un agent.

-Marquès, que vinguin totseguit el Capità Blai, Grumoi i Durand... Un moment: Que he fet jo, Marquès durant aquests tres dies?

-Veurh...

-Concreti, Marquès, concreti.

-Hi ha alib dels sous...

-Acaba, Marquès, acaba.

-Que va pujar els sous a tot el personal d'una forma que... que ja tenia, en acció de regreiciament, un homenatge projectat...

-Què més?

-Hi ha alib del circ...

-Què passà amb el circ, Marquès?

-Que vostè donà l'ordre de deixar-los sortir una mica cada nit... i en falta algun...

-Però sortir a on?

-Al carrer, senyor...

-Al Carrer? Però perquè em creien, Marquès, perquè em creien si jo no era jo?

-Així alib de l'augment de sou tampoc...

-Tampoc, Marquès, tampoc... Valga'm Déu. Hi ha alguna cosa més, Marquès?

-La... la seva senyora...

-La seva senyora? Què li ha passat a la seva senyora?

-Ahir a la nit vostè, al sortir de visitar-lo, va donar ordre de

tancar-la a la cel·la 340...

-Prou, Marquès! No em digui res més! Que vinguin totseguit Blai, Grumol i Durand!

...i després tracteu-les bé aquestes eminències empresonades, Capità Blai! Ja veieu els resultats. Onze trenta-anys al carrer per ordre del Governador, ~~sig-circ-al-defora seguint instrucciones meves...~~ I seguint ordres meves també, s'apuja el sou d'una manera tal al personal que, deixint-m'ho dir, si el personal hagués estat com havia d'ésser ja s'ho havia d'haver pensat que una pujada de sou així era impossible...estant en el sh judici qui cuida d'aquestes coses en aquesta Casa. Però això encara no 'és tot. No, senyors, no és tot. A la cel·la 340 hi ha des d'ahir nit...la meva senyora!

-Per quin delict, senyor Alcalde...-preguntà Grumol.

-Per cap, Grumol, per cap. Hi es perquè jo vaig dir que la hi tanquessin...Què els sembla?

-Però...-inicià el Capità Blai.

-El volen saber, senyors, aquest perb? -feu l'Alcalde mirant furiosament cadascun dels seus oients.

-Fergusson. -digué Durand.

-Exactament, Fergusson. Aquí hem rebut tots, tots, tots. I menys

han passat uns dies. Blai ha anat a la porta del despatx de l'Alcalde

mal que també ha rebut el Governador. I pensar que feia vint anys que Fergusson no feia altra cosa que fumar... Però jo tinc la dona tancada, senyors...

-Es pot passar -digué algú des del llindar a la porta.

-No. Jo necessito cridar, senyors. Tres dies, tres dies fent disbarats i qui sap quins hauran fet els que sortiren. I, per acabar-ho d'adobar, entre ells hi havia el 333 que amb tres anys de tenir-lo entre nosaltres encara no hem pogut saber qui era ni quina veu tenia... Quina planxa, senyors, quina gran-diosa planxa...!

-Es pot passar, ara? -es tornà a dir des de la porta quan l'Alcalde començà a parlar a prosòdia reduïda.

-Sí...No...Ni...Sí. Passeu. Què hi ha?

-N'ha tornat un, senyor Alcalde...

-A veure, Black, no feu coses, no feu coses, que jo ja no se on tinc els nervis. Capità Blai, què^{he} dit aquest home?

-Ha dit exactament els mots que vostè ha sentit. Això és: que n'ha tornat un.

-Quin?

-El 367.

-El 367?...El 367...per què hi era, aquest aquí? I per què va fugir...

-Si el vol veure es aquí darrera la porta.

-Sí, si que passi...

I entrà Ganya, amb un gran clavell a la solapa, un vestit llampant

i un barret, nou, a la mà.

-Vostè? -feu l'Alcaid.

I Ganya arronçant les espatlles fa una mitja rialla sense ensenyar les dents. Parla mirant al sòl i fent rodar el barret, nou, amb l'index de la mà esquerra.

-Jo, la veritat, sento que sigui el que menys interessava a vostès que fos... però eren masses anys els que portava aquí dintre, i al carrer m'hi haguessin mort. Paraula. M'ha passat exactament igual que a un canari que anys endarrera havia tingut a casa. Un dia, pentsant-se donar-li una alegria, li vaig obrir la gèbia i, "voilà" li vaig dir. L'ocell, que portava molts anys entre reixes, es mirà el cel, tan gran, amb cara d'espantat. Intentà moure les ales i no es mogué de la porta de la gèbia. "Es de debò, vola" li vaig dir donant-li una petita empenta. Si, volà, però a les poques hores tornà cantant liastiosament i ell mateix va obrir-se la portella de la gèbia i s'hi va tancar fins que hi va morir de vell... Això mateix m'ha passat a mi, senyor Alcaid. Amb el seu permís me'n tornaré a la meua cel.la...

-No ens precipitem, no ens precipitem -bruelejà l'Alcaid-, primer vull aclarir colla i els aclariré. On son els altres?

-Quins altres?

-El pagès, no, sap? Això m'ho podia fer tres dies endarrera que jo no era jo, sap? però ara, no. Ara, no. Els altres que sortirán amb vostè on son? Qui prepararà la fugida? Quines intencions tenien al sortir?

-Senyor Alcalde, he passat aquí dins gairebe tants anys com vostè, i aviat ens entendrem. Jo només se que vaig sortir amb un paper que em va donar vostè. Els demés...Soc un presidari, però soc un presidari honrat. I vostè sap perfectament quines coses han passat als que perdent la seva dignitat professional hant dit, algunes vegada, coses que no haurien d'haver dit... Un delator, aquí dins, es mirat com un animal repugnant...N'he conegut tres i cap hi ha fet anys en aquesta Casa...El món es massa gran ja, per mi. Jo ja sortia a disgust, la veritat sigui dita. Amb tot vaig volguer veure si no em passava com al pobre canari, i ja ho veu, si em vol donar la clau jo mateix m'obrire la porta de la meua cel.la...

-No!-digue l'Alcalde donant un enorme cop de puny damunt la taula-. Vostè no hi torna a n'aquesta casa./

Aquella sortida desorientà Ganya, però lluità pel seu empresonament fins a la fi.

-Jo, pensant que potser s'esdevindria això, vinc preparat. Miri...

I col·locà damunt la taula de l'Alcalde unes quantes coses. Estilògràfiques, joies, diners, un ganivet enorme, un revolver...

-He dit que en aquesta Casa no hi torna a entrar vostè. I prou.

-Però...

-Res. Ai!

L'Alcalde deixà anar l'interjecció des de terra on l'havia llençat una formidable plantofada de Ganya.

-Ni ara? -digué triomfalment aquest.

Els presents anaren per llençar-se damunt Ganyes.

-No el toqueu -gemegh l'Alcaid amb les cames ensire-, encara que
em mati...Però aquí no hi torna a entrar...Marquês, Durand: Tireu
aquest home escales avall. Depressa...

Es cosa sabuda que amb l'avinguda de les Palmeres, al peu de la mar, a X. no hi ha res que se li pugui comparar. No cal, doncs, insistir, presentant-la. Si algú no la coneix, que s'imagini un lloc molt més bell que els altres, amb la mar pel mig, i que deixi volar la imaginació sense por de fer-ne massa.

De la mar, que sempre en veuen coses bones, un vent tebi en porta aromes sòlides i penetrants. Centenars de llums es reflexen a l'aigua negra, ondulant i sospiradora. I la mar, que mai està callada, aquella nit conta, a mitja veu, rondalles sonores al sorral que escolta silencios i encantat. El raó de verd d'una palmera jove, verda i brillant, pirueteja, mogut per l'aire que ve de la mar, amb la llum d'un fanal i, a intermitències, el meravellós regal de la naturalesa de la cara d'Elena Rozzo s'encenia i s'apagava seguint el joc de llums i ombres organitzats per aquell vent que venia de la mar. Quan el raó de verd s'apartava del braç de llum, el rostre de la noia feia una aparició radiant, enlluernadora. A més a més de la nit, que se la mirava orgullós, hi havia un altre espectador i aquest a primera fila, que contemplava, mut, la magnífica carta de recomanació que pels que tenien la sort de veure-la era la cara d'Elena. Elena avançà una mà i senti, al tocar la que tenia a prop seu, una autèntica batzegada elèc-

trica. Al contacte de la mà de la bella es produí una reacció en la humanitat d'aquell espectador mut i un sospir, brillantíssim d'execució, es deixà sentir.

-No ho sé -és Glens que parla-...fa tres dies que em mires, em mires i em mires...I m'has dit ben poques coses en tres dies de mirar-me... Es sembla com si fossis diferent dels altres...no se com dir-t'ho.

Silenci.

-Veu -encara parla Glens-, com ara. Qualsevol altre, suposo, hauria protestat, hauria dit quelcom...Tu em mires i prou...

La noia tenia tota la raó del món. El lloc, la nit, la manca de transeunts combinat amb el vent, el fanal i la palmera, junt a tenir aprop una cara jove i maca amb uns cabells negríssims i abundants, haurien fet dir qui sap les coses a qualsevol, però...L'espectador a qui encara no heu sentit la veu, fa tres dies que ha tingut el primer contacte amb una senyora d'aquest món. I el pobre no sap fer altra cosa que mirar, amb els ulls molt oberts, com si no s'acabés de creure que era veritat que en el món hi hagués dones maques com aquella. I segueix mirant, mirant amb tota la força dels seus ulls...

-Però perquè no dius res? -diu Glens en la seva ^{tercera} intervenció oral de la nit.

-Glens...- diu, a la fi, ell.

Ells, que havia mirat al peu de la palmera fent l'enfada, alça el superior rostre al sentir-se anomenada, esperant...

-Elena'-se sentí.

quasi que havia arribat una bella -laura
El vent deixa de moure's perquè la llum no es mogui de la cara de la noia. Potser no, però sembla com si la sentor pieent que pujava de la mar hagués fet una petita multiplicació i fos més intensa... La noia, la noia si que no es que no sembli, es de debó que para uns moments de respirar, tanca una mica els ulls i espera ella no sap què però quelcom, perquè es lògic, es diu, que si aquest home és com els altres vulgui complir la seva obligació. I ell.

-Elena -diu per darrera vegada i amb una veu ben llastimosa tanmateix, se'n va sense tornar-se, amb pas militar, Passeig de les Palmeres amunt.

-Desertor!- exclama Elena al veure'l marxar i dues enormes llagrimas -la noia tenia dos ulls immensos- li llisquen cara avall i cauen als peus de la palmera jove que les rep com un fertilitzant caigut del cel i creix, agraïda, amb un segon, mig pam.

Elena deixa aquell dolç escenari amb el cap baix i ple de pensaments, si l'un trist l'altre encara més...

-Digui, senyorets?

-Eh? Pe... on m'he ficat? -diu Elena esverada.

Al seu davant, un camarer polit i ben educat espera que la noia es decideixi. Damunt seu, amb lletres lluminoses hi ha un gran rètor que diu a tothom que el llegeix que aïll es "La Casa de Todos".

-Perdó... Jo anava... aquí no es pas l'Academia Mendizabal... Jo...

-Vostè ha passat de llarg, senyoreta. L'Academia es dues travesseres més avall. Aquí es "La Casa de Todos" que comença a obrir quan l'Academia tanca...

-Què us sembla?

-Carai!

-I com aquest, mil.

Aquestes tres expressions foren dites a un segon pis del numero 479 del Passeig de les Palmeres. Protagonistes: Un Doctor Fergusson mostrant a un Ponç Adalbert la darrera obra d'art d'un Tomàs Yllanoga: un llam-pant bitllet de mil.

Un timbre es deixà sentir. Els dos homes, per instint, es tombaren apressadament de cara a la porta. El Doctor s'embutxacà ràpidament l'obra d'art. Passet un segon, però, es miren mutusament. Es Ponç Adalbert qui diu:

-Seapre aquesta por...Ben segur que es Grara...

-Obriu.

Es efectivament, el qui entra, Grara Dorrei, el que fins fa poc es passava els dies a la Gran Penitenciaría de l'Estat amb el numero 333 en diversos llocs de la roba que portava.

-Què diu, el festejador? -li pregunta somrient el Doctor.

-No l'heu vista, Fergusson?

-Ai, aquesta anada al vostre món...

-No. Això, ni ella ni...si no se fer res més que mirar-la, Doctor. Però si es una cosa divina, però...Déu meu quina dona. Però totés son així? Jo m'he passat la vida entre plans, compassos, laboratoris i expressions algebraïques i no he tingut massa ocasió de veure dones d'aprop, però us puc jurar que totes les de Mars juntes no valen els ulls d'aquesta...Si per les d'alih, els homes han perdut el seny, què no perderien davant una com aquesta? Doctor, jo us ho prego, deixeu-me uns dies per refer-me...Jo ara tampoc faria res de bo perquè no tinc altra cosa al cap que ella...Deixeu-me acostumar a pensar que es pot passar la vida sense tenir-la tothora al pensament... I no se altra cosa que mirar-la, Doctor, no se fer altra cosa que mirar-la...Es que no se què fer ni que dir quan la veig al davant meu que em mira i em diu coses i em somriu...

-Es natural, és la primera. Ja us anirà passant -diu Ponç Adalbert.

-Mai! -contesta Grara-, mai, senti?

-Ja en tornarem a parlar quan trobeu la segona...

-Però es que vos creieu que existeix una altra dona, en tot el vostre món, que em pugui fer oblidar aquesta?

-Una no...

-Bé, ciutadans -intervé Fergusson-, de tot hi haurà temps. Amic Gra-

re us recomano que hi penseu de nits, quan sigueu tot sol i no tingueu ningú al davant, amb la vostra...primera senyora coneguda...Mireu, aquí tenia unes lletres d'Andreu Milans i d'Artur Mallart que diuen que es reuniran amb nosaltres en el lloc convingut...i un telegrama de Vidal Vardier...

-M'heu d'ensenyar a llegir aviat, Fergusson...Jo...Ja se'allò que em direu, que festejar i aprendre de llegir no pot ésser...i no se'm mou del pensament, Doctor, no se'm mou del pensament. La veig pertot miri on miri. La veig amb els ulls oberts i la veig amb els ulls tancats, dormint, despert, menjant. Mare de Déu si a Mars sabessin que a la Terra hi han dones com Elena, que temps faria que s'haurien inventat els viatges interplanetaris!

Riuen.

L'home de Mars els mire riure amb tota la serietat del món.

-Vosaltres rieu i jo...jo arribo fins a veure Elena en cadascun de vosaltres!

-Us recordeu de Genya, Grara? -diu Fergusson.

-Sí, el 367, no?

-Doncs s'ha tornat col.laboracionista.

-No us entenc.

-Tornà a Presi... a la Casa.

-No.

-Espereu-vos. Andreu Milans diu que no el volguéren. De moment li feu il.lusió sortir i anar per les seves, però al cap de dos dies

d'haver sortit ja no sabia on anar. Diu que se li sentia dir "Això no és el món que jo vaig deixar". I començà a dir que es posaria malalt si no tornava a fer la vida que feia tanta anys venia fent en la qual a'hi havia acostumat tant que ja no en podia fer d'altra... Ell hi estava bé, a la presó, què li voleu dir?

-Mireu aquest altre, mireu aquest altre! -exclamà Robinson fent una entrada triomfal a l'habitació amb una nova creació de Tomàs Yllanoga a les mans. -Ara és calent... Bons nit, Grara.

I mostrà a l'admiració dels reunits una meravellosa reproducció d'un bitllet del Banc de França, ple de colorines, "just right".

De nou, el timbre. Petit sobressalt i desaparició de Robinson amb l'obra d'art. El timbre no para de tocar i mentre Ponç Adalbert es disposa a obrir,

-Es el Capità -diu Fergusson.

S'obre la porta i una formidable rialla fa trontollar el pis. És la gran rialla d'Enric Vilamarí. Surt, del "laboratori" Tomàs Yllanoga al sentir la rialla, encara amb els estris de treball a la mà, i ben aviat volten tots el famós navegant que ha fet una entrada triomfal. Arribà vestit, pel cap baix, d'almirall. Duu una gran, enorme gorra de plat blanca amb una hècora gairebé de debó, daurada, damunt la visera. I un vestit blau marí galonejat a més no poder. Una gran pipa, una autèntica gran pipa de capità de fragata, fumejant, a la boca, acaba de completar el quadre vivent d'Enric Vilamarí. Quan tots l'han

abraçat -el Capità és tan optimista que sempre que arriba es mereix un abraç-, diu, deixant la pipa damunt la taula:

-Ja està.

-Ja està?

-Sí. Ja està. Ahir a les 9 vam tancar el tracte...Com esteu d'efectiu Tomàs?

-Fino una capacitat de producció com mai havia tingut.

-Doncs he agafat compromís amb un tres mil tones que val al menys per un trenta mil. Jove i valent com un pur sang i d'aquí un mes es pot fer a la mar...

-Un mes, encara...-digue algú.

-No pot ésser abans. S'han de repassar condessadors, ajustar eixos i, sobre tot, reparar el xiulet, sobre tot el xiulet que ^{amb eixes} gastava una-tona de carbo cada vegada que xiulava...

La jovialitat i vigor del marí posava de bon humor aquells rostres que havien passat tanta anys seriosos, gairebé sense canvis de cara, imutables, greus, tristos...

-A més a més, hem de tenir en compte -seguí Vilamari- una cosa, o dues, o tres, en fi una pila de coses. Jo podia ahir mateix haver comprat un yacht. Però vaig sortir amb ordres de fer una cosa ben feta... Un vapor com el meu carregant les coses que suposo haurà de canviar no cridarà l'atenció a ningú...En canvi, un yacht tot blanquet i ple de gent mudada, carregant ferros i aces ferros...

-Molt bé, Capità -exclamà Fergusson- hagués estat una veritable llibertat que no haguessiu pogut tenir a embarcar-vos.

-Crieu que aquesta dies he disfrutat de valent. He visitat Compagnies de Navegació, he parlat amb mariners i capitans i cap, cap, cap passa aprop, ni aprop, sentiú, de la meua illa...

-Bé, doncs, -digué Fergusson- ja tenia un vapor, i una illa, i bitllets autèntics, perquè seria insultar Tomás Yllanoga dir que això, mi-reu-reforçà mostrant un exemplar del meravellós argentí- són falsificacions, de la majoria dels Bancs del món. Ara ens cal treballar de ferma i encarregar tot el material que vos, Grans, indiqueu, embarcant-lo a llocs diferents, perquè bé cal que ens recordem, també, que els nostres amics policies ens deuen cercar pertot arreu...

I els sis homes es reuniren al voltant d'una taula passant comptes i fent projectes. Ben aviat l'habitació s'omplí de fum. Quan hi havia un dubte, era sempre Fergusson qui l'esvaïa. De tant en tant, Enric Vilamari: "A veure, això no ho he entès bé" deia. Aquella nit es tancà tard. Quan es digué el darrer "Bones?" ja el dia entrava per la finestra i les primeres veus se sentien passar pel passeig de les Palmeres.

En l'audència

-Fes mala cara, avui.

-Ahir vaig anar a dormir tard.

-Veus? això ja es guanyar.

-Anar a dormir tard?

-No. Dir-me sis paraules seguides.

-Elena... *Jo...*

- No dormim cap d'altra dia amb el meu pare.

-Es que no se què va agafar-me aquella tarda al "Parral". Vaig veure un món nou al mirar-te. I tu es miraves d'una manera, no se... M'ha mirat molta gent, però d'aquella manera, d'aquesta manera que mirés tu encara así ningú s'hi ha mirat...

Encara que no ho facis mai
-Eres la primera, és, la primera que he mirat, Elena. M'he passat la vida entre papers i màquines, fórmules, i experimentant... *Sovint amb mères*

-A on?

-A on, Elena...?

-Jo t'he dit totes les meves coses perquè veiessis que no soc, com dius, cap cosa extraordinària: Eia dic Elena Rozzo, fa un mes vaig complir dinou anys, peso 54 quilos, el meu pare es diu Ignasi Rozzo i es plantador de cafè, tinc quatre germanes, la meva mare es diu Tula, tinc una tia sorda que es diu Victòria, estudio el magisteri a l'Academia Mendizabal i soc soltera. M'agraden els homes d'ulls verds, com els teus, el futbol, el ball, el verat i el meu actor favorit es Gary

Cooper... Senyor, no em sortirà de saber qui ets, d'on vens, què t'agrada...

-Tu.

-Mira...

-D'ençà que et coneix que no faig altra cosa.

-Però qui ets, Déu meu. Un estudiant, un comprador de cavalls, un jugador, un refugiat polític...

-Soc Grars Dorrei, tinc 32 anys, tinc la família a seixanta milions de quilòmetres d'aquí... El meu pare és director de repoblacions forestals, no tinc cap germà, fa tres anys que vaig arribar de Mars, he estat tres anys a presidir per això, i...

No pogué acabar. Elena Rozzo posà punt i apart el petit discurs amb la rialla més ben feta que el pobre Grars mai havia sentit.

-Sí? -digue la nola sense deixar de riure-. Doncs jo t'havia enganyat. El meu pare és el president dels Estats Units, la meua mare és la filla de Rockefeller i jo surto cada nit amb Al Capone.

I no parà de riure. Fins que restà tota seriosa al veure el posat de Grars. Aquest li va dir:

-Es que jo t'havia dit la veritat...

-Doncs tindrè un gran plaer presentant-te a les meves amistats. De gent que ha estat a presidir n'han coneguda molta -aquí hi va molta gent-, de gent que ve de Mars, encara no n'han vista mai...

I Elena tornà a meravellar Grars amb la seva rialla.

-No, Elena, no ho diguis a ningú.

-Bé, et guardaré el secret. Però tinc tota la tarda per mi i podriem fer quelcom mes que passar-la davant aquest quiosc... Tenia l'Estadi aprop; Per què no hi anem? T'agrada el futbol?

-M'agradaes tu.

Ha passat mitja hora.

-T'agrada?

-Molt.

-Però si no hi mires.

-Et miro a tu.

-O, i jo també et miro. Què en farem, de nosàtres dos?

Grera contestà arronçant les espatlles.

-Bé, vols fer el favor de deixar-me mirar una estona el partit?

-Sí.

-I tu, vols fer el favor de mirar-lo, també?

-No.

I passaren l'hora i mitja mirant-se. Es que tothom ha de festejar igual, en aquest món? Tinguin en compte, a més a més, que d'ells dos n'hi havia un que era d'un altre de món...

La gentada surt de l'Estadi comentant xarxerament i a grans crits les incidències del partit.

- T'ha agradat? *Ell?*

- Molt...

- Bé, ara casinem, saps? I potser que miréssim una mica endavant.

S'han aturat a mig del camí, mirant-se.

- Elena...

- No t'aturis que a casa em faran trossets així.

- No hi vagis.

Elena se'l mira a fons. Aquell home parla diferent de tots, seriósíssim i té uns ulls que no es poden mirar massa estona.

-Que no hi vagi?

-No.

Han arribat, amb penes i treballs, a un petit parc. Hi ha un brotador, roses i uns bancs. Elena tradueix, amb vermellor a les galtes, el pressentiment de que aquella tarda, per primera vegada en molts mesos, deixarà de fer la visita setmanal a la tia Victòria. Darrera el banc on seuen hi ha un teló curt de roses ben vermelles. Grara ha deixat un moment de mirar la noia per contemplar les flors.

-M'agraden més les teves - diu fent comparacions entre les roses autèntiques i les de les galtes de la noia.

-Però no fan olor.

-Però m'agraden més...

I va arribant, senyors, l'hora tendra. Interrogants invisibles van

de l'un a l'altre pensament inspirant tota mena de preguntes. I tot calla, esperant.

Passa una veïlla, neta, netíssima, amb un gran mocador de colors al cap i una gran panera de clavells.

- Vol aquest pomell, vostè? Són vermells com les seves galtes, guapa...Guardi-la bé, senyoret, que és la més bonica que haurà trobat. Gràcies, però...

-Tots!

-Que la vegi tota la vida maca com ara, senyoret...

Elena, amb les mans plenes de clavells, els besa silenciosament. Grara, pobret, ni respira embadalit davant el meravellós espectacle de la noia i les flors.

Després el sol anà baixant a poc a poc. Enllà, se sentia la mar. I una gran calma s'ensenyorí de tot. Un núvol, blanc unes estones abans, s'enrojolà primer, passà per dos carmins i una pila de moments després per acabar gris amb un viu rosat dibuixant el seu contorn gras i allargassat. Encara hi havia llum.

Feia estona que un home, carregat de petits globus multicolors s'estava davant la parella esperant que deixessin de mirar-se o que diguéssin quelcom. A la fi, digué:

-També, què farien? Potser aquestes bombes els donaran tema de conversa...Quan les hagin comprades, si en compren una cadascun, i són només a vint centaus, senyors, poden provar qui estima més a

qui. Les deixen volar totes dues alhora i la que vola més amunt és la del que estima més a l'altre...Gràcies, si son servits...Aquesta per vostè, senyoreta, i aquesta per vostè, senyor...I que Déu els deixi festejar tant com vulguin.

-El meu. El meu guanya! -pica de mans Elena.

-...

-Però on mires?

-Elena...No podré veure, per més coses que miri, altra cosa que tu. I no se com fer-ho per no deixar-te a tu i no deixar a n'ells...

La noia no sap, no arriba a entendre, les reaccions d'aquell home. Ella es pensava...Mare de Déu les coses que es pensava que havien d'haver passat en aquells vint-i-cinc metres quadrats voltats de flors, d'ençà que aquell home que tenia al costat amb cara de patir molt havia comprat per ella tota una panera de clavells encesos... Segueix un petit silenci. La noia, però, no es resigna....Dessota el banc, justament on els peus d'Elena reposen, hi ha un petit desert de sorra fina i de color d'or. Ella, Elena, conserva la petita vareta de mim de la bomba i fa, a la sorra una mica humida, uns signes. Llegim-los: "Jo t'estimo més". I es mira Grara somrient, esperant, que a n'ella fa molt temps que li havien dit que l'esperança és la darrera cosa que es perd...Té un centenar de cabells que li fan de parapet a un ull perquè es trobi més bonic quan miri lliure de la brillant barrera. I Grara es troba davant d'un dels enormes

conflictes que ve experimentant d'ençà que es va convenent que el món, per ell, és, cada vegada més, aquella noia que té al costat i que ell es jura que és la criatura més meravellosa que ha vist en dos planetes. "Per què Ferguson no m'haurà ensenyat de llegir?". Però la noia no en tenia prou, es veu, amb aquest pensament de Grara. I volia una resposta escrita. Ell dubtà uns segons i trobà que havia perdut qui sap el temps passant tota la seva vida entre papers alquines i savis, a Mars, i que ni aquest temps perdut a seixanta milions de quilòmetres lluny d'on ara es trobava, ni el temps que va passar a presidir per haver vingut a la Terra, li servien per res per saber què havia escrit aquella noia a la sorra, ni per saber què ni havia d'escriure ell. I optà per dibuixar, al costat de la frase d'Glenn, les mateixes lletres que ella havia escrit. "Molt serà -pensava tot escribint- que una noia com ella hagi escrit un diàbat massa gros...".

Es veu que tingué un èxit perquè quan feu la darrera "s" Glenn deixà escapar una mitja rialla que valia per deu. I s'apartà aquell centenar de cabells que li tapaven un ull. I, radiant, escriví:

"Prova-m'ho"

Grara, tremolant de content, dibuixà correctíssimament la magnífica frase.

La contesta oral de la noia el desorientà una mica. I aquella gran seriositat que era la preocupació d'Glenn tornà a desembarcar-li a la cara.

-Mira, que maco! - havia dit la noia.

I, esborrant el "prova-a'ho", escriví:

"Vois que et porti l'amor a domicili?"

Nous dubtes en el camp de Mars. Però -ah, l'heroisme desconegut-
dibuixà la frase.

Ella, Elena, ja, se'l mirà seriosa. Ell no pogué fer altra cosa
que repetir per-qui-sap-quina-vegada:

-Elena...

Pausa. Es feia fosc com cada dia d'ençà de centenars i centenars
de segles. S'encengué un fanal, cosa que ja no fa tants segles que
s'esdevé i:

-Bona nit,

digué, passant, un guàrdia que també és una cosa relativament moder-
na.

Nova prova a càrrec d'Elena.

"Es tard. A casa em mataran"

escriví graciosament a la sorra.

Grara suava i feia una cara de pena que eternís. I aquella vega-
da contestà la "carta" amb una aproximació de somriure. Ella esbo-
rrà els mots, deixà la sorra ben llisa i hi deixà escrit, amb una
rosa a cada galta quan tingué l'oració grafiada:

"És un home estrany, però potser és per això que t'estimo..."

I es mira Grara profundíssimament, com mai ningú se l'havia mi-
rat.

Grara pensà que aquella vegada ella havia escrit molt. Acusà la mirada i no dubtà pas gens que el drama era a un pua de les seves sabates... Elena li senyalà la vareta amb la mirada i ahuc li planejà la sorra per donar-li facilitats...

Quan el desventurat acabà de dibuixar la darrera "y" de "Éts un home molt estrany", Elena s'alçà i fugí com un llampec, sanglotant, per un dels camins del parc.

-Eustrai, flamararris!!!-exclamà el pobre Grara.

I devia ésser una exclamació de força perquè l'acompanyà d'un gran cop de peu a la sorra. I si escrivint havia fracassat, volgué demostrar que a l'hora de córrer era potser tal com volia Elena que fos. Es plantà amb dos salts davant la noia i agafant-li les mans i portant-se-les al rostre, cosa que Elena volgué evitar amb ira, però acabà cedint.

-Elena, Elena, Elena...-començà amb el començament oficial.

-Que ja no som al parc, senyors -digué passant aquell mateix guàrdia d'una estona abans.

Ells no es mogueren. Probablement ni el sentiren. Hagués estat una pena que el representant de l'Autoritat hagués insistit perquè Elena escoltà, sentint-se a les mans el contacte d'uns llavis especials, cosa que devegades feia pronunciar malament alguna de les paraules, el més llarg discurs d'aquell home que tenia un ella no sabia què als ulls que el feia diferent de tots els que ella havia vist.

-Elena...jo no se res d'allò que he fet a la sorra. No se quines coses hi he escrit ni quines hi has escrit tu perquè...perdona'm, Elena, no se llegir...ni escriure...com vosaltres... Què hi has escrit tu, darrerament, que al dibuixar-ho jo t'hagis enfadat tant?

Ella es tornà a quedar les mans, entre altres coses perquè l'home pogués parlar amb més llibertat. Evidentment no sabia què dir. Només es mirava aquell home que tenia al davant, esperant, contenta i esverada alhora, que potser era arribat el moment de saber-ne quelcom.

-Però...digué al cap d'una estona per animar-lo perquè ell al veure que la noia li havia pres les mans tornava a fer cara d'espantat.

-Jo només se que al món hi ets tu, Elena...Jo de vosaltres no en se res o ben poques coses...No se escriure com vosaltres, com tu... Fa poc que parlo anglès i l'he après de sentir-lo parlar...

-Però deus saber-ne ~~xxxxxxx~~ d'una manera o altra d'escriure... Per què no em dius la veritat? Qui ets? D'on vens? Què vols?

-Elena, no vulguis espantar-te potser...No em miris així... Et juro que no sóc ningú que t'hagis d'avergonyir d'haver-ne conegut... però si et digués allò que vols saber, potser...N'hi ha necessitat? No podesa passar, almenys avui, com aquests darrers dies?

-Ea que jo t'estimo!-li escapà a la noia, i es tapà la boca com si volgués aturar el darrer mot que acabava de dir. Però ja no hi

fou a temps. Ho volgué arreglar, i:

-No!. Però és que jo vull saber el teu nom, necessito saber-lo per repetir-me'l una i cent vegades quan em quedi sola amb ell...

-Grara.

-Grara?

-Grara Dorrei... i ma patria és ...Mars, el planeta. I no et puc donar la vida per provar-t'ho perquè de mi depen que deu homes que ho havien perdut tot tornin a viure... Algun dia potser t'ho contaré tot... però això que t'acabo de dir és veritat, i és més veritat que el que t'estimo sóc jo.

Passà, brunzent, un cotxe pintat de blanc que tocà la botzina tres vegades i Elena es digué que sí, que tot allò era real i cregué a ulls clucs les paraules d'ell. Respirà fort i es sentí nova.

-Bé, en honor teu, Grara, en honor de qui siguis, passarem avui un dia com volíes que el passessim.

I fugí aquella cara seriosa d'uns moments abans i -quina virtut més adorable és la filantropia- Elena oferí a Grara perquè se'n sentís orgullós, el seu millor somriure.

Quan anàven caminant depressa, agafats del braç, Passeig de les Palmes amunt, Elena tenia les roses de les galtes com tocadetes de rosada.

-Mira -digué senyalant "La Casa de Todos"- Ahir vaig entrar aquí.

-Aquí?

-Sí... Grara... Grara, ara hi trobo un no se què que m'hi agrada en

aquest nom teu...Sí, aquí; Mira si n'estava d'estabalada quan vas deixar-nos.

I riguéren.

-Entres-hi ara? ~~Canten~~...-proposà Grara.

-Vols dir? En fi, a casa ja es cantaran igual. Entres-hi.

Aquella tarda hi havia a "La Casa de Todos" el mateix fum del dia que Elena la prengué per la seva Acadèmia.

-Per aquí, senyors- digué, amable, un senyor vestit de blanc, amb un petit bigoti i una gran panxa.

Entraren a un gran sala voltada de llotgetes amb unes taules al davant i, en l'espai lliure en forma de semi-cercle, quatre homes mudadíssims, amb guitarres, acompanyaven una cançó a altres tantes senyores abillades amb vestits de coloraines i folgats. Cantaven una cançó, es veu, molt coneguda, perquè tothom la taral·lejava a falset. Era una cançó plena de sospirs ben fets, de passió i notes dolces tot a la vegada. Una de les senyores que cantava ho feia amb els ulls molts. Era un vell cant d'amor, de ranxos i sols de foc, navalles i roses vermelles. Per primera vegada, Grara deixà de mirar Elena. No havia tingut temps, a Mars, de sentir mai cançons, i aquella era la primera que sentia fora de les que, en dies senyalats, havia escoltat a la Gran Penitenciaría. I restà literalment encantat, escoltant amb la boca oberta. Elena s'adonà que la vella cançó captivava a Grara i es posà a cantar a pleret

ben a la vora d'ell. Ell no sabia què deia la cançó però l'altè diví de la noia n'hi encomanava tot l'encant. I només tenia un pensament: que es fes un miracle i la cançó no s'acabés mai més... Però s'acabà tanmateix. I la gentada, seduida per les veus de les noies i per les dels instruments que semblaven igualment humanes, i emocionada pels records que la vella cançó despertava sempre que s'escoltava, es posà a aplaudir furiosament; Elena, picant de mans, tenia llègrimes a la cara. S'havia alçat i, de la barana de la llotgeta no parava de juntar les mans en honor dels cantaires. Fins que el capità d'aquests s'adonà de la noia i de com aplaudia i alçà una mà reclamant silenci i senyalant a la llotgeta d'Elena i Grara. Tothom callà. Elena restà amb les mans obertes i envermellí poderosament quan li fou dit asamblement:

-Y usted, señorita, no querrá cantar la vieja canción?

Quan Grara anava a posar-se a pensar què li hauria pogut dir a Elena aquell home amb una guitarra a la mà, els aplaudiments es redoblaren amb més força i tothom picava de mans dempeus cridant i mirant-se la llotgeta d'ambdós.

-Déu meu, volen fer-me cantar -exclamà Elena. I aquelles dues roses de les galtes estaven a punt d'esclatar.

-Canta...- pregà Grara.

-Es la cançó que més estimo, Grara, i vaig a cantar-la per tu...

I entre crits delirants Elena Rozzo s'ajuntà als cantaires.

Només li mancava allò a Grara Dorrei...

La sala, la gent, els vestits dels cantaires començaren a donar voltes formant una gran virolla de colors quin centre n'era el rostre somrient d'Elena. S'apagaren els llums i allò fou un consol per l'home. D'un recó de la sala sorgí el braç de llum d'un reflector i la figura de primera línia d'Elena quedà il·luminada d'una llum blanquíssima. Grara se la pogué mirar a cor què vols sense que ningú el veiés. Els tocadors eren invisibles i la música vingué del no res, primer amb una cadència dolça que pessigollejava l'orella i més tard amb notes plenes i vibrants que feien venir ganes de rosegar mocadors i picar de peus. Grara s'havia sentit transportat qui sap a on sentint la banda de Mr. Wellington a presidi, però la música que sentia llavors era diferent. A presidi, les notes -ara no podia comprovar-tenien un so especial, semblava que sortien emmanillades...No pogué pensar res més perquè Elena començà a cantar i ell, emportat per les fades del Cant, escoltà tota la cançó des d'un estel molt més apartat que els seixanta milions de quilòmetres de Mars.

-Elena...-digué quan ella tornà al seu costat amb les roses de les galtes més enceses que mai i aquell centenar de cabells tornant-li a tapar el mateix ull d'unes estones abans.

-Ara, ara -contestà ella.

Grara seguí com un autòmat. Quan sortiren, la gent encara no havia parat d'expressar sorollosament la seva gratitud pel meravellós regal de la veu d'Elena.

-Se n'han anat sense pagar, però és igual...-deia quan ells s'obrien el camarer que els havia servit.

Camminaren una estona en silenci. Per altra part Grara sabia que si arribava a dir quelcom, no faria res més que repetir fins a l'infinit el nom d'ella. Passaren dessota una llua vermella. Era un cinema.

-Entre-m'hi...A casa, a hores d'ara, ja tinc pens de mort, també -digué Elena.

Entraren. A n'ell encara li durava l'encantament i seguia callat. A la pantalla un galan amb cabells rinxolats i brillants sostenia un victoriós combat, tot sol, contra un veritable exèrcit de tuaregs.

-T'agrada?

-Elena...per què has cantat d'aquella manera?

-Per tu.

-Elena, Fergusson té raó.

-Qui és Fergusson?

- Un dia, si puc, t'ho contaré tot. Potser quan ho sàpigues tot no et sentiré cantar més...

-En tinc unes ganes boges de saber coses de tu, però avui no. Avui

el dia és per nosaltres dos i prou...Mira:

A la pantalla, aquell galan de cabells rinxolats i brillants, ja no podia fer més baixes entre els pobres moros. Quan no en quedà cap per contar-ho, se'l veié entrar dins un palau obrint-se pas a cops d'espasa. Sense deixar de reduir devots d'Alà obrí una porta darrera la qual l'esperava una senyora plena de brillants que se li penjà al coll apassionadament. Sortí un primer pla de quatre ulls mirant-se, algú sospirà d'entre els espectadors i el vencedor i la senyora plena de brillants iniciaren un bes que no s'acabava mai més.

-Bé, ara sí que me'n tinc d'anar.

Grara ho havia sentit, aquell dia, allò vint-i-sis vegades.

-No.

-Deixa'm Grara...

Això també ho havia sentit qui sap les vegades. Li faltava sentir "Fins demà". No trigà a escoltar-ho.

-Fins a demà, Grara...No, si ja ho se que t'ho he dit moltes vegades però bé me'n tinc d'anar tanmateix...I és avui. No t'ho...

Ell no sabé perquè no li deixà acabar allò que anava a dir. Feu una suma de les emocions i tremolaments d'aquell dia, es deixà, per estar més en caràcter, voltar de tuaregs morts, i acabà la suma amb un bes formidable, il·limitat, ferm, massís, fort i sense restriccions,

que deixà qui sap a on en quant a potència, realisme i efectivitat, al que estones abans contemplà al cinema que li serví de model i que era el primer que veia i que executava...Ella rebé la demostració callant -altrament ho hagués tingut molt difícil de poder dir res- i es deixà portar per l'encantament de la més cobejada i definitiva carícia entre éssers de sexe distint. Quan pogué respirar,

-Lladre! -digué.

I fugí corrents. A terra, a mig pas d'ell, hi havia el mocador d'Elena que el portava a la mà quan el darrer tuareg caigué al costat de Grara Dorrei.

-Per qui demana, senyoreta? -digué una criada de primera divisió quan hagué obert la porta.

-Però que no és a casa aquí?...Perdó, si és a casa els Hernando... Deu portes més avall...Ja ahir vaig entrar a...pensant-me entrar a l'Acadèmia...

-Vol passar a posar-se a to, senyoreta Elena? No es preocupi. A mi les primeres vegades em foren fatals...Una nit no vaig saber tornar a casa...

-No, no, gràcies. Ara ja es va passant, perdoni...Molt serà que

d'aquí a casa em torni a equivocar...

-Ara deu arribar -digué Fergusson.

-Es a dir que...?- comentà Enric Vilamarí amb la rialla als llavis- va de debó?

-Es la primera que ha vist d'aprop, Capità. Feu-vos-en càrrec.

-Però...?

-Ell diu que primer és una cosa que l'altra, i que el viatge es farà...Què us sembla, si vos tinguéssiu trenta-dos anys i fos la primera que veiéssiu?

-Jo? Mare de Déu! Això Pomeranz que ho ha passat tantes vegades. A mi doneu-me un bon vaixell i un viatge, com més llarg millor, i ja ho tinc tot en aquest món.

-Ara, però i a 32 anys?

-A 32 anys jo ja em sabia de cor tota la costa del Pacífic, des d'Alaska a la Terra del Foc.

-I a vint?

-Ui, a vint. Vaig néixer a bord d'un bacallaner i el primer desembarc el vaig fer a vint-i-cinc anys...

-Aab vos és impossible, Capità...

-Bona nit -interrompé Grara Dorrei.

-Bona nit -contestaren els dos personatges.

-Senyors: Què vol dir lladre, quan ho diu una senyora?

-Senzillament, que l'anada a Mars perilla -digué Fergusson.

-No, doctor, això no. Però què vol dir lladre?

-Que la senyora ha rebut.

-La senyora?

-La senyora...i el culpable de l'adjectiu i, si aquest sou vos, vol dir taaté que durant una temporada no vreu altra cosa que no sigui ella...No, no, deixeu-me acabar. Vos no sou, ara, ja, el d'una setmana endarrera. Us fareu un pla i la imatge d'ella se us barrejarà per mig de fórmules i corolaris. Dormireu, i ella us presidirà els somnis. Voldreu treballar i ella, sense ésser a prop vostre, us tornarà amb un vaguista recalitrant. Se us apoderarà del pensament, del cor i de la voluntat i perdereu el control de tots tres...Espe-reu-vos, amic, que això és tan vell com la història del món, i des-graciat d'aquell que no ha tingut el grandíssim honor de fer disba-rats per una senyora. Ara, cal fer-los a temps. Quan més triguen a fer-se, més importants es fan. Vull dir que la Naturalesa, que sem-pre fa les coses ben fetes, ja té destinada, a cadascun de nosal-tres, una època per fer aquests disbarats que us dic. Llavors no és pecat fer-los. La vida humana, com la de l'any, té una primavera i tothom, per arribar a vell, ha de passar per l'època dels vint anys. Ai, d'aquell que fa tard i passa aquesta benèdita època, en la qual

se'ns perdonar tot, sense retre, als vint anys, la pleitesia que es mereixen. És una obligació que tenim, el fer, a cada edat, les coses que aquesta reclama. D'infants hem de trencar vidres, fer de tant en tant campana a l'escola i dir a casa que l'estudiar ens fa perdre la gana; de joves hem de festejar abundantment, córrer totes les festes majors i portar a cap algun pecat de joventut; a la maduresa hem de tenir molta feina feta, sobre tot amb senyores, i ens hem de tornar conservadors, i, a la vellesa hem de procurar morir-nos amb tranquil·litat. Vos heu passat una pila d'anys estudiant i prou quan heveu d'haver-los passat mirant, de moltes, quina era la que us estimave més. Però ara, que heu passat de llarg els vint anys, us trobeu que una senyora us fa dir que el món és ella. Que què deveu fer? Ah, amic. Les solucions, amb l'amor pel sig, no és pas bo tothom per donar-les. Un que no l'hagi conegut, l'amor, que no hagi tingut temps per conèixer-lo o que l'amor no li digui res com a gent a qui no diuen res la música de Bach, el vi o la pintura (encara que no siguin de Bach), aquest us dirà que les dones no serveixen per res, o per ben poques coses, i que si tot simplement desapareixessin els joiars, les modistes i les mitges de cristall, les dones perderien tot el prestigi que ténen i el món no les hi donaria més importància que la que dona a les coses pràctiques i que ajuden a fer la vida agradable com són els productors, les neveres i els escalfa-panxes... I si el consell el cerqueu d'un enamorat, d'un

se'ns perdonar tot, sense retre, els vint anys, la pleitesia que es mereixen. És una obligació que tenia el fer, a cada edat, les coses que aquesta reclama. D'infants hem de trencar vidres, fer de tant en tant campana a l'escola i dir a casa que l'estudiar ens fa perdre la gana; de joves hem de festejar abundantment, córrer totes les festes majors i portar a cap algun pecat de juventut; a la maduresa hem de tenir molta feina feta, sobre tot amb senyores, i ens hem de tornar conservadors, i, a la vellesa hem de procurar morir-nos amb tranquil·litat. Vos heu passat una pila d'anys estudiant i prou quan havien d'haver-los passat mirant, de moltes, quina era la que us estimava més. Però ara, que heu passat de llarg els vint anys, us trobeu que una senyora us fa dir que el món és ella. Que què deveu fer? Ah, amic. Les solucions, amb l'amor pel mig, no és pas bo tothom per donar-les. Un que no l'hagi conegut, l'amor, que no hagi tingut temps per conèixer-lo o que l'amor no li digui res com a gent a qui no diuen res la música de Bach, el vi o la pintura (encara que no siguin de Bach), aquest us dirà que les dones no serveixen per res, o per ben poques coses, i que si tot simplement desapareixessin els joiers, les modistes i les mitges de cristall, les dones perderien tot el prestigi que tenen i el món no les hi donaria més importància que la que dona a les coses pràctiques i que ajuden a fer la vida agradable com són els productors, les neveres i els escalfa-panxes... I si el consell el cerqueu d'un enamorat, d'un

que hagi fet, amb bones notes, els cursos de l'afecte més discutit que hi ha, us dirà que per una senyora es pot fer tot, tot, i us absoldrà de qualsevol cosa que feu per ella. Trobarà natural que per tenir-la una estona s'prop perden assistents i provoquen guerres i revolucions. I us dirà que qualsevol edat és bona per deixar-se enlluernar per una cara bonica. En fi, mentres estiguen enamorat us donarà carta blanca per tot...Hi haurà qui us dirà que només cal enamorar-se una vegada i guardar aquell amor per tota la vida, i, en canvi, trobareu qui us jurarà que cal dir "bona nit" una pila de vegades i sempre a una senyora diferent...

-Jo no estic preparat per una pila de coses, encara, Fergusson...
 Me'queden moltes per fer comparacions entre dos móns, però us puc assegurar que en qüestió de senyores ens passeu de molt, la mà per la cara. I, d'aquesta que m'ha dit l'ladre, us puc dir que quelcom en diu que és la primera i la darrera, que farà de mi tot allò que li plagui, que farà per ella les coses que em digui...però jo he fet jurament de portar-vos a Mars i us hi portaré...

-Aiii, jo es donaré per ben satisfet si la nostra sortida...d'allà, no serveix per altra cosa que per fer-vos trobar la felicitat al costat d'aquesta senyora que us té el cor robat, que únicament us l'ha robat una mica massa tard en una edat que aquestes coses generalment es poden agafar amb un 60% més de calma. La culpa, però, no ha estat pas vostra si no l'heu trobada abans.

-A vint anys, Fergusson, la tenia a seixanta milions de quilòmetres lluny, jo, aquesta dona...Perquè no se'n havien parlat abans de les dones d'aquest món vostre?

-Per què?

-No ho se...Per tenir-ne ja una idea aproximada quan n'hagués vista una d'aprop, per evitar-les....No, per evitar-les, no. Almenys aquesta que jo he trobat...aquesta meva. Allà dalt, a Mars, els hi podia fer el sord a les dones. Era molt més feliç fullejant un llibre, escoltant una conferència, resolent un problema de geometria de l'espai. Ah, però les d'aquí, aquesta meva...No hi ha llibre, ja ho veig, ni conferència, ni problema que se li pugui posar al costat. Jo la cosa que no em se acabar de vegades, quan tinc una mica de temps per pensar en coses que no sigui ella, és perquè la ciutat en pes no viu pendent, com jo, de mirar-la i de poguer-la tenir una mica aprop cada dia.

-I per què no us l'emporteu a Mars, amb nosaltres?

-A Mars? Si per les d'allà s'han fet coses grosses, què no es faria si jo els hi portés una dona com Elena?. Amb tot, bé em cal trobar una solució... I la solució per tot, la única, per mi, la que em priva de pensar-ne cap més, és reveure-la com més aviat millor...

Un poderós ronc d'Eric Vilamarí trencà el diàleg. El Capità, amb la gorra endarrere, dormia amb un somriure als llavis. Els dos

amics se'l miraren.

-Vegeu -digué Fergusson-, ell és feliç.

-Qui sap amb què la trobe la felicitat, ell.

-Ara us diré què pensa.

I Fergusson es tombà damunt el Capità.

-Segur que és feliç. Té el pensament ple de cordes i veles i vents i horitzons que mai s'acaben...Navega amb un veler immens i té centenars de mariners que es mouen a les seves ordres. I un temporal. Un temporal de debó per ^{batre-li} ~~batre-li~~ i vèncer-lo. Hi ha, a la mar, onades com muntanyes. Cada cop de mar se li emporta molta mariners. Ara ha quedat tot sol amb la barca i una única vela...Oh, un interessant somni, no us sembla?...Han sortit, rient damunt les onades, un estol de nereides...El criden pel seu nom i Enric Vilamarí els hi diu que té molta feina...Es rieun dels salts que fa el vaixell i dels treballs que passa el marí. A cada moment surten més niufes de la mar...Ara deurà passar quelcom...S'acosta un vol de dofins arrossegant una gran curculla amb el propi Neptú a dins, amb el trident a la mà i la barba molla d'espuma. "Xo", diu als cetacis. I la mervel·losa aparició s'ha aturat al costat la nau d'Enric Vilamarí;"Ep" li diu; "Es pot pujar?". "Vos mateix" -li respon Vilamarí- "Jo no puc deixar el timó". I Neptú s'enfila a la barca. "Us felicito- li diu- ja no sabia què més fer-lis fer a les onades. Us n'havau sortit"... I senyalant la mar esvalotada amb el trident "A fer bondat"- diu. I

la mar es tornà com una bassa d'oli. "Ja feia temps que no pujava dalt d'un vaixell" li diu assaïent-se al seu costat. Les sirenes canten "La cançó del Capità Valent". La nau navega empesa per un aïret que la fa lliscar sumu i silenciosament damunt la mar asserenada. "Porteu tabac?"-demana l'organitzador oficial de tempestes i temporals. I fumen tranquil·lament una pipa asseguts costat per costat damunt dos rulls de corda. Neptú li diu que li plau, de tant en tant, sentir cridar els marins i que per això fa ballar les onades. Devegades, diu, en fa una mica massa i la seva afecció a fer col·lecció de vaixells, que té guardats al bell mig de la mar, li fa fer més d'un disbarat i té por que un dia els homes s'enfadin de debó, i ja no organitza aquells temporals d'abans de la guerra que els homes en parlaven anys. Ara diu que cada dia fan vaixells més grans i els més moguts temporals ben poca cosa són pels moderns transatlàntics... "Es veu que estan ressentits de mi i es volen riure de les meves tempestes. I que n'estan de ressentits de mi, us ho puc jurar, perquè un dia jo van enganxar-me quatre dels meus delfins. Si. Una vegada. I si no vaig lleuger m'enxarxa a mi i tot. Llavors vaig ésser jo qui em vaig enutjar i aquella mateixa nit les vaques perderen mitja ramada". Enric Vilamarí, calla i fuma. Escolta i prou. Neptú, però, aquell dia té la bona i no acaba les ganxes de xerrar. "I què, que fem per la terra? Fa temps que no m'entero de res. T'acostes en terra per saber quèicom i els pescadors sempre es

queixen...Mai agafen prou peix. Com si hi tingués alguna obligació, el peix, a deixar-se agafar...Hem seguit alguns vegades més d'un vaixell per veure si ens enteràvem de com va el món i només hem sentit música. Mira, que estic desitjant ja adquirir un aparell de ràdio perquè hom no pot ésser pertot a la vegada...No en porteu pas, vos? Us el canviaré per unes quantes d'aquestes noies que canten. Son molt bones xicotes i us faran passar estones ben agradables...Noi, ens fem vells. Abans, seguíem els vaixells com res. Ara, d'una anysa a n'aquesta part, entre que ells fan més nous i jo menys, tinc de suar de bo de bo per quedar una mica bé...." El Capità segueix callant i fumant i Neptú fa totes les bases."Vaig fer sortir les noies una nit de temporal, ara farà dos anys, vora un vaixell ple d'americans i en lloc d'espantar-se els hi van dir si es volien contractar per una revista i que, de passada, m'ho diguéssin a mi i tot. Què et sembla? Jo no se els homes què s'han pensat, la veritat. Es pensen que perquè han inventat el pulmó d'acer i les màquines de cosir que ja toquen la lluna amb les dents. A veure, que en surti un capaç d'organitzar un temporal, per petit que sigui, a la mar! Doncs una mica més de respecte, home...Les vols conèixer, les noies? Son molt simpàtiques...Eh, vosaltres!...les més mudades, pujen!" Ara pujen d'aunt la nau, quatre senyores de la mar, meitat senyora, meitat lloberro. "Mireu: aquí un meu amic, un dels bons que només és feliç quan no veu terra i enmig d'un temporal per gros que sigui...". Les quatre nereides, rosses i bellíssimes a tot ésser-ho,

es planten d'un bot airós dalt del vaixell. Dues s'asseuen a la falda del Capità, una li volta el coll amb els braços per l'espatlla i la darrera li recalca el cap huait als genolls redenant la cua...I ben aviat se li posen la gorra, li fumen amb la seva pipa, li airen el rellotge, li descorden una sabata i acaben cantant-li una cançó de la mar que en saben un niu. "Què" -li diu Neptú picant-li l'ullet. "Que et pensaves que badava, jo?". Enric Vilamarí no hi veu de content amb la deferència que ha tingut amb ell tot el senyor de la mar. "I sí, home, no tot han d'ésser temporals en aquest món... Au, noies, aneu, que voleu parlar formal". Elles se'n van rient i saltant tirabuixonant per mig les onades que les volten d'escuma de la més blanca. "Són bufones, no? Uí, si no fossin elles. Els dies que m'aixeco malament no es passejaria ni un vaixell per l'aigua. Però en saben de convèncer-me. Comencen a demanar i a suplicar, em desenganxen delfins del carro, ploren, tot ho fan fins que torno a tenir la mar plana...Se'la estimen, elles, els mariners. Tots els téⁿ ben guardats quan moren a la mar, entre corals i pedres fines. Ah, si els hi toquésin els seus mariners! Aquí on les veus cantant i jugant i saltant i rient, es tornen veritables feres sense aturador...Mira: tindrem mal temps enlaire" I Neptú mira cel amunt. "Lle-vants" diu mirant-se Enric Vilamarí. Aquest va a parlar després de molta estona d'estar com encantat sentint l'amor de la mar i veient els jocs de les seves noies magnífiques. Es mira la mar, la vela,

i diu: "Garbí". Neptú torna a mirar enlaire. "No, no, llevants". "Garbí" repeteix el Capità. "Llevants" diu, ja una mica picat Neptú. "Garbí" fa Vilamarí donant un gran cop de peu a terra. "Això no ho ha estat mai de garbí" brueja Neptú clavant un gran cop de trident al fustaa. "Això, allò que no ha estat mai és llevant!" diu Vilamarí cridant tant com l'altre... Les noies de Neptú, espantades, paren de cantar i es diuen coses de baix en baix mirant els dos ciutadans de la barca. "Això són llevants i si dius el contrari aquest temporal que has passat serà mel al costat del que passaràs ara" fa Neptú ja fins a dalt de tot. "Ni tu, ni el temporal més fort que puguis fer em faran afluixar. Això és garbí, garbí i garbí. I a dalt del meu vaixell mano jo, saps?" respon Vilamarí alçant-se i encarant-se amb Posseidó que també s'ha alçat amb el trident enlaire. "Maleit grunet. Ara veuràs què cosa és saltar. Ep/-crida als delfins-. I apunta l'aigua amb el trident i la mar comença a moure's barrocera-ment i onades com mai havia vist Vilamarí s'acosten en direcció a la nau. "Llevantssss" exclama Neptú encamallant-se a la barana a punt de deixar la nau. "Garbíííí" -diu Enric- i el temporal serà tu qui el passaràs, llobregant". I abans que la resposta surti de la boca del senyor de les onades, Enric Vilamarí, com un veritable capità de fragata fora de to, llença la pipa furiosament, espanta la divinitat per la barba, li arrabassa el trident de les mans i amb una gran esapente el fa rodolar per coberta... Les noies de Neptú fugen

xisciat esperitades...Enric Vilamarí lliga rapidament al déu aquàtic a la roda del timó i li diu arran d'orella abans de deixar la nau: "Gerbí" i salta, trident en mà, dalt la conxa tirada per vuit ardits delfins...Enric Vilamarí s'allunya rapidament mar enllà... El vaixell salta en esbarroccament en totes direccions... "Gerbí" exclama fent botzina amb les mans dret damunt la conxa el Capità. "Llevants" sent que diu cada vegada de més lluny el senyor de la mar... Ara Enric Vilamarí té la falda plena de noies de Neptú que li canten totes les cançons de la mar i li expliquen tots els viatges que havien fet amb aquella famosa conxa amb el seu antic senyor...

Grara Dorrei es mirava Fergusson embadalit.

-Meravellós -exclama- meravellós, aquest poder vostre... Per què no l'empreu amb mi per...

-Grara. Jo hauré sortit d'"ellà" i podeu pensar-ne el què vulgueu de mi i potser us quedareu curt, però abans de fer res d'això amb vos i... amb ella, tornaria content a presidir... Mireu, Enric Vilamarí es desperta... Què, Capità, com ha anat la batalla amb Neptú?

-Ah, però és de debó que m'hi he barallat? Jo... però si ho he somniet! -digué el Capità veient que Grara i Fergusson se'l miraven somrient...

Estones més tard es tornen a fer projectes. Diverses preguntes fetes a Grara resten uns segons sense resposta. Ella reunida es fan càrrec de per quines mars navega el pensament del seu amic i repeteixen les preguntes. Fou Robinson qui proposà el viatge a Europa.

-Doncs ara que ja ho tenim tot entès, jo us proposo un viatge a Europa. Ens podem trobar tots a X.

-Però...?

-No ens perdonarien mai deixar aquest món sense fer una visita a la vella Europa. Durant segles ha estat el rovell de l'ou del nostre planeta. Si alguna cosa ens n'heia d'emportar a Mars per quedar una mica bé, és a Europa que la trobarem...i jo tindria una gran alegría que vos, Grara, hi vinguéssiu acompanyat....

-Voleu dir que voldrà?

-Tot ho voldrà Grara. Quan una senyora, sense trobar-se a faltar cap moneder ni cap collaret de perles us planta un "lladre" en plena cara dessota un fansel, no tingueu por.

-Però és que jo vull dir-li qui sóc'

-Si el "lladre" era honrat teniu, per endavant, la partida guanyada. I pena és i gran que no tinguem encara Pomeranz aquí que us diria i bé, com van aquestes coses. Podem sortir dintre uns dies...

-Després passat surt un vaixell -diu Vilamarí.

-Però, amb dos dies voleu dir que....Si amb quatre no he passat de dir-li més enllà de mitja dotzena de mots seguits...

-Ara hi ha un "lladre" pel mig, amic...

I es veu que quan hi ha un "lladre" pel mig és decisiu, perquè...

-Casar-te?

-Sí, papà.

-Veiaa, veiaa, potser no ho he entès bé. Qui és que es vol casar?

-Jo.

-Així ja ho havíem entès bé. És clar, et vols casar. És una de les coses que bé s'ha de fer un dia o altre. Hi ha molta gent que es casa i tu no has pas d'ésser diferent dels altres...I, amb qui et vols casar, qui és, com es diu, d'on és...

-Es enginyer, té 36 anys i es diu Grara Dorrei.

-A veure, Elena...això darrer, el nom...

-Grara Dorrei.

-Ja és el que jo havia entès. El nom del marit no és pas precisament el tot en els matrimonis...I...què fa aquest flamant pretendent teu? Exerceix la carrera, porta algun negoci...

-Ara està preparant un viatge, un gran viatge...

-Molt bé. I quan pensu casar-vos?

-Demà.

-Carai.

-O demà passat.

-Ja es va allargant...si ho he entès bé. Però, veïna, Elena, seu...
Torneu a començar. Tu ets vols casar amb un home que es diu Grata
Dorrei, que és enginyer, que prepara un gran viatge i us voleu ca-
sar demà o demà passat.

-Sí, papà.

-Bé. Es sembla, però, Elena, abans d'envestir, que necessitem sa-
ber quelcom més d'ell. De on és?

Cap resposta.

-Sí, de on és?

-...De Maré...

-De maré?

-Sí.

-De mars, què?

-De Mars.

-Bé, de mars, de mars...però cap on cau això? Per què bé cal,
si és possible, parlar-ne amb la família d'aquestes coses. / Deu sa-
ber, encara que no t'ho hagin dit mai, que els matrimonis, a casa
nostra s'han fet gairebé tots amb moltes reünions prèvies dels qua-
tre pares interessats...I, molts, han donat bons resultats. / I és
que filla meua, el matrimoni no és pas -encara que per casar-se ge-
neralment se n'estreni algun- estrenar un vestit o comprar una par-

tida de cafè...

-Papà, tu em pots dir que no ho vols, ja ho se, però jo es penso que es casaré igual o es penso que el seguiré sense casar-me...

-Així, Elena, filla, no calia dir-me'n ras d'aquest projecte.

-Es que l'estimo, papà. Es que és diferent dels altres...és que mira d'una manera, és que...

-D'acord, Elena, però parles-ne. Ja ho se que si vols t'hi casaràs i que si vols el seguiràs sense casar-t'hi. No ho dubto pas. De tant en tant ens surt un Rozzo més valent que els altres. I t'ha tocat a tu fer quedar bé, en aquest punt i a la teva manera, a la família....El teu besavi es va posar al cap de fer diners i va reunir la primera fortuna de Ríó...i el teu avi es va posar al cap de gastar-ne i se'n va sortir gairebé tan bé com el teu besavi de fer-ne. Es clar, de tant en tant hi ha d'haver algú que s'aparti de les coses de cada dia...Però, amb tot, trobo que no és pas demanar-te massa aclarir...-ja ho se, t'hi casaràs igual, Elena- de on és i qui és, millor, aquests home extraordinari, que, en quatre dies, res, en una misèria de dies, ha fet rodar el cap a la millor flor de...

-Papà'

-Està bé, no segueixo...però il·lustra'm una mica més Elena. De on has dit que ers? Al cap i a la fi no és pas cap vergonya per ningú, ni, gairebé mai en té la culpa ningú, d'haver nascut en un lloc o altre. Mira, la teva tia és filla d'Hamburg i bé que ens

I'estimesa tots...

-De Mars, papà, ja t'ho he dit.

-Filla meva, jo amb caffè hi entenc tant com el que pugui entendre més...i com que tot m'ho vaig jugar per entendre amb caffè no he tingut gaire temps d'entendre amb geografia...perxò he volgut que tu estudiéssis per mestressa, per saber-ne força...Cap on és això de Mars?

-Mira'l -diu Elena obrint una finestra. I es queda mirant a terra-.

Ignasi Rozzo es mira la seva filla una mica desorientat. Amb tot, s'acosta a la finestra per si pot aclarir quelcom. Mira en totes direccions, es torna a mirar Elena una mica desencantat i mira, de nou, la nit per la finestra.

-Ea penso que ja ho he entès bé...que ho tinc de trobar mirant per la finestra, no?

S'hi acosta més i veu, ara, les grans clarors de les llums del port reflexades a l'aigua. I amb rostre somrient, diu a la seva filla:

-No se m'havia acudit abans, Elena. És el nom d'un vapor!
La cara de la noia li diu que no ho ha pas encertat.

-Doncs filla -fa Ignasi Rozzo arronçant les espatlles- no el veig.

-Allà, papà, al damunt del Turó.

-Però què hi ha allà, Elena?

-Mars...

-A on?

-Aquell més vermell... just damunt la llum de l'observatori...

-Elena. Però si no hi veig més que estels on dius tu.

-Ell és d'allà...

-Veïa, veïa, torna una mica endarrera. Tu has obert la finestra i m'has dit "mira". M'enrecordo bé. Jo no he vist res, de moment; després he tornat a mirar i si veure les llums del port t'he preguntat si ell era d'un dels vapors ancorats, i tu m'has dit que no. Finalment m'has dit que mirés just damunt l'observatori. I jo t'he dit que no hi veia més que estels i tu, m'has dit, a n'aquest comentari, que ell era d'allà, no?

-Sí, papà.

-Així ja ho he entès bé. De on vols dir d'allà?

-De Mars, papà, de l'estel, del planeta Mars que ara es troba a seixanta milions de quilòmetres de nosaltres.

-A poc a poc, a poc a poc... Qui és que t'ho ha dit tot això? Ell, és clar. Però que es pensa... que et penses tu, que jo, que venim de l'hort aquí?

-Et semblarà tan estrany que vulguis, papà, però és així. Va estar tot un dia contant-me'n coses de Mars. Del viatge que feu, tres anys endarrera, per venir a la Terra... Encara algunes coses no les sap dir amb l'únic idioma que parla una mica: l'anglès. Fins va parlar-me una estona amb la seva llengua nadius...

-Elena...

-No hi ha res a fer, papà.

-Estic d'acord en que no hi hagi res a fer en què et casis deamb, a deamb passat i amb qui et passis pel cap. Però, però amb què ell sigui...sigui d'allà...era en el temps que la teva mare festejava que les enredàvem així.

-Però si és veritat, papà.

-Mira, Elena, no...Però que et penses que...No en volia saber d'altra. Trobes un home que, que jo sapiga, és el primer que t'ha fet rodar el cap, ^{tu} ~~tu~~ vas quatre dies i ell, al demanar-li d'on era, et diu...res, que ha vingut d'un altre món. Com si això fos dir que ve del Parc Central. I això no, Elena, això no. Això es diu a les criatures, com se lis diu que quan ens porten al món venia de París.

-Es que tu encara no m'ho has dit mai, papà, que no venim de París.

-Bé, si... hi venim i no hi venim de París. Ara es tracta, em penso, de venir de més lluny que de París. Jo puc passar que et casis deamb, deamb passat, aquesta nit o d'aquí a mitja hora, però que t'enredin, no.

-I si fos veritat.

-Es que no ho és.

-Però suposem que en fos.

-Però és que tu creus que allà...que a Maza hi han homes?

-Qui ha provat mai que no n'hi haguéssin?

-I qui ha provat que n'hi haguéssin?

-Ell.

-Mira, Elena, jo... és veritat que amb aquestes coses no hi sóc massa fort, que diguéssim, però tu creus que si fos d'allà seria un home com nosaltres? No ho veus, dona, que almenys tindria una cama més, o tres, o ales o què se jo... Però si tu, és clar que ja m'has dit que era diferent dels altres, no em dius que tingui res de tot això, com vols que... Que no, Elena, que no. Que tu et creguis que ell sigui d'allà només perquè ell t'ho ha dit...

-Papà, jo et juro que t'he dit tota la veritat. I que m'hi caso...

-No, si això ja ho se... Mira, ara arriba la teva mare.

-Bona nit. Què hi ha? Què teniu amb aquest posat?

-No, res... Que Elena és casa de... o demà passat. Què et sembla?

-Veuràs, bé s'ha de casar un dia o altre. És clar que sembla una mica aviat, però...

-No, si amb això, jo no hi tinc gaires coses a dir. Però espera't. Jo ja se que mai m'has donat la raó a mi, però aquesta vegada... És casa amb un home d'un altre món.

-Ai, mira, Ignasi, jo de vegades sóc més de l'altre món que d'aquest.

-D'acord. Això ja fa temps que ho se... però és que ell, el teu futur gendre, no és que en sigui unes vegades sí i les altres no d'un altre món, Ell n'és sempre. A veure, on et sembla que ha nascut? Ja pots apretar.

-Ai, no ho se... potser de la lluna. Què vols que endevini jo.

-Doncs t'hi has afinat. Feia temps que no te'n havia sentit en-

certa cap. Ara, que t'hi has afinat i prou. T'has quedat a mig ca-
afí. És de més lluny.

-...

-Sí, de més lluny. De Mars, del planeta.

-No!

-Tal com ho sents. Dignes-ho a n'ella.

-Elena...

-Sí, mami.

-I us caseu demà passat?

-Sí, mami.

-Què et sembla?

-Sí...

-Sí? Però si li ha dit ell, que era de Mars!

-Bé, potser no és de tan lluny...

-Ah, però, així, tu també...Tu també el creus?

-I tu trobes estrany que ella el cregui? Que ja no et recordes que
jo et vaig creure de tot a tu? I si no em vas dir que eres de Mars
ben poc se'n va faltar. A més, t'he sentit a dir mil vegades que tu
volies, exigies, per la teva filla, un marit especial...que volies
un gendre extraordinari. Si aquest no li trobes, ni mai.

-Es clar que ~~es~~ casaren. Feren el viatge de noces a Europa. El següent no podia ésser més brillant. Junt amb la parella, pujaren al vaixell uns quanta fugitius de la Gran Penitenciaría que escoltaren per primera vegada la història de Grara Dorrei. Entre serpentinaes, mocadors i gent que plora, el vaixell té pressa per deixar la tranquil·litat de les aigües del moll, l'encarçament de passar dies i dies lligat de tota costats a les amarres d'en terra. Ah, si no fos per aquelles cordasses que el retenen i el deixen sortir a poc a poc, ell, el vaixell, enquins quatre salts més decidits es plantaria a la mar lliure per navegar a cor què vols, amb comoditat, sense coll ni corbata, en obs de anègues i amb les anègues arremangades que és com es navega i es treballa més bé.

Hi han uns policíes arran del moll. Seriosos, alts, ben plantats. Un home s'obra pas per mig la gentada, corrents, en direcció al vaixell que ja és uns quants metres moll endins.

-Ja no hi sou a temps! -li crida algú tement un desastre.

-Què sabeu vos! -diu sense parlar de córrer l'al·ludit.

Els policíes estan d'esquena a l'escena anterior. L'home que ve corrents n'és només a quatre passes.

-Ganya! -exclama Fergusson de dalt la barana del vaixell, reconeguent al seu antic company de presidi.

I vingué el desastre, més no el que es pensava el ciutadà que

havia originat el "què sabeu, vos'" de Ganys.

-Si ara no m'agafen, ni mai! -digué l'antic 367 llenguant-se aparatosament damunt el petit cordó de policíes, amb els braços estesos per fer caure més a la vegada a l'aigua...

Ara ve tot allò de la torre Eiffel -l'amor, el principi s'enfila qui sap a on-; la Gran Opéra -lloc adequat per lluir-hi vestits de preu, dir-s'hi coses a l'orella, dormir-hi i dir que és meravellós un espectacle que per un 39 % no s'acaba mai més, però a on, en honor a la veritat, Grara hi passà tres hores sense respirar, escoltant-; l'Hotel dels Invàlids -fa una sensació especial visitar la tomba de Napoleó amb una senyora al costat-; el Museu del Louvre -és bo, els primers dies que no protesten, portar-les a llocs on s'hi aburreixen...~~no demostra les vegades que diuen que no~~-; Nostra Senyora de París -no tot s'acaba al Moulin Rouge a París, senyora. Qui hi vol anar a missa hi pot anar tan sovint com a molts altres llocs que no ténen Moulin Rouge ni Nostra Senyora de París-; la Plaça de la Concordia -bé cal anar a tocar l'obélisc de Luxor i dir, aquí, a un marit d'un altre món, les coses que feien a Tebes segles enllà; als Magatzems La Primavera -les senyores, per no donar per perduts del tot els viatges de noces sempre es compren alguna peça de roba-; els Camps i el Bosc -l'aire lliure no és pas massa nociu, ni allò

que n'és més pels nou-casats...I, finalment, és clar, el París de nit, que ha donat tanta anomenada a la gran capital francesa com, pel cap baix, les publicacions de Voltaire, el Cardenal Richelieu, el degollament de Lluís XVI i els braços del General De Gaulle. I fou aquest París nocturn, que a tanta gent d'aquest món encantat i perdé -o guanyà, (que de tot s'hi ha fet a París-, sense tenir en compte la seva edat, estat civil, ni posició social) que cridà, fou escoltat i li mostrà les seves gràcies, a un home que perquè alib s'esdevingués, s'havia convertit en el visitant que de més lluny havia arribat a la famosa Ciutat-Llum d'ençà que, una mica lluny encara de la nit de Sant Bartomeu, la Convenció i Josephine Baker, es donava a conèixer sota el nom de Lutetia.

Ja feia estona que Grara Dorrei mirava obsessionat al mateix lloc.

-Encara no l'has vista prou bé? -li diu Elena, nerviosa.

Cap contesta.

Una pausa.

-Ara pla -exclamà la noia a plena veu, al veure que l'obsessió de Grara sortia amb quatre pams menys de roba dels cinc que portava anteriorment.

Exactament passà això:

Elena insistí una pila de vegades. Prometé que si la seguí

baliaria igual que aquella senyora les vegades que volgués. Ell romaníà estàtic, com de pedra, només mirant i amb una llum especial als ulls. Finalment ella llençà l'últim actua d'amar-se'n. Cap efecte. Acabà somicant i dient que tots eren iguals, els d'aquest món i els de l'altre...

-Xist! -feu Grara Dorrei posant-se un dit al davant del nas en senyal de silenci. Elena donà un cop de peu a terra i fugí corrents. Ell seguia mirant, mirant tant com podia. Es recordà que algú li havia parlat de la segona... I es jurà repetidament que aquella dona que cantava i dançava amb tants secrets a la vista del públic era la que ell esperava trobar a la Terra. Si ell no s'havia vista mai cap de tan descoberta! Ah, tenir una dona amb tan poca roba tot el dia per un. Aquest darrer pensament li fou fatal. Tot allò que li encomanà la primera que coneagué, aquell no gosar dir res i mirar-la i prou, era qui sap a on, i davant Jeannine -al defora hi havia el seu nom amb lletres lluminoses-, experimentà unes ganes irrefrenables de fer quelcom gros i fou París, l'esperit de París, qui li originà aquells pensaments primer i qui el portà de la mà més tard. I París és París, senyors. I si hi ha gent que han rebut després d'haver voltat mig món i semblar que eren a prova de tot, què havia de fer aquell home que la segona que veia era Jeannine i la veia, pobret, llevat d'unes sabates de brillants que ben poca gent es mirava, gairebé sense gens de salta...

Seguiren unes combinacions de llum i de fosca. Llevat del cap - dos ulls com fanals d'haiga amb una cara bruna, unes dents com per proclamar les excel·lències del millor dentífric del món, i uns cabells rojos, brillantíssims- tot el demés de l'obsessió i la sala era negra com la nit. Grara no pogué esperar que els llums tornessin a dir la veritat. Deixà el seu seient, travessà, amparat per la fosca i guiat per París sino que aquest no es veia, la petita pista de cristall i abans que ell mateix es dongués compte de com ho havia fet, es trobà l'obsessió als braços...No pesava gens. Ella xiscà just quan la llum tornava, i la gent scullí l'inesperada escena amb un ruixat d'aplaudiments. Grara trobà d'allò més natural que la gent s'ho agafés d'aquella manera i abans que ningú es dongués compte de que la cosa anava de debó, sortí amb Jeannine a coll que xiscava desesperadament, en mig dels aplaudiments de la gent i les mitges rialles de la noctàmbula concurrència.

-Quants?

-No ho se...molts.

A Tomàs Yllanoga, en plena producció, no se li feia altra cosa que un gran favor demanar-li quants més bitllets millor.

-I on la teniu, ara? -demanà amb una àh a la barba Fergusson.

-A l'"Après midi".

-Però...què li dieu?

-Res.

-Res?

-Tampoc m'entendria.

-Si, és clar, però...

-Al principi es veu que li feia por. I jo li demanava rient que cantés i que dancés. Va dir unes paraules que no vaig entendre i començà a ballar i a cantar hores i hores...Després...després ballàrea tots...Va mirar-se la poca roba que portava i va dir-me, segurament, que d'aquella manera era una mica difícil anar pel carrer. Jo li vaig oferir la meua, de roba, i s'ho agafà rient. Va fer un gest que l'he vist ja moltes vegades entre vosaltres: fregar-se repetidament el polzer amb l'index de la mà dreta...Diners?-veig dir-li-. I n'hi vaig donar molts. A cada bitllet gros m'esperrucava i es cantava una cançó nova. Va telefonar no se què. Mitja hora més tard li portaven una gran col·lecció de vestits. M'agafà del braç i sortírem, i hem fet un viatge triomfal que ha durat tres dies. Fins que vaig acabar els diners i ella es va posar a plorar. Li vaig dir que s'esperés que en tenia molts...Se, amics, com eixuger les llàgrimes de les vostres meravelloses dones...N'hi haurà prou, Tomàs? Ah, per què no me'n havieu parlat mai d'aquestes coses...

-Quan marxas, doctor? -preguntà Tomàs Yllanoga.

-Ella també vindrà -intervingué joiosament Grans Dorrei-. De tot

diu que sí... A reveure!

I sortí rapidament. Encara no havia tancat la porta que el Doctor Fergusson feia aquest comentari:

-Ara és segur que anirem a Mars.

-La senyora Michelet... el seu marit, Grara Dorrei, del planeta Mars.

-Eh?

-El mateix, senyora.

-Ja el téns aquí -digué baix, baixet, el senyor Michelet a cau d'orella de la senyora Michelet-, només te n'hi mancava un així a la col·lecció...

-Del planeta Mars? Oh... i la senyora Michelet posà la seva mà magnífica i plena de joies a dos dits de la boca de Grara Dorrei que en besà els cinc dits sorollosament.

-Oh... -suspirà ella.

-Sabeu el francès, senyor? -intervingué el senyor Michelet.

-No... no encara.

-Es igual. (Era per dir-vos que no tindrieu massa feins, sabeu? Oimés vinguent de tant lluny. La seva senyora quan té gent extraordinària aprop no sap com fer-ho per complaentar-la. Sempre

*Très, très, très de
don Henry*

310

té per de pecar per poc...Bona nit.

-Oh, el senyor Michelet. L'exclamà Jeannine que era qui havia fet les presentacions-, però ara es meu, oi videta? -afegí més per la senyora Michelet que per Grara. No hi havien pas masses dones que poguéssin presumir pel tot-Paris amb un home d'un altre món al costat...I Jeannine es repenjà al braç de la seva parella. Grara, seriósissim, es tregué la cartera i obsequià Jeannine amb un magnífic bitllet del Banc de França, ple de coloraines. La noia envermellí poderosament, però es guardà l'obsequi. Hi hagué un petit duel mut entre les dues senyores. Es repassaren autuament per veure què podia oferir l'una que l'altra no tingués.

-Bella?-digué rapidament la senyora Michelet oferint el braç a Grara Dorrei tan bon punt l'orquestra roapà a tocar. Jeannine sentí que perdia dos punts i es mossegà els llavis.

-Si no en sap! -intevingué volguent aturar l'entrada en acció de la senyora Michelet.

-I de què servirien en aquests cassos les bones amistats de París, si no fos per ensenyar els encants de la dansa als que no els coneixen? -contestà la senyora Michelet, que d'aquestes coses en sap *que se sap molt*. *però se sap molt* -servia bé una dona amb tanta experiència. Era una cara nova que portava el braç i sabia que centenars d'ulls se la mirarien, i com se la mirarien, quan s'hauria conegut la procedència de la seva parella que el seu marit cuidaria segurament de fer-ne coneixadora a la concurrència...

I era veritat allò que del seu marit pensava la senyora Michelet. El senyor Michelet, feia, com gairebé cada nit, amb una copa a la mà, el seu habitual comentari dedicat als cambrers del bar i a la clientela nocturna que anava a ~~entretener-se~~ ^{entretenir-se}, quan el veien amb el xal desfet i un grapat de cabells al front, de les notes de societat més importants de la capital.

-Aquest d'ara és d'allò on fan senyals. Si. Del planeta Mars. Perquè us donguen compte que fer els ulls grossos no està pas a l'abast de tothom. I és que jo fent els ulls grossos no faig altra cosa que demostrar que tinc una senyora maca i, per maca, cobejada. Més que un enemic, els adoradors de la meua senyora han trobat en mi un protector. Ho he protegit tot, jo. Vaig començar protegint l'automobilisme -xòfers-; l'aviació -pilots-; l'art -violinistes, pintors i escultors-; la indústria -fabricants de paper, d'abric de pellis-; el comerç -banquers-; la guerra -generals-; l'Estat -ministres... Si a París no ens les agaféssim així, aquestes coses, diguint-me, senyors, qui se les hi agafaria... Vol fer el favor de tornar-me a omplir la copa? Gràcies... I ara, ara estic protegint l'astronomia. Si, senyors, l'astronomia... Per si algú no la coneix, la meua senyora és aquella del vestit blanc... la més ben posada del ball... Volen beure, senyors?

-A poc a poc -digué Grara Dorrei posant-se a dançar.

I es mirava la senyora Michelet amb aquells seus ulls tan oberts que hi havia una llum especial. I tot mirant-la es deia que aquella, en lloc d'ésser la tercera, era la primera. Tant tanta feina a tenir el pensament ple de senyora Michelet que no tenia temps de pensar amb Elena Rozzo ni amb Jeannine. S'havia equivocat dues vegades. Era aquella que ara tenia als braços la dona que reunia totes les condicions que ell creia que havia de reunir una senyora per fer la vida semblar als homes...I ella, es digué que mai havia trobat, en veritat, cap parell d'ulls com els que tenia al seu davant tan aprop. I feu tots els possibles per acostar una mica més la distància de la Terra a Mars que ja no era, llavors, ni de bon tros, de 60 milions de quilòmetres.

Tot voltava a l'entorn dels dos planetes. I ells també, formant, silenciosos, per estrany que semblí als astrònoms que ens llegeixin, un magnífic planeta doble...

-Ja han acabat.

-Es igual...

-Oh...-feu ella. I, sentint-ho infinitament, apartà la distància dels dos móns. Però deixà gairebé tot un continent tocant l'estre foraster i sense apartar-ne el ulls per veure el seu poder fins on arribava.

Un eclipse, senyors. La senyora ^{veia}ombava de donar hora, discretament, quan vegé que la mirada de la seva parella li fugia dels seus ulls i que la distància de Mars a la Terra augmentava considerablement.

Heus-aquí unes quantes coses que pensà rapidament la senyora Michelet quan vegé que Mars era qui sap a on:

"Jeannine, no ho és...fa estona que ens segueix ballant amb aquell vell-verd de Monsieur Lapin, i ara es troben en direcció contrària a la que mira ell...La filla de l'ambaixador portuguès va molt muda-da, si, però no m'arriba aquí...No crec que el càrrec del pare influeixi en les cames de la noia...Aquella que balla amb aquell anglès que ho compra tot, tampoc; no hi mira cap allà...aquella tampoc, és la noia de les flors i el tabac i va molt tapada...La japonesa? què sap ell, d'aquestes coses? Però, sí, si mira a la seva llotgeta! Però si a n'aquesta japonesa no se l'ha vista mai amb ningú...I què li heurà vist? Si no són pas els ulls únicament que tinc més grossos jo que ella...3

I present el braç de Mars, li diu, constant-li d'acceptar una de-rrota, ella que tenia la llista més brillant de París;

que donia un
-Que no m'heu entès quan us he dit ~~des set?~~

que donia un
Cap resposta. La senyora Michelet intenta fer fer un moviment de rotació al planeta que porta abraçat però Mars és tot un senyor pla-neta i resta parat a l'espai....Jeannine es fondeja davant la pa-rella i contempla somrient els esfroços que fa la senyora Michelet

per obtenir una resposta de Mars al dir-li que l'endemà l'espera a les set. La senyora Michelet inicia un desesperat intent d'acostar-se al seu planeta. Es debades. Mars se'n allunya primer i se'n desfà després. La senyora Michelet llença un llastimós:

-Oh!

I Jeannine, deixant la seva parella, que dançava mig adormida i que es refugià als braços pròdigs de la senyora Michelet, es plantà triomfalment davant Grara Dorrei amb els braços oberts. Ell, ràpid, recordant com resolía les coses amb Jeannine li posà a la mà, sense mirar-la, unes quantes obres d'art de Tomàs Yllenoga. Jeannine li diu una cosa en francès, concretament "Mercure". Grara Dorrei s'atura uns segons, cerca la senyora Michelet, i li dóna noves filigranes del genial argentí. Les dues senyores es miren furiosament sense desfer-se de les notes del Banc de França. La poca experiència de Grara Dorrei per les coses de la Terra li diu que potser aquelles senyores s'han enfadat perquè falta algú a cobrar. "Potser falta el senyor" pensa. I fent una petita i ràpida reverència davant aquell vell verd de M'sieu Lepin, que ballava adormit a l'espatlla de la senyora Michelet, fa la seva tercera donació en mètal·lic de la nit. Però mancava la quarta. És el senyor Michelet qui entra en escena ara, ofès fins al cap d'amunt al veure que per primera vegada han fallat els càlculs a la seva maca i cobejadíssima muller i que li han fallat precisament amb qui més prestigi hauria pogut donar als

dos, a n'ell que ja havia donat per entès que estava protegint l'astroneuà, i a n'ella que tan bé havia estat preparant la publicació oral d'una nota de societat infrequent. I, tallant el camí de Grara Dorrei,

-Cochon! -li digué.

Grara Dorrei es desabutxà ràpidament la cartera i amb el gest més asamble que pogué, feu, en aquell precís moment, la quarta bonificació en paper del Banc de França, d'aquella nit. I desaparegué entre l'onada de parelles sense ni tobar el cap una sola vegada.

-Mais...mais...qu'est-ce que c'est? Il est ton honneur qui est en jeu...~~Il est ton livre d'or qui est en jeu...Ou est que tu perds déjà tes jusqu'à ce moment uniques facultés...~~

Les senyores, amb les notes del Banc de França a les mans, s'ho digueren tot, o gairebé tot. Enmig de les notes estridents del jazz se sentiren volar, tan estridents com elles, uns quants mots per dir depressa i fort: "Vipère", "Vieille sarten", "Cocu", etc. La gent s'arremolinà al voltant els quatre personatges i Jeannine començà a recitar una llarga llista senyalant el matrimoni Michelet. Quan, sense alè, arribà al final, el senyor Michelet es limità dir:

-Se n'ha oblidat dotze, senyoreta...

algum

-La senyora acaba de marxar- deia un cambrer a Grara Dorrei.

Elli no contestava. Insistia senyalant les cadires buides de la llot-
geta.

-Es fora, senyor.

No es volia donar, Grara Dorrei. Tenia la japonesa fins a la de-
rretera fibra del seu ésser i ho veia tot groc. I posà en mans del cam-
brer uns papers pintats de Tomàs Yllanoga.

-Espereu-vos, feu-me el favor.

I el cambrer tornà acompanyat d'un senyor vestit de francès mu-
dat, grassó, blanquíssim de cara i amb un gran clavell blanc a la
solapa.

-No, no, ella -protestà Grara Dorrei.

-Un moment, senyor. Jo parlo anglès...

-Teniu...

-Gràcies. La senyora que fa poc heu vist aquí, acaba de sortir.

-Ah...-exclamà llàstimosament Grara.

-...però jo us puc, em penso, ésser-vos d'alguna utilitat. És la
filla del senyor Sim Ah Kaitani, un japonès molt ric que es troba a
París en viatge de plaer. Ella és la senyoreta Yaoko, filla seva.
Son pare vol que França es dongui compte que al Japó no tot s'acaba
amb crisantems i fent-se l'hara-kiri... També, diu el senyor Sim Ah
Kaitani, saben fer coses com la senyoreta Yaoko, filla seva. Demà
a la nit hi ha ball de gala al "Nagoya Club"...puc facilitar-vos, si

voleu, una invitació...

-Teniu...

-Gràcies, però cal anar-hi abillat de japonès. Desah preciàment fa anys que es fundà Hirosaki, prefectura de Kudoji, on nasqué el senyor Sira AM Kaitani, pare de la senyoreta Yaoko...De japonesos se-
ren molt pocs perquè ara a París no n'hi ha masses de japonesos amb
diners, però tots els convidats hi han d'anar vestits...Si us passa
qualcom doneu aquesta tarja al maitre del "Nageys Club" i us ajuda-
rà en tot allò que *calgui*. I, si voleu un escaient vestit de japonès
aquí teniu aquesta altra tarja: Madame *Bentham* ~~Maruoka~~...Per acabar, tant
la senyoreta Yaoko com son pare parlen un anglès sense laboristes.
Bona nit, senyor...disposar, senyor...

-Veu? -deix Yaoko mostrant a Grara Dorrei, que ja només se la mi-
rava a n'ells, un magnífic tapiç representant una formosíssima se-
nyora amb els cabells cascadejant-li cara avall fins a les espat-
lles.-El pintà, ara fa 200 anys Okyo Maruyama, que cobrà gran fa-
ma com un dels primers pintors de l'escola realista de tot el Japó.
Fixi's que en aquest mestriúol estudi de blanc, negre i gris, l'es-
carlata dels llavis és la única nota de color...I fixi's, sobre tot,
en els ulls. El pintor usà el vell truc de fer els ulls de manera
que es miren a un per més que estigui desviat del quadre...recixí

no és veritat? És, la d'aquest tapís, una de les infinites històries que tenia al Japó....Veut La senyora no té peus...És una senyal que no falla: pertany al món sobrenatural... La història diu que el governant Shogun encarregà a Maruyama que li pintés una ànima. Llavors Shogun no era amic dels realistes i al donar aquell encàrrec al pintor pensà tirar-lo per terra, a n'ell i a tota la seva escola. Maruyama es desesperà ja que ell no havia vist mai una ànima i, per tant, com a bon realista, mal podia pintar ço que mai no havia vist. L'esposa de Maruyama s'adonà del desesper del pintor i li pregà de dir-n'hi la causa. Al sentir que Shogun li havia encarregat de pintar el quadre d'una ànima, li assegurà que allà era una cosa en la qual ella podia ajudar-lo fàcilment...Poc temps després Maruyama sentí una fressa curiosa dins l'habitació propera a la que ell estava pensant com ho podria fer per seguir els desitjos de Shogun. Quan entrà per saber la causa d'aquell soroll, trobà la seva esposa al sòl, morta, amb son llarg cabell negre cascadejant-li en desordre per les espatlles i, piruetejant damunt el seu cos, hi havia la seva ànima...Quan Maruyama tingué el quadre pintat, no volgué de cap de les maneres, puix que el pintar-lo li havia costat la vida de la seva muller, que anés a parar a mans de Shogun i l'envià perquè el pengessin a Kudoji, al temple dels seus avantpassats. I la història diu que quan aquest quadre fou portat al temple, posseï el poder miraculós de fer ploure a torrents quan era desembolicat del

seu ric mantell de seda grisa pel sacerdot del temple. En temps de sequia, llargues processons de pelegrins es reunien a Kudoji amb fins purament agrícols i hom diu que mai tornaven a llurs llars desengenyats...A mi, però, m'agrada molt el sol i rarament desembolico l'obra de Maruyama. L'he desembolicat ara en el seu honor...i no ha plogut...Potser els esperits han acabat l'aigua o potser no es donen per entesos perquè hi ha forasters...

La impressió que la humanitat de la petita Yacko estava produint damunt Grara Dorrei, era digna d'ésser pintada per Maruyama. Imparcialment, i prescindint de la manera especial que la veia Grara, Yacko era una filigrana i, vestida de japonesa, dues. Anava plena d'or i pedres precioses, de les orelles a les sabates. Portava una mena de túnica fins arran de genoll, on, sobre un fons de seda escarlata hi havia un gran dragó, recargoladíssim brodat en or. No és pas que el dragó, anatòmicament, fos res de l'altre món, però Yacko era tan senuda que sobrava dragó per una altra. Perquè la cua no sortís del vestit la brodatora havia d'haver fet donar a la cua de l'animal dotzenes de voltes. A més a més de l'or, les pedres, el vestit i el dragó, Yacko tenia coses autènticament seves i magnífiques. Uns cabells negres i brillants, joves, pentinats en forma de corona que feia semblar encara més petita la porcelana de la cara amb el -amb tota seguretat- nas més bonic del món. Una boca roja amb dos llavis mig plens, ben dibuixats, unes orelles una mica grosses per una cara tan

petita i dos ulls ovaladíssims que les parpelles allargassades empetitíen, limitats al Nord per dues celles fines i ben arquejades i al Sud per dues protuberàncies que demostraven que els ulls ^{no eren} pas tan petits com semblaven, completava, il·luminat tot per un somriure autènticament japonès i, com a tal, dolç com un terròset de sucre, la carta de recomanació que la gràcia dels experts orientals que es cuiden d'aquestes coses a l'Imperi que hi aut el sol abans que a molts d'altres, havien donat a la cara de Yoko.

Ella es mirà Grare quan hagué contat la seva història, la història de la meravellosa obra de Maruyama, i es trobà, al esperar que l'home fes algun comentari, amb la mirada incatalogable del seu escoltador. I a n'aquest no se li escapà ni un mot, ni un gest, ni un somriure. Només aquells dos ulls, sense un parpalleig, sense desenfocar la imatge per res. Uns ulls sense color definit, que passaven del verd poma al d'olivera amb la mateixa incomprendible facilitat que variaven del verd de mar al verd del blat verd. Yoko, que havia passat la vida al Japó tan ple de crisantems, de històries complicades i japoneses, i que es trobava a París perquè son pare volia que França li conegués la noia, qui sap que en pensà d'aquell mirar de Grare Dorrei perquè sense deixar aquell somriure de sucre de terròs li digué cergolant el tapiç i mostrant-li un sabre extraordinàriament llarg:

-Miri: el sabre, el mateix sabre, que usà el nostre primer avent-

passat conegut, Shigeyori Okamura quan Tsotsu Ah li robà les primeres mirades de Nio, la seva jove muller...A cada generació, algú o altre dels nostres l'ha de fer servir aquest sabre...El darrer fou el meu avi que feu bocins d'una seva germana a la qual trobà al jardí de la seva casa de Kobe diguent la bona ventura a un convidat...El meu pare encara no l'ha fet servir, i la tradició de la nostra família diu que quan algú deixi de rentar un agravi a cops de sabre, els esperits del més enllà, que al Japó són molt més enllà que els de França, no li franquejaran la porta del paradís... i els japonesos ens agraviem tan avist...!

I se'l tornà a mirar, esperant. Grata no deixà de ^{fer-hi} ~~mirar-la~~. La petita Yaoko li feia una impressió ben diferent de les altres tres. La fragilitat i delicadesa de la japonesa, la meravella de la porcelana viva que tenia a prop, el mantenien com espantat. Tenia por de trencar-la només d'enraonar. La porcelana, al sentir-se tanta estona la mirada d'ell al damunt, envermellí una mica, i el carni delicat de les seves galtes al pintar-se geomètricament al fons blanquíssim de la seva cara, formà dues minúscules i magnífiques banderes japoneses. Amb tot, Yaoko, que tenia a gran honor fer agradable l'estada dels convidats del seu pare a casa seva, seguí mostrant al foraster les coses que Sim Ah havia portat del Japó a París. Li ensenyà les perles més exòtiques que portaven al damunt les més dramàtiques històries; una omassa de dorair d'una emperadriu

amb un gran forat d'arasa blanca al pit; l'arasa més usada per les terribles funcions de l'hara-kiri quan les coses no marxaven prou bé; uns criesantens únics que feia segles que eren plantats i no es morien; un anell de Mah Lio Ti, que recorregué tot el món per aconseguir l'amor de la seva cosina, la bella Ah Jo, que sempre li fugia...

A l'arribar aquí, Grara Dorrei la mirà més intensament que abans. La porcelana se n'adonà i li parlà de l'amor de les dones del Japó que quan estimen, estimen per sempre més fins després que la mort ha destruit la carn...

-Més -digué Grara al veure que la noia feia una pausa en el seu discurs.

-Gràcies a Déu!-exclamà la noia contenta.

-Yaoko, més...

-Tot això ho hem portat al "Nagoya" del nostre hotel. Jo ja li deia a mon pare que anàvem massa carregats quan sortírem de Hiroassaki, però ell em digué que als francesos calia enlluernar-los una mica i fer-lis veure que hi ha quelcom més que la torre Eiffel i Monsieur Citroën...

Una orquestra tocà una compassos de "Madama Butterfly" i a Grara, a qui la música el tenia hipnotitzat, li mancava únicament aquest petit detall. La por de trencar la porcelana que tenia a prop augmentà cosa de no dir. La noia ja no tenia ^{gairebé} més històries del Japó per contar. Es deixà mirar una estona encara, abans de dir:

-Fa calor.

Sense altre resultat que rebre noves mirades, silencioses com totes. Yaoko, com a bona japonesa, era pacient i sabia que la tenacitat es vela moltes vegades premiada si era portada a cap sense defalliments. Portà Grara a un finestral, obrí aquest i, plena d'arrop, digué:

-París.

La tenacitat japonesa obtingué un premi, mínim, però premi tantmateix, amb aquests dos mots:

-París?...Yaoko.

La porcelana s'animà i seguí:

-Al arribar, vinguent d'Anglaterra, un vell m'offerí unes postals de París i em digué que s'hi troba tot allò que s'hi desitja trobar.

Mars no conestà. El Japó, però feu un nou intent. Ella no acabava d'acceptar que el món digués que per cada home hi havien set dones esperant, per quant a molts llocs de la seva pàtria les dones eren minoria i ho demostraven els compliments que els homes els hi feien -en efecte, Yaoko tenia raó ja que a Tokio, la capital del seu país, hi ha ^{havent arribat a uns 10 milions de homes, que se ve-} tres milions sis cents mil homes i tres milions quatre centes ^{mil} mil dones, les coses on siguin-. I encetà nous temes de converses...

-Quanta estels. Qui sap quanta gent se'ls mira en aquesta mateixa hora. Japó m'agrada molt, però qui hi pugués anar-hi allà dalt...

M'agradaria veure el Japó de lluny...

Aquí tingué lloc un gran sospir de Grara Dorrei. Ella ja ho considerà un èxit i provà encara.

-La setmana entrant farà vint anys.

Res.

-Al Japó no la podries tenir una torre com aquesta, amb els terratrèmols que tant sovint hi ténen lloc...

Res.

El Japó provà un petit i pacífic Pearl Harbour. Deixà caure el ventall. Mers seguia callat. Per japonesa que fos, la petita Yaoko deixà de sonriure. Per molt menys que allò, avantpassats seus havien fet servir el sabre que moments abans havia mostrat a Grara Dorrei.

-Demà m'entorno al Japó.

-No, Yaoko... però no deixi de parlar. La música em té meravellat i vostè en porta tanta a cada paraula... Per favor, segueixi...

La noia es tornà de nou, de sucre, collí el ventall fent el sord al sacrilegi que allò hauria representat al Japó i contà, encara que sembli estrany, noves històries de la seva terra plena de flors. De quan els primers dels primers s'hi van establir a Yezo i Sakhalin; de quan hi arribaren els mongols, per Corea, i els malais pel Sud; de quan, en anys que ni els avantpassats de Mao vivien la poderosa cultura de Xina fou destil·lada pels japonesos; de quan aquella raça mestissada del principi es multiplicava fins a l'infinit i procurava

suprimir el major nombre possible de xinesos perquè el món veiés que no eren iguals encara que tots dos tireassin a gròc...contà la història del punyal animat del vell Michio, que veia tot sol; contà com els esperits, que tot ho poden, volien fer de totes les illes un gran jardí i, que per haver-ne arrancat masses flors el primers japonesos, els esperits els van privar a tots de créixer...Ui, si en contà i això que ja s'havia pensat una estona abans que no en ténia més d'històries del Japó per contar...

-Més...-deia a l'acabament de cada història Grara Dorrei.

Es clar, vingué un moment que fou de debó que Yaoko acabà les històries del seu país.

...En fi, ha escoltat una veritable guia del Japó. Ara parli'm del seu de país, que bé tinc dret a escoltar una alca també jo.

-Yaoko, jo soc de Mars, i he fet, per trobar-te a tu-seixanta milions de quilòmetres, i Yaoko...
*que he dit per, però en soc
molt lluny de tu, i de la meua*

I Grara Dorrei posà en joc les dues úniques coses que en qüestió de senyores portava fetes d'ençà que era a la Terra. Volth el Japó abans que aquest tingués temps de dir res, no es recordà que abans havia tingut por que la porcelana es trenqués només de parlar, en besà els seus crissantems, i, cosa incomprensible per la noia, amb la mà lliure provechà una petita pluja de bitllets de mil...

- Aquí ténen, senyors -dels Sim Ah Kaitani a un estol de seguidors- el famós sabre de Shigeyosi Okamura, el sabre que ha treballat més fi del món. El primer d'usar-lo fou, en la nostra família, el propi Shigeyosi per corretgir les mirades de la seva suïlla. Abans de Shigeyosi qui sap ja les coses que s'hi havien fet amb aquest sabre. Té una fulla i un tremp a prova de cops. Els centenars d'honors que ha fet quedar bé! I ja ho veuen, ni una caca!. Jo soc el primer de la nostra branca que encara no l'he fet servir. Al, però, senyors, d'aquell que gosés, entelar, entelar no és l'honor immaculat dels Okamura... Ara, per grossa que fos la cosa que ens fessin a la nostra família, si el sabre entrava en joc, tota taca quedaria neta... I ara, senyors, la terrassa del Nagoya...

Quan s'obrí la porta, Grara Dorrei acabava de deixar damunt la petita Yaoko, a la ^{que} mantenía abraçada, el darrer bitllet de mil que portava.

-Dacho! Totemo nozomi ga nai! -exclamà al veure l'escena Sim Ah Kaitani, exclamació que en japonès vol dir: "Ostra! Això no pot ésser!"

Yaoko deixà anar un "oh" intradueïble endevinant el drama que s'esdevindria. Grara Dorrei quedà mirant-se el que podia haver estat el seu sogre sense acabar d'entendre què passava. Els acompanyants de Sim Ah Kaitani es miraren entre ells silenciosos i impressionats.

per la frase en japonès i el crit de la noia.

-L'honor, senyora-digué Sim Ah Kaitani, el sabre! Ja podré, per fi, portar el meu gra de sorra a una tradició de segles. Ja era hora.

I abans que ningú pogués reclamar calma, Sim Ah, amb una lleugeresa impropia de la seva edat, prengué d'una revolada el gran sabre amb el qual Shigeyosi Okumura començà a rentar les taques de compromís de la família i es llençà al terra amb l'arma enlaire cirdant:

-Tokutakai kiku Nihon (Virtuós crissantem del Japó).

El "Tokutakai kiku Nihon" no l'entengué gaire Grara Dorrei, però de què el cop de sabre anava per ell no en tingué pas cap dubte, i quan Sim Ah, deixant anar, junt amb el cop de sabre un desesperat disbarat en japonès, intentava amb els ulls clucs per pegar més fort, posar el seu gra de sorra a la tradició familiar, demostrà amb una perfectíssima finta, com se les agafa la gent de Mars les coses havent-hi sabres pel mig...

No se sap ^{quida era} la tragèdia que pensaren s'anava a iniciar els convidats del japonès quina-era, però la que passà fou aquesta:

El peu dret de Sim Ah Kaitani rebé el formidable cop destinat al qui, segons pensà Sim, estava comprant el "sí" de la seva filla. La petita Yaoko es portà les mans a la cara xisclant al veure la trajectoria final del cop de sabre. Sim Ah, amb el sabre enganxat al peu, llençà una mirada plena de desesper a la seva filla i, esfer-

çant-se inútilment per tornar a usar el sabre, exclamà amb les dents closes:

-Ea fa molt mal, però ah, si el pogués desenganxar!

La petita Yaoko fugí corrents en direcció al saló. Allò feu reaccionar els convidats que corriren a desenganxar el sabre al peu dret de Sim Ah... Un xiscle estrident interrompé els treballs dels convidats que no s'acabaven de posar d'acord per estirar tots a la una. Una senyora, amb els ulls fora de lloc, senyalava un paravent, vera l'orquestrina que ja feia estona que no tocava, i es desmaiava. Un convidat acudí en auxili de la desmaiada.

-No la toquen, pas, senyor! -avisà un concurrent-. Potser és de la família i a Sim Ah Kaitari li acaben de treure el sabre del peu i qui sap com s'ho agafaria...

Darrera el paravent, la petita Yaoko s'acabava de fer una gran creu al ventre quan aquella senyora cridà, amb la mateixa arma que feia poc havia mostrat a Grara Dorrei com una de les més usades per portar a terme l'esborronador episodi de l'hara kiri...

-Senyors-deia unes estones més tard Sim Ah Kaitani acomodant els seus convidats vestits de japonesos-, ja, n'aniré coix tota la vida i tindrè una filla senys, però no es negaran que l'honor de la nostra família és tan net com el deixà ara fa centenars d'anys Shigeyosi Okamura quan usà per primera vegada aquest sabre que n'ha partit el peu. bona nit tinguin.

-No me'n miraré mai més cap, Doctor, us ho assegure -deia el trasbalsat Grara a Fergusson així que s'assabentà de la tragèdia del Nagoya.

-Molt serà que amb totes us passin coses així, amic...Potser abans de marxar...

-Però si us dic que...

-En qüestió de dones, almenys en aquest món nostre, no hi ha mai res segur. Se'n van en orris els millors propòsits, la lògica deixa d'ésser-ne, fallen els comptes, els càlculs, les decisions, la memòria...Deia, que potser abans de marxar trobareu la vostra de debó, la que us equilibrarà per no mirar-vos-en cap més. Temps endarrera això era possible, ben possible, i la gent vivia contenta i arribava a vella en bon estat i rient. I quan els vells riuen és que son feliços. Jo us puc dir que quan més va menys riuen els vells. I és que s'ha perdut l'equilibri, una pila d'equilibris. El de l'amor entre ells. Avui és rar que es faci el fet amb una sola dona. Hom en vol més...Perque això fos possible els homes inventaren, entre altres calamitats mundials, una cosa que se'n diu divorci. Això permet a homes i dones casar-se i descasar-se cada semestre, si volen. Els marits canvien de mullers i les mullers muden de marit. Cap ne te prou amb un de sol o amb una de sola. I generalment a cada bugada es perden

llençols, això és, que a cada canvi s'hi perd. I, cosa absurda, no es para de canviar. És com un salt al buit que el "Doncs em tornaré a divorciar" no fa altra cosa que precipitar. És l'equilibri perdut. Cada parella necessitaria la seva illa deserta. El tracte social, les "notes de societat", són falsos a tot ésser-ho. I la gent viu insatisfeta i cerca, debades, en la virolla del divorci, aquell "ara" que amb una mica de bona voluntat hauria d'haver trobat abans de fer el primer canvi que devegades es fa per les coses de menys importància, però que quan s'ha començat ja no té aturador. S'acaba canviant per vici i el mudar de muller o de marit es torna un hàbit com el fumar o l'anar a dormir tard... Aquesta és per una de les coses que la gent arriba cada dia menys a vella amb la rialla als llavis com abans. No es té mai prou de res i sempre es vol anar més depressa, a volar més amunt. No es té mai prou amor com no es tenen mai prous diners... Potser a hores d'ara a vos ja us han presentat una demanda de divorci també... Però no em mireu amb aquesta cara de pena. Vos heu vist les dones tard i n'heu vistes poques i la culpa no és pas vostra... A més a més, tot això que us he dit no és veritat d'una manera absoluta. No totes les dones, encara que siguin de bon mirar, ténen la obligació de fer la vida impossible als homes. No totes us obliguen a canviar ni totes són causa de canvi... Però us deia que potser abans de marxar trobareu la vostra de debó. És clar

que són poques ja les que accepten passar la vida sense originar disbarats de pes, però encara en queden, encara se'n troben...I seria ben de doldre que us n'emportessiu a Mars un concepte potser massa dur de les coses que porta a la Terra el tracte continuat amb les senyores...I, permeteu-me que us ho repeteixi, el no menjar, i fa tres dies que no mengeu, no us pot pas ésser cap solució. I us torno a dir, també, que una de les coses que almenys aquí ajuda molt a agafar-se tota mena de coses una mica bé, és viatjar. I una temporada sense senyores aprop, quan el tenir-n'hi origina escàndols, harrakiris i manca de gana, és saludable...

I Fergusson que sabia fer les coses bé, menà Grara Dorrei pel pelegrinatge de l'oblit. S'evità que les dones de la Terra es creuessin amb l'home de Mars i el pelegrinatge tingué una primera part brillantíssima. I hom portà a Grara al lloc on, segons la respectable opinió d'aquells evadits de la Gran Penitenciaría, l'home normal no té altra solució que perdre la noció de qualsevolga altra cosa i donar-se en cbs i ànima a n'allò que el millor dels sentits -uns ulls sense ulleres- estan contemplant: Itàlia. El viatge i el clima obraren miracles en el pobre home de Mars. L'enlluernaren amb les seves ciutats i amb el pas únic que en elles deixaren uns homes immortals

que -ai, civilització a l'hora de passar comptes- res no sabien de la màquina d'escriure, del telèfon, del Premi Nobel ni de la penicil·lina, coses que els savis d'avui consideren imprescindibles perquè el món vagi rodant. I ja veuen, sense haver travessat mai l'Atlàntic ni llegit Eugeni d'Ors, sense saber res del radar ni de les germanes siameses, hi han hagut, entre altres, un Rafael i un Miquel Àngel, un Lleonard de Vinci i un Tizhà...

I es contà a Grara allò que de més bonic té Itàlia després de les italianes: la seva història passada.

-De la majoria de coses que anireu sabent d'aquest món nostre, aquí en fou el breçol...-li deia un dia ^{Miquel Àngel} Pergusson davant les pedres de Roma on ara ja hi va tanta gent que li coneix els secrets gairebé tothom. Les set muntanyes, allò de la lloba i Ròmul i Rem...qui és que no ho sap ja avui dels que van a Roma a veure el Papa.

I de les muntanyes i pedres de Roma, seguiren les flors i el Ponte-Vecchió de Florència on fa anys encara hi havia l'estàtua del deu de la guerra, detall que, és clar, fou comunicat a Grara; l'aigua, els ponts i els coloms de Venècia; la torre de Pisa, que mai s'acaba de decidir a caure del tot; el marbre de Gènova...

Fou en el famós Palau Reial de Gènova al mostrar a Grara les meravelles de Rubens i el Tizhà, que Grara digué d'aquest:

-A Mars hi ha un quadre d'aquest home.

Se l'publicava amb la plana i color
de la carta blava francesa.
La meua plana blava entrant i sortint
per la porta alta, venent i va-
lenta de punt i mudat, abia una
pausa en el pas de l'entrada
al moment del pas. Podem-
fant la Plana Italiana, que
se mudava per arribar a la
la francesa però hi mancava la
modestia prima i una qualitat
de la primera mudada d'agradar.
Qualitat franca i la carta
més excel·lent, més lluminosa,
més sana de bon vent a cal-
lats, i la tindrà més llarga i després
per enllestir la seva carta
el prologar a l'estat, on hi
va l'alta i la baixa al vent i la
mugida porta a l'espai curant
amb la carta i amb.

-Home, Grara -respongué Fergusson que era el que gairebé sempre l'acompanyava- aquí ja se'l tenia en un concepte molt elevat a n'aquest senyor, Figureu-vos que tot un emperador que és deia Carles V s'ajupí a recollir un pinzell que havia caigut de les mans del mestre i li digué: "Tan gran pintor mereix que el serveixin emperadors", però la veritat no em penso que hagués anat tan amunt com vos dieu.

-Doncs us dic que vos mateix jurarieu, podreu jurar, quan vegeu el quadre, que és la mateixa mà que ha fet les dues teles... però si aquesta cara, el color d'aquest vestit... si és ben igual.

-A mi m'hauria agradat veure-li fer bitllets de banc -comentà Tomàs Yllanoga que feia una temporada, després d'haver-se superat ell mateix, que vivia en el millor dels móns.

A Gènova s'acabà aquella primera part brillantíssima d'aquell viatge. Perquè després de Gènova vingué Milà i a Milà hi ha l'Scala i a l'Scala senyores que canten. La primera tiple lleugera que sentí cantar Grara ja el feu trontollar. Es recordà dels dramés anteriors, de les declaracions que havia fet al Doctor i es digué que ara s'agafaria les coses -les coses, per ell, eren les tiples lleugeres- d'una manera diferent. Se les miraria i prou, i les escoltaria. No, no passaria d'aquí. Tres dies després d'aquest "no passaria d'aquí" a les tres vegades d'escoltar Berta Fellini cantant "La Bohème" exclamava:

-Ah, si jo em pogués casar amb una tiple lleugera!.

I per veure la seva tiple lleugera d'aprop, per veure si era ben bé de debó una dona, que cantava tan bé, esperh, a la quarta nit de sentir-la, que ella sortís del teatre. S'adonh que no era sol que esperava. I s'adonh també que cada vegada que sortia una senyora de la porta que els artistes fan servir per sortir i entrar del Teatre, s'avançava un dels esperadors, li ofería el braç, ella s'hi agafava i, rient tots dos, es perdien, ocupant el mínim lloc possible en l'espai -és a base d'estalviar coses que sembla que no ténen importància que els pobles es fan grans- per les vies no massa ben il·luminades en aquella hora dels voltants del famós Teatre. No era una il·lusió de Grara, no, ell ho veia prou clar... Una altra... i una altra... I cada vegada que sortia una senyora es repetia la funció de l'esperador oferint-li un braç, la rialla, l'estalvi d'espai i la marxa en direcció a la poca llum. Devegades elles sortien moltes a cop, i no fallava tampoc. Els esperadors no en deixaven passar cap sense agafar-la pel braç. Si s'hagués tractat d'una altra mena de dones? Grara hauria segurament observat al peu de la lletra les declaracions fetes a Fergusson, però eren tiples lleugeres, senyors... Devia acostar-se'n alguna de comproaís perquè els esperadors es movien nerviosament diguent coses que Grara no entendia. "Cal afanyar-se -pensh ell- perquè, les tiples, un moment o altre, s'acabaran". I quan la tiple lleugera causa del nerviosisme dels que esperhven feu la seva aparició, Grara Dorrei trencà el cer-

cle d'esperadora i, apressadament, posà el seu braç dret en angle recte davant la tiple. Aquesta, que devia suposar que algú l'esperaria, s'agafà a la geometria del braç de Grara sense mirar-ne el propietari. "Mai m'hagués pensat que tenir tiple fos una cosa tan fàcil" es deia l'home de Mars tocant la felicitat amb el braç. I a més de l'encantament de la veu, la tiple lleugera era bonica perquè sí. I ja, de nou, no hi hagué per aquell home, ni altre món ni altre pensament, ni altre per què d'haver vingut de seixanta milions de quilòmetres, que la humanitat de Berta Fellini, perquè era la mateixa Berta Fellini en persona la que portava al costat, tiple lleugera del "Teatro della Scala" de Milà. Què s'esdevindria, què faria i què diria? No ho sabia. Unicament volia saber que portava del braç a una dona que cantava com els mateixos àngels, que ell a Mars no n'havia sentit cantar mai cap i a la Terra ben poques, i que, a més, aquella dona era infinitament més bonica que les que fins llavors ell havia trobat.

Un cotxe s'aturà davant la parella. Un xòfer uniformat, gorra en mà, obrí la portella del vehicle i, davant l'astoració dels habituals assistents a la funció que tenia lloc cada nit després de la del Teatre, Grara i Berta s'acomodaren a l'interior d'un magnífic 32 HP. Un dels esperadors, armat amb un fússent barret de cops, monocle, ram de flors i bastó, quedà com si veiés visions. Quan anà per dir quelcom el cotxe ja iniciava la seva marxa i la claxon avisava els transeunts que aniria molt millor per tots que deixessin la via

lliure.

-Però, però...si és el meu cotxe - deia desorientat aquell senyor del barret, el monocle, el ram i el bastó. Reculà unes passes i llegí: "Teatro della Scala. Private".

-Si. És aquí...Pere!-digué dirigint-se a un vell amb ulleres i diari que controlava les entrades i sortides del "Private"-, aquest cotxe que acaba de marxar és el meu, no?

-Si, senyor.

-I jo soc Beniamino Totellini, no?

-Si, senyor.

-Doncs no hi entenc pas res. En fi, suposo que la culpa no és pas teva...

I li donà l'acostumada propina. I murmurant paraules incoerents ell, barret de copa, monocle, ram i bastó, seguíren en direcció oposada a la que havia emprès el seu 32 HP.

A l'interior del 32HP de Beniamino Totellini s'esdevinguéren aquests epissodis.

-A casa!-ordenà la tiple lleugera a través d'un telèfon al xòfer. I alçant-se fins damunt la línia de flotació de les orelles una capa de pell d'eraïni, posà una cama al damunt de l'altra, s'acurrucà

a l'encoixinat i passà l'estona mirant insistentment el clatell del xòfer a quin clatell Grara Dorrei, i això que l'examinà curosament, no hi trobà res d'extraordinari. Passaren uns minuts. Ella seguia mirant-se aquell clatell. Ell, Grara, es mirava la part visible de la seva silenciosa parella i anava descobrint que era d'una construcció perfecta. Descobria també que tot el seu posat era d'estar enutjada. Potser ella era diferent de les altres que sortien rient del Teatre i que segur que a hores d'ara cantaven cançons a cau d'orella dels seus acompanyants dessora d'algun fanal. I mentres ell intentava trobar la manera d'explicar-se com dimoni devien anar fets les dones que ell no sabia com agafar-se-les, ella, sense apartar els ulls del clatell del xòfer, digué:

-Quina hora és?

Berta Fellini podia ésser tan bonica com vulguesa, podia estar enfada a tot estar-ho i podia ésser la millor tiple lleugera del món, però parlava italià i el pobre Grara quedà com si ell no hagués dit res. Ella encaixà el silenci del seu acompanyant, s'enfonçà més entre els coixins del 32HP, feu desaparèixer del tot les orelles desoïta la capa d'ermíni, i digué:

-Gràcies.

S'escoltà un minut i res seguí a n'aquell "gràcies". I fou ella la que tornà a demanar la paraula.

-No, si ara resultarà que qui farà l'enfadat seràs tu, i ja saps

que la que estic enutjada soc jo. I t'adverteixo que enit m'han proposat casar-me...

Veia frases curtes, amb segons d'interval, d'una a l'altra. Grara Dorrei -què sabia ell d'aquestes coses- esperava sentir-la cantar d'un moment a l'altre. Ell només sabia que ella era una triple lleugera i no comprenia una triple, i sobre tot lleugera, d'altra manera que cantant.

-...I jo demà, demà he dit, ho sents?, demà tornaré una contesta... I aquesta vegada no em convencerà. La gent en pot haver pensat les coses que hagi volgut de tu i jo, però jo se, i tu també ho saps, que no hi ha hagut mai res d'allò que la gent es pensa...I a mi no em dóna la gana, perquè no me la dóna, de passar-me la vida cantant perquè acabada la funció el més important fabricant d'automòbils d'Itàlia em passegi per les cases de nit de la ciutat perquè la gent el vegi al costat d'una jove i guapa; si jove i guapa.

Un altre minut de silenci.

-...Perquè has de saber que jo tinc tant dret com qualsevolga altra a...a fer de mi allò que em plagui. I ja que he començat, vull acabar. Cantaré quan em donarà la gana, sense músics que toquin i sense gent mudada que piqui de mans...Cantar, estudiar, estudiar, cantar...No vagis a la platja que l'aire de la mar és humit...No vagis al cinema que l'aire hi és viciat...No pots anar al camp que ha de venir el mestre per repassar el final del tercer acte...No mengis massa

que podria fallar un agut...Mira amb cara riolera a la llotgeta número 12 que hi ha el senyor Graziani, que aguanta la temporada...No, no, no i no. S'ha acabat.

Un nou minut de silenci. Però ella seguí. Ja ho havia dit que havia començat i que volia acabar.

-A tretze anys, perquè un senyor va sentir-me xisclar al veure una rata, "Senyoreta -va dir-me- vol fer el favor de tornar-hi?". Vaig xisclar de nou, i ja va estar. D'ençà de llavors he fet centenars de milers de xiscles...Tres anys a una escola plena de gent que cantava fins sonant.Tres anys més a un Conservatori on, si tenies la desgràcia de fer un "la" en lloc d'un "si" semblava que s'havia mort algú de la família; i, ja, fer gairebé vida marital amb un piano amb els pianistes més venerables que s'han fet. Una gent que no concebia la vida sense tenir els dits al piano i sense algú al costat per anar-li dient de tant en tant:"S'ha deixat una nota, senyoreta. Hi hem de tornar..."I, mentrestant, havien passat sis anys, els millors sis anys de la meua vida, entre calderons, semifuses, blanques i negres, per acabar en plena joventut perseguida per un mestre que no té altres coses a dir a una noia jove que les set notes del pentagrama, entre òperes de totes menes, i vells que t'acompanyen en automòbil perquè la gent es pensi que són joves...Doncs prou, prou i prou. Queden deu funcions d'aquesta òpera doncs que les faci qui vulgui. Jo tinc vint-i-quatre anys, sents?, vint-i-quatre anys i

vull anar per les neves. Ni precs, ni diners, ni asenasses ni res hi valdran aquesta vegada, i, si vaig malament, millor, i...però digues quelcom, digues que no, que tinc compromisos que no puc deixar, digues-a'ho, que tinc ganes de xisclar per acabar d'una vegada... I feu un gran xiscle.

-Més -feu Grara Dorrei, al sentir aquell bé de Déu de xiscle.

Per primera vegada ella emergí un ull d'entre els plecs de l'ermini en direcció a la seva parella. Estigué uns segons com si es resistís a creure allò que estava veient. Aquell home no era Bengiamino.

-Giovanni, Giovanni!

El xòfer que devia tenir instruccions especials per quan sentís crits, baixà, sense tocar el cap, una cortineta que deixà invisible aquell seu clatell que tanta estona havia preocupat a Grara Dorrei. Berta Fellini, encengué el llum interior del 32 HP.

-Però...però qui és vostè? Què hi fa, aquí? Com hi ha entrat?

Desorientació al camp de Mars al veure l'espant reflexat al rostre de la tiple lleugera. Se la mirà, mostrant-li el braç, amb el millor dels seus somriures. Ella, si bé trobà que el mirar d'aquell home no era com el dels altres, s'espantà encara més. I ell, espantada i tot la trobà divina, molt més divina que Elena Rozzo, que Jeannine, que la senyora Michelet, que Yaoko...I, com en les quatre anteriors, perdé, davant Berta Fellini tota altra facultat que no fos mirar-se

la i mirar-se-la i cada vegada més encantat. Al veure'l amb aquell posat, que ella suposà que era d'esperar quelcom, Berta Fellini, que havia passat tant temps encarnat heroïnes de vida complicada, es veu que qui sap què es pensà perquè es posà a plorar llastimosament i dient, entre sanglots, que ella no era la que ell es pensava, que era una pobra noia que no havia tingut altre tracte amb els homes que voltada de músics, entre bambolines i dons de pit i amb un director d'orquestra a quatre passes amb una gran batuta a la mà senyalant-li cada vegada que havia d'intervenir... Per la força de la costura, al parlar del seu ambient, gairebé digué les darreres paraules cantant. Grara Dorrei inicià un nou soariure. Aquell soariure, però, no fou comprès per la tiple lleugera. Jurà que Bençamino Totellini, malgrat anar-la a esperar cada nit en autoabill i portar-la a llocs frequentats per gent que surt quan la majoria dormen, no havia passat mai d'agafar-la per un braç i comprar-li un vestit nou...

I en veritat Berta Fellini ben poques coses sabia d'aquest món i tota la experiència que en tenia dels tractes entre homes i dones era la que havia trobat a les distintes òperes que havia cantat. I mai n'havia cantat encara, cap, quina acció tingués lloc a l'interior d'un 32 HP per bonic que fos. I al veure que aquell home era insensible a les llàgrimes i als plors es donà més que mai a pensar que s'anava a esdevenir quelcom esborronador, quelcom que en alguna de les seves òperes ja ho havia cantat alguna vegada, però una cosa és

cantar-les aquelles coses de les òperes i l'altra és viure-les...
 Què el podria consoar a n'aquell monstre que tenia al costat? Ella
 plorant acompanyada per l'orquestra havia tomat els tenors de més
 mala anomenada, però allà s'ho havia de fer tota sola...Es clar, ell
 devia esperar portar a cap els seus mal pensaments quan el cotxe
 es trobés a la zona fosca dels carrers deserts del voltants de casa
 seva on Giovanni anava sempre a poc a poc perquè almenys algun vi-
 gilant reconegués el cotxe de Benjamino Totellini i fos testimoni
 de que s'esturava amb la seva bella càrrega al davant la porta de la
 famosa tiple...Però s'arribà a la zona perillosa i quan Berta Felli-
 ni tancant els ulls esperverada iniciava uns seguit "d'ares", el
 seu misteriós i llunyà acompanyant no li posà ni una mà al damunt. De
 sobte, la tiple lleugera, cansada de plorar, tingué una idea que se
 li plantà, diàfana, de l'un a l'altre sanglot, enmig del pensament.
 Potser es trobarà una mica estrany que una dona plorant o rient pen-
 sés quelcom, però Berta -tampoc totes les senyores canten La Bohème
 bé-, es trobà una idea al cap i la portà a la pràctica sense perdre
 temps. "A no haver-hi acudit més aviat -pensà a més a més- que m'ha-
 gués estalviat la mar de plors".

-Tingui! -exclamà obrint un voluminós moneder i oferint un grapat
 de bitlletes del Banc d'Itàlia a Grara-. Aquesta nit he cobrat...Amb
 aquesta diners en trobarà una pila que valen molt més que jo que, en
 aquest món noués hi se cantar...

I disposith 304.000 liras a les mans de Grara Dorrei que restà com si no li hagués donat res. Berta Fellini no sapigué què dir. Ella ja havia sentit a dir alguna vegada, en algun passatge d'òpera, que l'honor no té preu, però no tenia més diners. És clar, ell devia creure que ella valia més de 304.000 liras...

-Si és servit -afegí donant-li un collaret de perles.

L'home de Mars, quan més anava, menys les entenia a les dones de la Terra. Allà era nou per ell.

Al collaret, seguiren unes arrecades, a les arracades un magnífic anell. Ella es pensava, estava convençuda, que li anava l'honor i estava disposada a quedar sense res abans de cedir.

-Miri, d'això, a qualsevol casa de préstecs n'hi donaran una fortuna- digué posant damunt els genolls de Grara Dorrei la seva magnífica pell d'ermíni. Portava un vestit blanc, de roba brillant i sedida, que deixava els braços al nu i era liberalíssima al coll i a l'espatlla. Ell sospirà. La diva creié arribada l'hora de perdre-ho tot. El cotxe s'aturà. Giovanni tocà la claxon. Berta Fellini feu un moviment per alçar-se.

-No -digué ell.

-Però, senyor, al davant de casa...-gemegà la desconhortada triple lleugera.

I decidida a demostrar que ho donava tot per mantenir la seva autonomia, portà fins a l'heroïsm les seves entregueses mèthilic,

joies i textils. Ell, a cada entrega, movia el cap amb un signe negatiu...I seguí diguent que no m'importava quan dues magnífiques sabates li foren entregades, continuà movent el cap d'est a oest quan a les sabates seguí el vestit blanc...Fins que, cinc minuts esgotats Berta Fellini ja no tenia res més per donar, i ell seguia esperant. Pel cap de la noia s'hi passejà un pensament. Aquest: "Jo, si passa quelcom, ja hauré fet tot allò humanament possible perquè no passés".

Ell parlà a la fi. I fou per dir:

-Una cançó...

Però és clar, Grara Dorrei, dels centenars de llengües que es parlen al món no tenia més que tres cursos d'anglès, i Berta Fellini llevat de cantar qualsevol òpera ben poques coses més sabia. I tingué lloc un petit diàleg anglo-italià que, com molts que han tingut lloc en aquest món, no es distingí pas precisament per deixar les coses aclarides.

-Li juro que no tinc res més per donar-li.

Ell no compregué perquè ella li havia fet donació de tota la roba que portava. Ho acceptà pensant que veritablement a les dones no hi ha qui les entengui. Sobretot perquè aquella plorava abans de despullar-se i seguia plorant sense roba. I tanmateix era una cosa ben admirable aquella senyora sense gens de roba, en forma de quatre dintreres el 32 HP de Beniamino Totellini. Per què plorava si era tan bonica? Intentà fer quelcom i posant-li una mà als cabells,

-Una cançó - repetí.

La tiple, al sentir-ne una mà al cap, pensà, de nou, que allò temut havia arribat. El to de la veu d'ell, però, la desorientà una mica. Ella, a través de les òperes, creia que la causa de la seva por havia de tenir lloc entre crits i violències, els seus tenors feien sempre uns enormes aguts en les escenes d'amor, i es mirà, descobrint tan poc ull com pogué, el seu incomprendible company de 32 HP. El trobà amb el mateix posat de quan li donà les primeres coses de valor. Aquella mirada no era la d'un home que contempla una senyora sense roba, què esperava, doncs, aquell home? I ella no podia passar-se tota la nit que faltava, en aquell estat, esperant quelcom. I,

-Bé, senyor, una cosa o l'altra!. Jo començo a agafar fred! - digué. Ell comprengué que la tiple s'impacientava. I seguí deuant la mateixa cosa de sempre,

-Una cançó, una cançó...La meua il·lusió seria casar-me amb tu, amb una dona que sabés cantar bé per sentir-la cantar d'un cap de dia a l'altre...

-Però què vol que faci més, Déu meu.

-Tinc un amic que ens farà els diners que vulgui, que ja sé que a vosaltres us agraden molt.

-No em podria deixar almenys, la capa, per entrar a casa? No hi estan gaire acostumats a veure-s'hi entrar de la manera que vaig

ara...

-Diré a Fergusson que hi vagin ells a Mars, i tu i jo viureu entre muntanyes, a la ciutat o en una illa per nosaltres dos sols si ho preferíeu...

-I pensar que tot això m'ha passat per cantar bé la Tosca!

-Una cançó ara, una cançó...la, la rà, la la...

(Es clar no l'ligaren caps.)

I Berta Fellini tingué la segona idea de la nit. "Perdut per perdut" pensà "proveu-ho". I començà a taral·lejar "Rigolletto". Mai havia vist una alegria com la que es pintà al rostre del seu guarda-roba quan la sentí cantar. S'aturà passats uns copassos per veure què passava.

-Més, més, més...-insistia ell.

No li havia, però, tornat ni una mitja, i Berta Fellini comprengué que per segona s'havia de guanyar el vestir cantant. Cantà la famosa òpera com mai l'havia sentida ningú a l'Scala, sobretot en quan a la manera de presentar-la fa referència. A les darreres notes senyalà una determinada peça de roba. Grara la hi donà ràpidament sense acabar d'entendre perquè la hi demanava si abans ...però ara cantava i Grara no podia pensar en res més. Berta Fellini s'anava posant roba sense parar de cantar. *quan comença la seva part* Al segon acte de "La Traviata" *del repertori de la Scala* ja anava mig vestida, i quan acabà de cantar "La Tosca" ja ho feu amb la capa d'ermíni fins a les orelles i el collaret, l'anell i les 30.000 llires al lloc que ho tenia quan penjant-se equivocada.

sent al braç d'aquell desconegut admirador havia entrat el flamant 32 HP del senyor Benjamino Totellini. Ah, però quan començava a veure les coses clares i a respirar a fons,

-Més, més...-seguiu desmanant l'altre.

Dubtà uns segons, però qui ho havia de dir, a Berta Fellini li vingué la tercera idea de la nit i, aquesta tercera idea, en foras veritablement extraordinària. Inicià "bohème" i, a les 27 notes, desanà amb signes i sense parar de cantar, l'americana de Grara Dorrei qui la hi donà encantat i contentíssim de poder fer quelcom per ella. A l'americana seguí l'armilla. De sentir Margeride de "Faust" se'n feu la camisa, i, al segon acte de Luccia de Lammermour, Grara senyalà somrient que ja no tenia res més per donar-li... Llavors la famosa triple, sense parar de cantar, obri rapidíssimament la portella del cotxe i entrà corrents al seu domicili en molt més bon estat del que es pensava entrar-hi uns moments abans...

I el 32 HP de Benjamino Totellini empenqué la marxa de cada dia portant al seu interior, el lloc del seu acostumat propietari, un home d'un altre món, nu com el dia que va venir de París o del succe-dani de la ciutat francesa perquè bé s'ha de suposar que les criatures, allà dalt, les porten d'algun altre lloc que de París...

El 32 HP s'aturà a les tres en punt d'aquell dia memorable davant les escales del palauet del potentat de l'automobilisme italià. Beniamino Totellini restava assegut dalt els esgraons de marbre, davant la porta, amb la mirada perduda qui sap a on. Als seus peus hi tenia tot l'equip dels seus èxits nocturns oficials: El berret de cops, el bastó, el monocle, el ram de flors i la cartera.

L'arribada del cotxe desvetllà una mica Beniamino. El darrer acte de "La Bohème" que per ell aquella nit havia tingut lloc al defora del teatre, el deixà abundantment aclaparat i li feu, segons es veurà, navegar el pensament per mars desconegudes. I és que ell n'estava tan segur de la voluntat de la Pellini! Sí, de tant en tant cridava una mica, però ell sabia que una visita a casa d'un joier de moda la feia callar. Quan no callava del tot, n'hi feia dues de visites a casa del joier. Ell, que més aviat tenia un geni violent i les coses se les agafava pel cap d'amunt, allò, ell en deia "allò" d'aquell darrer acte de "La Bohème", li havia produït una alteració sensible en algun engranatge important del centre del cap. Recordava que tot anant-se'n cap a casa seva un noctàbul li demanà l'hora que era.

-Aquí en teniu dotze, d'hores- li digué. I li donà el rellotge.

I és que estava tan acostumat a que tothom el veiés amb la triple lleugera al costat, a que tothom repetís "quina sort" quan ell feia

l'entrada, somrient, i amb la noia repenjada al braç, a les cases de nits, que veia ben clar que a partir d'aquell dia, la seva vida de nits, que era el seu orgull, ja no tindria objecte. Quan el cotxe s'aturà al davant de casa seva ell pensava exactament:

"Allò" ha anat així...

-Ara arriba el meu cotxe...Giovanni s'obrirà la porta com sempre, i jo baixaré...

I Giovanni obrí la porta i ningú no baixà.

Benedemino Totellini s'acostà al 32 HP. Sentí un esternut sorgir del seu interior. Hi dirigí una llastimosa mirada i vegé un desconegut, nu, que el mirava amb un posat estrany.

-Ja m'ho semblava que no era jo qui havia estornudat-digué el primer constructor d'automòbils del país.

I es disposà a entrar a casa seva recollint les seves armes de nit. Perquè si algú el volés entrar cregués que feia l'entrada de cada dia, recollí el ram preparat per la Pellini i el diposità a l'interior del cotxe.

Aquell matí Grara-Dorrei arribà a l'Hotel vestit de flors...

-Què us sembla? -preguntà Fergusson a Grara Dorrei mostrant-li la badia de Nàpols.

-Si us heu de fer content us diré que és millor que cap tiple - contestà l'home de Mars.

-*"Vedere Napoli e dopo morire"*, siuen els d'aquí, la qual cosa, segons Robinson, vol dir: Veure Nàpols i després morir, -comentà el Doctor.

El petit grup, menats pel Guia, havia arribat vora un dels orgulls de Nàpols. El Vesuvi.

-I aquest, senyors, és el Vesuvi, molt més vell que cap de nosaltres. Ell ja fa centenars d'anys que treia foc pels queixals -anava dient el Guia.-Es clar que ara potser també serien tots morts igualment, però a l'any 79 de la nostra era el Vesuvi ja enterrà Pompeia i vint-mil ciutadans seguien la sort de la ciutat. I el torrent de cendres soterrà igualment Herculano. I dessota l'allau de cendres desapareixia igualment Stabia, avui Castellamare... Es troben, senyors dalt del Vesuvi. No en pot tenir tothom de volçà...I un volçà en actiu, senyors!, que avui, demà, la setmana entrant, pot tornar a enterrar vint-mil italians. La darrera vegada que el colós actua, fou l'any 1906. Un riu de lava de trenta a cinquanta metres d'amplada, baixà des del cim, 1335 metres, senyors, fins a tocar Torre Annunziata passant per Boscotrecase! I la meua Casa, la Casa del

Gufa, senyors, i jo, teniem aquest riu de lava dessota nostre. Hi hagué vents huracanats i pluges torrencials i, a çhrrec del Vesuvi, pluges especials de cendra i lapilli. En ploguéren, d'aquestes dues coses, cent milions de metres cúbics...Una immensa extensió quedà inondada per la pluja del Vesuvi, i si ell hagués volgut fer com abans....Es limità, llavors, a la pluja de cendres que escampà des de l'antiga Pompeia fins a Cercola, Trorchia, Pollena, San Sebastiano al Vesuvio, Marsiglia, Lo Stirro, Vitiello, Branchino, Torre del Greco, Camaldolli della Torre, Angeloni, Palmieri, Pontilla, Cassarella, Tre Case, Boscotrecase, Torre Annunziata, Boscoreale...tot això, senyors, quedà cobert per vint-i-cinc centímetres de cendra. I, de l'altre costat del nostra volcà nacional, la pluja fou de lapilli i Ottajano i S. Giuseppe en foren les principals víctimes. També Somma Vesuviana, S. Anastasia, S. Leonardo, Carilla, Zabatta, Madonna della Scala, Boccia, figuraren en el programa ...En alguns llocs, a Ottajano, l'espessor del lapilli arribà a metre i mig, a metre i mig, senyors. Mirint-se'l bé, senyors. Es un volcà constructiu. Ell tot sol s'ha fet aquesta muntanya elevant lentament el seu con de cendra. La piràmide que es veu des de Nàpols l'ha edificada en poc menys de 1800 anys. I això, senyors, que quan s'enfada es juga la feina de segles. L'any sis les explosions s'emportaren el seu cim i l'alçada del Vesuvi disminuí en 112 metres. Això no ho pot fer més que un volcà italià...Són quinze lïres, senyors...Gràcies.

-Un moment.

-Que volen tornar a sentir la història, senyora? Són quinze lires cada vegada... Allà hi ha Nàpols, l'antiga ciutat espanyola... Vedere Napoli e dopo morire...

-No, no... Un moment- I Grara Dorrei dirigint-se a Fergusson i Tomàs Yllanoga, digué:- I si ens hi acostéssim més? Allà, durant segles, tingueren molt prestigi...

-Per mi, que no quedí. Ja que hem vingut per mostrar-vos coses que valguin la pena, aquesta n'és una. Ja ho deia el Guia... No en pot pas tenir tothom de volch... Què us sembla, Tomàs?

-Ja hi podem anar. Jo serà el primer que hauré vist d'aprop. I si voleu visitar els interiors... Què us sembla, Vilamarí?

-Si fos un volch submarí...

-Us plaurà, senyors, us plaurà veure'l d'aprop. Els he entès perfectament. He tingut molts clients que parlaven com vosatès... I és qüestió de poques lires més... I, amb la influència que jo tinc al Vesuvi, per plaure els turistes, puc preparar, a preu abdic, una petita erupcioneta i tot... Ara estem trepitjant un riu de lava de l'erupció passada. Això donava gust de veure ara fa cap a dos mil anys.

Plini, el Vell, rebia carta a Misseno avisant-li el daltabaix i dient-li, precisament el 24 d'agost de l'any 79, que els pobles de la costa del Vesuvi únicament es podien salvar per mar. I la tarda del mateix 24 d'agost, l'almirall sortí amb l'intent de socórrer els afli-

gits habitants de la costa. A Herculano el desembarc fou impossible degut a les corrents de fang, les mateixes que havien invadit la ciutat fins a vint metres d'alçada. I, un detall, senyors, que els farà quedar molt bé pertot on vagin quan parlin de les coses del nostre volcà. Aquest secret costa deu lires, però val la pena... Gràcies. Ni en aquella catàstrofe de l'antiguitat ni en la de Castellamare, intervingué la lava com a element destructor. Què diuen, els senyors? Les val o no les val, això, les deu lires? No poguent desembarcar a Herculano, Plini es dirigí a Itàbia (Castellamare) on morí l'endemà enverinat pels gasos mefitítics que el vent portava...

Enterar-se d'una part de les històries del famós volcà, costà un grapat de lires, però Tomàs Yllanoga ja feia molts dies que era a Itàlia...

A poques passes s'alçava cap al cel l'eterna columna piniforme del colós. Un soroll incatalogable, com d'una colla de xantres tintuent racons en un soterrani, acompanyava la sortida d'aquella inacabable columna de fum.

-Carai -exclamà Grata Dorrei. I es mirava el volcà amb els ulls molt oberts-. Quan voleu per portar-m'hi més a prop?

-El preu és el meu segur de vida. Pensi, el senyor, que no hi ha cap Companyia del món que m'hagi volgut assegurar. "Assegurar un home que dora tot l'any al costat del Vesuvi" em contestaren totes quan

els deia de què es tractava...D'aquí ja no es pot passar, però si aquell senyor que paga, mana, passarem.

gren autènticament, a tocar la boca del Vesuvi. La terra s'estremia dessota d'ells. La calor era asfixiant. El roncar de l'amic Vesuvi feia tremolar les cames i pensar en l'eternitat, la fi del món i en devallar cràter endins. Això darrer no es movia, particularment, del ca. de Grara Dorrei. El bruelejar sord de la muntanya de foc cessà per uns segons i els visitants es miraren. El Guia anuncià que si volien, i pagaven, tindria lloc una sessió de gala en honor dels visitants. I seguiren endavant.

-Doneu-li forces diners, Tomàs -digué Grara.

Encara el Guia no havia tingut temps d'iniciar una acció de gràcies que el Vesuvi reprimí l'interromput roncar amb una violència furiosa. Se succeïren unes quantes explosions i la fumera, blanca primer, esdevingué grisa i, més tard, roja. Cossos sòlids s'enfilaren per la soca del gran pi de fum deixant-la tota vermella. L'atac volcànic obligà a la comitiva a col·locar-se a posicions previstes. Intentàren dir quelcom, però el terrabastall originat per la sessió de gala impedí l'existència de tot altre soroll que no fos el del volcà.

-Quan li heu donat?-cridava inútilment Fergusson a l'orella de Tomàs Yllanoga.

Durà pocs segons aquell espectacle extraordinari. El Vesuvi tornà a roncar acompassadament i el pi de fum es desavermellí a poc a poc.

-Què hi ha tirat? -preguntà Enric Vilasari al Guia el qual s'aixugava el front darrera una cosa com una pedra, amb aire satisfet.

-No es pot anar més aprop? -deia Grara Dorrei, seduit del tot.

-Ah, el senyor vol veure la fera de més aprop! Encara ningú s'hi ha vist en cor i això que n'han vingut que, com el senyor, s'ensao-raren del Vesuvi... Seguiu-me...

Donaren, ells dos sols, la volta al con del cràter. Al damunt seu, la fumera piniforme semblava haver-se solidificat. Els mantres havien parat de discutir i parlaven amicablement. Trepitjaven un sol de lava petrificada i tèbia.

-Puji -ordenà el Guia.

S'enfilaren per la paret del con. Grara Dorrei sentia que el cor li batejava com la nit que va introduir-se d'amagat a la casa on Ulla preparava el seu primer vistge a la Terra. Arribaren dalt la paret del con. La columna de fum sorgia a vint metres dessota d'ells, d'un con més petit situat al fons del gran forat del gran con exterior. Abans de devallar el Guia es mirà el seu acompanyant interrogant-lo amb els ulls.

-Sí, sí -respongué amb l'altè Grara Dorrei.

Devallaren. La calor creixia i creixia. Els dos homes avançaren silenciosos, l'un per aguantar el seu pretigi, l'altre per veure si l'atracció que el foc li produïa era superior a les que fins llavors cinc dones li havien encomanat. Arribaren al peu del con in-

terior. Abans de continuar el Guía es tombà a Grara i li digué:

-Va?

-No se què voleu dir, però va.

Se sentia a quatre passes la conversa dels xantres. Dintre poc els podrien veure i tot potser. El Guía havia arribat al capdamunt del con interior i s'havia ajeut a la seva superfície inclinada. La soca d'aquell gran pi de fum blanc li desdibuixava més de mig cbs. S'guià a Grara d'acostar-se i de imitar la seva posició.

-Miri -digué quan el tingué al costat.

De moment no veié res més que fum. Ben aviat, però, pogué contemplar el glatir del cor del colós. Era un cor de llum i a cada batec la llum movia's acompassadament. L'espectacle era fascinant. Les ganes de veure el cor de més aprop, immenses...

-Fugi, que explota/-cridà el Guía al observar una resplendor més intensa al cor del volcà. I fugí corrents.

Grara no es mogué ni s'hagués pogut moure encara que hagués volgut. Sentí estremir-se el sòl dessota seu en proporcions alarmants. Infinitat de pedres toves que pujaven i baixaven damunt el cor del Vesuvi, foren llençades qui sap a on, a grans crits, pel volcà, segurament per a castigar els ulls humans que li veien les seves interioritats.

-Ep, ep/- anava cridant el Guía sense deixar de córrer.

-No es pot anar més avall?-demanà Grara Dorrei quan el Vesuvi feu una pausa. I malgrat la temperatura infernal que el voltava, l'home

intentava veure com anaven fets les entranyes d'un món per arribar al qual havia fet seixanta milions de quil·lometres, hi havia passat tres anys empresonat i, fins llavors almenys, hi havia trobat cinc dones que, ho veia ara prou clar, havien estat per ell, molt i molt més importants que les famoses erupcions de tots els temps del vell i poderós orgull d'Itàlia.

-Això ja no és de la meua jurisdicció -deia el Guà una estona després-, però d'aquí, precisament d'aquí, és d'on es veu la millor perspectiva de Nàpols i el seu golf, considerat, aquest, com el més perfecte i delicat del món.

En veritat el Guà tenia raó. L'equilibri de llum, la transparència del cel, la tranquil·litat absoluta de les aigües del golf, la suavitat de la temperatura, tot plegat tizianitzat per la vernellor *de Naples, so a Napoli* d'un cap-al-tard italià cent per cent, feia trobar encertat el "Vedere Napoli e dopo morire", encara que és clar, això del "morire" amb el Vesuvi quiet, fou trobat una mica exagerat. Però qualsevol els hi discuteix aquestes coses als italians que s'enfaden tan aviat.

-Potser viquant a veure el Vesuvi una mica cada dia no tindria de temps d'enlluernar-se de nou -digué Grà Dorrei.

I tant seriosament que ell ho digué això i els demás esclafiren a riure.

-Bé, és d'hora d'entornar-nos-en -digué Vilamarí que ja és sabut que no era home de muntanyes i molt menys de muntanyes amb foc a l'interior.

-I on volen anar, ara, senyors, si d'aquí a poc ja no s'hi veurà -intervingué el Guía (més tard se'ns donarà raó per posar Guía amb majúscula)-, i la Casa del Guía, senyors és a quatre passes i s'hi mengen, per poques liras, els millors macarrons d'Itàlia. I nostri macarroni, signori, ci hanno dato più fama a Italia che il Vesuvio, il Dante e anche Mussolini!.

La Casa del Guía era reduïda i acullidora per demás. Neta, netíssima i plena d'un olor especial que li devia donar la proximitat del volcà. I s'hi respirava una tranquil·litat total.

-Veieu, aquí, sense llums ni reflectors ni senyores amb vestits vermells hom hi pot viure sense pensar...-I el pobre Grara restà amb la darrera paraula a la boca.

D'una porta que menava a la cuina de la Casa en sortí Rosetta portant una plata de macarrons fumejants i olorosos. L'efecte de la noia damunt Grara fou instantani. Automàticament perdé la gana. El Guarda, al veure l'entrada de la seva filla amb la plata de macarrons no es pogué estar de dir:

-Oh, això ens ha donat tant de prestigi com la "Divina Comèdia".

-Ells? -se li escapà a Grara.

-No, els macarrons, senyor. Ella...ella és la mateixa estampa que la seva mare que és una mica difícil que sigui al cel perquè ens va caure al Vesuvi.

I mentre Tomàs Yllanoga, Fergusson i Enric Vilamarí, feien els honors al primer prestigi comestible del país, i Grara no apartava els ulls de la porta de la cuina esperant noves aparicions de la delicada humanitat de la filla del Guà, aquest, per poques lires, contà aquella història.

-Jo sóc el darrer d'una dinastia de guardes, i, apart de que les lires que demano les necessito per viure, porto el nom amb tanta dignitat com el pugui portar el descendent de la més encasada sang blava. La nostra família ve guardant el Vesuvi d'ençà que l'any 63 després del seu son de centenars d'anys. Avui em diuen el Guà perquè les coses d'aquest món cada dia van més malament, però Giovanni Pellico I, del que descendeixo per línia paterna, era un autèntic Guarda del colós i en foren durant anys els seus descendents. Però n'era un Guarda de debó ell, del Vesuvi. És que creuen els senyors que ell, el Vesuvi, si no hagués estat la nostra Dinastia que té tota mena d'influències damunt d'ell s'hauria contentat d'ençà que destruï Pompeia, Stabia i Herculano, fent aquella pantomima de l'any que jo em vaig casar?. No, no, senyors meus. Ell té força, bombes, lapilli, lava, foc i cendres per destruir tota Itàlia. Llavors per-

meu... l'any

què portaria jo amb tant d'orgull el cognom que porto sino perquè els meus han evitat, essent prop del volch, la destrucció de la meua Itàlia.² Ara jo tinc de contar els rampells del volch per viure, però en vida de passats meus, no massa passats, per ells eren els mil·lors presents de reis i prínceps i senyors. Els Guardes es mulleraren amb dones de sang extraordinària i prínceps i grans senyors anaren a casament pujant Vesuvi amunt. Giovanni Pellico I fou el jurament de no moure's del costat del volch fins a la mort i de llavors tota la descendència hem fet el mateix jurament. Però fou Giovanni Pellico XXIVè que es vengué la jerarquia, el prestigi i gairebé la influència de la família damunt les activitats del Vesuvi. Era tradició, segons conta la història dels homes de la nostra família, que, per conservar les bones intencions del Vesuvi, cada Guarda, en el curs de la seva actuació, havia de sacrificar un dels seus fills llençant-lo a les entranyes del volch. Giovanni Pellico XXIVè, per primera vegada, deixà de portar a cap el sacrifici i la tradició, és a dir, la cosa que sacrificà fou precisament la tradició. Itàlia entera tremolà davant la negativa d'aquell Pellico de torn. I l'home llençà un manifest diguent que si algú volia acallar les ires del monstre tirant-hi criatures a dins, que pujés allà dalt i hi tirés les seves, de criatures. No hi valguéren, ni precs, ni amenesses ni prometes. El fill del Guarda morí de vell a noranta-nou anys. D'ençà de llavors la dinastia dels Guardes s'abolí i s'inicià amb

Giovanni Pellico XXVè, la dels Guies. L'ofici vingué a menys i els Guies ja no es maridaren amb senyores d'alcumala. Els descendents del primer Pellico, però, malgrat no alimentar el colós amb els suors de les seves mullers, conservaren i conserven encara un determinat percentatge de influència damunt el Vesuvi. La millor prova d'això és el gran nombre d'anys que fa que el volcà es distreu fent una mica de fum i prou i permetent que turistes de tot el món li vinguin a tocar la boca, ~~perquè~~ ^{en} aquesta manca d'activitat s'hi ha de veure, si hi ha justícia, la gent de la nostra família que ens guarda el Vesuvi, ^{en} ~~además de la que li fou donada de bon grat amb el pensament posat en els destins d'Itàlia~~. Tres Guies hi han caigut portant-hi forasters de massa aprop. Un d'ells, el darrer, mon ^{petavi} ~~pare~~. Hi caigué al demostrar la poca solidesa del caire de la paret del cràter interior. "Veuen -digué- pujar aquí ja és perillós". I per demostrar als visitants que ell en qüestió de volcans sabia el què es deia, pujà dalt la zona perillosa i, tal com havia anunciat, es produí l'esllavissament i desaparegué Vesuvi avall. Mentre hi caiguí algú de tant en tant, Itàlia pot dormir tranquil·la... Però amb tot, aquesta calma aparent de tants anys, s'acabà un dia i Itàlia i el món en pès tornaran a parlar d'ell amb l'ai al cor... ^{Fera}

Feia anys que la calma del Vesuvi durava. El seu pi de fum semblava sòlid damunt el vèrtex del seu ben construït pinacle. I la gent començà a dir que el Vesuvi havia passat de moda. Els detractors

venien a milers a riure-se-li als nasacs, malgrat sentir gent riure's del volch a'omplenés de ràbia, jo era el Guifa i quants més en venia més liras deixaven a la Casa...Vaig passar una temporada fatal. Uns anglesos s'hi retrataren fent una gardana al cràter interior... *altre i tracte de faga* Sentia turista que deia: "Per veure aquest foc hem gastat tanta diners?". Ah, com devien sentir-se escandalitzats els fundadors de la dinastia dels Pellicos.

El no ésser obligació, ja, mullerar-se amb senyores d'escut i títol, em permeté a mi casar-me amb Maria della Mare. Era criada a Casarella i *era una dona* més bonica que una posta de sol al golf de Nàpols. Hi havia molts galants que la voltaven i ella donava un somriure a tots, però a l'hora de donar quelcom més que somriures, escollí un Giovani Pellico. I em va seguir a compartir la meua vida de Guifa en aquesta casa bastida damunt les cendres del meu-ederat Vesuvi. Senyalàrem les esponsalles pel dia 4 d'abril del 1905...Jo ja feia dies que em sentia influenciat per qualcom misteriós. Tenia sobressalts, respirava malament, somniava desastres...Vaig suposar que allib era la proximitat del matrimoni i vaig decidir arribar rapidament al dia 4 d'abril sense fer cas de res. Dos dies abans vaig saber, per al diari d'un meu passat, que cada vegada que el Vesuvi es disposava a entrar en activitat els que vivíem d'ell n'acusàvem els símptomes. Però ja era tard, senyors i, altrament, perquè posar la por al cos a la meua Maria della Mare? Ens casàrem. I el dia 4 d'abril

ella feu l'entrada triomfal a n'aquesta casa... Ah, quina nit de nocces la meva, senyora! A les dotze, quan la meva Maria i jo erem dues gerres de mel, el Vesuvi rompé el foc. Tingué lloc una explosió formidable i rius de foc començaren a baixar muntanyes avall. I pluges de cendra i pedres fumejants sorgiren i sorgiren, per castig dels que ja no crien amb el Vesuvi, d'aquella boca sense fons, i el pi de fumera s'agegantava per moments en proporcions inimaginables. La corrent de lava durà fins el dia 7 i els dies que seguiren portaren l'allau de bombes i lapilli que caiguéren damunt Ottajano i Sant Giuseppe. I, tots aquells dies, tant com durà el baladreig intensiu del colós, la meva Maria della Mare no em deixà moure del llit al costat d'ella. Una vegada començada la primera explosió, a cada moment pensàvem que casa, nosaltres i nit de nocces aniríem qui sap a on empassos per l'actuació del meu Vesuvi. Jo crec que mai ningú al món ha passat una nit de nocces, millor dit, una quinzena de nocces com la meva. I malgrat moltes vegades jo mentalment, i la pobra Maria della Mare a tots veu exclamar "ara", sentia una mena d'alegria al comprovar el resurgiment del despotricat Vesuvi. Que vinguéssin, ara, em deia jo, a fer-hi una sardana. Ara el veurien el fogó. Ara el trobarien el, com deien alguns, volch de butxaca. Ah, com tornaria a créixer el prestigi de la nostra dinastia!

Quan al cap de quinze dies la meva Maria della Mare i jo baixàrem de la nostra cambra nupcial, erem desconeguts. Quedàrem reduïts a

la meitat amb aquells quinze dies i quinze nits sense casa ni de menjar amb el Vesuvi a quatre passes en plena activitat. La pobre Maria no ho pogué pair. Es allò que ella deia: "Si hagués estat la nit de noces sol, potser me'n hagués sortit, però entre la nit de noces i el Vesuvi...". Jo em vaig refer aviat. Per mi, el Vesuvi és el meu element de vida. A mi un Vesuvi apagat em bastaria i únicament m'aguanta, ara, pensar que d'un dia a l'altre ell pot tornar a fer tremolar el món ... i ho recordin els senyors... s'acosta el temps de tornar a parlar fort del Vesuvi. Cinc, deu anys... per ell els anys no compten. I ho enterrarà tot si vol, Nàpols i la meua Italia entera, tot... tot llevat aquesta casa que ha respectat sempre perquè és la casa del primer Giovanni Pellico i perquè al llarg dels segles han caigut dintre el Vesuvi tanta parents nostres que una bona part de les cendres que els senyors han trepitjat aquesta tarda són les cendres dels passats d'un servidor de vostès. Cada gran de pols que el vent mou, pot ésser, senyors, una part, és clar que tan petita com els senyors vulguin, d'una mà d'un autèntic Pellico, o d'una gaila d'una de les senyores de la família...

del vesubi amb Maria della Mare
 D'aquella nit de noces amb la meua Maria della Mare -la primera
l'any 1870
 part anà com una seda, fins a les dotze -nasqué, mesos més tard,
meu fill
 exactament el 4 de gener del 1907, la meua Rosetta, la cosa més bona que ha vist el Vesuvi. Recordo que unes hores abans de fer-se pare Maria va dir-me: "Ai, Giovanni, o el Vesuvi ha de tornar a es-

peraguir Ithlia, o a mi me'n passarà alguna de grossa"...

I fou un hivern, quan Rosetta no tenia més que vuit anys, que la meva Maria della Mare em caigué al Vesuvi. L'estiu abans havien pujat poc turistes i aquell hivern la vida s'encarí extraordinàriament. La meva Ithlia no se amb què s'havia embolicat i tot pujà de preu. Ningú es recordava llavors, ^{altre} per segona vegada, del Vesuvi. I aquest manca d'atenció ell no l'oblida... Aquell hivern, deia, tot s'encarí i, entre altres coses, una de les que més s'apujà fou la llenya. Nosaltres tinguérem sort de tenir un volch aprop... Maria cuinava damunt les cendres calentes. I passava llargues estones vora el cràter en repòs, escalfant-se. Fou la veu del Vesuvi que la cridà. I quan el Vesuvi crida algú... Jo la vaig veure pujar al con interior. "Maria, no t'hi acostis tant" li vaig cridar. Quan em digué "No", m'ho va dir amb una veu que ja venia de sota terra. Em vaig acostar a la boca de foc, vaig mirar i, al fons del pou més paorós del món, el foc líquid bombollejà uns segons amb una resplendor intensa... Si hagués caigut a qualsevol altre lloc, però caigué al Vesuvi... Era el preu que pagava Ithlia, sense saber-ho, perquè el nostre primer volch la deixés en repòs una temporada més...
 -Què, senyors, com els han trobat aquesta ^{apropulad} aporròna?
 -Excel·lents. Cal que feliciteu Rosetta -digué Fergusson.
 -Rosetta.
 Per Grara Dorrei sortí el sol.

-Els senyors diuen que has fet uns ^{macarrons} macarrons extraordinaris... i ja veuen, senyors, uns ^{macarrons} macarrons extraordinaris per 54 liores.

-Oh, a vostè no li han agradat -digué liastimosament Rosetta mirant el plat, encara per encetar, de Grara Dorrei-.

El pobre home de Mars ja no contestà. Ja restà callat mirant-se la noia que emvermellí considerablement.

-Tinc una cambra pels senyors que estaran com al cel. Amb vistes al Vesuvi. La mateixa cambra de la meua famosa nit de noces... Ara, si els plau fumar fort, els puc oferir toscans autèntics... Què els sembla d'això? I només són quatre liores...

Fumàren. El Guia contà, encara, dotzenes d'històries del Vesuvi. De tant en tant, com per demostrar que era de debó que s'aprop seu hi vivia un volch, uns roncs poderosos seguits d'uns xiulets especials amenitzaven les contalles de Giovanni Pellico XXXVIIIè. Grara

Dorrei pogué veure Rosetta unes quantes vegades. ^{Primer} La seva humanitat se li apoderà del seu pensament i ell ja sabia que res tindria prou força per treure-li'n. Aquella nit la passà amb la imatge de la noia diguent-li coses al coixí. Quan es despertà la veu

magnífica de Rosetta saludava el dia cantant cànçons napolitanes.

-Fergusson, Fergusson! -digué Grara.

-Què passa?

-Tenim, en veritat, molta pressa per deixar el Vesuvi!

-Es clar, potser serà aqueste...

-Jo...

-Ho se; amic... *la lica Terpinian cap*
La trobeu diferent de les altres...I potser ho és.
No teniu més solució que provar-ho...Podreu restar. Tornarem a re-
collir-vos dintre vuit dies. Hem esperat tants anys per pujar a
Maré que no li vindrà pas d'una setmana...Estigueu tranquil, parla-
ré amb Giovanni i li diré que l'aire del Vesuvi us va bé pels pul-
mons. I qui sap, potser us anirà prou bé aquest aire...

El matí i la llum feien meravelles a la badia de Nàpols.

-Que bonic és Nàpols, no? -digué Rosetta.

-Nàpols?

-Sí, allà és Nàpols. Jo sóc napolitana.

-Tu, Rosetta, napolitana.

-Molt bé, dintre quatre dies parlareu italià millor que jo.

-No me'n aniré fins a saber-lo i em passaré la vida aprenent-lo.

-Si vol que l'entengui primer m'haurà d'ensenyar l'anglès a mi.

-Ara jo tampoc t'he entès, Rosetta.

-Comencem. Jo, Rosetta.

-Sí.

-Allà, Nàpols.

-Sí.

-Aquí el Vesuvi.

-Sí.

-Aquell, mon pare, Giovanni Pellico.

-Giovanni Pellico.

-Vostè, el senyor americà...

-Vostè, el senyor americà...

I, cada vegada que Grara Marei deia una cosa per l'altra Rosetta regalava al món una rialla sonoríssima, brillant, afuada. Ell de vegades s'equivocava a posta per tal de sentir-la riure.

Solien anar a donar classe d'italià modern vora unes pedres d'esquenes al Vesuvi i de cara a la mar. Rosetta deia que el Vesuvi li feia por i que no se'l podia mirar massa estona sense sentir-se presa d'una mena de paura que li encomanava penaments estranys. "Ai, no en parlem més del Vesuvi" havia dit infinites vegades a qui n'hi parlava.

-Rosetta.

-Sí.

-Canta aquella cançó.

-Quina?

-La que vas cantar l'endemà de la nostra arribada.

I Rosetta cantava una cançó que anava plena de coses de la mar, d'una vela blanca i d'una platja a redó del vent... I Mara parava de respirar i, embadalit, escoltava.

I baixaren a la mar, que era l'enamorada de Rosetta, lluny del Vesuvi, a una platja prop la Torre del Greco. Rosetta hi anava sovint a la seva platja i donia a Grara Dorrei que encara que ella no n'havia vist gaires més, aquella era la més bonica (platja) del món.

-Mira quina aigua més neta.

-M'agrada més tu.

I les lliçons d'italià començaren a complicar-se.

-Allà és la Torre del Greco.

-Pertot arreu on miro hi veig Rosetta.

-Això no és a la lliçó, senyor.

-Però és veritat.

-Allà hi han les casetes dels pescadors...

-Al meu costat hi tinc Rosetta...

-Però...

-Rosetta.

Nàpols i Mars es miraren. I cadascun amb la seva llengua es digueren, amb els ulls, una pila de coses que encara no s'havien gosat a dir de paraula. En aquelles sessions especials d'oftalmologia Grara Dorrei no feia ni una sola falta.

Rosetta tenia un amic a la platja, el vell Angelo, que els hi deixà la seva barca en el maneig de la qual Rosetta era molt destre. Feia goig de debó veure-la amb la cabellera a l'arjau, els cabells, tan negres, brillantats per l'aire de la mar que tot ho embelleix,

els llavis oberts en un somriure continuat que no havia deixat d'ençà que era lluny del Vesuvi, i esperant l'emoció del salt silenciós i suau que faria fer a la barca la propera onada d'una mar allargassada i plena de bones intencions.

-Allà és Sorrento.

-Aquí Rosetta.

-Més enllà, Punta Campanella i Montalto...Donarem la volta a Capri, travessarem la badia i veurem Nípolis de mar endins...però no la mirares massa estona perquè hi ha el Vesuvi...

Unes barques sortien a pescar. Els mariners cantaven cançons a mitja veu i la mar s'omplia d'una melodia dolça i tendra. Un dels bots passà aprop de la classe d'italià.

-Rosettaaaa!!- cridà un gambet amb les dents molt blanques fent volelar la gorra... Addio!!

-Addio! -contestà Rosetta. I amb la mà, al saludar al vailet, pessigollejà l'aire que n'hi restà tot agraït.

-Es la barca de Vincenzo -digué a Grara-. Tots es coneixen. I tots s'estimen...

-Tots?...Es clar...tots. Tothom estima Rosetta...

La mar n'anh tenyint de vermill. Rosetta cantà una cançó nova *que ha de ser del se de mar* en la qual algú es seria a sospirar. El vent acabà el jornal i se'n anà muntanyes amunt. Retornaren a Torre del Greco a rem. De les algues en sortien, al enfonsar-hi les fuetes, grapat de diamants que es fonien aviat com totes les coses bones. A Ischia

hi brillà una llum.

-Dens anirem a Ischia. Veuràs com t'agradarà.

-Sí...

El vell Angelo els ajudà a pujar la barca. Soparen al defora, vora la platja, de sota una parra per mig de quines fulles a'hi veien els estels com si fossin penjells de raïms lluminosos i de mal agafar. Havent sopat Grara demanà una cançó a Rosetta. La noia cantà mirant-se'l i per primera vegada se'l mirà amb el Vesuvi als ulls. Es clar, sortí una cançó de foc. I Grara Dorrei es jurà ^{una estel!} ~~les~~ ^{mil vegades} que l'haver conegut Rosetta justificava de sobres el viatge de Mars a la Terra, i que valia la pena haver trobat Elena Rozzo, Jeannine, la senyora Michelet, Yaoko i Berta Fellini per convencer-se que cap es podia posar al costat de Rosetta i n'era una prova el que d'ençà que l'havia vista i que hi havia començat les lliçons d'italià ni una sola vegada s'havia recordat dels moments passats amb les cinc primeres dones que havia trobat en aquest món. A més a més cap de les altres cinc vivia amb un volch tan a la vora com Rosetta...

Angelo junth la seva veu poderosa a la delicada de Rosetta i de la cançó, llavors, la mar i la nit en feren festa major. Les veus d'un-
es barques que s'acostaven s'ajuntaren a les d'Angelo i Rosetta, i els estels baixaren tant com pogueren per escoltar l'herosa cantada. El vent, que ja qui sap on era, recull corrents amb les mans a les orelles per a no perdre ni una sola nota...

L'improvitzat cor anà creixent a mida que noves barques s'acostaven a la platja. El pobre Grara tenia unes ganes enormes d'expressar a crits l'emoció que el tenia cor-pres. Ell que no havia sentit mai cantar quan era a casa seva, ara estava passant uns moments inesborrables en un país on cantava tothom i bé. Cantaven Rosetta

i Angeló al costat seu; els que arran de platja esperaven l'arribada dels de mar endins; els de dalt les barques quins cants sentia-ven que venien d'un altre món; els que ja desenaïllaven el peix i les dones que se l'emportaven en grans paneres que duïen dalt del cap, professó d'escata platejada que deixava la platja perfumada i plena de la glòria de la cançó. D'enmig la veu plena dels homes de mar, en sobresortia com un clavell blanc enmig de roses roges, la veu divina de Rosetta i l'espiguet estrident dels vaillets d'a bord fent estremir l'aire net del país que més bons tenors ha donat al món. Per què no han cantat i prou aquella gent tan ben dotada per fer-ho?

-Dos dies. Només queden dos dies -digué més tard Rosetta amb els ulls a la mar.

-Aquest val per deu mil...

I ella se'l mirà. Ja no era el Vesuvi. Era el mirar de Maria della Mare a qui el volch feia tanta por. Era aquell seu mirar la traducció, en mirada, de l'encant d'aquella cançó de nit.

-Et veig una llum estranya als ulls... fins a n'aquesta hora que

no s'hi veu gaire...I no se qui ets i bo i no sabent-ho quan te'n vagis em moriré de pena.

-Això darrer encara no ho he entès bé del tot.

-Què en treuríes d'entendre-ho?

-Quina lliçó és, això ja, Rosetta?

Ella no trobà altra contesta que deixar lliscar galtes avall dues autèntiques llàgrimes on pel cap baix hi brillaven mitja dotzena d'estels a cadascuna de grans que eren.

-Plores?

A Grara Dorrei li vingué rapidament al pensament com solucionava els plors de Jeannine, però al anar a butxaquejar es recordà de la tragèdia de Yaoko i restà indecís amb la mà a la butxaca pensant desesperadament perquè les dones ploraven i com dimonis s'ho devien fer els homes de la Terra per consolar-les sense que passés res extraordinari.

Rosetta s'alçà de la sorra.

-Per avui s'ha acabat la lliçó -digué.

I es quedà mirant-de'l a dues passes d'ell amb els ulls encara molla. Les dues Rosettes que portava a dins d'ençà d'aquella nit de nocés dels seus pares, la dels desmai i col·lorçaments de la seva mare i la dels entusiasmes paternals pels embats del Vesuvi, maldaven totes dues per governar les seves accions quan hagué pronunciat la frase anterior. La lluita fou forta i ràpida. Ha clar

es veu que guanyà el Vesuvi -com podia una pobre noia posar-se en res al costat d'un volch?- perquè afegí amb l'alt:

-Això, però, a ben poques gramàtiques, em penso, ho hauràs trobat- i alçant-se de puntetes -Mara era molt alt- i abans que ell tingués temps de repetir-se a poc a poc aquells onze mots per comprendre'n el sentit, posà, durant una segona, el Vesuvi que li sorregí impetuós als llavis a la boca sorpresa de Grara Dorrei i fugí rapidament.

Quan més tard, el vell Angelo sortí a dir-li que ja tenia la cambra a punt, Grara Dorrei seguia encantat amb el foc a la boca mirant vers on Rosetta havia desaparegut.

-Jo deia, que el senyor ja té la cambra a punt -digué Angelo per quinta vegada-...La cançó, veritat? Ah, quan jo era jove! També una napolitana com un sol va cantar-me una cançó una nit com aquestes...^{Al}Fora l'un de l'altre. El dia de les noces ella em tornà a cantar aquella cançó...Vinguéren dies tristos i aquella tonada feia sempre el miracle d'apartar les espines del rasell de l'amor. La cantà fins fa poc...Fa tres anys, al perdre-la per sempre... se'n va anar dient la cançó amb els llavis perquè la recordés sempre...La portarem al nostre petit cementiri i tots vam cantar per ella per darrera vegada...Tots no, jo encara hi vaig sovint i quan no em sent ningú encara li canto amb l'alt ^{la}aquella cançó nostra... És curiós, però sense que pogués explicar-se el perquè, Grara

Dorrei entengué totes les paraules del vell Angelo.

-Avui anirem a dinar a Fròcida -deia l'endemà al matí Rosetta a Grara- i el vell Angelo vindrà amb nosaltres.

-Sí.

You tot allò que ell pogué dir. La boca encara li feia mal de la cremada de la nit abans.

Sortiren i trobaren l'aigua encara encantada dels cants de la nit.

-Aquell és Cap Misseno -anava dient Angelo amb la pipa a la boca i la mà al timó-, atracarem pel costat d'ischia i al tornar veurem San Angelo i San Pancrazio...

El paisatge semblava que sabia que l'estada del foraster s'acabava i es veu que volia deixar-li un bon record. D'altra manera no es comprenia perquè tot plegat brillava amb aquella llum i aquell color. Per força aquella meravella havia d'ésser fora de programa. Grara Dorrei ho veia tot als ulls de Rosetta i encara ho trobava tot plegat més bonic que al natural.

-Demà al matí haurem de tornar a casa.

-No.

-No voldrà deixar-m'hi anar sola.

-No.

-I demà passat...

-No.

-Sí, demà passat tu ja...

-Però on vols que vagi si no tinc italià per mitja vetllada'

-Mira, Angelo encara ens fa adéu amb la mà.

I els dos mogueren el braç per darrera vegada en honor del vell mariner.

-D'allà dalt ja veurem el Vesuvi.

-Jo només et miraré a tu.

-Jo et veuré sempre, encara que siguis lluny.

-Rosetta...

-I aniré a veure Angelo, i aniré a Capri i a Procida i a Ischia...
a tots els llocs on t'he tingut aprop.

-Rosetta...Tornem amb Angelo.

-El pare ens espera avui.

-Ell ja té el volch.

-I els teus amics arriben demà....

-Rosetta, a la primera vegada de veure't ja vaig conèixer que jo havia fet seixanta milions de quilòmetres per trobar-te, que per tu i únicament per tu havia vingut d'un altre món...

Ella s'aturà i el mirà una mica desorientada. Acabà somrient i pensant que ell havia dit tot allò perquè encara sabia tan poc ita-

lla.

Es veu que el Vesuvi obtingué una nova victòria perquè,

-Ens han vist!-digué Rosetta fugint dels braços de Mars i enfiant a tot córrer el camí que portava a Branchino.

Quan Grara Dorrei es tombà vers on havia mirat Rosetta veié uns ciutadans pomposament habillats que s'havien aturat a poques passes d'aquella curtíssima victòria vesuvial. No compregué ni perquè havia marxat Rosetta ni perquè aquella gent se'l mirava rient.

-Veu, senyor Vendredi -deia un dels del grup- és allò de la Guia: "...paisatge meravellós, senyores que cremen, cançons úniques, aïres encantats..." Segur que aquesta abraçada ens la carregaran a la nota...

-Rosetta, Rosetta!-exclamà Grara llençant-se darrera la noia.

-Rosetta, perquè has fugit?

-Si ens han vist.

-Ens han vist?

-Sí, tota aquella gent del camí.

-Però...?

-Ens han vist abraçats.

-Que no ho volen?

-Però...

-Es que hi ha moltes coses que encara no les entenc. Si només fa tres mesos que són en aquest món vostre...

lità.

Es veu que el Vesuvi obtingué una nova victòria perquè,

-Ens han vist!-digué Rosetta fugint dels braços de Mars i enfilant a tot córrer el camí que portava a Branchino.

Quan Grara Dorrei es tombà vers on havia mirat Rosetta veié uns ciutadans pomposament habillats que s'havien aturat a poques passes d'aquella curtíssima victòria vesuvial. No compregué ni perquè havia marxat Rosetta ni perquè aquella gent se'l mirava rient.

-Veu, senyor Vendredi -deia un dels del grup- és allò de la Guia: "...paisatge meravellós, senyores que cremen, cançons úniques, aïres encantats..." Segur que aquesta abraçada ens la carregaran a la nota...

-Rosetta, Rosetta! -exclamà Grara llençant-se darrera la noia.

-Rosetta, perquè has fugit?

-Si ens han vist.

-Ens han vist?

-Sí, tota aquella gent del camí.

-Però...?

-Ens han vist abraçats.

-Que no ho volen?

-Però...

-Es que hi ha moltes coses que encara no les entenc. Si només fa tres mesos que són en aquest món vostre...

Rosetta es mirà l'home de Mars novament desorientada. Anava a pensar qui sap què, però abans de pensar-ho, per segona vegada es digué que potser tot passava com passava perquè ell feia tan pocs dies que rebia lliçons de la llengua del Dant.

A la casa del Gufo hi trobaren aquest paper signat per Giovanni Pellico:

"Vincenzo m'ha vingut a dir que tinc turistes a Torre della Annunziata. Miraré de pujar amb ella abans de migdia. Giovanni Pellico XXXVIIè".

-El Vesuvi...-auspirà Rosetta llegint la nota.

-S'ha apagat?

-No...que el venen a veure de qui sap a on. Sempre la mateixa dèria. Voldrien veure'l en activitat, enterrant Nàpols, llençant torrents de lava a la mar i bombes cel amunt...Ells el venen a veure i jo sempre hi estic amb l'ai al cor i el tenir-lo tan a la vora m'encomana els pensaments més estranys...El meu pare de vegades diu que el Vesuvi ha d'ésser el nostre cementiri i, si vol, el de tota Itàlia...

Una claxon fendí l'espai. Per la carretera que s'enfilava Vesuvi amunt per Marsiglia i Lo Sbirco, un autocar destapat, carregat de turistes i amb Giovanni Pellico XXXVIIè dret amb un altaveu a

la boca, s'anava acostant als dominis del volcà. Per la finestra de la casa del Guà, entraren aquest torrent de paraules:

"Veuen, senyors, aquest és el Vesuvi, molt més vell que cap de nosaltres. Ell ja fa centenars d'anys que treia foc pels queixals. És clar que ara potser també serien tots morts igualment, però a l'any 79 de la nostra era, el Vesuvi ja enterrà Pompeia i vint mil ciutadans seguien la sort de la ciutat. I el torrent de cendra soterrà igualment Herculano. I dessota l'allau de cendres desapareixia igualment Stabia, avui Castellamare...Es troben, senyors, salt del Vesuvi. No en pot tenir tothom de volcà...

Quan l'autocar passà davant la casa del Guà Giovanni Pellico llençà un estentori: "Rosettaaaa" "Pujeeeu".

Pujaren Vesuvi a punt agafats de la mà. Cap dels dos no digué res. Devegades s'aturaven uns instants i es miraven tant com podien. Gràcia Dorrei començava a pensar de passar la vida al costat d'un sola dona. Era possible, això, havent-n'hi tantes? Decididament Rosetta era la millor que en el temps que feia que era a la Terra havia trobat. I si després de decidir quedar-se amb ella i no mirar-ne cap més en trobava una altra? O d'altres? Com s'havia de fer per resoldre aquestes coses, i sobre tot com ho havia de fer ell que les primeres dones que havia vist d'aprop i hi havia passat estones al costat les havia trobades a mig camí de la vida i a seixanta milions de quilòmetres de casa seva? Amb tot bé devia haver-hi una

solució...Segur que si ell pogués passar més temps a la Terra la trobaria una solució com devien haver-la trobada els que feia més anys que hi vivien que ell...Un sospir de Rosetta li feu donar compte que feia molta estona que caminaven en silenci. La noia, a mida que s'acostaven al Vesuvi, es transformava. Ja no era la Rosetta meravellosa de les lliçons d'italià a la platja. Respirava adeleradament i una gran cara de pena sobrejava aquella faç adorable de quan era vora la mar. Grara no dubtà gens al veure la cara tan plena de tristesa de la noia a fer la seva proposició:

-No hauràs de patir més pel Vesuvi, Rosetta. Et portaré amb els meus amics a casa meva, a Mars, enllà ^{de} les estrelles, a seixanta milions de quilòmetres...

El rostre de Rosetta s'il·luminà extraordinàriament al escoltar els primers mots. Després el desencant més gran s'emportà tota la llum. Es clar -pensà- s'ha burlat d'una pobre noia...qui n'ha de fer cas, per important que es pensi ésser el meu pare, de la mi-grada filla de Giovanni Fellico, guà oficial del Vesuvi?. I sentí que un gran tremolor l'anava prenent tota i la por, aquella irrefrenable por que sentís quan s'acostava més que del compte al volcà se li manifestà, després d'haver escoltat Grara, amb una intensitat espantosa. Deixà anar la mà de l'home de Mars i malgrat haver-se proposat callar perquè es deia- ella era tan poqueta cosa per tenir pensaments bonics, un sanglot se li escapà.

-Rosetta...

Ben segur que no hauria sabut què contestar i li solucionà la difícil escena l'aparició dels visitants del volcà.

-No és res...No...Mira, els turistes.

Enllà Giovanni Pellico deia dret al damunt un piló de terra fumejant:

-Jo hi tinc molta influència al Vesuvi, senyora...Amb unes quantes lires puc preparar una erupcioneta i tot...

Es feu rapidament una subscripció i el Guia comanà un petit grup cap a l'ambut interior.

-Què mires?...Es clar, quin dret hi tinc a preguntar-t'ho...

Cap resposta.

Una turista inenarrable, a tres passes de Grara porrei, tenia aca-parada l'atenció d'aquest.

-Que també li fa por a vostè? -li demanà en anglès.

-Por?

-Sí.

-No.

-Doncs m'agradaria veure el Vesuvi amb algú que no li fes por -digué ella.

I Grara fou de la comitiva. I contemplà l'erupcioneta que preparà Giovanni Pellico de més aprop que els altres al costat d'aquella turista de mal descriure de tant i tan ben posat que portava al damunt. Rosetta, xopa de llàgrimes, era a poques passes de la parella.

-Si vol encara ens hi podem acostar més -digué Grara Dorrei.

Ella se'l mirà abans de respondre, dues vegades. Una, de la manera que hagués mirat a' qualsevol altre. La segona per convèncer-se que aquell desconegut tenia un ulls que miraven diferent de tots els que l'havien mirada i això que a Amèrica -ella era americana- l'havien mirada ulls de tota mena.

-Acostem-nos-hi, digué retadora.

I s'hi acostaren més. Grara Dorrei la portà al mateix lloc on pocs dies abans Giovanni Pellico li digué que ell havia estat el primer d'anar-hi tan aprop. Estaven apeguts a la paret de l'embut interior i tenien la boca del colós a l'absat de les mans.

-Vol anar una mica més avall?-demanà Grara amb el cap entre la fumera-. Si es vol s'hi pot anar...

Enllà, per mig els turistes que contemplaven el respirar del volcà tement ja que d'un moment a l'altre podia esdevenir-se allò que Giovanni Pellico deia que podia passar quan menys s'hi pensés, Rosetta contemplava la parella mig amagada pel fum.

-Sempre el Vesuvi...-gemegà plorant a llàgrima viva.

-No tingui por, no hi cauran...-li digué un dels turistes veient-la plorar.

Intentant mirar més avall, l'americana perdé l'equilibri i Grara Dorrei evità la caiguda al pou de foc líquid a un estrany a la família dels Pellicos que eren els únics que tenien dret a caure-hi.

Allò fou l'autèntica fi del món per Rosetta. El rapit, abraç, per ella, durà una eternitat. Vegé milers de goariures snant d'una boca a l'altra. Vegé... MÀRÀ DE DÉU si en vegé de coses! I s'esdevingué una d'aquelles coses que passen sense saber perquè, però passen. Rosetta perdé, en qüestió de segons, la ja poca quantitat de Giovanni Pellico que portava a dins i s'enà ^{transformà} convertint més i més cada vegada moral i físicament en aquella Maria della Mare d'aquella nit de noces del 1906. I acabà fins a tal punt semblant a la seva mare, que una vegada que Giovanni Pellico ^{decompanyat de l'única} li passà a prop ^{de de davant} comptant els turistes, restà contemplant-la amb la més gran sorpresa pintada al rostre.

-María!!-exclamà-. De on has sortit?

Ah, quan una napolitana es dona als pensaments esgarriats! i Rosetta pensà això mentre durava la sorpresa de l'autor dels seus dies: Els moments passats durant aquestes cinc lliçons d'italià bé valien una vida... Altrament què seran ara, ja, Sorrento i Capri i Procida i Nàpols sense ell que ja n'ha trobat una del seu braç... i el darrer descendent del primer Guardà del Vesuvi ara ho trobarà natural...."

que
Hela veient al darrer moment, posant mirà per darrera vegada cap on havien desaparegut Grara Dorrei i aquella senyora que parlava com ell, i, amb els ulls fets al bro-llador de fumera, començà a devallar les parets de l'estut exterior.
des
pel

Giovanni Fellico, que estava convençut que el Vesuvi ara ple de misteris inconeguts pels homes, i que entre altres coses tenia al seu albir disposar, si li venia bé, de les vides, no sols de gent de la seva família, sino de les de tota Itàlia en pes, s'agafa la cosa pel cantó que les veia la seva fantasia influenciada per una vida de respirar tradicions, llegendes i gassos tòxics. En són una prova aquestes paraules que anava repetint corrent entusiasmant d'un turista a l'altre:

-Es ella, senyora. Es ella...Maria, la meva vella Maria della Mare...Després despotricaran contra el Vesuvi. I ja veuen, ell avui me l'ha deixada venir per una estona després de vint-i-dos anys d'haver-me-la guardada. Potser ara de tant en tant deixarà sortir algun dels meus passats...Qui és que en pot dir mal d'un volcà com aquest!

En tant, Rosetta ja s'enfileva pel lloc on feia poc, Grara i aquella senyora contemplaven la boca mig closa del senyor de milions d'italians.

-Maria, quan tornaràs? -exclamà Giovanni al veure-la al caire del crater.

-Rosetta!!!-cridà a continuació Grara Dorrei.

-Si és Maria, senyor, la meva Maria della Mare que el Vesuvi me l'ha deixada contemplar una estona després de vint-i-dos anys de no veure-la -li digué calurosament Giovanni.

-Però...

La dolça figura de Rosetta estigué uns segons en equilibri al caire de l'embut interior. La columna de fum es desvià una mica com si fos una cosa viva, la prengué per la cintura i desaparegué de la mirada dels que contemplaven l'estranya escena. La darrera cosa que Grara veié de la noia fou aquella mata de cabells negres i brillants.

-Torna aviat, Maria-digué Giovanni.

-Això, segur que també ens ho posaran a la nota -comentà un turista.

-La meua Maria della Mare, l'han vista, senyors? Potser m'ha vingut a avisar que es prepara algun cataclisme... Segur que jo em sentiré sense trigar alguna senyal interior que m'anunciarà un recomençament de les activitats del Vesuvi... Ja veuran com en passarà alguna de sonada, senyors...

-Voleu dir? -digué Fergusson al consternat Grara Dorrei quan aquest li hagué contat la trista fi de Rosetta.

-No en vull veure cap més, no en vull veure cap més, Doctor...

-Jo us puc assegurar que no totes s'ho agafen com la japonesa o com la napolitana... Potser és que us ho penseu que aquestes do-

nes han fet aquests disbarats, qui ho sap. Potser els haguessin fet igualment més endavant si és que els han fet...

-Però si jo ho he vist, Doctor. Si...

-Els sembla haver-vos-ho dit altres vegades. Quan hi ha dones a prop en la vida d'un, ningú pot estar mai segur de res. Un perd la personalitat, la memòria, veu coses que no existeixen i no veu les que realment passen... És una influència especial la que ténen damunt un elevat percentatge dels humans i de la que ben poca gent pot alliberar-se'n. Quan un gran home, un savi, un governant, un general, un il·lustre pare de família, porta a cap coses incomprendibles que malmeten una fins llavors brillantíssima fulla de serveis, no falla, una senyora ha entrat en la seva vida. I davant d'aquest fet aparentment tan senzill, es desvien els cervells més ben organitzats, s'enterneixen els cors de millor funcionament, cauen les més sòlides virtuts... Devegades, degut a n'aquesta influència especial que us he dit, han mudat la vida dels pobles, hi ha hagut declaracions de guerra, regicidis, ministrecidis, duels, robatoris... Devegades també, -això, però, rarament, aquesta famosa influència d'elles damunt nosaltres ha fet que s'arreglessin algunes carreteres i es fundessin universitats, cases de salut i es descobrissin nous nous... Mai ha estat ben bé ell l'home que ha portat a cap quelcom influenciat per una dona. El seu acostament opera directament damunt els més sensibles teixits dels centres nervio-

sos. Es per això que m'atreveixo a dir-vos que potser us ho pensau que us han passat totes aquestes malaventures...

-Us agraïeixo les bones intencions Fergusson... Tant de bo tot plegat no fossin més que cabories meves. Amb tot, us faig jurament formal de no mirar-me'n cap més. Per si fos veritat, sabeu, l'episodi de Yaoko i la terrible desaparició de la seva Rosetta.

-Ja us vaig dir una vegada que no totes les senyores practicaven l'hara-kiri quan les coses no sortien bé, i ara us vull dir, per si la baixada de Rosetta al Vesuvi fou autèntica, que no totes amb les coses de l'amor acaben dintre un volch, per Vesuvi i per italià que sigui. N'hi ha... n'hi ha d'haver, carai, que no siguin al món per complicar la vida dels homes. Aquestes que heu trobat, si en realitat les heu trobades, devien ésser cassos excepcionals. Tingueu present que de tant en tant sempre se sent a dir que hi ha senyores que fan diàbrats. I la gent no en fa pas massa cas. Vos en feu més, és clar, perquè en tan poc temps us han passat un seguit d'episodis pujats de to... o us ho sembla que us han passat. Pareu-hi compte que us vaig dient que us ho sembla que us han pensat. Si el record us encomana massa pessimisme, penseu-s'ho que us ha passat tot això... Potser, amic, ens trobem davant d'una cosa que no hi havieu pensat, potser la causa de tot és que una humanitat de Mers no lliga prou bé amb una de la Terra si aquesta és de l'altre sexe...

-Així...

-No us enganyiegeu massa, Grara. Les dones són una cosa tan fora de lògica que potser en trobeu alguna que únicament estarà bé al món al costat d'un home d'un altre.

-Es que vull i no vull, Fergusson...Jo...jo he passat moments al costat de les sis dones que porto conegudes que bé valen un viatge interplanetari. Potser amb aquests moments ja m'hauria de donar per satisfet...i plegar. Sí, plegaré, Fergusson, i quan de nou em trobi a la meua pàtria miraré en nits estrellades al gran globus blanc de la vostra Terra on sis dones em donaren participacions al primer premi de la felicitat...Quan ens falte per anar a l'illa d'Enric Vilamarí?

-Teniu unes setmanes, encara, per mostrar-vos coses de les quals tot un món n'està orgullós.

-Marxa aviat, Fergusson. Segur que treballant dia i nit em posaré a to...Construiré jo tot sol la meravella d'Ultra Terra...i, sense dones aprop, l'honor de portar-vos volant a ^{seixanta} ~~seixanta~~ milions de quilòmetres cel amunt/serà, no ho dubteu pas, el millor premi per mi, de la meua estada entre vosaltres...Però ho tinc de dir Fergusson, ho tinc de dir...Em veuria en cor de complir tot això al peu de la lletra...si no fossin tan maques, Doctor...si no fossin tan maques...i només n'he vistes sis...

*el lloc de la casa de l'home
més després que Tula i els seus
que ho demostren*

A Suïça i Holanda és clar, només hi trobaren muntanyes: els Alps, el Sant Gotard, la Jungfrau, el Mont-Blanc... llacs, humitats, vaques i formatges...

Després vingué, com un caai de lluz al cor de la vella Europa, el Danubi que, segons els del país, és el riu més gloriós del món per les llàgrimes que ha begut d'ençà que corra i això que fa molts anys. La de muntanyes i muntanyes que li han tingut de frenar l'expansió perquè la gent el trobés a punt per dedicar-li uns valsos que l'han fet immortal.

A Viena encara hi poguéren escoltar de valsos.

La taverna era en un dels barris extrems de la ciutat. Hi havia unes taules, al pati, amb tovalles blanques i blaves, a quadres, i aquell taverner tan gras amb aquell davantal blanc i aquell enorras bigoti negre. Uns músics tocaven dalt d'un entarimat dessota un balcó ple de testos florits.

-Veieu, aquell és Schubert.

-Quin?

-El del quadre.

-Qui era Schubert?

-Un home que amb la música era quelcom com Tothas Yllanoga fent bitllets de mil. Quan acabin de tocar aquest ball demanarem que

toquin quelcom d'ell...

La tocaren els músics una cosa de Schubert i els concurrents es miraren els uns als altres convençuts que el món era allò. Les parelles -se'n troben pertot- s'acostaren més. La nit callà i a Grara Berrei li tornaren a brillar els ulls com en el seu millor temps.

-Perquè allò no hem trobat això? -digué Grara amb l'alè-. Vull portar-hi una orquestra... Faran un monument a cada músic, esteu-ne segur...

Una finestra s'obrí i la senyora que hi sortí era la traducció exacta de les notes del pobre Francesc. Escoltà la meravellosa melodia amb els ulls tancats amb una unió com si la necessités per viure.

-Volen que hi tornin? -demanà amablement el voluminós taverner als homes de la taula de Grara.*

-Sí, i si pot ésser que aquella senyora no es mogui de la finestra -digué aquest donant al taverner un flamant cent corones.

-Sembla que és molt nou...-comentà l'amo de la casa.

-I aquests, peis senyors dels violins...

El taverner es mirà Grara amb els ulls molt oberts i arronçant les espatlles. Calgué senyalar-li els músics perquè entengués el destí de les corones les quals segons havia litografiat Tomàs Yllanoga el Banc d'Àustria es comprometia a entregar en or. I, amb una gran reverència incomprensible per un propietari d'un ventre tan

voluaminós com el seu, digué:

-Amb això tacaren fins demà al matí, senyor...

Schubert tornà a passar una estona entre els concurrents de la taverna. I una altra. I més. Grara Dorrei escoltava com mai havia escoltat res en cap dels dos móns que portava coneguts. Fergusson començà a pensar que potser Schubert obtindria una senyalada victòria damunt les dones...

-Sembla estrany que un home que parlés tan malament -digué Robinson/ a l'orella del genial falsificador- fes unes cançons tan boniques.

Uns militars es miraren els rellotges.

-Es hora d'anar a passar llista -digué un d'ells.

-Sort que això ho podem sentir sempre que volem.

-Es una llàstima que homes així no visquin sempre...

-Jo us asseguro que si abans d'anar a la guerra toquésin coses així, sortiria de la trinxera per anar a abraçar als enemics de la meua pàtria...

Els militars marxaren. Unes parelles desaparegueren plenes de Schubert. El pati anà restant buit. Uns quants concurrents s'havien adormit amb el genial músic i devien, afortunats, somniar coses divines... Els músics pararen de tocar, esperant. El taver-
ner mirà la taula de Grara pensant "qui sap, potser encara em do-

naran més corones". La noia de la finestra es disposa a retirar-se cambrà endins.

-Com ho faré per dir-lis que no parin de tocar? -demana Grara.

-No us preocupeu... Teniu-digué Tomàs Yllanoga donant una veritable fortuna al taverner.-Que toquin. I guardeu-vos-els aquests bitllets per si els que fa el govern ve un dia que no valen.

-No l'entenc el senyor, però li estic molt agraït, digué el taverner entre reverències.

-Schubert- feu Grara Dorrei.

-Ah, Schubert. El senyor? -digué el taverner amb les corones a les mans mirant-se a Tomàs Yllanoga.-Ancantat de saludar-lo -. i estrenyé calurosament la mà del més fi dels argentins conegut.

-No, Schubert, Schubert, que toquin música de Schubert -anava repetint Grara al veure que l'home no l'havia entès.

El taverner es grata el cap una mica desorientat. Es mira els pocs concurrents que restaven i no trobà altra solució que dir, arronçants les espatlles:

-Potser encara no ha vingut, senyor...

-Aquest home no ens enten, Tomàs. Doneu-li més diners.

-Teniu, pels músics, per tocar -digué Tomàs Yllanoga fent acció de tocar el violí.

-Ah -exclamà a la fi el taverner -... Els senyors volen més música. Però... aquí hi ha molts diners...

-Aneu -digué Tomàs.

I acompanyà al taverner a l'entornat dels músics que no s'acabaven de decidir a plegar del tot els instruments.

-Schubert -feu dirigint-se al músics que li semblà més músic de la colla.

-Ah no, senyor. Jo em dic Thissar -respongué el músic amb un somriure.

Però Tomàs Yllanoga, de sortir-se de fer-se entendre perquè aquella gent tornés a tocar Schubert en feu dibuixar el bitllet de mil del país més complicat. I ja és sabut que fent bitllets era genial Tomàs Yllanoga... Prengué un violí i senyalant el quadre del mestre "Schubert, Schubert, Schubert" anà repetint fins que la cara alegre dels músics li demostraren que l'havien entès.

Cinc minuts més tard la magnífica aparició femenina d'aquella finestra ja coneguda nostra, tornà a fer acte de presència a l'ampit. I les melodies immortals de Schubert tornaren a encantar tot allò que tocaren: homes i coses.

A la porta enreixada, una ronda de guàrdies de nit, amb bigotí i sabre, bevien materialment el regal harabnic de la nit. Enllà, uns ciutadans potser amb massa esperit a dins parlaven, a crits, del preu abusiu de la cervesa.

-Gabriel -digué a poc a poc un dels guàrdies -, aneu a fer-los callar?.

-Ara?

-L'eschnel, de nits, ja sabeu que les ordenances el prohibeixen.
L'eschnel, quan es toca Schubert, el prohibia nosaltres.

L'anomenat Gabriel deixà de mala gana la reixa del portal.

-Digueu-lis que esperin més tard a cridar o que vagin a cridar
a un altre barri -afegí com a darrera recomanació el comandant de
la ronda.

L'eschnel augmentà. Ara es discutia a ple pulmó de lletres de
canvi i de pollastres.

-Xiist- ordenà furios el comandant.

De la fosca arribà aquesta pregunta de Gabriel:

-Men comandant, puc matar-los? *finir?*

-No, que farieu massa soroll!

Clarejava. Des, dels sis músics, s'havien adormit. L'aparició
de la finestra semblava de l'orquestra sino que no tocava, cosa
que no tots els músics poden fer. Grata Dorrei beneïa aquell geni
del pentagrama que li oferia l'ocasió d'escoltar les coses més bo-
niques que havia sentit tot contemplant la dona més maca que mai
havia vist. Li semblava que Schubert era en algun lloc present i
que estava fent tota aquella música per la noia de la finestra.
Fergusson, que li seguia el pensament, s'acoreia fent cigarretes. To-
ma Yilanoga dormia... Fins que només restà un músic en actiu: el
pianista que tenia el retrat del mestre a quatre pans del nas. Ell

jurà durant molts anys, que aquella nit no s'adormí fins que sentí que el propi Schubert li digué: "Ja estàs bé, amic. Ara la son no us faria dir més que mentides".

Quan el camarada pianista feia les darreres notes amb el nas al caure adormit damunt el teclat, la finestra es tancà i Grara Dorei,

-Ja s'ha acabat -digué.

-Voleu que torni a sortir?

Restà uns moments mirant-se Fergusson fins que li va dir:

-Sí...però ara és diferent. Ella i jo estem enamorats de Schubert. Sense aquest aprop la veuria com les altres i tindria por...

-Veniu.

El seguí sense deixar de mirar-lo.

-Es que pàrem per la finestra?

-No, ella baixarà.

-No'...-i al cap d'una estona es meravellà de que no s'hagués recordat durant molt temps de qui era Joan Maria Rabell Fergusson.

-Teniu -li digué el Doctor donant-li un violí.

-Però...

-Teniu!

Prengué el violí.

-Toqueu.

-Jo?

-Toqueu!

Dubtà uns segons. Començà a passar l'arquet per una de les quatre cordes de l'instrument i els sons que en sortiren el deixaren encantat. Era possible? A les primeres notes en seguiren d'altres i d'altres i así Schubert es sentí millor interpretat. Si el pianista hagués estat despert hauria sentit que la mateixa veu que l'havia convidat a plegar a n'ell, deia: "Gràcies, amic..." així que els primers compassos havien pujat nit saunt... La finestra es tornà a obrir, és clar. Sis minuts més tard, la noia era al costat del violinista i, si el camarada pianista no hagués caigut adormit hauria tornat a sentir una vegada més: "Gràcies, amic..." i aquella vegada ell hauria pogut jurar que no havia estat Schubert qui havia donat les gràcies.

A les set, Grara donà el concert per acabat. L'enamorada de Schubert s'hi acostà amb els ulls brillants, a l'alç de puntetes i deixà damunt els llavis del violinista un bes que fou la penúltima nota que es tocà aquell dia en honor de Schubert. La darrera fou el bes que posà damunt les cordes del violí.

-Tinc de tornar a veure aquesta dona, Fergusson -deia Grara al Doctor el cap-al-tard d'aquell dia passejant-se pels camins florits del Jardí del Poble.

-Serà la que farà set, amic...

-Es igual. Ja us he dit que aquesta és diferent. Aquesta no veu en mi altra cosa que Schubert, però així i tot jo necessito veure-la si res més no per comprovar que amb un músic com aquest pel mig puc estar al meu costat tranquil sense pensar que l'haver-me conegut li sigui causa d'un final d'acte fatal...

-Se que dieu la veritat i, perquè ho se la cercarem, amic...i la trobarem i d'aquesta mena encarrego jo de que no li passi res desastrosos.

-Gràcies, Doctor.

Tornàren, a la nit, a la taverna. Els acompanyà un camarer vienes que coneixia un miler de paraules angleses per haver guardat un centenar d'anglesos durant la Guerra Gran.

-Ella ha marxat aquesta tarda, senyors -digué el camarer.

-A on? -demana Grara atropelladament.

-No se sap, senyors.

-Però qui és?

-No se sap, senyors.

-Digueu a l'amo que vingui.

Aquest comparagué entre reverències. A través del camarer s'enterní d'allò que volien.

-Ella marxà, senyors...

-Seguiu-la -arribà a l'home gras per medi del camarer.

-Jo, senyor, si...

No pogué dir res més. Havía arribat l'hora de Fergusson. Hi ha-
gué un pampallugueix d'ulls, tres sospirs, i...

El camarar anà traduint:

-Diu que demanà el compte a les tres de la tarda. Que li donà
dues centes corones per aquell retrat que qui sap els anys que feia
que era al damunt del piano. Li demanà de fer venir un cotxe. Que
vingué el del vell Schaeffer, el del cavall blanc. Diu que ella di-
gué al vell Schaeffer: "A l'estació". I el vell Schaeffer la hi por-
tà. Que sent molt soroll a l'estació. La guixeta és plena de gent
i no pot dir per on agafà bitllet. Que pujà al tren i uns guàrdies
pujaren corrents al mateix vagó. Que fent-li unes grans reverències
prenguèren seient al costat d'ella. I que ella digué furiosa: "Co-
chons". I que els guàrdies tornaren a fer noves reverències al sen-
tir-se anomenats. Fan el viatge en silenci. El tres s'estura. Diu
que veu claríssimament el nom de l'estació però no el pot dir per-
què no sap llegir. Diu que ella ha pujat a un automòbil magnífic.
El cotxe zitzagueja per una pila de carrers fins que es para da-
vant una gran casa voltada d'un jardí frondosíssim. Ha sortit a re-
bre la senyora un home amb grans patilles. I li diu: "Fa tres dies
que et cerca. On has estat?". Elle no diu res i comença a pujar
escales. L'home de les patilles la segueix. A cada sis escalons
li diu quelcom... "Ja has pensat que és donk passant que et cases?"
"Fa set-cents anys que les dones d'aquesta casa no es casen amb

qui volen; "I és la primera vegada, en set-cents anys, que una dona d'aquesta casa dos dies abans de casar-se en passa tres de fora". "Fa set-cents anys que donen la primera matèria a la noblesa del país i mai, mai, mai ningú ens ha pogut tirar en cara res que tarés el nostre honor, un honor de set-cents anys que te l'has jugat en tres dies". La senyora, sense tocar el cap ni una sola vegada ni tornar cap resposta a l'home de les patilles, enfila un passadiç ple de portes amb panys daurats, de quines parets penjen els quadres de les senyores més serioses i mudades que ha vist. Ella es dirigeix a la porta número dinou. L'home de les patilles gasta els darrers projectils. "L'esguard de cent dones de primera fila, mullers d'emperadors, dames d'emperadrius i promesses d'arxiducs t'esten seguint amb els ulls més reverenciats del món...però, al menys de soltera, tres dies seguits fora de casa no els hi passaràs pas..." Les darreres paraules les diu cridant una mica més perquè la senyora ja s'havia refugiat darrere la porta número dinou. El senyor de les patilles resta mirant-se la col·lecció de quadres del corredor. I "Fa set-cents anys que no n'ha fallada cap", va dir. I "I havia d'ésser ara, ara que calia més que mai produir una noblesa que superés el prestigi de la vella, que...El món encara no les sap les calamitats que se li venen al damunt per haver permès tots plegats que les dones es treïessin tanta roba! Quina de vosaltres -fa dirigint-se a les senyores dels quadres- sortia sola de casa i quina es vestia i es despullava

en menys de cinc minuts!!!?

-Fergusson, Fergusson, que el deixi estar al senyor de les patilles...Ella, ella -exclamà nerviós Grara interrompent la traducció que feia el camarer del discurs del taverner més gras de Vienn.

-Ella...Diu que ella ha penjat el seu barret minúscul i s'ha deixat caure al seient del piano amb el cap damunt el vorí de les tecler...Respona la magnífica texta i dóna un gran cop de puny a la caixa de música. Ha veu que allò li serveix de consol perquè repeteix l'operació amb por de fer tard, diverses vegades. Té una gran furia pintada a la cara...Fins que dóna per acabat el bombardeig dels seus minúsculs punys amb un cop més fort que els altres, i resta en silenci mirant unes solfes obertes en un faristol ple de filigranes. El taverner torna a demanar perdó perquè no sap què hi diu en aquelles solfes. Ella les fulleja i diu "La única cosa que val la pena d'aquell temps ets tu...Sembla estrany que en aquells anys que la gent era com papà Maurici tu fessis aquesta música... Potser a partir de demà/passat no em deixaran ni passar cap moment amb tu... Diu que comença a passar delicadament les mans damunt les tecler i toca quelcom molt semblant, segons ells, al concert d'anit passada. Sense deixar de tocar va dient: "Amb totes han fet igual. Unicament una deixà de creure. Teresa, la petita Teresa que a disset anys la volguéren maridar amb l'arxiduc Ferrán i ella deixà l'honor de figurar entre els retrats de la galeria, deixà l'arxiduc i deixà els

seus disset anys i la seves trenes rosses a les nans d'un amor de 2.70 amb un estudiant que va trobar-la una tarda tornant de la festa de Sant Esteve i que sense saber qui era ella li va prometre el cel al costat seu aquella tarda de març... Ah, petita Teresa, com se'n befaren d'aquell teu amor de 2.70 que tu vas preferir a la corona arxiducal que t'havien preparat. Tu no figures al corredor, però ets la més valenta de totes les que hi figuren i però jo et tinc, tan bonica, dintre aquest medalló que no es mou mai de la vora del cor... El feren empresonar aquell teu estudiant i tu et passares la vida d'una presó a l'altra cercant-lo... i no el trobares, petita Teresa... Quan tornares feren veure que no et coneixien i et deixaren trucar en va a n'aquestes enormes portes... A on anares a parar petita Teresa?... De totes, únicament tu... tu i jo no hi tindrem el retrat al costat d'elles... "Diu que deixa el piano i s'acosta a la finestra. L'obra. La lluna es mira al petit estany del jardí... El taverner diu que cuiteu que la noia té pensaments estranys...

-Fergusson, Fergusson, que no s'hi llenci... Eviteu-ho... per favor... Jo... -diu Grara.

-Cuiteu, el violí -ordena Fergusson amb ulls brillants.

El camarer porta l'arma musical corrents convençut que els seus serveis són ja, decisius.

-Toqueu... La salvareu vos -diu el Doctor a Grara.

-Això que ara ha dit, vol dir sí, sí, sí, en austriac! - fa el

camararí traduint tres monosil·labs del "medium".

Del violí de Grara en surten notes divines.

-...Ara diu que s'ha aturat...que escolta...que va al piano...que acompanya amb els ulls tancats aquell violí que sent..."Has fet just Francesc -diu. I segueix: Una mica més i me'n anava a veure la petita Teresa".

-Gràcies, Doctor...Ara cal saber on és, trobar-la...

-Schubert l'ha salvada...i ell us la portarà al davant vostre.

-No!

-Sí, amic.

-Però com?

-Per què creieu que la policia del món en pes en carca, amic?

L'endemà els principals diaris de la capital anunciaven a primera plana un concert Schubert a càrrec del millor intèrpret del món al teatre de l'Opera, a Budapest.

-Fergusson...

-Res, home, aquesta nit sereu el millor pianista que s'haurà sentit en molts anys.

-Sí que hi és -deia uns minuts abans d'alçar-se el teló Grara Dorrei.

-Jo sabia que vindria. Aquest músic es veu que la faria anar allà on voldria.

-Mireu-se-la...és a la llotgeta que fa quatre. Sola.

-No ho se- deia a un consultant el director del famós teatre-.

-Ahir van venir a veure's uns senyors. Van dir-me si el teatre funcionava avui. Vaig dir que no. Van dir-me si hi hauria cap inconvenient per actuar-hi el millor intèrpret de Schubert. Vaig respondre que n'hi havia algun, entre altres l'econòmic. Posar en moviment un teatre així, encara que només sigui per un concert de piano... Van dir-me que no em preocupés i que podia comptar per endavant amb els diners del teatre ple...Miri...una cartera plena...I per si això no fos prou, la sala plena...Potser es tracta d'algué que s'ha enriquit editant obres de Schubert i vol fer una mica de penitències...

S'ha alçat la cortina i el moviment del vellut vermell és seguit per milers d'ulls. Les senyores es miraren el concertista, que no era altre que Grara Dorrei, xiuxejant uns segons. A la llotgeta número quatre, uns ulls més oberts que els altres miren

a tot mirar. I es fa el silenci.

Els pocs que havien tingut la sort de sentir Litz es remogueren inquietament en llurs seients i beneiren mentalment a qui havia decidit dotar els homes amb dues orelles. Els primers compassos encantaren l'auditori. Als deu minuts, un 72% dels assistents al concert desitjaven poder tenir ocasió d'expressar el seu entusiasme a l'executor emportant-se'l vuit dies al camp, donant-li un braç, filles per casar, etc. etc. Quan acabà la primera part la gent no reaccionà fins que Grara Dorrei era ja fora de l'escenari. Tant havien influït damunt seu les coses que be i morint tan jove havia musicat el pobre Shcubert. Quan es decidí aplaudir donà la impressió que un veritable moviment sísmic extreia l'Òpera de Budapest. El pianista sortí a correspondre les aclamacions de la concurrència i, a cada reverència, mirava la tripulació de la llotgeta número quatre. Ella, la gentil tripulant, tenia un mocador blanquíssim als ulls i envià un bes amb els dits a l'escenari. Per qui en rep dels altres, de debó, un bes a distància potser no porta complicacions, però qui el rebé fou Grara Dorrei, i...

Encara la gent es trencava les mans aplaudint quan Grara, avançant fins al límit de l'escenari alçà una mà reclamant silenci. I adreçant-se a la dama de la llotgeta número quatre,

«Per vos, senyora, tocaré i acabaré la Inacabada...

Milers d'ulls passaren durant segons de Grara a la llotgeta nú-

mero quatre. En diversos llocs se sentí:

-Es rus!.

-Què ha dit?

-Callin...

-Es Marta de Margitai.

-Està boja per Schubert.

-Demà o demà passat es casa...

-Amb Schubert?

-Facin el favor...

-Senyor, vol acabar-la.

-A qui?

-A La Inacabada. I jo que no volia venir!

-Per favor, és per sentir el pianista que hem pagat.

-Americh?

-Sí.

-Unicament un americh podia veure-s'hi en cor.

-Per quelcom ténen tant de petroli...

S'han apagat els llums. Un reflector vesteix de blanc Grara i el piano. Les primeres notes de La Inacabada donen la bona nit a tothom. No es respira. I curiós, és el primer concert de que es té notícia que ningú no dora... Al tercer pis un senyor amb barba fa uns esforços heroics per aturar un esternut. El senyor sap, perquè a n'ell d'esternudar no n'hi ha d'ensenyar ningú, que fa uns

esternuts formidables que es propaguen, segons ell creu, a quilòmetres i quilòmetres de distància, i també sap que quan més el fenomen triga a produir-se més forta és la seva potència sonora. Amb signes, entera els seus companys de seient del drama que pot produir-se. Ho fa amb una sola mà perquè amb l'altra s'aguanta furiosament l'apèndix nasal. Ràpidament, un oficial organitza un abortament. Les operacions s'han de fer a la callada i sobre tot ràpides perquè el pobre senyor dona mostra de no poder aguantar més. Són posats uns abrics als peus del senyor de la barba i ell i esternut hi són dipositats sense perdre temps. L'oficial s'acosta amb l'aportació d'una fila entera. Camins tan ple de robes d'abric que no veu on va i equivocadament llença el seu preciós carregament al pati de butaques...Hi ha tanta disciplina del silenci en aquella casa que no se sent ni un ai...Algú creu que les notes de Schubert han obrat damunt la generositat de la gent i, sense deixar d'escoltar Grara, regracien mentalment, i, amb un elegantíssim gest amb la mà al desconegut donant...El Capità desabriga una nova fila que l'explosió s'endevina propera...Els abrics plouen ininterromputament damunt l'heroic senyor de la barba...Quan l'oficial considera que les propietats isolants del guarda-roba improvisat són proveïbles per no deixar arribar a l'exterior cap mena de soroll, invita a seguir-lo amb els ulls als espectadors que té més aprop i es llença, sabre en mà, precedint l'expedició, damunt la pila

de roba...Un segon més tard, un petit tremolor remogué la pila d'abric i els homes que hi reposaven al damunt. L'esternut havia tingut lloc i cap soroll no havia traspasat la barrera de teixit...

-Això ja és nou?

-No, no encara...Ara...

I tothom es convencé que s'acostaven uns moments que tenien la valor d'una resurrecció. Qui sap què hagués passat si Grara Dorrei hagués acabat La Inacabada. Però no l'acabà. Als primers compassos, la concurrència visqué únicament pendent d'allò que sentia. Aquella gent no s'hagués mogut de llurs seients per res. Ni una declaració de guerra, ni un "perill de bombardeig", ni l'anunci de l'incendi del teatre...Per contra, qualsevol cosa relacionada amb les notes meravelloses que deia el pianista, per irreal que pogués semblar, s'hauria agafat com si es tractés de l'acte més natural del món. Però quan un ciutadà travessà el passadís del pati de butaques en direcció a l'escenari i algú exclamà:

-Schubert!

l'auditori ho trobà normal del tot. I grans aplaudiments acompanyaren el nou-vingut fins que desaparegué en direcció a la porta que menava a l'escenari. Tothom estava a punt perquè s'esdevingués quelcom extraordinari. La gentada s'alçà dempeus, esperant.

El nou vingut travessà la decoració de casa rica i s'acostà al concertista que seguí tocant divinitats.

-Tocaran a quatre mans - se sentí.

I, dalt l'escenari:

-Mans enlaire!

Els assistents es desorientaren i milers de cervells pensaren coses alhora. Uns pensaren que potser Schubert deixaria la pistola i s'asseuria al piano. Altres que potser allò que volia l'intrús era cobrar quelcom de les coses que feren pobre a n'ell i rics als demés. Uns altres, pensaven que segurament per quelcom la deixà sense acabar La Inacabada Schubert i que ara havia vingut a matar a l'atreuit, per americà que fos, que volia acabar-la. Dos ciutadans sords desitjaven que l'home de la pistola disparés d'una vegada per veure si d'aquesta manera ells sentien alguna cosa aquella nit...Algú tenia un "fora!" a flor de llavi quan un tercer personatge entrà en escena. El pianista tenia ja les mans enlaire i Schubert li mostrava una placa brillant enganxada a l'interior de l'americana quan entrà el tercer personatge. La gent estava segura que assistia a quelcom amb rimes de prodigi. El tercer home era Fergusson.

-Ep!-digué tocant suaument l'espatlla del senyor de la pistola. Aquest es tombà i ningú no sentí cap més paraula. Unicament es presencinà, ja disposat tothom a veure coses incomprensibles, com

el tercer home es mirava una estona el segon...Aquest, amb una seriositat total, entregà la pistola al tercer home i, executant una airosa reverència al respectable, anà a asseure's al piano amb les dues mans a un pam d'alçada del teclat, esperant. Fou Fergusson llavors que s'avançà a la concurrència i es disposà a dir quelcom. I ho digué.

-Respectable públic: Els que de vostres han pensat que hi ha hagut un malentès ho han endevinat. Aquí -digué senyalant Grara Dorrei- ha començat la Inacabada, i aquí -afegí indicant el senyor de la pistola que tothom havia ja acceptat que era el propi Schu- bert- que ha fet molts quilòmetres per passar unes estones en la nostra companyia, l'acabarà. I ningú, senyors, ningú, es recordarà d'aquest "mans enlaire" que s'ha sentit, ni ningú, ningú, ho repe- teixo, es recordarà de com acaba la Inacabada...

I s'emportà Grara Dorrei pel fons. El nou vingut començà a deixar anar repetidament les mans damunt el piano.

-Però...-deia entre bastidors Grara al Doctor.

-Ja ho heu vist. Moltes vegades, i no ho havia dit, havia pensat que la policia trigava molt temps a donar fe de vida. I ja n'ha donat...Penso que tan com jo estigui en actiu no se'n sortirà, però cal tenir present que deuen haver llençat damunt nostre la millor gent que ténen i d'ara endavant caldrà no fiar-se de ningú...He observat que quan jo he entrat a l'escenari la llotgeta número qua-

tre era buida...

-Ha restat buida -digué una veu femenina darrera seu en perfecte anglès- quan l'home de la pistola ha pujat dalt l'escenari i ha cridat "sans enlaire". Jo, cos tothom, m'he sentit portada qui sap a on escoltant-vos. Alib que no podia acceptar, però, era que aquell home portés a cap quelcom fora de programa sense deixar-vos acabar La Inacabada... Per això restà buida la llotgeta número quatre i de no haver sorgit aquest vostre... acompanyant, la gent que ara està escoltant boca badada com aquest policia va trencant les tecles del piano, hauria pogut presenciar un autèntic drama perquè jo, senyor, per Schubert, hauria posat el meu pit entre vos i la pistola...

-Jo... jo tot això ho havia fet per tornar-vos a veure... Ja us he vist i no vull passar d'aquí perquè us estimo massa... i no vull que a vos que sou tan hermosa us passi per haver-me conegut el drama de les altres... Si us ha fet feliç sentir Schubert estaré content tota la vida per aquesta felicitat que us he proporcionat. I si pogués donar-vos-la per sempre la felicitat...

-La meua felicitat... Fa set-cents anys, senyor, que les meves parentes es mariden amb els més alts exponents de la noblesa del país, vulguin o no vulguin... Jo demà tinc d'omplir la plana que em toca en el llibre de tradició de la meua família. Ahir estava decidida a no omplenar-la la meua plana... Avui, aquesta nit, les

coses han canviat...I ploraré el meu desengany tota la vida... i escriuré la plana que volen que escrigui...La meua felicitat! Bah!

I Fergusson parlà llavors:

-Senyora -li digué prenent-li delicadament l'hermós rostre amb les mans-, la felicitat que cerqueu, la trobareu en aquest casament que tothom es pensa que serà per vos el vostre camí d'espi-nes...Ho sentiu? La vostra felicitat, una felicitat per tota la vida la trobareu al costat de l'home que us han escollit per mar-rit. I vos us hi donareu en còs i ànima a n'aquesta felicitat que res ni ningú podrà enterbolir mai dels mais...Veste'n confiada, criatura. L'amor et prepara un món nou on trobaràs fets realitat els teus somnis més atrevits...I podràs passar les estones que vul-quis amb Shubert aprop...LLavors et recordaràs una mica de nosal-tres i d' un home que per amor a tu s'ha imposat el sacrifici de deixar-te passar pel seu costat sense dir-te més d'una vegada que t'estima... I ara, ves aprop del que ha d'ésser el teu marit...I jo vull que tot l'amor teu el facis sentir a ell...Només mira-te'l de ben aprop somrient, criatura, no has de fer gaires coses més...

I Grara Dorrei velé com suauement Fergusson retirava les mans del rostre d'ella i com a poc a poc la lluisor tornava en aquells ulls magnífics. I es sentí immensament content de saber que ell havia contribuït a la felicitat que esperava a la millor senyora,

no en tenia pas cap dubte, que havia trobat en el seu pas per la Terra.

Es sentiren les passes d'algú que s'acostava apressadament. Un personatge amb sabre venia a grans gambades en direcció als tres intèrprets de l'escena anterior.

-Marta!-exclamà el nou-vingut-. On t'havies ficat? He vingut boig cercant-te. A casa teva no se què m'han dit...No se encara com se m'ha acudit venir a cercar-te aquí...Però què fa tanta gent escoltant, sense protestar, com aquest home va fent estrelles del millor mitja_cua del Continent?

-Jo havia entrat tot justament a felicitar el pianista que ha tocat abans del que ho fa ara.

-Ah...i penses sortir amb ell, potser...?

-No, amor meu, amb tu.

-Marta...Marta, com ha anat això? Però tu saps qui sóc jo...Jo...

-Sí, Jordi...Demà ja em portaràs a casa de casada...Avui, avui encara tenim unes hores per dir-nos allò que no ens hem dit mai d'ençà que ens van presentar...El meu futur marit, senyors...Jordi, uns devots de Schubert.

-Encantat senyors...Ja perdonaran que no passi una estona amb vostès...Jo...jo estava sota la impressió d'un mal entès amb Marta... Bona nit, senyors....Demà ens casem i es tracta de la darrera, dic de la primera nit de festejar. Espero que els senyors se'n faran

chirrec d'aquestes coses, per pianistes que siguin...I és que estic tan content que voldria que tothom la veiés aquesta alegria meva... Marta!

-Jordi!

-Que ho vegi tothom. No me'n puc estar -digué el cavaller del sabre.

I agafant Marta pel braç es plantà, travessant vestidors i decoracions enaig l'escenari i, voltant Marta amb un abraç apassionat li plantà en plena boca, davant sis mil ulls que ja no els venia d'aquí, el bes més sense trampa que s'havia donat mai al teatre de l'Opera de Budapest.

Llàstima en veritat que Fergusson hagués ordenat al respectable que no es recordés mai més de les coses que aquella nit s'esdevingueren al teatre...

Grara Dorrei els vegé marxar agafats pel braç.

-Estimat amic -li digué el Doctor-, crec haver-vos dit més d'una vegada que són de molt mal entendre.

I l'home de Mars sentia, malgrat tenir els ulls molls, una gran, enorme, inaguantable alegria dintre seu al veure que per primera vegada una dona que l'havia conegut marxava contenta del seu costat amb un, però, que no era ell..."Potser -pensà- perquè elles no acabin malament i per la meua tranquil·litat la meua missió amb les dones d'aquest món és buscar-les partit..."

-De qui és?

-D'Enric Pomeranz.

-Que s'ha casat una altra vegada?

-Escolteu -digué Fergusson disposant-se a llegir una carta que li acabava d'entregar un empleat de l'Hotel Minerva, a Atenes:-
 "Estimats amics: Primer em mataria, i això que dubto que hi hagi al món ningú tan autènticament encantat d'estar-hi com jo, abans de saber-se per mi, si mai m'arriben a trobar, on sou vosaltres, què feu i com ho vaig fer per sortir d'allà...Feu-me saber, però, us ho demano de tot cor, el dia de la vostra partida. Us prometo escriure a la policia on us pot trobar. No, no em jutjeu encara. Jo voldria que ho fes algú que sentís allò que jo sento quan veig una senyora aprop...Però una senyora-senyora, sabeu? Ja sabeu els meus gustos en qüestió de faldilles. Per no fer-ho massa llarg es pot concretar en aquests mots "que n'hi hagi". I és que malgrat la meua història no havia trobat mai encara la que em fes el pes de debó. Ara l'he trobada. La que fa trenta, és la suma de les altres vint-i-nou plegades. Trobar-la m'ha costat casar-me trenta vegades i passar uns anys a presidí, però aquesta que fa trenta bé val el sacrifici dels vint-i-nou matrimonis anteriors i els anys que l'Estat disposà que jo era un ciutadà perillós anant pel carrer. Quan

hom arriba a conseguir el seu ideal, i el meu, tothom té el seu en aquest món, era trobar una senyora garrida, plena, sblida, abundant, sense ossos, és a dir una senyora complerta de les que fan exclamar al menys donat a dir-lis coses: "Això és una senyora"... deia, doncs, que quan hom arriba a conseguir el seu ideal troba que bé val l'aconseguir-lo les penes passades...En fi, senyors, ara m'he nacionalitzat argentí, tinc una caseta dalt d'una muntanya, una caseta que he triat ben reduïda perquè la meua senyora hi destaquí més, iestic bé al món, tant, que estic segur que en tot Mars no trobaria cap dona, que en qüestió de quantitat i de qualitat es pogués posar al costat de la meua...Aquí no m'hi sap ningú. Encara que em busquessin tota la vida no em trobarien. De tota manera, si mai us interessa veure la felicitat com és, poseu a "La Nación" un anunci de pianos de lloguer indicant domicili del vostre magatzem. Us vindré a trobar i us acompanyaré a fer una visita a la dona més exuberant i ben posada que mai ningú no ha vist. Us abraça Enric Pomeranz".

-Ja veieu...Enric Pomeranz ha trobat la felicitat total a la que feia trenta. -digué el Doctor després de llegir el programa de festes d'un dels homes que més vegades havia celebrat nits de noces d'entre les seves amistats.

-Doctor, si li haguessin passat les coses que m'han succeït a mi amb les dones, creieu que s'hauria casat trenta vegades Enric Pomeranz?

-Si aquesta d'ara hagués estat la primera que hagués trobat potser s'hauria casat una vegada i prou...Hi ha gent que la primera ja l'encerta...No tothom es casa trenta vegades entre nosaltres...

-Jo...vull provar de no capficar-m'hi...Pensaré que tot allò que m'ha passat no m'ha passat...i, pobre de mi, essent tan maques, provaré de pensar que no n'hi han de dones en aquest món vostre...i que si n'hi han, no són per mi...Voldria ésser ja a l'illa d'Enric Vilamarí i passar-me les hores, totes les hores del dia treballant, treballant sempre...

Per la finestra oberta es veia l'espectacle lluminós de la ciutat. Per mig dels edificis moderns ^{desobres} es veien, de tant en tant, els vestigis carregats de segles de les coses que bastiren els grecs quan el món, per ells i per molta gent, era ells. Quan tenien els homes més savis, els generals més valents, les dones més ben fetes, els artistes més purs, els poetes més poetes, és a dir quan els grecs eren grecs.

"Si sembla que diguin els grecs que avui van pels carrers, pugen als tramvies, escriuen a màquina, reguen les hortes, el·ludeixen recaptadors de contribucions- avui tinc de fer totes aquestes coses però els meus passats, segles enllà tenien el món a les seves mans". I poden dir, encara "Jo potser no soparé però quin país ha tingut com el meu un Epaminondas i un Temístocles al costat d'un Apèl·les i un Ydies? Els trucs ens tingueren sota seu durant quatre

segles però quin turc es pot posar al costat de Pericles? Cerquem-la l'Archdia a Turquia i el Parnàs i l'Olimp... A veure si el trobareu el Partenó a Turquia!"

-Miren-se'l. És el Partenó. El decorà ^{fa} dos mil cinc-cents anys el senyor Fidies i és considerat encara ara, l'edifici més sublim que ha sortit de les mans dels homes. Avui els grecs, pobres, potser són considerats ciutadans de tercera però ells saben que uns seus parents feren aquestes meravelles i d'altres i sempre és un conqol... Aquí el poble que té la sort de tenir coses fetes del temps que els grecs eren grecs ja té la vida guanyada... -deia Fergusson mostrant a Grara Dorrei les runes glorioses dels voltants d'Atenes.

-També a Mars hem tingut antiguetat, també. Passats nostres aixecaren castells a l'aire, al sol, al cel i a la mar. I també els pobles es sentiren gelosos de conservar carrers estrets, columnes trencades, estatuës mutil·lades, muralles i llits corcats. Tenir una cosa vella a casa, quan més vella millor, arribà a constituir una preuada distinció. No s'expedí cap títol de noblesa a ningú que no tingués la casa a mig enranar i plena de ferros vells i fustes ^{corcades}... La passió per les coses velles arribà a un extrem tal que a molts països s'enderrocaren les construccions modernes i la gent anava com boja cercant per fer-se una casa pedres i portes i teules i finestres que ja feia segles que havien servit...

La gent s'ofegava dintre les ciutats amural·lades, però desfer aquelles mural·les era un crim tan gros com occir un rei o emmetzinar les aigües d'un riu. El progrés, en aquesta època no sols s'aturà sino que feu un gran salt endarrere. Us diré que s'arribà a empresonar a l'inventor de la màquina d'escriure perquè tingué la gosadía d'inventar-la en un temps que la gent deixava la llum elèctrica per les espelmes, els automòbils per les tartanes, la guardia civil pels contrabandistes, els mestres pels deixebles... Fins que es digué prou. Es considerà que runes de temples, ciutats a mig enterrar, carrers estrets, mural·les i ferros vells, cadires corcades i llits desencolats no ajudaven pas massa, entre altres coses, a que hi hagués una bona anyada de blat ni a que augmentés l'índex de natalitat. I s'acabà ordenant la desaparició de tot allò que fins llavors havia estat l'orgull de molts pobles: Les pedres amb mol·sa, els carrers estrets, la pols i les sabates velles... Per tal de que les generacions per venir sabéssin quan vinguéssin, que a Mars hi havia hagut antiguetat, es destinà la gran comarca de Brarhs per portar-hi totes les coses velles escampades pel món... Ciutats mig enterrades hi foren reconstruïdes, s'hi portaren mural·les i castells, columnes i teules, pedres i carrers, Notaris, algun Banc massa vell... Però no es tolerà cap antiguitat en lloc més del planeta, sabeu? Tot Mars es rejuvení i el salt del progrés fou enorme. Quan algú volia passar una dies amb coses de mil·lenis enllà se'n anava a passar les vacan-

ces a Brarhs i tenia les runes de tot un món reunides en un sol lloc.

-Doncs aquí si no fossin aquestes pedres ja podrien plegar. A ningú que us parli de Grècia li passarà pel cap al parlar-vos-en de pensar amb aquests soldats amb faldilles i mitges blanques, amb un rei amb botes de cuir i gorra de plat, amb els carrers asfaltats d'Atenes...La Història és Grècia i aquestes pedres són la Història. Però el que pot tenir a casa encara que baldament només sigui una mica de pols de Grècia ja es dona per satisfet. Posseir uns troços de gerra de procedència grega és considerat per algú tan important com casar la noia o trobar pis...Tinguéren molta importància aquestes pedres en el seu temps. Però la gent dels pobles on ells passaren ja neix amb una mena d'orgull original...i allà on no tingueren la sort de tenir grecs s'aferren a qualsevol cosa mentres porti anys al damunt. És clar que hi ha pobles que prefereixen tenir petroli que runes però com que a Grècia no n'hi ha de petroli, però estan tan gelosos de les seves pedres de la seva història que és gairebé la única cosa que ara ténen. Això sí, d'Història ténen tota la que volgueu. Els seus passats fan tantes coses, tan enormes i tan ben fetes que ells poden passar, els grecs actuals, molt temps encara sense fer-ne cap. Són uns veritables milionaris d'Història. Penseu que cada grec modern té tot el dret a pensar-se que ell és un descendent de Sòcrates o Apol·ló, d'Ulisses o de qui sap

qui...

-Voleu fer el favor?...Enteneu l'anglès?

-Sí, senyor -respon un guarda a la pregunta.-Que volen comprar alguna pedra? Tenim retalls de columna i trossos de voluta que estan molt bé de preu...

-Comprar? Jo pensava...

-Això era abans, senyor. Moure, moure tan sols una pedra d'aquestes era atemptar contra l'honor nacional dipositat durant anys damunt les pedres d'aquests temples, mig temples i ex temples que estan contemplant... Ara l'Estat és pobre i treu diners d'on pot. *La fiscalitat és molt maleducada*
de moment estem autoritzats per vendre les pedres que veuen escampades per aquí
 De moment estem autoritzats per vendre les pedres que veuen escampades per aquí. Calen divises i l'exportació de runes de més de dos mil anys és l'esperança del país...La pena és no tenir algú de l'Olimp en carn i ossos en algun dels temples alçats en honor seu per poder-ho exportar tot a cop...En quan a les pedres que veuen es fan ja unes imitacions perfectes...

-Però...

-Falta de divises, senyors. Tot ve de la manca de divises.

-Amb tot, encara que de moment no us compen res, podeu visitar t ot això, no?

-Els acompanyaré amb molt gust i si paguen en moneda americana

no es queixaran de mi.

-Promés.

-Per aquí, facint-me el favor...

La visita impressionà l'home de Mars. La prova en són aquestes paraules.

_I de tota aquella gent que feren aquestes meravelles no n'ha quedat ningú enlloc?

-Qui ho sap. Tot podria ésser. Jo sóc dels que creuen que sí. No m'estranyaria massa trobar-hi algú de compromís enmig d'aquestes pedres. Sobretot ara que es parla de vendre-ho tot. Algú dels que deien que tot ho podien que s'ho vingués a mirar per darrer cop abans que el govern en fes divises... Jo quedo més estranyat d'altres coses, entre elles de que se'm pagui la mesada amb puntualitat... perquè haver de tractar amb gent que s'ha fet un prestigi a base de coses de cinc cents anys abans de la nostra era, saben, vol dir que com que a n'ells, an'els que paguen no els ve de mil anys no hi van pas massa depressa a pagar els empleats de l'Estat... Mirin! més aviat n'haguéssim parlat!

Grara i Ferguson s'afanyaren a mirar vers on senyalava el guarda. Voleiant entre les sòlides columnes del temple més ben equilibrat del món, una figura sabillada amb una túnica resplendent giravoltava a compàs d'una música que només ella devia sentir.

-Una grega! -exclamà Grara.

-Sempre hi ha algú que hi ve a ballar aquí. Hi han vingut ballarines de tot el món. Es veu que els il·lusiona dançar per aquests llocs lligats a tants noms gloriosos que hi trenaren les seves dances mil·lenis enllà quan Grècia era mestressa d'un món i desconeixia entre altres, els problemes de la manca de divises...També podria ésser que aquesta no fos com les que han vingut fins ara. Qui ho sap...

S'hi acostaren. La figura era, en veritat, una senyora. Portava una túnica de vol ^{amplíssim} plegada i ajustada a la cintura i, de cintura en amunt s'ajustava al cos modelant formes plenes i gràcils. Duia els cabells recollits al clatell, lligats amb cintes amples i blaves, i anava nua de peus. A mida que voltava pel mig les columnes envejades per mig món, semblava que seguí un itinerari previat, marcat per quelcom invisible pels ulls dels dos visitants i el guarda. Eren a quatre passes de la senyora i aquesta seguia giravoltant harmònicament sense fer cas dels visitants, mostrant, a cada giravolt, unes cames perfectes i sòlides.

-L'havíeu vista alguna altra vegada? -demanà Grara Dorrei.

-En venen tantes a ballar aquí...Ara, aquesta sembla una mica especial. Potser és alemanya. Hi ténen molta afecció a venir a casa nostra...Mentre no en preparin alguna amb l'excusa de portar dones a dançar al Partenó...Podem saludar-la...Bones tardes.

Cap resposta. Ella seguia saltant i ensenyant les cames i fent

de tant en tant acció de recollir del sòl quelcom que els tres homes s'esforçaven vanament en descobrir.

-Es a vostè...-digué el guarda.

Després d'uns segons de silenci en que la dansa es feu d'una vi-
vor de meravella, ella digué unes paraules que deixaren els homes
mirant-se ells amb ells.

-Això és grec d'aquell temps -digué de baix en baix el guarda a
Grara i Fergusson abans de deixar-los per acostar-se a la magní-
fica ballarina.

Ella parà de ballar i repenjan-se a una columna esperà que el
guarda s'hi acostés. Sostinguéren un diàleg de molta durada. De
tant en tant ella es mirava profundíssimament a Grara Dorrei. Ell
de moment, dubtà. El dubte, però, no durà massa estona. Aquells dos
ulls, en pocs segons, tiraren per terra una pila de bons propòsits
que l'home feia una dies es venia fent. D'allò que estava segur
i en volia estar segur per disculpar-se per endavant per si s'es-
devenia quelcom fora de programa, era que aquella dona que tenia a
poques passes parlant estranyament amb un guarda de runes gregues
que ella sabia de la que per ell mateix havia estat
era diferent de les altres que havia trobat. No cap de les altres
es podia comparar amb ella. La humanitat fesenina que tenia a prop
era perfecte amb una distribució d'elements dignes de lloanga, equi-
libradíssima. A més a més, aquella dona era d'una seriositat total.
I tota ella traspuava un aire digníssim que rimava exacta i miste-

riosa amb la grandiositat de la fàbrica del més admirat temple de tota els temps. El joc inicial de mirades durà cada vegada més. Fins que els quatre ulls es fondejaren els uns dins dels altres. Ella parlava amb el guarda no apartant la mirada de Grara Dorrei i aquest, una vegada més, renuncià a totes les coses de dos més que no fossin tenir aquella dona aprop. Tot això ho digué clàssicament al mirar-la. Els seus ulls mudaren de color i d'expressió una pila de vegades. En canvi, la mirada de la dona aguantà i mantingué la seva expressió inicial, seriosa, freda i puntejada d'un posat entre orgull i condescendència... Però no deixaven de mirar-se tanmateix!

Una estona després, el guarda es reuní amb Fergusson i Grara. El seu posat era una mica estrany i digué els primers mots gratant-se el cap.

-Senyors...doncs, veuran...N'havien vingudes moltes a ballar enmig d'aquestes pedres, però com aquesta, la veritat...Ella diu que no ha deixat mai de ballar-hi i que ja hi ballà quan aquestes columnes que ara jauen rompudes i escapçades s'alçaven fresques i potents suportant cornissaments i frontons, bastides en honor de gent important de la seva família. Quan feren el Partenó per Atenes, ella l'entrenà i ha ballat tantes vegades, diu, a la casa que es feu en honor de Teseu, com pedres hi ha escapçades per l'Acropolis i per tota la Grècia. I és que ella diu que és una filla natural de Cronos.

Si...Ella ho diu...Quan hem arribat ballava la dansa del fil que Adriada donà a Teseu perquè pogués sortir del Laberint de Dèdal...
 Oi, es veu que en sap un niu d'aquestes coses! Diu que ella va ensenyar a ballar a Terpsícor però que l'altra s'emportà la fama.
 Ella, que es diu Antea, diu que tenia dret a tenir temple propi com el que més però que a l'Olimp li feren una gran injustícia. Ella, a l'Olimp, hi entrava com a casa seva. Apol·ló li feu la mar de sonets i la propia Juno, germana del Gros, que no podia veure a ningú, a n'ella se l'estimava molt. Amb Ceres, filla de Posseidó, recorregueren, juntes, mitja Grècia fent el que en podrien dir els primers contractes de conreu. Presencià quan Mercuri construí les primeres balances i fou la primera que sabé de pesar perquè el mateix fill de Júpiter li ensenyà el que pot arribar a valer un cop de dit donat a temps a copia de pesades. Ella diu que no fou de la família imperial perquè quan Plutó va mullerar-se escollí Proserpina perquè era filla de Júpiter i Ceres i aquesta era filla oficial de Cronos i ella, sense que ella hi tingués cap culpa n'era només filla natural. En aquell temps ésser rebutjat per un dels set residents a l'Olimp o per qualsevol dels seus descendents era un afront i un desastre pel rebutjat. Una part d'immortals, diu, es sentiren ofesos per la injustícia que se li feu i a Zeus li costà la mar de llamps fer callar la família de deus. Una de les que més es disgustaren fou Venus i Júpiter per castigar-la i recordar a tots

plegats que l'amo ara ell, la donh per esposa a Vulcà, el més lleig de l'Olimp. L'altre aliat de la senyora Antea fou Bacus i, del disgust que li originà el rebuig de Plutó, es donh a la beguda. Mars també s'ho agafà malament i es passava les hores afilant espases i llances atiat per la seva muller, que es deia Zelona. A la fi, Zeus va afluir una mica i va dir a la senyora Antea: "No seràs dels nostres, però et deixaré de tant en tant venir a l'Olimp i si bé no et faran cap temple viuràs fins que dels temples que ens faran a nosaltres no en quedarà pedra sobre pedra. Podràs parlar cada nit amb tots, sempre que Diana hi vingui bé, i et conservaràs sempre com ara...I prou. I a callar tothom"

-No la podríem saludar? -digué Grara.

-Ah, per mi...

-Què us sembla, Fergusson?

-Aneu-hi, amic. I si us feu amics, que consti que fareu una coneixença extraordinària...

El guarda acompanyà Grara al costat la senyora Antea i, a través d'ell tingué lloc aquest diàleg.

-Bones tardes.

-Qui sou?

-Grara Dorrei.

-Jo sóc Antea, filla del pare dels déus. Cada any em deixen parlar un dia amb els mortals, el dia que nasqué Atenes, preferida

de Zeus.

-Jo, per veure-us he vingut d'un altre món.

-Llavors, sou dels nostres? Mai he sentit aquest nom que m'heu dit, a l'Olimp. El meu pare, però, es veu que abans de suïllerar-se oficialment amb senyores de compromís, va fer de les seves...qui és però que s'atreveix a dir-li que això no estava massa bé al pare dels homes i dels déus? Es que també a vos us ha estat donada la mercè de viure molts anys? Llavors perquè aneu ~~hab~~illat com els homes d'ara? Quina cosa més absurda. Us imagineu a Zeus amb coll i corbata? I a Afrodita amb mitges de vidre i taló alt? Ja ningú no es recorda d'aquells que tot ho poden. En prou feines es queden temples per ballar una mica de tant en tant i sé que quan caigui el darrer jo marxaré a l'Olimp i segur que per haver cospert el mandat del pare m'hi deixaran un lloc per sempre...Ah, aquesta frivolitat d'ara portarà greus conseqüències. Ja deuen saber com ha vingut a parar aquella Gràcia d'abans. Doncs com a càstig per haver oblidat la meua família encara l'esperen calamitats més grosses...Jo això ho se perquè se'm permet parlar amb els meus de tant en tant i qui m'ho diu tot és Apol·ló que ja quan vivia entre els homes sabia totes les coses d'ells i dels de l'Olimp. Sabeu les dues coses que portaran el cataclisme? La guerra i l'amor mal entès. I aquestes dues coses el meu pare les ha encarregades a Mars i a Venus...i ja podeu comptar que Ares i Afrodita junts faran més disbarats que tots

els demás plegats. Us en dono paraula. La guerra no s'acabarà mai més entre els homes, i Afrodita, en el reduït espai d'un còs de senyora hi farà prodigis...Us en dono paraula. Per si no ho sabeu fou ella mateixa qui guità la mà de Praxitel·les quan la reproduí en marbre. És que ara hi ha cap mortal que pugui fer una cosa com aquella?. Un seu competidor, Escopas, intentà també reproduir la mare de l'Amor, però com que la divinitat no guità el seu braç, l'hi sortí una dona com les altres. Escopas s'enutjà cosa de no dir al veure la meravella de Praxitel·les i, un dia, contemplant l'estatua li vingué un rampell de follia i trenchà a cops de massa el braç d'Afrodita...I és que si algú dels de l'Olimp no posa la seva protecció damunt dels humans, aquests, pobrets, no faran més que coses vulgars. Creieu que si Atenes no s'hagués mirat amb bons ulls a Fidies, aquest hagués creït la definitivitat del Partenó? Creieu que sense la intervenció d'Apol·ló els versos d'Homer i de Virgili haurien estat res de l'altre món? Per què no totes les dones fan sentir la seva influència damunt els mortals? Doncs perquè mare Afrodita té senzillament les seves preferides. I creieu que sense Ares pel sig hi hauria generals més generals que els altres?...I bé, amic, feu el posat d'estar encantat sentint-me parlar a mi. Parleu ara vos. De qui us tingué Zeus?

-Jo vinc de Mars...d'enllà als estels. És difícil que cap de la vostra família...

-Bah, a l'Olimp tenia recursos per tot. Quina col·locació us

penseu que tenia el vell Cronos, deu del Sol? En fi, però, no tots podem saber allò que saben els que tants anys fa que saben coses... Vos veniu de Mars i això ja us dóna dret a la parentela. A qualsevol d'aquí a la Terra que el fessiu sabedor d'això se us posaria a riure n'estic segura. Jo no, perquè sé que pela de la meua família encara no ha sorgit res impossible. I qualsevol altre que no fossiu vos es posaria igualment a riure al sentir-se dir que jo ja vivia en temps d'Ares i Diana.

-Jo us confesso que en el poc temps que porto a la Terra ja no m'estranya res. Us crec perfectament que vivieu en temps d'aquests senyors que heu anomenat... Però vos no us heu mogut mai d'aquests llocs?

-Es que hi ha quelcom fora de Grècia que valgui la pena?

-Carai, París...

-No seguia... El bell fill de Priam de Troia, que robà Elena amb l'ajuda, però, com deuen suposar, d'Afrodita, no? I els disbarats que tot això portà...

-Aquells no els sé, però us asseguro que el París que jo vull dir, per més que l'altre n'hagués fet de disbarats el deixa petit així...

-I jo no n'estaria enterada? Mireu, amb les coses de la nostra família s'hi ha fantasiat molt, sabeu? Segur que aquest París vostre és el mateix meu sino que amb el temps els fets reals s'han adulterat.

-Jo vull dir París, la ciutat...

-París, una ciutat? Però si París feia de pastor a les muntanyes d'Ida! Si fou el que donà la poma a Afrodita després del dinar de noces de Thetis...

-Així vos no heu estat mai a París? El París del Sena, de la torre Eiffel, del Moulin Rouge, de Monsieur Poincaré ide les senyores sense roba? Així que n'heu fet de viure tots aquests anys si no us heu mogut mai del costat d'aquestes pedres? No coneixeu Nàpols, el Vesuvi, Vienna, Schubert...

-Ni els conec jo ni els coneix ningú dels que coneixen tot. I vos perquè vinguent de Mars, heu anat a n'aquesta llocs on cap dels nostres ha volgut anar mai? Penseu que a n'aquest París que dieu vos -que crec que existeix perquè sou vos qui ho dieu- si hi haguéss hagut quelcom de bo no hauria passat primer per Gràcia?

-Veureu, encara hi ha un munt de coses que no se perquè passen i perquè no passen en aquest món. Sé que per veure'n alguna cosa vaig passar tres anys empresonat, i que vaig sortir de presidi per obra i gràcia d'algué que segurament, vos que ho sabeu tot o algué dels vostres parents, l'haureu sentit anomenar. Va fer-nos sortir d'un lloc del qual no es pot sortir; sap allò que passa a qualsevol lloc; convert-eix-la-gent-en-músics...

-Ja ho sé: Apol·ló.

-No.

-Minos.

-No.

-Posseidó.

-No.

-No?

-No.

-Diana.

-No.

-Doncs...

-Fergusson.

-Aquest Homer i els que l'han traduït han fet un galimaties amb els noms... Seguiu.

-Al poc de sortir...

-Seguiu.

-Es que ara és qüestió de senyores...

-A quin descendent de Cronos ha fet mal per parlar d'allò que sigui?

-Es que jo no me'n havia preocupat mai d'elles i d'ençà de la meua arribada aquí que dona que m'he mirat...

-Què?

-Que hi han hagut mal de caps en gran.

-I per què us les miraveu les dones?

-Però...

-I és clar, heu fet més que mirar-vos-les, ja ho veig. Es la

mateixa cosa de sempre.

-Però és que no sé com són jo les dones d'aquest món, jo...

-Mí entre nosaltres s'ha trobat la parella ideal. Un pensau que les dones són com un peu de flors, que fa la mar de bonic i no diu res, o com una posta de sol, que és admirable i tampoc diu res... Les voldrieu com vualtres us les heu imaginades, fetes per vosaltres, per dir "sí" a un "sí" i "no" a un "no". ...I moltes vegades les voldrieu que no diguéssin res com les flors i la posta de sol... No, amic que has vingut de Mars, per castig al vostre egoisme Afro-dita es complau de tant en tant en donar-lis ulla per veure allò que no miren, orelles per no sentir allò que no volen, la llengua per dir allò que no creuen, el cor per jugar-se'l per un no-res, i el pensament...per equivocació...

-Però si són tan boniques!

-Això era la cosa que deia Aiteó quan fou convertit en cèrvol per haver assistit a primera fila, d'amagat, un dia que Artemis es banyava.

-No ho se, potser perquè ténen totes aquestes coses que dieu, potser perquè tenir-les aprop vol dir jugar-se l'estar bé i la tranquil·litat, potser per això ens feriríem si no poguéssim provar...sabeu que teniu uns cabells molt negres?

-Voleu que us digui què me'n deia Apol·ló dels meus cabells?

-I no us digué res de les cames, Apol·ló?

-Si no vinguéssiu d'on veniu, creieu que us hauria perrès això?

-Veieu, són aquestes coses que no entenc jo. Vos teniu uns cabells molt negres i potser haurieu rigut per primera vegada si us hagués dit quelcom sobre aquests cabells. En canvi, teniu unes cames admirables, vos ho deuen saber, vaig per alabar-vos-les i això us enutja.

-A totes les senyores que heu vist els hi heu parlat de les cames?

-Jo us puc assegurar que cap tenia les vostres.

-Quantes eren filles de Cronos?

-Es clar...Es que aquest Cronos hi tenia alguna especialitat en fer-les amb les cames ben fetes?

-Ben poques parentes i parents meus no han estat perfectes...llevat del pobre Vulcà. En tenia una mostra amb la reproducció de l'Afrodita de Melos, la meua germana, per veure com anàvem fetes. I això que no podré perdonar mai a Praxitel, les per haver-la feta amb les cames tapades...

Hi hagué una pausa. Començà el crepuscle. Tints vermellosos foren aprofitats per marbres i pedres i tot donava la impressió que aquell color i l'encantament que en seguí era mogut per algú que sabia fer les coses bé.

-No us han dit mai que ereu molt bella?

-Ho sap tot l'Olimp.

-Us han dit mai que us estimaven?

-Home de Mars, oblideu amb qui parleu...Sabeu qui eren els meus pares i els meus gemaans?

-Tant se val si jo us estimo.

-No sabeu que l'amor sense que Afrodita el porti de la mà no es res?

-I vos ben demanat, no podrieu...

-Us he dit que quan no quedí pedra sobre pedra de tots aquesta temples que ens fan companyia, jo hauré de deixar aquesta vida, i, si l'enrunament s'esdevé per no acatar com és obligació fer-ho els mandats de l'Olimp...Seria terrible aquest moment per qui estés al meu costat i, més encara, si aquest estés enamorat de mi...Tota la frescor de la meua pell i l'equilibri de la meua carn es traduiria en lletjor i decrepitud i jo em veuria al damunt, en pocs segons, tots els segles que han passat d'ençà que Cronos intentà registrar-me com a filla seva en el llibre d'or de l'Olimp... I això passaria si jo fes les coses sense el perais d'ells, home de Mars, m'enteneu? Com vols que jo parli d'amor amb tu sense que Afrodita en sapiga res? Per què m'has escollit a mi precisament per enamorar-te?

-Precisament perquè veig difícil aconseguir-vos.

-I per res més?

-Perquè sou la més bella que he trobat.

-Llavors creieu amb l'amor visual?

-Si no us hagués vist com ho sabria que estic enamorat de vos?

-Amic, que en l'amor hi ha qualcom més que el plaer que dona als ulls. Si no hi hagués qualcom més, davant dues dones iguals en bellesa, quina escollirieu?

-Totes dues.

-No..Es unicament als privilegiats de l'Olimp que els és permés estimar-ne més d'una...Vull dir-vos que davant dues dones idèntiques físicament, si l'amor us entrés pels ulls unicament, us passariu la vida dubtant...En canvi si sentíssiu l'amor de debó n'escollirieu una de sola, entre dues o entre deu mil...

-N'està segur...

-Doncs?

-Estic segur que seria a vos a qui escolliria entre dues, entre deu mil o entre totes les que em fos possible veure.

-Ah, però és que no us han ensenyat d'ençà que sou a la Terra que l'amor no és individual? L'amor sense dos no és res. Vos us podeu enamorar de qui vulgueu, és ben cert. De la més bella, de la més plena de virtut, de la més rica, de la més bona i de la més noble, però i ella? Es que creieu que pel sol fet d'enamorar-vos vos d'una dona ella té la obligació d'enamorar-se de vos? Ella no té pas el deure d'estar enamorada de vos perquè vos n'esteu d'ella. Es això que ha portat tants drames entre els humans. I això, obtenir la que esteu us estimi, només es pot obtenir amb la in-

tervenció de la meua germana. Peròxò de vegades les princeses es meriden amb patges i els reis amb una vídua qualsevol. Quan Afrodita vol rei...

-Però a vos no us plauria estar enamorada?

-Però com vols...

-Sí, tu ets Antea, filla i germana de déus, esta bé, però téns uns cabells negres, i uns ulls blaus i una boca roja i unes cames divines i ets al davant meu viva i palpitant i jo sento dintre meu que he vingut d'un altre món precisament per trobar-te a tu amb aquesta cabellera negra, aquesta ulls blaus, aquesta boca roja, i, deixa-m'ho repetir, amb aquestes cames admirables...Antes, digues que sí...Et demanaré al teu pare, per mal geni que tingui i per alt que estigui. Estic segur que Afrodita serà dels meus, ja ho està siguent perquè d'altra manera no comprendria com sabent qui ets, tinc prou pit per dir-te que et vull i t'estimo i et necessito per viure...

I aquí el guarda es grath el cap per segona vegada. Les paraules de Grara Dorrei, el posat i el to amb que foren prànuiciades l'emocionaren de bo de bo i se les feu seves. Es pot dir que eren dos contra una, i quina senyora, per ben emparentada que sigui, pot aguantar una declaració per duplicat, en dos idiomes a la vegada, un cap al tard al Partenó, després de no haver sentit parlar d'aquestes coses d'ençà que 250 segles enllà la rebutjà una divinitat?

I es veu que la pobre Antea, o per la novetat de la declaració, o per haver-la rebuda a dos o tres mil anys d'edat, començà a dubtar. Per primera vegada no sap què contestar, ella, ella que és d'un lloc que a qualsevol pregunta troben resposta i sent que la seva poderosa personalitat flaqueja per moments. I fa el sord a una veu interior que li va dient "Antea, què fas?", i per justificar on sigui allò que ja veu que no es podrà estar de fer, contesta a n'aquesta veu interior que ell no és un home com els altres, que ha vingut d'enllà els estels i, sobre tot, i això s'ha dit rabiosament per ella mateixa, ell s'ha trobat extraordinàriament bella i li han agradat els seus cabells, i els seus ulls i la seva boca...i les seves cames...

-Antea, Antea, tu perds el temps ballant d'un temple a l'altre... Les columnes de marbre i les pedres dels enllosats no són per la teua bellesa viva...Vina amb mi! Veuràs aquest món, el veurem tots dos perquè per mi serà també com si fos nou...Passejarem el nostre amor per altres cels...coneixeràs crits i rialles, cants i músiques que mai no has sentit...Viurem! I quan haguem passejat el nostre amor pertot, el portarem a un altre món, al meu Mars, a seixanta milions de quilòmetres d'aquestes runes...Antea...

I Grara Dorrei digué les seves paraules prement entre les seves mans una de les meravelles que per mans Antea tenia. El guarda, que es revelà com un intèrpret formidable, per tal de donar més realitat a la traducció del discurs de Grara, s'agafà apassionadament

a la mà lliure de la vice-deesa. I els dos a la vegada, cadascú amb la seva llengua, pregaren, insiatiren, prometéren... La immortalitat que podia restar a la senyora Antea anava perdent punts d'una manera galopant. Fins que tancant els ulls, posà una mà al cap del guarda i digué:

-Aquesta nit, quan la lluna surti damunt el Partenó, t'espero...
Heuré parlat amb ella...

-Un moment, senyora, que us equivoqueu -digué somrient el guarda. Antea canvià de cap posant la mà damunt el de Gara exclamant plàcidament:

-Ai, Afrodita, quines planxes em fas fer!.

I, parlant pels mortals, digué:

-Ara us ho prego, deixeu-me que no se què em passa...

La nit. De la mar, versel·losa i enormement gran, la lluna fa els seus primers passos cel amunt. Dues ombres surten de la ciutat camí de l'Acropolis. Una d'elles porta una maleta. És el guarda que hem conegut a la tarda. S'atura i diu:

-Per allò que pugui ésser he pensat que valia més anar-hi preparats... estraeu més en caràcter, no us sembla?

I al acabar de dir això, obra la maleta i en treu dues magní-

fiques túniques.

-Fa molts anys que són a casa...Potser les va estrenar algú de molta influència...Posem-nos-les...

Grara Dorrei ja tot ho fa mecànicament i camina amb la mirada perduda com en les grans solennitats. I segueix el consell del seu acompanyant.

Cinc minuts més tard, els dos homes, abillats a la moda del temps de Pericles pugen Acròpolis amunt. Travessen columnes escapçades que al contacte de la llum freda de l'astre de la nit que més gosa acostar-se a la Terra escampen lluissors de coses vives. El guarda, ho confessa, està una mica espantat. Ell n'havia sentides contar tantes i de tan grosses de la gent que segles enllà foren la causa de que els homes bastessin en honor seu aquell món de pedra, que està convençut que aquella nit les coses qui sap com aniran. Per dir alguna cosa al veure el silenci del seu company, diu:

-A n'aquesta gent els hi agrada molt la puntualitat...

Per tota resposta, Grara Dorrei feu el pas més viu.

Uns núvols que venien del Peloponès anaren a prendre un bany de lluna, grassos, inflats, altíssims i intocables.

-Potser no vindrà...Mireu!

Algú, vestit com ells, s'acostava entre els suports inigualats del Partenó.

-Ea ella!- exclamà Grara Dorrei. I es llençà a l'encontre de la

figura que s'acostava.

-Antea'

I seguí una estreta de mans en la que hi participaren tots tres.

-I el teu pare? -començà a traduir el guarda.

-Ara vindrà Artemis...quan la lluna passi davant d'aquella columna, al mateix lloc on Fídies hi aixecà la gran estàtua d'Ate-neas... Vosaltres ni la veureu ni la sentireu...Jo sí. Això us servirà per apartar-vos del pensament algun dubte si l'havieu tingut...

Un ocellàs que qui sap d'on venia, es posà damunt el punt més alt del Partenó, llençà un crit estrident, llarg, i tornà a emprendre el vol a qui sap a on.

-Artemis ve...tot anirà bé, potser...estimat -digué Antea, i, per primera vegada una aproximació de somriure il·luminà la cara magnífica, de llavis plens i barba arrodonida d'aquella senyora extraordinària...que mudats aneu...Silenci...Artemis...

S'apartà dels dos mortals que seguien l'escena amb els ulls molt oberts i s'agenollà gràciosa i devotament al sol enllosat. Els núvols, que havien arribat a la lluna, li robaren la llum una estona i deixaren el lloc a les fosques. Els dos homes no veien res més que la figura esculpturable d'Antea a poques passes d'ells però sentien la presència de quelcom que eren incapaços de dir què o qui era...

I vegéren llavors com Antea allargava una mà i es portava una cosa invisible a la boca, que besava, i s'alçava seguidament. Ca-

mina com si portés algú agafat devotament per l'espatlla a qui els mortals no poden veure. Antes diu quelcom, parla amb algú... El guarda va dient amb l'altè a Grara:

-Es aquest.

-...

-No, l'altre.

-...

-Et pensaves que si no hagués estat distint dels demás m'hauria fet rodar el cap?

-...

-T'ho juro, de Mars.

-...

-Es Afrodite que ho ha volgut.

-...

-Ho se, però si els anys...

-...

-o dies, o hores, que em queden puc passar-les amb ell...

-...

-I se'm vol emportar en un món, en el que, perdó, cap de nosaltres coneix...

-...

-Més que enamorada, Artemis...

-...

-Però tu, què?

-...

-Ni Apol·ló ni Afrodita?

-...

-Sempre n'ha tingut Zeus de mal geni.

-...

-Ho faràs Artemis bonica? A tu no et passarà res. Si ell s'enfada serà al damunt meu que caurà la seva ira... Que tinguis eternament bons viatges i perdóna'm per allò que a tota plegats ens pugui portar aquesta follia meua...

I Antea es reuní, radiant, amb Grara i el guarda. Era més bella que mai i tenia una lluisor nova als ulls. Respirava adeleradament i donava la impressió de viure en el més feliç dels móns i de viure-hi en la seva millor edat.

-Artemis parlarà amb Apol·ló i si aquest té un bon dia ho dirà a Minerva a qui ^{Júpiter} Júpiter rarament nega res... I ara ballaré per tu la meua darrera dansa, la dansa de l'amor primer que encara mai ningú i'ha vista ballar...

I començà la dansa més airosa que mai mortals hagin pogut somniar. Mai els marbres dels Prolipeus, del Partenó ni de l'Erecteu, entre altres marbres d'anomenada, que n'hi ha molts, havien vist una dansa com aquella i això que en el temps dels de l'Olimp les Gràcies i les Hores les ballaren gairebé totes. Hi hagué un parèntesi en el sardaneig dels núvols com si qui n'era senyor, prescindint d'allò

que es pogués esdevenir més tard, no es volgués deixar perdre l'espectacle sense parió d'Antea ballant la seva dansa de l'amor primer. De llocs de mal localitzar venien sons com de moltes veus a la vegada deixant anar incontenibles murmurs d'aprovació. Grara Dorrei i el guarda seguien els giravolts de maig de la bella amb la sensació que estaven assistint a un espectacle sobrenatural. Antea dansava amb una rialla de triomf als llavis que mai encara ningú no li havia vist. D'enllà el vent portava una harmoniosa marejada de sons gairebé imperceptibles però que la quietut de la nit deixava alg sentir i Antea hi ballava a compàs. Aquells murmurs s'entusiasmaven cada vegada més i els dos mortals tenien la impressió d'estar voltats d'espectadors invisibles però entusiastes. El guarda assegurà que en un moviment que feu trepitjà una cosa sblida però invisible i que, a l'alçada de la seva orella dreta percebé clarament una maledicció mal continguda... i Grara Dorrei no la podia haver deixada anar perquè en grec clàssic no anava més allà de saber-hi dir el nom d'Antea... Fins que la dansa s'acabà. Antea restà dreta damunt les puntes dels peus amb les mans alçades com si oferís quelcom a algú de molt amunt. Després es tombà a Grara Dorrei i mirant-se'l a fons, posà un genoll en terra i li llençà damunt quelcom invisible a mans plenes...

Fou llavors que començà la segona part d'aquella nit memorable. Els dos únics homes visibles sentiren com si molta gent a la vega-

da llençes una exclamació de sorpresa angoixosa provocada per la darrera actitud d'Antea. Ella, però, mestressa dels seus actes, afrontava el desengany de qui sap qui sabent que renunciava a tot però que hi renunciava per un home que li havia fet trobar l'amor al cap de dos mil cinc-cents anys d'ésser al món...

Aquells núvols grassos que preñien banyes de lluna fugiren com un llamp, com si de la seva posició a les altures haguessin vist venir quelcom paorós. Amb la pressa es deixaren, pel cel, encara trossos de la seva gran canies blanca. La lluna començà a posar cara d'esverada i endevinant que s'anava a esdevenir quelcom fort, cercava esveradíssims núvols al preu que fos perquè li privessin de veure les coses que pel que es veu anaven a succeir en un dels llocs de més anomenada del seu planeta. De l'Egeu, negres, deformaes, començaren a pujar nuvolassos i nuvolassos. I devien ésser uns nuvolassos especials i sonors perquè el seu pujar anà acompanyat d'un soroll espaventable. Els trons més contundents feren acte de presència i, a intermitències, llamps violentíssims posaven signatures inintel·ligibles pels humans per la pissarra negra de la nit. Grata i el guarda oiren, ara claríssimament, diverses exclamacions que llençaven ciutadans invisibles. La claror d'un llamp mostrà la humanitat d'Antea avançant amb els braços estesos, els ulls brillants i somrient.

-Per tu -va dir-. I es precipità als braços de l'home de Mars.

Ell la tingué uns segons als braços. Malgrat els dos abnyar-se

furiosament, una força contra la qual l'amor res hi podia els anava separant...Amb un esforç final la boca jove d'Antes trobà els llavis de Grara que sentiren sentors de roses...Un tro poderós ho feu trontollar tot. Ires sobrehumanes anaren i vinguéren...Qualcom s'aportà Antes pel camí de la violència...Una veu poderosa deia coses incomprensibles per mig dels núvols...Fins que un gran terratrèmol feu estremir la terra i temples i columnes tremolaren primer i calguéren després amb terrabastall enorme...I un ruixat enorme, emparentat amb alguns famosos es despenjà de cel amunt per contemplar el programa. Evidentment no hi faltava res més. I enmig d'aquells sorolls esbogidors, un xiscle esgarriat, immens, tràgic, sobressortí de mig un cor d'exclamacions esporuguides. Rodaren pedres de temples milenaris enmig de trons baladriers i, damunt aquella fira de mostres de sorolls, sempre aquella veu, una veu rogallosa, cridant sense parar...

-Antes! Antes! On ets...Antes! -exclamava Grara Dorrei intentant obrir-se pas entre el diluvi, la ventada, les columnes que es desfeien, els trons, els llamps i aquells crits enormes i poderosos que es veu que eren del que havia organitzat tot aquell bé de Déu.

Sentí uns gemecs a la vora seu.

-Sóc aquí, estimat...-contestà una veu tremolosa i cansada...però per allò que més estimis, per la teva Antes de fa uns minuts, no es miris...Puig d'aquest lloc esportant-te la visió que t'ha donat

de si aquell llamap que t'ha permès veure'm venir a tu malgrat tenir ja al damunt meu la ira del pare dels déus i dels homes...

-Què us heu pensat tots plegats! -digué aquella veu que se sentia per damunt dels trons i l'aigua i el rodolar de les pedres.

I, totseguit, un llamap més llamap que els altres esqueixà les tenebres que cridaren, segons més tard, escandalosament...A poques passes de Grera Dorrei, una vella fabulosa, amb milions d'arrugues, els pocs cabells blancs enganxats al rostre per la pluja, es movia caminant insegura i encorcovada...A la boca sense dents s'hi dibuixava una rialla inexplicable...

-Tu...

-Amb tot, em toqui anar on em toqui t'estimo i t'estimaré sempre i estic contenta d'haver acabat així per tu...

No pogué passar d'aquí. Aquella veu rogallosa i potent tornà es veu a demanar la paraula.

-He dit que ja n'hi ha prou!! I d'ara endavant tothom rutllarà dret, sentiu?

I com si volgués donar a conèixer l'abast del seu poder a algú que n'hagués dubtat, a l'acabar de dir aquelles paraules amb veu terrible, uns trons treballaren extraordinari, el vent multiplicà fins qui sap a on la seva violència, caiguéren noves pedres, més aigua...Partint dels peus de Grera, s'aixecà una onada de terra molta que s'emportà la que estones abans era l'encarnació de la jo-

ventut i de la bellesa...A cada llamp la veia una mica més petita amb les mans esteses vers ell...quan la veié per darrer cop, la vella reuní totes les seves forces i llençà un estentori:

-visca l'amor!

I no se'n parlà mai més.

I els llamps tornaren a les mides normals, i els trons tornaren a poder-se sentir. Els núvols desferen les seves formacions i la lluna aprofità un clar del cel per mirar encuriosida i espantada què havia succeït allà baix...

-I ara -sentí que deia molt poc damunt seu aquella veu que quan volia cridava més fort que els trons-, una altra vegada t'hi mires més a demanar relacions a una dona...Us penseu que perquè aneu en avió i heu inventat la ràdio i la Coca Cola ja ho podeu fer tot, i encara hi han distàncies, home. I a mi em sobren llamps i trons per fer respectar a qui sia les dones de la meua família i, sobre tot les meves disposicions...

I, dirigint-se a algú altre, afegí:

-Et dic que no i prou. I no vulgeu tots plegats que us converteixi en bílbes o sargantanes...He dit prou'Apol·ló, Afrodita, Juno, a casa...Res, ni Cronos ni romanços. Ja el vaig esvandir una vegada i l'amo sóc jo, que fa massa temps que sembla que us en descuideu... Res, el meu germà que es cuidi dels temporals que la mar fa una pila d'anya que és una vergonya...Ja ho se que era maca i ben feta,

però no en feu, pel cop de peu que vaig claver a Hefaistos' pujar els llaaps al nas. A callar tothom!...Un mortal voler-se engatussar Antea. A on hea arribat. Un dels meus la va refusar Antea perquè no era prou per ell; i ara entre tots estaveu a punt de convertir-se en sogre d'un home que porta coll i corbata...I tu, Afrodita, amb ells, amb els d'allà baix, fes-hi allò que et plagui, però amb els de casa ja se t'ha acabat de fer-hi coses...Res...Ha preferit un mortal a mi, a mi...Sentiu? (i un tro monumental s'ensenyorí de l'espai) encara tinc la caixa dels trons! Aquests renegats mortals que han inventat els para-llaaps...que si no...Tothom a casa, he dit! Artemis, anit s'han acabat les passejades a la llum de la llumina. Mel llaap...Avui no estic per estirades de barba Atenes...Es que per culpa de tots plegats la única de la família que deixava en carn i ossos a la Terra ja no hi serà més. Així.../Que no m'enfadi? Et juro que hi haurà vuit dies seguits de llaaps i trons...Que no vull sentir a ningú més he dit! I tu, mortal, avisa els homes que ens deixin en pau. Ja veus per mirar-te una de les nostres quins mals de cap ha portat a tothom...

Barcelona.

El segon "Orion" d'Enric Vilamarí s'ha de fer, l'endemà, a la mar lliura camí de la vella Anglaterra a recollir el primer carregament amb destí a l'Illa del Gran Navegant.

-Voleu dir que no n'hi trobareu cap d'especial, aquí Ferguson? -
demana Grara Dorrei amb cara de pena.

-Molt sarà que en tan poques hores...

-No ho sé, quelcom em diu que faríem molt millor de marxar totseguit...Jo...jo ja no aguantaria un altre drama amb senyores d'aquestes vostres pel mig...La visió de la darrera...la formosa Antea amb un rostre i un cos de 2.500 anys no em pot fugir del pensament. Doctor, marxem totseguit. Qui sap com van fetes les d'aquest lloc...

-Mireu Ferguson -diu entrant a l'habitació de l'hotel Enric Vilamarí en trajo de capità general de la marina -.Mireu a qui podem anar a veure aquesta nit.

-Onofroff...-diu Ferguson llegint un prospecte que li ha donat a llegir el Capità. N'he sentit contar meravelles. Anem-hi Grara, us plaurà. I, sobre tot, es tracta d'un home...No hi ha cap perill... Digueu a Robinson que encarregui una llotgeta, Capità...

El teatre és ple. Totes les llotgetes són ocupades llevat una al costat la del homes de Grara. L'hora de començar la funció ha arribat i, algú, a les altures, comença a estossegar i a dir en veu alta quelcom contra la puntualitat. A les deu la gent cridava de bo de bo. A les deu i cinc, dues persones entraren a la llotgeta veïna a la dels homes dels quals s'ha parlat més en aquest llibre. Entrà primer una senyora d'uns quaranta-cinc anys en un deficient estat de conservació. I, seguidament, la cosa, en dona, més bonica i ben posada que el més exigent pogués desear. La seva magnífica estampa ressaltava encara més comparada amb l'exemplar que l'havia precedida en la seva triomfal entrada a la llotgeta. Fins la gent, tota la que se'n adonà, frenà una mica els seus sentiments contra la puntualitat del famós artista. Fou un moment, però, només. A les deu i mitja l'esclatol era total. Un dels que cridaven més era Enric Vilamarí i les seves intervencions sonores provocaven magnífiques rialles a la veïna de la llotgeta, a la que podia riure, és clar, perquè aquells 45 anys de senyora que entraren primer eren nou quinquenis de serietat absoluta, total. A les onze en punt, quan la gent ja defensava l'import de l'entrada a crits, s'encenguéren els llums de l'escenari i, pausadament, s'anà alçant la cortina. Semblava que allò era la cosa que havia de fer callar la gentada, però es veu que llavors cridaren precisament perquè la cortina s'havia aixecat.

Entre els pocs que permaneixien silenciosos hi havia Grara Do-

rrai. L'home de Mars estava lliurant la més famosa batalla de la seva vida entre la seva voluntat i els seus sentits per no mirar-se la bella de la llotgeta veïna. Sentia que una gran força li tenia el cap agafat i maldava per tobar-li en direcció d'on "ella" esperava d'un moment a l'altre una intervenció escandalosa d'Enric Vilamarí per regalar al respectable que tenia la sort de sentir-la amb una rialla que era com el so d'una campaneta de cristall. I Grara posseïa tota la seva potencialitat muscular en joc per no cedir a la pressió física i real que sentia a la seva galta esquerra que, milímetre a milímetre, anava fent descriure, insaturable, un petit moviment de rotació a la seva cara. Ell, que ja es veia venir que tenia aquella batalla perduda, pensà ràpidament que qui fos que es complavia en lluitar contra d'ell no havia previst que quan hagués reeixit a fer-li tobar el cap ell tancaria els ulls... Però el seu enemic devia seguir-li es veu els pensaments perquè amb la mateixa força invencible que l'obligà a tobar el cap li obrí les parpelles tan bon punt ell les havia tancadýes amb un somriure de triomf. I el resultat fou que "ella" el vegé mirant-se-la amb aquell somriure als llavis...

Del fons de l'escenari sortí, somrient, eblida, la figura del Professor Onofroff avançant fins al territori de la conxa de l'apuntador.

-I encarariu! -exclamà algú més fort que els altres.

L'escàndol es manifestà una escala més alt.

El Professor alçà una mà reclamant silenci. Costà una mica que la gent callés. Quan el darrer espectador hagué llençat la seva estridència vocal, ell, el Professor, digué:

-Senyores i senyors: Crec que ací hi ha alguna confusió. Jo havia anunciat el començament de la meua actuació per les deu de la nit i, -al arribar aquí es tregué, consultant-lo, un magnífic rellotge de butxaca-facín el favor de mirar-se el rellotge...Som les deu en punt justes, ni un minut més ni un minut menys...

La gent intentà reprendre l'escandalera i se sentiren alguns crits escapats. Els que abans de cridar volgueren consultar llurs rellotges, es miraren estranyats. Ben les deu.

-Vostè, senyor, facin el favor, miri-ho bé -digué de dalt l'escenari el Professor Onofroff a un senyor gras de la fila 7 el qual, reconsultant el seu rellotge del temps passà, del rostre irat de les passions violentes al de la sorpresa total. El senyor gras, però, es volia esbravar d'una manera o altra perquè digué furios a una senyora amb cent quilos menys que ell al damunt:

-No és pas que no t'ho digués que sopàvem una hora massa aviat.

-Doncs mira -li contestà ella vermella de galtes- que has tingut la mateixa gana.

El Professor repetí la prova amb diversos espectadors que no volien donar-se per vençuts i, a la fi, convençut tothom de que l'es-

pectacle havia donat començ a l'hora anunciada, l'artista digué:

-I és quest, senyores i senyors, el meu primer experiment de la nit...Poden, si volen, tornar a mirar-se els rellotges.

Els rellotges tornaven a senyalar les onze. Onofroff inicià una elegant reverència i la gentada es trencà les mans apleu dint.

Onofroff feu veritables prodigis. Organitzà un concert entre profans; endevinà la xavalla que portava a la butxaca dreta dels pantalons l'espectador número 15 de la fila 13; endevinà els noms de qui volgué; organitzà una dotzena d'e declaracions de joves a senyorates; se sabé la vida privada de mitja dotzena de concurrents; adoraí espontanis que pujaren dalt l'escenari -sis- en tres segons.. I s'erribà al descans.

-Sortim a fumar una cigarreta?

-Què us n'he semblat, Doctor?

-Admirable, amic, admirable...Pagaria qualsevulga cosa per actuar jo a la segona part...

Sortiren. El darrer de fer-ho fou Grara Dorrei. Quan tancava la porta de la llotgeta la tancava també aquella veïna meravellosa que ell hagué de mirar vulgues que no. El soroll de quelcom que havia caigut al sòl el feu tombar. Era el moneder d'"ella". Ell s'apressà a recollir-lo. Coincidiren en l'acció i el resultat fou una petita col·lisió entre els dos caps seguida d'una rialla.

-I beg your pardon -gemegà Grara Dorrei.

-Americk?-digué ella amb l'idioma d'Abraham Lincoln.

-Si...si, senyoreta...Li he fet molt mal?

-No té importància -i afegí rient-. El cop de cap podia haver estat molt més contundent.

I riguèren.

-Es de vostè, senyoreta?- digué un empleat uniformat del teatre oferint el moneder a la parella de Grara Dorrei.

-Eus ha estalviat un altre cop de cap -digué la noia.

I tornaren a riure.

I es veu que ell la degué convidar d'alguna cosa perquè es sentí que ella exclamava:

-Oh, gràcies. Es molt amable.

I sortiren, junts, en direcció al bar del teatre.

-I Grara? -dèia estones més tard Enric Vilamarí notant l'absència de l'al.ludit a la llotgeta.

Fergusson mirà ràpidament a la llotgeta veïna i, observant la baixa de la bella veïna, digué:

-Tan bé que comença cada vegada...

-Voleu dir que sempre li sortirà malament? -comentà Tomàs Yllanoga.

-Jo em faig càrrec de quina impressió han de fer aquestes dones tan maques, tan extraordinàriament maques a un home que no n'ha

vistes mai -digué Ponç Adalbert.

-Però amb les coses que diueu que li han passat d'ençà que festeja...-digué Robinson.

-Quan l'amor o les coses de l'amor agafen pel seu compte a un home...Es com la passió que sentiu vos per aprendre un idioma nou, aquí per fer paper de l'estat -digué Fergusson senyalant Yllanoga- i aquí per navegar...Amb tot jo tinc el pressentiment que tot acabarà bé.

-Voleu dir que no en trobaré, un dia, una que ho tirarà tot en orris? -intervingué Andreu Milana.

-Aquesta d'ara és una mica difícil. Demà ja marxem. I el Capità diu que aquest serà dels darrers ports que tocarem...

Faltava poc per acabar l'actuació d'Onofroff quan s'obrí la porta de laillotgeta veïna. De cua d'ull, els ex numerats de la Gran Penitenciària Nacional es donaren compte que hi havien entrat dues persones. Sentiren uns xiuxiueigs i se suposà que acabava de tenir lloc una presentació.

-Del mateix Nova York?

-Sí...

-De quin barri?

-De quin barri...Què hi fa. És que el que sigui d'un barri o altre té cap influència en què ens hàgim trobat aquesta nit?

-Doncs jo sóc nada a Kansas. Els meus passats es barallaren durant anys amb els pell-roges i a casa encara hi ha plomalls i desatrols i llances que recorden aquell temps. I els vostres, amb qui es bateren?

-Els meus? Ah, sí, els meus...Suposo que no farè massa cas si faig contestes rares...Dic això perquè si a vostè li fes la mateixa impressió al mirar-me a mi que em fa vostè al mirar-la, qui sap què m'hauria dit al parlar-me dels seus avis.

-Estrany, és estrany que a un americà les dones li facin aquesta impressió.

-Si el no ésser americà ha de dispensar-me'n, renuncio a la nacionalitat.

-Oh. Això és americà pur.

-Ea aquí -digué una veu darrera seu.

Es tombaren. Aquella senyora de la llotgeta senyalava l'entrada d'un hotel.

-Hem d'acomodar-nos. Miss Knox s'enfada molt aviat...Sí, és la meua professora d'espanyol. M'ha acompanyat en un viatge per Europa.

-Quina diïsort. I jo que he voltat mig continent sense trobar-la.

-A Miss Knox?

Riguéren per qui sap la vegada.

-I si li demanéssim ben demanat, vol dir que Miss Knox no ens deixaria garrar mig segon més?

-Miss Knox no vol que vagi al llit després de la una.

-Però no farà una excepció una nit com aquesta, a Barcelona, en aquestes Rambles...

-on diuen que hi ha una font amb aigua meravellosa i que els que es passegen una sola nit...

-per sota aquestes arbres encantats per l'aroma de la Rambla de les Flors...

-Ah, quantes coses sabem de Barcelona els dos, sense fer més que poques hores que hi som!

Es feu, rapidament, una petita i reduïda societat per convèncer a Miss Knox la qual claudicà als set minuts d'ofensiva i digué que baixaria a recollir Ethel dintre deu minuts justos.

-Ethel...

-Sí, Ethel Rickson. I vostè?

-Jo?

-Vostè, és clar?

-Grara...Grara Dorrei.

-Grara Dorrei?

-Sí, però si aquest nom no li plau...puc...

-No, no. Es plau moltíssim.

I passaren sota els arbres de la Rambla de les Flors. I beguèren aigua d'aquella Font que els hi havien dit que tenia unes virtuts meravelloses.

Quan tornaven davant la porta de l'hotel i Ethel deia:

-I bé, Miss Knox deu estar per baixar.

el prestigi de la Rambla i la Font havia guanyat dos punts.

-No...Un moment...No ho se, la veig diferent de totes i...

-I...

...i potser no hi haurà cap drama...Estic segur que no té el pare japonès, que a Barcelona no hi ha Vesuvi i queno té res a veure Ethel, amb familiars que ténen a l'abast de la mà, quan s'enquimeren llençar quants llamps i trons els passi pel cap.

I Grara Dorrei sentí la rialla més ben feta de la nit.

-Perquè jo no puc agradar-li tant com vostè a mi? -demanà ell.

-Li plau aquesta contesta? -I Ethel Rickson li oferí un somriure inexplicable.

-Ara puc jurar que Onofroff al seu costat és un aprenent...Estic segur que ja pot disposar de mi de la mateixa manera que el Professor disposava dels hipnotitzats...Perquè no s'hi dedica a hipnotitzar?

-Qui sap...

-M'ofereixo per les primeres pràctiques. Li juro que tinc d'obeir-la en tot. Provi-ho Ethel...

-Ah, però un americà no sap que l'home no ha d'obeir, sino anar?
Perquè no intenta hipnotitzar-me vostè a mi?

-Ah, si haguéssim vingut amb Fergusson!

-Fergusson?

-Sí, el doctor Fergusson... Ell li endevinaria els seus més amagats pensaments...

El soariure, segons es veia, l'aria més poderosa d'Ethel, perdé una mica de personalitat.

-Era amb vostè al teatre?

Ell, sentint-se a dins seu tota la influència de la Rambla i la Font, no feu cas d'aquella pregunta i contestà:

-Sí, era el que estava al costat del que anava vestit d'Almirall. I encara hi havia Robinson que parla els idiomes que vol... i Andreu Milans que es recorda de tot, i Ponç Adalbert que... que té els deu dits més portentosos que es pugui imaginar... i Tomàs Yllanoga que té, si vol, la vida guanyada a totes les Cases de la Moneda del món en pes...

-Es la primera lliçó d'hipnotisme això ja?

-Oh, no. Parlo seriosament... I el Capità, el Capità té una illa, una illa seva que no la sap ningú més que ell...

-En veritat que té uns companys extraordinaris de debó. Jo voldria saber com és possible, com li fou possible arribar a trobar unes amistats com aquestes...

-A mi va costar-me...però això ja és massa llarg de contar i no podem gastar el poc i preciós temps que ens resta d'estar junts.
Ethel, jo...

-La senyoreta Ethel Rickson? -digué una veu darrera la parella.

-Jo mateixa, senyor. Què se li ofereix?

-No res. Que Miss Knox va dir-me que l'avisés a vostè si ella es quedava adormida...

-I s'hi ha quedat?

-Sí, senyoreta Ethel.

-Vinc totseguit. Gràcies.

L'emissari de Miss Knox es retirà, i Grara digué:

-Això és justícia.

-Potser és conseqüència d'alguna lligó d'hipnotisme.

-Ah, si és complís allò que estic pensant...

-Quants dies?

-No, unes hores i prou.

Quan Miss Knox es despertà i sortí cridant

-Ethel!

gairebé clarejava. Ethel i Grara Dorrei, asseguts a la voravía eren qui sap a on perquè Miss Knox hagué de repetir el nom d'ella quatre vegades.

-Oh, Miss Knox...la mh' -digué Ethel maldant per retirar una de

les seves mans d'entre les de Grara que es resistia a deixar-la lliure.

-Per favor, Grara...torni'm la mà...Hi ha Miss Knox aquí.

-Adieu Ethel...Miss Knox, la recordaré tota la vida.

-Potser sí, senyor. Bon dia.

-Fins a demà Ethel?

-Fins avui, que ja és de dia...

Grara Dorrei les veié desaparèixer per la porta de l'hotel. Restà una estona mirant i la seva espera fou recompensada per una aparició d'Ethel que li feu adéu amb la mà i li envià un dels seus mil·lors somriures.

-I bé ?

-Mai no havia trobat res tan fàcil.

-Tots?

-Tots els que interessin a Mr. Clive. Ell es diu Grara Dorrei i si no m'hagués mirat d'aquella manera...

-De quina manera?

-D'una manera que mira aquest home...

-Ha resultat un home de folletó?

-Es la història més extraordinària que mai hagi sentit, Mary.

Nasqué, on diries?

-Al pont de Brooklyn.

-Més enlaire.

-Al terrat del Chrysler.

-No és ni a mig camí.

-Doncs?

-Passaríes mil anys dient llocs d'alçada i no hi atinaries.

-Eleanor -digué l'anomenada Mary agafant-li un braç- que has rebut tu?

I Eleanor regalà la solitud de la cambra amb una riella magnífica.

-No, crec que no, però té un mirar especial...

-Sí, ja ho veig, una cosa fàcil...

-No tinguis por, Mary. Tu ja fa temps que em coneixes...

-Bé, però qui és?

-Es Grara Dorrei, i hem passat dues hores al teatre al costat de Fergusson, Andreu Milans, Tomàs Yllanoga, Ponç Adalbert, Artur Mallart, Vidal Verdier, Robinson i Enric Vilamarí... Què no hauria pagat Mr. Clive per trobar-se al nostre lloc?

-Bé, i aquest Grara Dorrei...

-Nasqué a Mars ara fa...

-Eleanor, és la mateixa història d'aquella noia de Rio.

-T'ho asseguro, Mary. Quan m'ho ha dit el tenia en un moment que els homes no diuen mentides.

-Però tu creus, criatura, que podem anar a Mr. Clive amb una història com aquesta?

-Si hi anem amb una altra ens l'hauran d'inventar.

-Eleanor, t'han encomanat cassos difícils i has resistit...Aquest, aquest has començat dient que era el més fàcil...

-Et juro que ho és, Mary. Als pocs minuts d'haver-te'n anat tu ja m'ha dit qui era ell i els de la llotgeta. M'ha contat la sortida de la penitenciaría tal com la tenia nosaltres, les afeccions de tots, com si tingués les fitxes de l'Establiment al davant...

-Sí, però t'ha dit que era de Mars, Eleanor!

-Es de Mars, Mary...I per ell es matà una japonesa i una napolitana es tirà al Vesuvi...

-Eleanor!

-No tinguis por, Mary. M'han ensenyat a tenir un cor de glaç i sóc l'Agent amb més diplomes del Còs, no? Però té una ulls especials.

-Els millors agents del món han fet miracles per anar-los localitzant fins aquí...No voldríem ara nosaltres, Mr. Clive...

-I ara, Mary...

-No, res. Però aquest ulls especials...

-Molt més que els de Mr. Clive, vet-ho-aci.

I Eleanor es posà a riure esbojarradament.

-Però...

-Sé allò que vols dir. Que això són coses serioses i que jo un dia o altre donaré un disgust a Mr. Clive, no? No, Mary...mira: un punt sacorregut! Això porta mala sort!

I tornà a riure mostrant a Mary -quina sort- la constitució per-

fecta d'una cama americana ben acabada. I digué:

-No temis, Mary...sé el meu encàrrec: saber on van, a costa...del què sigui, del què sigui, sents? I evitar Ferguson. Amb tot, ell és fill de Mars i és, ell, un afer fàcil, fàcil, lissim.

I Eleanor -mitja hora abans Ethel Rickson- es mirà la seva companya -mitja hora abans Miss Knox- amb una serietat dura, duríssima, i bella, bellíssima.

Si Eleanor hagués pogut llegir el pensament de Mary hauria llegit: "Evidentment, ets la millor meravella de Mr. Clive".

-Miri, l'estada d'aquesta mà entre les seves és racionada, sap?

-Vol deixar-me l'altra, doncs?

-I què dirà la gent si ens veu amb les mans agafades?

-Ah, però és que la gent aquí diu coses quan veu algú amb les mans agafades? Ethel, Ethel....

-Les mans, senyor!

-Perdó, però...és meravellosa. Això encara no ho havia dit mai a cap.

-I m'ho diu a la segona vegada de veure'm. Què es dirà a la tercera?

-La tercera...

-O és que no hi haurà tercera?

-Ethel, jo ja no sóc jo. D'ahir nit que fa allò que vol de mi;.. Però és meravellosa. No li plau aquest motae-ra-ve-lla-se. Mai l'havia dit tantes vegades. Vol que cridi gent perquè ho senti tothom com li dic que és meravellosa? Immensament, divinement meravellosa...

Ethel, que havia començat somrient, anà perdent aquest magnífic ornat en boca femenina.

-Grars...

-No, jo ja sé que no en sóc.

-No, no és això...potser sí, però ara no volia dir això...Grara, jo...jo no soc Ethel Rickson...jo vull, necessito dir-li tota la

veritat...

Ell la sentia però no l'escoltava. Sentir-la enraonar, per ell, almenys en aquell moment, ja era el tot i no volia saber altra cosa que això: que ella deia coses per ell. Que digués una cosa o l'altra tant se valia.

-Sí, Ethel.

-Jo no soc Ethel Rickson, sent?

-Sí, Ethel.

-No he vingut a Europa en viatge d'estudis.

-Sí, Ethel.

-Se que vostè s'emportarà...tindrà un gran desengany quan sàpiga qui soc...

-Sí, Ethel...

Se'l mirà sorpresa.

-Potser havia d'haver dit que no era...Perdó Ethel, però sigui qui sigui seguirà essent meravellosa.

-Jo...soc Simone Grey...

-Es igual. Té els mateixos llavis, i els mateixos ulls i les mateixes dents i segueix essent immensament, divinament meravellosa...

-...Simone Grey, perseguida per la policia de l'Estat de Nova York per haver-me escapat de la Presó Nacional de Dones...

I enfonsà el cap entre les mans encara en poder de Grara Dorrei. Ell no volgué acceptar de cap de les maneres que una cosa tan bo-

nica com ...Simone Grey o Ethel Rickson, el noa li era igual, fos desgraciada. Devia haver-hi algun mal entès, segur, pensà. Quan Simone Grey alçà el cap de nou es mirà l'home de Mars amb els ulls molls. Ell anava a dir quelcom però hi fou primer ella que digué baix, baixet i ben dit:

-Soc rabiosament sincera ara...Mai ploraré prou pel mal que et faré quan sàpigues qui soc.

S'asserenà una mica després d'aquesta declaració. Gràra s'aferrà més fortament a les mans de la noia.

-Però Simone, meravellosa Simone, si això per mi no és cap inconvenient! Si totes les meves assistats, si jo mateix hem passat una pila de temps a la presó. Es veu que en aquest món hi va tothom a la presó...Jo...

-Vostè...tu saps quina vida s'espera? La llei en va seguit els passos implacable...porto una pila de països recorreguts, fugint seapre, fins que...fins que un dia o altre vindrà l'acabament normal. La policia en trobarà...la policia que seapre guanya la darrera batalla...

-No, no! Impossible. Jo...Fergusson...

-No, Fergusson no!

Ell no volgué parar-se a n'aquest "No, Fergusson no!", i seguí oferint solucions a base del famós Doctor.

-Fergusson ens ajudarà...Amb ell per aliat no hem de témer res,

res, sents, Simone, la meva Simone...la meva meravellós Simone,
que ja sense tu no podria viure...

-No, Grara, aquesta meva confessió ha de quedar entre els dos.
No l'ha de saber ningú, ¿m sents? Ningú més...I, ara que ja téns
el meu destí a les teves mans, diga'm la veritat del teu origen...

-Ah, com voldria ésser d'allà on a tu et plagués que fos. Tinc
molta pena de dir que vaig confessar la veritat set vegades seguit-
des el primer cop que vaig dir-li de on era i què havia tingut de
passar per poder-la veure, per poder-te veure a tu després de...

-Així allà de Mars...?

-La pura veritat. Has tingut l'honor de que el primer home vingut
d'un altre món, que jo sèpig, t'hagi dit meravellós una pila de
vegades.

-Però Grara, tu...tu no amagues darrera teu...tu no ets...

-Enric Frost!

-Com saps que jo pensava... Grara, jo...

-Unicament aquesta meus amics de la Penitenciaría i dues de les
dones que porto conegudes, m'han cregut...Jo formava part de la
primera expedició que sortí de Març en missatge de pau i confrater-
nitat interplanethria a la Terra. Enmig del carregament d'homes il-
lustres que portàvem hi havia, per ensenyar-vos-el, un general. Do-
nant una conferència sobre una bomba de la seva invenció quan ens
trobàvem molt aprop d'unes costes, feu, potser sense volguer, una

demostració pràctica de les virtuts d'aquella bomba i de l'aparell i del seu carregament, incluint-hi el general, en vaig restar únicament jo...Jo, per tenir la sort de poguer rodar mig món per trobar-te a tu, i et dic, la meua Simone, que per mi, l'haver-te trobat, bé val la demostració del general...

-Però...

-Ella es reberen malament. Ella vull dir la policia. Contestaren a plantofades les meves demostracions d'efecte i al veure que quan més coses jo feia i deia més malament s'ho agafaven vaig decidir no dir res més...Si en vaig fer de pensaments durant dies i dies' Vaig pensar que potser ella estaven assabentats de la nostra arribada, que potser tenien que vinguéssin en so de guerra...ui, si en vaig pensar de coses! Després vaig saber que jo era igual que Enric Frost, el delinquent més cobejat per la policia de tot el món, ^{amb l'ent} vaig saber que per vosaltres anar d'un món a l'altre era encara qui ^{no sabia} sap a on...Per saber tot això vaig passar-me tres anys sense dir res, escoltant sempre...I vaig saber per Fergusson la fi d'Enric Frost...

-Grara, per què no es dius, a mi, a la teua Simone, la veritat? Perquè no es dius que ets Enric Frost?

-Enric Frost caigué a la mar amb l'avió que el portava hores abans de la demostració que el general feu de la seva bomba. Mira'm als ulls, Simone, mira'm als ulls i diga'm si et mentelzen...A tots i

a tothom podria sentir llevat de tu Simone, meravellosa Simone... a tu no. No soc Enric Frost. Si per...per estimar-se vols que ho sigui, ho seré...Enric Frost o qui vulguis...però únicament perquè a'estiais perquè jo només et puc dir, per estrany que et sembli a tu i a la policia que jo per veure't i per dir-te les coses que et dic, he fet amb l'avió d'Ultra Farra seixanta milions de quilòmetres vinguent d'un món a l'altre.

-I la cosa més curiosa és que et crec, ja veus...per estrany que sembli, et crec. Se me'n riurà tothom, però et crec. I et creuria encara que es diguessis que ven de més lluny que de Mera...Jo...

Al arribar aquí, en aquest "jo", Simone es mossegà els llavis com intentant desesperadament tocar de peus a terra.

-Simone, els dos sou perseguits per la policia...Vina amb mi, amb nosaltres...Sí, sortirem tots de la Gran Penitenciaría, però els meus amics són una cosa especial. A tots plegats ens agafaren per coses absurdes. A mi, per venir d'un altre món. Tomàs Yllanoga fa bitllets de Banc falsos, però els fa tan bé!. Ponç Adalbert vingué al món per obrir caixes que ningú no podia obrir...fins se li feu, estant empresonat, un homenatge perquè obrí una caixa que la gent deia que no es podia obrir...A Andreu Milans el tancaren perquè tenia tanta memòria. A Vilamarí perquè tenia una illa...

-Però on anirem, Gracè?

-A l'illa d'Enric Vilamarí. No la sap ningú i allà construirem

un aparell semblant al que em portà a mi de Mars. Jo el puc construir ~~de memòria~~ perquè sóc l'únic que coneix tots els secrets d'Ullta... Tenia màquines i aparells encarregats a diversos llocs... Ah, amb quina pena deixaré aquest món després d'haver-te trobat si tu no vens amb mi...

-No. Estic segura que jo ho tiraria tot a rodar.

-No, Simone, portaré a Fergusson. Ell ho arreglarà tot. Segur.

-No, a Fergusson no. Es fa por... Potser si ell no tingués de saber-ho...

-No ho sabrà. Compareixarem a bord tots dos. Enric Vilamarí té el vapor, un vapor seu, aquí. Quan Fergusson et descobreixi qui sap on seràs ja. I quan sàpiga la teva història estic segur que et farà una gran reverència i ens mirerà a tots dos rient. Ah, amb quines ganes treballaré, amb quin orgull construiré el meu aparell, Simone, meravellosa Simone, si et se a la vora meu!

-Prou, Grara. Jo... hi ha coses que no les havia previstes, jo...

-No ho sabrà ningú, Simone... O és que potser hi ha algú que és per tu allò que jo voldria que tu fossis per mi?

-No, Grara, però els meus tractes amb la policia fa anys que duren i no poden trencar-se ni fugint-ne... Jo només et puc dir que he començat a trobar que el món era allò gloriós que hi ha gent que diu que és, al mateix moment de saber que tot això tan bonic, era, és tan bonic precisament perquè no pot ésser per mi...

-Sí, Simone, tothom hi té dret a la felicitat i Fergusson diu que tenim l'obligació de lluitar-hi per la felicitat. Jo lluitaré per la de tots dos. Jo i els meus. I si podem arribar a l'illa de Vilamarí no hi haurà prou policia al món per tenir-nos apartats.

-Es quelcom més fort que jo, Grera. Ha d'óno per satisfeta d'haver viscut per obra i gràcia d'haver-te trobat una moments que em pensava que mai ningú em podria fer viure. I amb tot et prego que m'oblidis perquè et puc jurar que la meva coneixensa no et portarà més que una gran dissort i que maleiràs haver-me conegut.

-Però perquè sou així les dones de la Terra?

Ella se'l mirà profundíssimament. Ell aguentà la mirada i la distància entre els quatre ulls esdevingué infinita. Uns transeunts aturaren una mica el pas sorrient, esperant.

-Aquesta tarda a les sis et vindré a cercar amb Toahs Ylianoga i Ponç Adalbert...Fergusson ja serà a bord.

-Deixa'm, Grera, t'ho prego. No passen d'aquí. Seria terrible si..

-Simone, la meva Simone, la meva meravellosa Simone...Deixa'm'ho dir...T'estimo. Res fins ara m'havia fet sentir les coses que sento al tenir-te a prop. Ni el venir a la Terra, ni el sortir d'aquells tres anys absurds, ni altres ulls que jo m'imaginava perfectes perquè no havia vist els teus...

Simone fugí corrents. Aquells transeunts que s'esperaven referen el camí decebuts. Grera Dorrei tingué temps de cridar abans que

ella desaparegués del tot:

-A les sis vindrem per tu, Simone!

A Miss Knox, Mary Donovan, li costà Déu i ajuda posar a to a la seva companya. Li contà, una després de l'altra, totes les històries de sacrificis i renunciaments que formaven les fulles del llibre del Cos d'Agents Secrets de l'Estat. Li anava repetint monotonament que deixar-se guanyar pels sentiments és de gent de poca volada; que uns homes que tenien a les seves mans el destí del més gran país del món tenien els ulls posats en els resultats d'aquell seu viatge a Europa; que l'havien escollida a n'ella, entre centenars, pel seu historial brillantíssim i el seu tarannà a prova d'emocions; que l'amor era una cosa passatgera i que feia veure les coses la mar de diferents de com en realitat eren...Que n'era una prova el que un delinquent, per important que fos, perquè tenia uns ulls especials, feia creure que venia del planeta Mars....

Mary Donovan, sense suavitzar ni un pensament la seva mirada seguí dient que ella mateixa havia renunciat per complir el seu deure, a afeccions com la que ella podia tenir ara; que cada renúncia li

havia fet tan mal, al menys, com la que ella estava ara sofrint...

-...Potser jo he sofert infinitament més que tu, perquè mai he estat bonica. I tu no pots imaginar-te, criatura, com sofreix una dona com jo quan veu que tot es fa per vosaltres, quan veu que mirades i cançons, paraules escollides, besos i amors, passen de llarg pel seu costat per no tenir els llavis prou rojos, els ulls prou negres i la cara prou perfecta...I calcula quan, si alguna vegada malgrat tot, arriba a trobar algú que se la mira amb el somriure als llavis i la porta del braç, calcula quin desesper ha tingut d'imaginar dintre seu al tenir de renunciar a l'amor, sí, a l'amor després d'haver-lo trobat quan s'havia passat temps i més temps creient que era terreny vedat per ella...Recordes quan es deies que era absurd allò que sortia en novel·les i pel·lícules, que dones del Secret poguéssin per una cara simpàtica o una ulls per verds que fossin, trair...

-Prou, Mary. Prou'

Passaren uns moments en silenci.

-Una cigarreta, Mary.

Mary Donovan mirà la seva companya. Eleanor parlava amb una veu desconeguda. La contemplà una estona mentres es passejava amunt i avall de l'habitació, fumant. "Evidentment -pensà Mary- aquest home hauria d'haver estat ben boig per no haver-se'n enamorat. Ara que ella...". I volgué veure de nou, davant seu, a la gran lluita-

dora que ella sabia era Eleanor. Sabia que hi havia quelcom en la seva vida a la qual ella no podia fer el sord. I l'hi recordh.

-I bé, què penses fer?

-No ho sé.

-Jo sí, Eleanor. Mira'm, mira'm als ulls! Recordes perquè entraves al CBS, recorda a qui electrocutaren en 25 de gener, recorda...

-No! Això no m'ho recordis, Mary!

Les sis.

-La senyoreta Ethel... Ethel Rickson?

-Un moment, senyors - I l'espleat de l'hotel s'acostà uns instant a la centraleta telefònica. I digué tornant: -La senyoreta Ethel els està esperant a la seva habitació. Número 70. Per així, faci'm el favor...

-Així - digué Ponç Adalbert al veure amb la pressa que Grara Dorrei deixava l'ascensor-, sembla que tingueu por de no trobar-la.

-Ah, quan la vegeu, Ponç!

Vou Miss Knox qui obrí.

-Passin.

-Simone! -exclamà Grara Dorrei.

Simone Gray esperava somrient vora una finestra.

-Mira, aquest és Ponç Adalbert i aquest és Tomàs Yllanoga...

-Senyoreta -començà el més genial falsificador agafat- mai havia vist res tan bonic, li ju...

No pogué acabar.

-Mí un moviment, senyors -digué algú darrera els nou entrats.

Mentres durà l'operació d'amanillar-los, Grara Dorrei no pogué els ulls de la seva meravellosa Simone.

-Tu, Simone...

-Silenci, senyor -li ordenà un policia.

-Tan mal fet és enamorar-se en aquest món? -digué, però Grara.

I per començar a contradir a la policia ara que de nou hi tornava a tenir tractes, Ponç Adalbert digué:

-Maleides dones! I, ja calat, afegí:-Es clar, amb ell precisament que només n'havistes deu...Perquè no ho intentava, senyoreta amb Eric Pomeranz que s'ha casat trenta vegades?

La intervenció de Tomàs Yllanoga fou:

-No saben pas si encara dirigeix l'orquestra Larsen, aquell norueg? Doncs que es creien, senyors, que ens posaríem a plorar com criatures?

Grara Dorrei sentia odi per primera vegada en la seva vida. Un odi infinit contra aquells sis homes que no havien permès que ell

s'emportés la seva Simone a Mars...L'actitut d'ella, reposada, tranquil·la, mofeta, no la volia veure per res. Ella no hi entrava en el seu odi. No hauria pogut odier-la ni que s'ho hagués proposat. I la mirava, la mirava i prou...

-Suposo que no tindran cap inconvenient en seguir-nos, veritat? -preguntà un dels sis policies.

-Quan vulguin, senyors -digué Ponç Adalbert.

-No us hi amoineu, amic -digué Tomàs Yllanoga a Grara- totes són una cosa així...vull dir que quan menys hi penseu us surten amb un ciri trencat.

-En fi, senyors -digué Eleanor als sis homes armats-, aquí ténen el 390 -i es mirà Tomàs Yllanoga el qual li feu una graciosa reverència-, i el 329 -i s'aturà davant Ponç Adalbert qui se la mirà somrient com si el presentés en societat-, i aquí hi ha, ben sorprès tanmateix, el famós 333. Ara no podrà fer més la vaga del parlar perquè parla un anglès gairebé perfecte. I podrà dir a la policia que no és Enric Frost i que ve de Mars, del planeta, amb la mateixa llengua que m'ha dit a mi que m'estimava...

-Simone, meravellós Simone, per què...

Simone es portà una mà a la boca. Sortí Miss Knox i s'emportà la noia ràpidament agafada de la mà. Quan els onze homes eren al passadís, un segon després, sentiren un crit esgarrifós. Es tombaren. Grara intentà recular. No li ho permeteren. I seguiren el

seu camí, silenciosos.

A dins l'habitació número 70 Mary Donovan arribà a trontollar davant el desesper i el plorar d'Eleanor, la magnífica Agent nº 476 considerada a les altures com la més perfecta anatomia contra tota mena d'emocions. Passà molta estona abans Mary Donovan no gosà dir res a la seva companya, i, a la fi, amb veu baixa, extra oficial, li digué passant-li una mà pel cabell:

-Eleanor, pobra, no ploris més...

-Senyor- deia Ponç Adalbert al policia que tenia més aprop abans de pujar al taxi que els havia de portar al seu nou domicili- això s'ha desfet...-i li mostrava les manilles.

Aquesta funció la repetí deu vegades. A la que feia onze, el policia, amb un gran sentit de la dignitat, obrí la finestrella del taxi i tirà les manilles al carrer.

-Les deu, Robinson, i cap dels tres ha tornat -deia, efectivament, a les deu, Fergusson, mirant-se el rellotge per qui sap la vegada.

Per primer cop veiem un Doctor Fergusson alterat, nerviós. No pot passar més estona inactiu i agafant barroerament el cap de Robinson entre les mans li diu spressadament:

-Cèrca'ls, Robinson, cerca'ls!

La mirada de Fergusson és tan fulminant que el pobre Robinson no té ni temps de dir que també li podia demanar més bé que cerqués els tres amics.

I Robinson conta, fil per randa, la detenció dels tres desapareguts.

-Segueix, Robinson, segueix!

-I Ponç Adalbert es desfilà deu vegades les mànilies des de l'hotel fins a una casa del carrer X on s'atura el taxi que se'ls ha emportat. Se veu que en aquella casa ja sabien de què anava perquè un seyyor amb ulleres exclama repetidament al veure arribar la comitiva: "Molt bé". "Molt bé". "Molt bé". I anant a l'aparell telefònic demana per parlar amb l'habitació número 70 de l'Hotel X. "Felicitats-diu a algú que hi ha a l'altre costat de fil-"Com? Està indisposada? Felicita-li en nom meu, Mary, i que es millori...Dels altres ens n'encarregarem nosaltres...Entès, ens posarem ulleres negres o quelcom feres, no tingui por. Bones tardes". Penja l'aparell, s'acosta a Grara Dorrei, Ponç Adalbert i Tomàs Yllanoga i els diu: "Senyors, un dia o altre havíu de passar. Jo els prometo portar-me bé amb vostès si vostès s'hi porten amb mi". Treu uns papers d'un calaix. Se'ls mira, torna a mirar-se'ls. "Sí", diu, "vostè és Ponç Adalbert retingut durant tretze anys a la Gran Penitenciaría sota el número 329 per obrir caixes que no es podien obrir.

-Es podien, o no es podien obrir, senyor? - li diu Ponç Adalbert.

-Vostè sí que les obría i per això el tenien agafat.

-Doncs si en sap alguna per obrir, disposi.

-Mai he cansat a la gent. Els altres on són?

-Jo puc jurar-li que aquí no hi són.

-Res més, senyor...Vostè diu dirigint-se a Tomàs Yllanoga- ha portat alguna vegada el número 350 a l'Esquena?

-Una pila de temps. Si necessita diners, no estigui.

-Se que tracto amb veritables genis, dels que honoren un president...però no faig altra cosa que complir ordres. Vostè pot dir-me on són els altres?

-Li ho diré si fa un bitllet de banc com els que faig jo.

-Res més, senyor...-I diu a Grara Dorrei:

-Vostè és el més jove i no se li sap cap genialitat, cas que no sigui el que a les situacions es pensen que és. Vostè diu que no és Enric Frost i se que ha dit que es diu Grara Dorrei. Vostè...

-Juro dir-li tota la veritat.

-I jo li juro que no hi perdrà res. De on venia quan la policia el-trobà en ple Atlàntic el matí del 15 d'abril? Crec que és una pregunta ben modesta.

-De Mars, senyor.

-Del planeta?

-D'allà mateix, senyor.

-Res més. Jo he fet tot els possibles perquè tot anés bé. Una

darrera pregunta, és el meu deure. Vostè em pot dir on es troben els seus companys de fugida?

-Endorrei nai trara gruan Enric Vilamarí.

-Gràcies. D'aquí a poca estona a X. sabran el què ha succeït fins ara i vostès coneixeran el destí que els espera. Fins que això s'esdevingui, lamento no poder oferir-lis res més que unes portes metàl·liques entre vostès i el carrer... Un avís, si els deixéssim sols segurament que el senyor -diu dirigint-se a Ponç Adalbert- segurament que en poca estona ho deixaria tot obert... Hi haurà gent a tots els panys amb ordres de disparar a ferir, a ferir, senyors, contra qui s'acostí a menys de mig metre de cap porta sense ésser-hi invitat. Ara faci'm el favor. Per aquest camí...

Acabades aquestes paraules s'obren tres portes, una darrera l'altra i deixen Grana Dorrei, Ponç Adalbert i Tomàs Yllanaga dintre una cel·la enreixada...

-D'aquí a dues hores els tindrem amb nosaltres -diu Ferguson acabada la sessió.

-Però... -s'atreveix a dir Enric Vilamarí.

-Res, Capità, vos a tenir-ho tot a punt per a sortir dintre dues hores. Si voleu podeu venir amb mi vos, Andreu... i vos Vidal, Robinson que es quedí amb Vilamarí per si s'ha de desanar quel-

com mentre siguem fora, parlant en català. I a vos, Artur Mallart, us plauria acompanyar-se?

-Jo...devegades em veig tan petit al costat vostre...

-Doncs anem. El pa és una gran cosa encara -li respongué Ferguson ja de bon humor.

-Potser ens porten sopar -digué Ponç Adalbert a Grara quan aquest al sentir soroll de panys havia dit:

-Calleu. La porta...

S'obrí la porta i entrà un policia amb unes claus i una carta.

-Qui és de vostès el senyor Grara Dorrei?

-Jo -exclamà l'al·ludit mirant-se els seus companys de presó.

-Aquesta carta és per vostè. L'acaben de portar i no l'hem ober-ta per indicació especial del remitent que té prou influència per fer aquesta mena d'indicacions.

-Si desitgen alguna cosa...estem a la seva disposició -digué l'agent abans de sortir.

-No podríem sortir una miqueta -constestà Ponç Adalbert que havia reguanyat el to d'ençà que s'havia tret deu vegades les mani-

lles.

L'agent mortí somrient.

-I bé, no podeu dir que no sigueu un home afortunat. Hebre corresponència a la mitja hora d'ésser a la presó -digué Tomàs Xilanoga a Grara.

-Doncs mireu que si m'arriben a agafar a mi sol...

-Què?

-Que encara no he après de llegir!

En corejà una petita rialla.

-Qui la llegeix, feu-se el favor...

-A veure - diu Ponç-la llegiré jo i l'hauré d'escollir tots...

La signa Eleanor.

-Eleanor?-feu sorprès Grara Dorrei-. M'esteu segur, Ponç? Perb...

-Segur. Llegia:"M'imagino el què pensareu de mi, en aquests moments, de la vostra meravellosa Simone. Unicament us puc assegurar que envejo aquella que per vos es llençà al Vesuvi. Sóc, ja no deueu tenir-ne cap dubte, una més en la colla de gent abnegada que ajuda a possibilitar allò que segurament hauréu sentit a dir alguna vegada: que la policia guanya sempre la darrera batalla...La vostra, suposo primera muller, Elena Rozzo, fou qui ens donà les primeres dades. Recordo que quan acabà la història plorà com jo he plorat fins ara i digué a grans crits que res d'allò que havia dit era veritat...Digué que potsar vos no sabieu que casar-se i aban-

"donar la senyora per una altra era una cosa mal feta. I ens digué
 "que ella creia a peu i a cavall que vos havieu vingut de Mars...
 "Recordo que llavors jo vaig riure i vaig tenir un gran interès en
 "seguir-vos les passes i veureus d'aprop. Vaig estar a París i vaig
 "passar unes estones amb algunes de les vostres amistats: Jeannine,
 "la senyora Michelet...Vaig saber el drama del Nayoga Club... el
 "de Rosetta Pellico...Fergusson burlà la intervenció de la policia
 "al teatre de l'Opera, de Budapest...Fins que ens arribaren confi-
 "dències de la vostra arribada a Barcelona. Ens hi traslladàrem rà-
 "pidament i fou una d'aquelles coses que surten bé perquè sí. Hi ha-
 "via Onofreff a Barcelona quan vosaltres hi arribàreu i es va supo-
 "sar que si Fergusson era amb vosaltres no deixaria d'anar a veure
 "l'actuació del famós rus. Hagués estat fàcil, potser, detenir-vos
 "al mateix teatre, però hi havia Fergusson al qual tenia ordres d'e-
 "vitar...Les coses que seguiren després de la nit de l'actuació
 "d'Onofreff les sabeu, aparentment, tan bé com jo mateixa. El que
 "segurament no sabeu és que jo en vaig sentir boixament enamorada.
 "de vos. Per què? No ho sé. Era un absurd creure que fossieu d'un
 "altre món i, en canvi, jo soc de les poques persones que m'ho crec.
 "Us estimava, us estimo i us estimaré sempre. I ja ho veieu, jo que
 "us estimo tant us he posat en mans de la policia. Quin mal record
 "tindreu de la vostra aventura amorosa número 10. Com maleireu, per
 "anys que passin, les dones! I encara vos ja havieu estimat, potser,

"altres vegades. Jo era la primera vegada. Els vostres ulls feren
 "caure, en poc temps, una cosa que el seu creador, Mr. Clive, es
 "ventava de dir a tothom que era perfecta...I us vaig estimar, i
 "ho i estimant-vos...Què en treuria de dir-vos el per què si no em
 "creurieu? I us vaig trair, però pensant a cada moment que no arri-
 "baria a fer-ho. Adhuc quan vaig sentir que trucaven a la porta de
 "l'habitació de l'hotel i vaig veure de Miss Knox -Mary Donovan-
 "a aixecava per obrir-vos, m'anava dient que correria a avisar-vos
 "que us diria que no entressieu...I vaig veure obrir-se la porta i
 "us vaig veure entrar i quedar-vos infinitament més fort que jo em man-
 "tenia plantada al sòl al costat la finestra...Ah, aquells vostres
 "mots: Simone, meravellosos Simone, per què...? Aquells mots m'arren-
 "caren un crit, quan ja no hi havia res a fer, que fou l'expressió
 "de la immensa pena que sentia la meua ànima. Tota una vida de plo-
 "rar-vos no em curarà el neguit de saber el mal que us he fet dei-
 "xent-vos enamorar de mi primer, estimant-vos després i fent-vos tot
 "el mal del món més tard. I us dic tot això ara que se que no us
 "veuré més. És tan gran el mal que us he fet que no puc dir-vos que
 "em perdoneu. Al contrari, us demano que m'odieu amb tot l'odi que
 "pogueu sentir. Així, sabent-me odiada, podré plorar tota la vida
 "pensant que l'únic home que hauré estimat en aquest món em tindrà
 "al pensament només per odiar-me i maleir-me...Una cosa, però, us
 "puc jurar, que no era jo qui permetia que la policia se us n'ea-

portés del meu costat sense protestar-ne... Mary Donovan va recordar-se una cosa... Un número 967 que van electrocutar fa cinc anys i quan va recordar-m'ho, jo estava segura que aquest record seria "primer que cap altre... i ara estic convençuda que el record del teu "curt amor és, serà superior per mi, sobre qualsevol altre d'aquest "món, i ho estic ara que t'he perdut per sempre. I sàpigues que et "crec de totes les coses que m'has dit. I que vindria al teu costat tant si fossis Eric Frost com no, com si fossis de Mars o d'on "fossis. Tot això que hi fa si t'estimo? No et dic adéu perquè "cada dia et tindrè al cor i al pensament... La policia ha guanyat, "Grass estiant, la darrera batalla. Simone Grey... Eleanor".

Seguí una gran pausa quan Ponç Adalbert acabà de llegir la carta d'Eleanor.

-Així, una cosa així -declarà Tomàs Yllanoga- en donaria per fer els bitllets més ben fets!

-Que us veieu en cor de tornar-ne a fer, Tomàs? -digué l'home dels dits miraculosos.

-Qui ho sap... I bé, Grass...

-Ara sí que serà de debó que aquesta és la darrera... Si tan sola pogués veure-la una vegada més. No se què faria quan la veuria, si intentaria fer la pau o si... Vosaltres no hi tenieu cap culpa...

Truquen.

-Ara ens deuran portar el sopar.... NO!!- i al dir aquest "NO"

Tomàs Yllanoga obrí una boca com mai no havia obert d'ençà que era al món.

-I bé, com ha anat això, amics? -digué Fergusson entrant a la cel·la amb el millor dels seus somriures.

-Fergusson! -exclamà Grara.

-Vos! -diguéren alhora Ponç Adalbert i Tomàs Yllanoga.

-Es clar, vos... -digué baix Grara Dorrei-, o és que potser també us han agafat...

-Enric Vilamarí ens està esperant. No és que hi hagi molta pressa, però podem marxar quan vulguem: fou la resposta del Doctor.

-Però...? -digué Ponç Adalbert alçant-se.

-...va de debó? -acabà Tomàs Yllanoga.

-I aquests senyors? -digué Grara senyalant uns agents que contemplaven l'escena amb tota la seriositat del món.

-Doncs aquests senyors estan la mar d'engrescats de poder-nos acompanyar fins al carrer.

Abans de sortir al defora Fergusson es dirigí al personal de la Comissaria:

-I aquí no ha passat res, senyors. Desitjo que entre tots trobin una bona excusa per contar l'episodi d'aquesta tarda...

-Però com dimoni parieu? -preguntà Grara.

-No digueu res que Robinson m'ha donat tres lliçons de català! -respongué el Doctor. I dirigint-se nou al representants de l'auto-

ritat, afegí:-Vostès de tot això no en saben res i aquí ningú ha portat cap estranger detingut. Bones tardes.

-Però com ha anat, això? Com heu sabut...?-preguntava encara incredul Ponç Adalbert, dos minuts més tard.

-Onofroff feu coses més difícils al teatre, amic- fou tota la resposta de Fergusson.

Al taxi que els esperava, els lliberats rebieren les felicitacions de Vidal Verdier, Andreu Milans i Artur Mallart.

-Al port-ordenà Fergusson al xòfer.

-Un moment!-digué Grara.

-Que hi voleu tornar -comentà rient Tomàs Yllanoga.

-No...seria molt desgraciat si no pogués fer-ho...Acompanyeu-a'hi, Doctor.

-A on?

-A...a fer la pau.

-Com?-feu el Doctor sorprès.

-Serà un minut just, us ho prometo. La vull veure per darrera vegada, un sol minut, perquè ja no en veurè cap més, Doctor...I veniu a cercar-me empleant tot el vostre poder si passats seixanta segons no torno a ésser amb vosaltres...

El taxi s'atura davant l'Hotel X. Grara Dorrei en baixa amb un posat estrany. Segons més tard es troba davant la porta de l'habitació número 70. Truca.

-Endavant- diu una veu femenina a l'altre costat de porta.

I l'home de Mars entra amb cara d'endevinar la sorpresa que causaria la seva arribada. Vegé caure una tassa de les mans d'Eleanor. I vegé...vegé aquella meravella viva, de debó, a quatre passes d'ell. I se la quedà mirant, aprofitant aquells seixanta segons que li restaven. Fou ella qui trencà el silenci. S'acostà a Grara i digué:

-Vos...Tu!

-M'han llegit la teva carta no fa gaire estona a la presó i vinc a...donar-te la contesta...

Els llavis d'ells eren a ben poca distància dels d'ell quan ella digué:

-Vens...a matar-me potser? Moriré contenta a les teves mans...

I vingué el gran conflicte per aquell home d'un altre món quan ella hagué dit aquells mots. "Què tinc de fer jo, ara?" començà a pensar Grara Dorrei. "I si la matès?". "I si me l'emportés i Ferguson que decidís?...Es resten pocs segons per fer una cosa o l'altra...Però què faig, la mato o me l'emporto?".

-Mata'm, Grara...mata'm- anava repetint ella acostant-se al primer enamerat interplanetari, amb els ulls tancats. Ell sentia en

plena cara l'alè d'ella i, pel que feia a les seves sensacions psíquiques, perdé, entre altres, la facultat de pensar. No podia fer altra cosa que comptar els segons que li restaven de tenir Eleanor al seu davant. S'havia convertit en una mena de despertador humà amb corda per seixanta segons. I, d'aquests seixanta, n'havia ja comptats qui-sap-els'. Trenta-quatre... trenta-cinc... trenta-sis...

Al segon número cinquanta s'esdevingué quelcom que d'haver entrat algú en aquell moment hauria segurament exclamat:

"Ah...perdonin! -hi hauria tancat la porta a correccuts.

Perquè quan Eleanor esperava sentir un tret de revòlver o unes mans al coll llevant-li la vida a poc a poc, alib que sentí li feu obrir el ulls cosa de no dir. Fou la rialla més sonora de la seva vida. Durà exactament cinc segons aquella famosa rialla. Quan ella ja no pogué obrir més els ulls, Grara parà en sec de riure, se la mirà seriós i, enllaçant-la per la cintura, la besà furiosament, present amb la mà que li restava lliure el cap de la noia contra el seu. I bo i besant-la, anava comptant mentalment: cinquanta-cinc, cinquanta-sis, cinquanta-set, cinquanta-vuit, cinquanta-nou, seixanta... Aquí el despertador acabà la corda i, abans de passar-se a la policia fugí rapidísimament.

-Qui hi havia? -demane Mary Donovan entrant a l'habitació.-Qui és que reia d'aquella manera?

Eleanor no contestà. Mirava la porta que Grara havia tancat, i

tenia les mans a la boca com per privar que se'n escapés quelcom.

-Eleanor...Ha vingut algú?

Mary Donovan esperà una estona. I Eleanor digué, a la fi:

-M'he adormit, Mary, i he somniat coses divines...però per si no ha estat un somni...beneit sigui Fergusson...

Alta mar. Fa tres dies i tres nits que Grara Dorrei no ha sortit del seu camarot. Un cuiner xinès -si no hagués pogut tenir un cuiner xinès a bord Enric Vilamarí hagués estat molt dissortat- visita tres vegades al dia portant a l'home de Mars les excel·lències de la seva cuina. Un dels mariners de guàrdia, durant la nit, entra a portar-li cafè. I fa setanta-dues hores que tant el cuiner com el mariner diuen les mateixes coses; "Escriu i dibuixa coses la mar de complicades".

Sobre el pont, fent companyia a Enric Vilamarí s'hi troben Ferguson, Andreu Milana i Robinson. Es parla de Grara Dorrei i Robinson diu:

-Voleu dir que no hi ha alguna senyora?

-Ara ve de debó, amica -diu Ferguson.

-Però si fa tres dies i tres nits que no es mou del camarot!

-Recordeu que encara en sabem ben poques coses de com són la gent d'allà dalt -respon el Doctor a l'home de les cent llengües.

-No ho sé...-fa Andreu Milana- devegades...Ho creieu de veritat vos, que vingué de Mars i que nosaltres arribem a anar-hi?

-N'estic convençut -diu Ferguson.

-La única pena que tinc és que no s'hi pugui anar per mar -digué Enric Vilamarí.

-Jo, la veritat -diu Robinson- fa dues nits que sense dir res a

ningú se'l contemplo, Mars, i el veig tan lluny'

-Mentres no ens rebin de la manera que aquí van rebre a n'ell...-
digué Andreu Milans.

-Esteu passant per les Illes Normandes, senyors -anuncià Enric Vilamarí en funcions de capità del seu segon "Orlo"- . Aquesta de la dreta és l'Illa Jersey, al fons la costa de França. Mireu, al davant, retallada a l'horitzó la illa de Guernesey, més enunt, no trigarem a descobrir la d'Alderney i ben aviat passarem pel braç de mar que ha vist passar més vaixells del món...Ah, com fou possible que hagués passat tants anys reclos en aquelles parats! Sort, sort que cada nit somniava timons i cordes, vapors i grúes, ports i temporals! Ah, senyors, qui és que pot comprendre la vida sense navegar? Voleu dir-me què hi fa un home a terra massa dies seguits? És per això que la gent ve boja i mata i roba i crema i fa guerres...perquè no navega...Mireu Grava/Dorrei!

-Bones tardes, senyors -digué l'al.ludit entrant al sagrari d'Enric Vilamarí. On es porteu, Capità?

-A Londres, amic. Allà, de tota la vida que hi cabem tots. No demanen papers a ningú.

-A Londres, doncs, necessitaré almenys l'ajuda de Tomàs Yllanoga. Suposo que hi haurà quelcom de les moltes coses que necessitem.

-Allà hi ha de tot -digué engrescant-se Vilamarí-. Tot el món hi porta coses de les més apartades mars, i la bandera de Londres si

tinguéssiu temps, la veurieu a tots els ports on poden atracar vaixelles. Des del Canadà, que el general Wolfe -com s'ho hagués fet per anar -hi el general si no hagués estat per la navegació- escasotejà els francesos, fins a Nova Zelanda passant per l'Àfrica trobareu la bandera anglesa. Els seus vaixells voltaren, i revoltaren devegades, tot el món seguint els grans camins de la mar... I tots ens hi entendreu a Londres perquè una de les aventatges que té aquesta gran ciutat, gran perquè s'hi arriba per damunt de l'aigua, és que gairebé tothom parla i enten l'anglès...

Boira. Devegades, entre el vapor espès de l'atabsfers, es veuen dos metres de policia de tráfec, uns llums enterenyinats i alguna casa de Londres. En dies així Londres dóna la impressió d'una ciutat camuflada, com si els londinencs no vulguéssin que la gent que ve de fora veiés que ténen una ciutat tan gran.

-I ja veieu, aquesta gent que quan surten al carrer no poden veure més enllà de quatre pams del nas, ténen l'imperi més gran del món. Teniu molts Londres, a Mars? -deia Andreu Milana a Grara Dorrei.

-Jo prefereixo les vostres zones de calma a les nostres ciutats. La vida a la ciutat, ja allà, em desfeia els nervis. Aquest és el gran perill pels homes de Mars. Hi ha molts pocs llocs per passar-hi un mes en repòs. La gent gairebé no dorm, i el menjar... Ah quan ens

veureu menjar a Mars! Un plat del nostre arròs és com una vostra pastilla d'aspirina. Es fan dinars de gola que s'enllesteixen en un parell de minuts. I calculeu, encara, el poc temps que hi estant per menjar, els que estan a dieta! No hi ha temps. La vida és curta i el menjar i el dormir se n'emporten, amb el temps, un grapat d'anyes. En alguns llocs s'ha trobat la manera de fer un repàs cada setmana i dormir mitja hora cada mes. La gent necessita tot el temps per altres coses que allà es consideren més importants que menjar i dormir.

-Quines?

-Pensar.

-Pensar què?

-Pensar en portar a altres móns l'experiència del nostre. Anar d'un món a l'altre a dir a la gent que les guerres no han servit mai per res... Que no hi ha res que justifiqui la pèrdua, a canonades, d'una sola vida humana. I ja veieu, s'ha arribat a n'aquesta conclusió després d'haver-nos deixades als camps de batalla i a les ciutats milions i milions... Anar en missió de pau a estels i planetes abans que sigui massa tard i ho comprovin ells per propia experiència i a costa de crims il·limitats que les guerres no serveixen per res. Que per guerres que es facin ...

-Ah, es parla de coses serioses, amics -digué Fergusson ajuntant-se a la parella.

-Contava la passió que actualment mou a tot Mars per evitar que

a més germans al nostre s'hi arrel·li el vici i el negoci de la guerra... Aquest fou el motiu de la nostra vinguda entre vosaltres. Tinguérem, però, la dissort, de portar un general entre nosaltres i ja en sabeu el resultat d'aquella dissort... Anirem a Mars i portarem de retorn, els nostres millors homes en peregrinatge de pau per pobles i ciutats de la Terra. Els nostres homes d'Estat convenceran els vostres, no en tinc cap dubte. Demostraran que tot, tot, absolutament tot allò que es vol aconseguir a canonades, s'aconsegueix sense. Portarem la trista història de les guerres de Mars a totes les escoles i llars del vostre planeta... Tot hom coneixerà les famoses paraules que seguiren al final de la nostra darrera guerra: "I per això fa tanta anys que la gent es mata?"...

-Anem a Mars i tornar-ne en missió de pau -feu Fergusson-... Nosaltres... ésser nosaltres, que un any endarrera portàvem l'espallia numerada i no ens era permès passar les nits fora de casa, nosaltres: un servidor de vostès que nasqué sense cap culpa amb una força extraordinària als ulls, un que tot ho feu per inaugurar una fundació cultural, un reproductor de valors de l'Estat, el propietari dels millors deu dits coneguts, un flequer que conjuguà malament un barrejat d'amor aràbic i llevat de París, un savi que parla cent llengües, un equilibrista especial i un capità de fragata, ésser nosaltres, dels que tinguem a la mà mudar les planes de la història del món, per obra i gràcia d'haver empresonat en la nostra companyia un

home que venia de Mars i que la policia es pensà que era Eric Frost, el delinquent més famós del segle...No deixa d'ésser curiós. Aquest home de Mars és amb nosaltres vuit amb qui primer enraona, i som nosaltres els seus primers confidents. I, sense haver-nos vist mai abans d'ésser empresonats junts, ens trobem ara davant d'un programa formidable: anar unes setmanes pels espais en direcció a un altre món, i tornar amb homes d'aquest altre món, per evitar que la Terra torni a ésser teatre de tragèdies col·lectives...Quines coses té aquesta vida....

A Londres Grara Dorrei hi passà sense novetat. Les poques angleses que veié, cosa curiosa, jurà que eren molt semblants a les dones de Mars que semblaven una mica com de fusta...^{al fust} i com que la boira els feia encara més iguals a branques de pi melis, Grara pogué passar el temps que el treball li deixava lliure delectant-se escoltant Andreu Milans fent pràctica de memòria.

-Ah, si totes haguéssin estat com aquestes -dèia l'home de Mars- veient passar unes angleses entre la boira- que mal-de-caps n'hagués estalviat...però, perdneu-me, què seria la vostra Terra sense les vostres dones?

I la boira, el famós llençol de boira que manté Londres com darreta un vel, per mort d'ell i de tots plegats, li vedà de veure el pas d'una anglesa d'honor que, al costat de tanta fusta amb faldilles, ulleres i cames tortes, es veia encara cent vegades més ben tallada

d'allò que en realitat era...

-...i fou Simon de Montfort francès de naixement, comte de Leicesters, el creador de la famosa Cambra dels Comuns. Això s'esdevenia l'any 1265 -és Andreu Milans qui parla, és clar, ja que nosaltres semem un llibre al davant ben poques coses en sabem de la història anglesa-. Simon feu elegir dos cavallers en cada comtat, dos diputats per cadascuna de les grans ciutats, i quatre per cadascun dels cinc "ports" per tal de donar un apò a les classes socials més nombroses. Tot el formidable poder anglès d'avui s'ha obtingut gràcies a les piruetes i viatges d'exploració d'homes intrèpits com l'italià Cabot, Howard, Raleigh i Drake que navegaren per totes les mars del món perquè sí i acabaren regalant un imperi a la reina Isabel que l'obtingué baratísim.

-Ah, la reina Isabel!-continua Andreu Milans que aquell dia es recordava de tot-, "the good Queen Bess"...La reina verge, com li deia la gent i ella, diuen els llibres, tingué els favors a dotzenes! I en tingué fins que la seva "divina bellesa" era qui sap a on. A principis del 1603 emmalaltí de gravetat. Tenia por de morir assassinada i jeia, entre coixins, amb una espasa al costat...

Mare de Déu si en contà de coses de la història d'Anglaterra a Grata Dorrei, l'home que tenia més memòria del món...Però és la de l'home de Mars la que ens hem entossudit a contar de història...

Abans de deixar Londres, amb l'"Orio" ja mig ple de material de compromís, Grara digué:

-Una sola cosa us demano d'emportar-nos a l'illa d'Enric Vilamarí i després a Mars...

-Maneu, amic...-se li contestà.

-A Mars no en teníem, senyors...Deixeu-me emportar almenys un quintet...Meravellarà la meua gent, esteu-ne segurs...

I fou d'aquesta manera que cinc músics anglesos formaren part de l'expedició sense que ells sabessin que havien estat contractats per anar a tocar a seixanta milions de quilòmetres lluny dels llocs on solien tocar habitualment.

De nou a la mar. El vaixell va deixant Sheerness, Margate, Dover, Hythe, Winchelsea, Hastings, Pevensey, Brighton...Tornen a passar les Normandes, Dartmouth, Plymouth i ja, la mar oberta.

Es tocà Burdeos per uns encàrrecs especials on s'instruí d'expedir el material a Auckland, el lloc, segons Vilamarí, més aprop de *la seva illa* ^{la illa de Vilamarí} ~~la seva illa~~. Per evitar coses, Grara Dorrei no desembarcà i passà el temps fent classes de lectura amb Fergusson, a bord. No calia, per raons d'estratègia, anar a l'illa via canal de Panamà ja que el canal era massa aprop del lloc on teníem, uns homes, tot l'interès

posat en tornar a tenir per hostes els onze evadits de la Gran Penitenciaris Nacional. I l'"Orio" es feu de nou a la mar deixant enllà la vella pell de bou de la Península Ibèrica.

De tots, el que més deixava traslluir la seva irrefrenable alegria era Enric Vilamarí. Semblava, dalt del pont del seu cavall com ell deia, un infant amb un juguet nou un matí de Reis.

-La vida -dèia- ha estat fets per això: per navegar. La vida i l'aigua. Mireu-se-la! Heu vist res més gran, més fort, més poderós? Ah, un temporal, si pagant es pogués organitzar un demanaria una veritable fortuna, Tomàs...

Grara Dorrei passava moltes estones enaig de papers i llibres. Ara ja llegia com la majoria de la gent i s'enterava de les coses del món pels llibres que Andreu Milans havia adquirit, per ell, a Londres.

-Quan passeu per Santa Elena, aviseu-me -digué una nit a Vilamarí-. Vull veure el lloc on va morir el vostre més famós geni de la guerra.

En honor a Grara Dorrei es tocà a Santa Elena i els tripulants de l'"Orio" foren acompanyats als llocs on sofrí captiveri i morí l'antic oficial d'Artilleria, més tard emperador de França, Napoleó Bonaparte.

Es Andreu Milans qui torna a fer practiques de memòria. Grara Dorrei té un llibre a les mans i comprova, admirat, les portentoses

fecultats de l'antic penat número 334.

...era odiat, temut i admirat alhora per tothom. La noblesa russa, que havia d'acabar malament, li deia l'"usurpador". Un dia, Alexandre, emperador de totes les Rússiaes, digué a Napoleó a l'entrevista de Tilset: "Odio als anglesos tant com us odio a vos". Molta gent sentia aquest odi per ell, però per aquesta mateixa gent i per molta d'altra era profundament envejat. Guanyà totes les batalles que tothom digué que perdria i, en canvi, perdé la que tothom es pensava que guanyaria. Això, evidentment, només ho fan els genis. És d'ell aquesta frase: "Les legions romanes feien 24 milles per dia; els francesos 30 i, en els intervals, es baten". Fou el fundador de la famosa "Legió d'honor", ordre francesa que, avui, es concedeix a gairebé tothom, de generals a ballarines, de savis a forasters... Nasqué el 15 d'agost del 1769 a Ajaccio, Còrsega. A 10 anys ja havia entrat a l'escola militar de Brienne i ja es veia venir als pocs mesos d'ésser-hi que aquell noi només estaria bé al món al costat d'un canó i amb un o dos sabres a les mans. A 24 anys, l'any 1793, durant el setge de Tolon, ja feu prodigis. A la caiguda de Robespierre fou borrat de la llista de l'exèrcit i tingué de viure a París d'una manera que només hi podia viure un existencialista o un futur emperador.... Fins que el seu nom tornà a rodar per França en una progressió alarant. Els soldats el veneraven i la seva manera de fer la guerra deixava boca-badats els més vells i entesos generals, sobre tot la manera de guanyar-les...

...El 17 d'octubre de 1805 feu capitular Mack el famós general austríac que se'n feia creus que les coses haguessin anat d'aquella manera...Entrà a Viena el 2 de desembre en la batalla coneguda per la dels tres emperadors derrotant a Austerlitz a austríacs i russos reunits. Els russos, que mai han estat contents, digueren que Napoleó havia guanyat fent trampa... Fou el primer que aprofitant el lloc on les bales l'havien portat, col·locà bé la seva família. Nomenà rei de Westfalia a son germà Jeroni, i més tard, d'Espanya, a un altre germà seu: Josep. Donà a Murat el regne de Nàpols... Tenia tota Europa dominada, arrabassà el domini temporal d'un Papa... Què volia més? Bloquejà Anglaterra... Emprasonà a Pius VII en 1809... A 41 anys es divorcià de la seva muller Josefina de Beauharnais i es casà, en 1810 amb Maria Llúcia filla de l'emperador austríac. De Maria Llúcia tingué un fill que fou proclamat "rei de romans" indicant amb això que l'hi corresponia el domini del món... N'hi ha prou o no? No en tingué prou. S'enfadà amb l'emperador de Rússia i anà fins a Moscou on si no arriba a ésser pel fred... Al saber que l'hivern rus no l'hi havia probat li plegueren damunt les declaracions de guerra: Prússia, Alemanya, Suècia... perden. Més tard Austria s'ajunta a les tres potències anteriors i ben aviat té tota Europa contra d'ell... Soldats forasters entren a París i l'estrella del colós inicia una devallada que el porta a abdicar a Fontainebleau... Li regalen l'illa d'Elba perquè no se'n mogui... A França les coses no marxen bé i la gent

desana Napoleó de nou...I Napoleó recull la crida i el 26 de febrer del 1815 amb 1.100 homes surt de l'illa d'Elba i desembarca a Cannes el primer de març....I ve Waterloo on sembla que perdé perquè algú l'encamillatejà, però perdé, i el 22 de juny del 1815 renuncia per segona vegada al tron, aquell tron que ell deia que no era altra cosa que "una fusta coberta de vellut"...

-Meravellosa, meravellosa memòria, en veritat, Andreu Milans -ex-
ploma Grans Dorrei al mateix temps que felicita el seu amic.

-...I aquí morí, el nostre primer orgull bèl·lic als sis anys de desterro. Abans de morir digué: "Desitjo que les meves cendres reposin a la vora del Sena, en mig del poble francès que tant he estimat"...

-Quantes illes! -diu algú al Capità de l'"Oric".

-Ui, ara, si en trobarem d'illes i d'illes. Aquí n'hi ha de noves cada dia i ningú ha pogut encara comptar-les totes! Passades aquestes passarem deu o dotze dies que no veurem més que mar i cel!
-deia literalment engrescat Enric Vilamarí al seu interlocutor.

Per fer més completa la felicitat del marí, l'"Oric" trobà aquell temporallet que el Capità feia tants dies que venia damanant. El na-

vegant, de content, plorava a llàgrima viva.

Als tres dies, dels deu o dotze que el Capità havia anunciat es passarien només vinent mar i cel, Enric Vilamarí feu aquesta declaració:

-Per aquí ja hi passa ben poca gent.

Al dia que feia sis, la declaració fou, ja:

-Per aquí ja no hi passa ningú!

Al dia que feia onze, el segon d'abord s'atrevia a dir:

-Que reculem, Capità?

-No. Hi entrarem pel camí de sempre. El veig senyalat a cada costat del vaixell com si fos una autopista...I hi entrarem, com cada vegada, amb temporal.

-Capità.

Cap resposta.

-Capità.

Mateix mutisme.

-Capità...es que es veuen uns rompents al lluny...és a dir el lluny aprop...Es que hi anem de dret, Capità...

Enric Vilamarí recordà haver sentit aquelles paraules o d'altres de molt semblants en ocasió del viatge que el portà a presidí. Recordà, també, que ell havia contestat: "Ja ho se". I ho contestà:

-Ja ho se.

-Es que hi anem de dret! -tornà a insistir el segon.

Enric Vilamarí deixà mig segon de mirar el "seu" temporal i digrint-se a la segona autoritat del vaixell, li digué:

-Que també hi ereu, aquella vegada?

-No, però ja ho deia pels altres...

-Doncs abrigues a tota pressió, Cirera, que jo ja se'n vaig!

-Cirera?

-Sí, Cirera. Això és exactament la paraula que vaig dir llavors quan mariners i profans es miraven malament després d'haver salvat mil-cinq-cents passatgers dels temporal més fort del món. Se'n negaren després en una mar com una bassa d'oli però allò ja no fou culpa meua. Si s'haguessin negat durant el temporal tothom ho hagués trobat natural.

-Però?

-Que calderes a tota pressió, he dit. No us puc pas dir altra cosa, ja ho veieu.

Deu minuts més tard, tot el vapor, per boca de la segona autoritat del mateix, anava ple que el Capità li havia passat quelcom i que s'anava, perquè ell així ho volia, a envestir unes costes que cap dels mariners mai no havia vist.

Com en la travessia que l'altre "Orion" que portà un capità a la presó i 1500 passatgers al fons del Pacífic, se sentia, com si fos a quatre passes el soroll gras de la mar esbardellant-se damunt

els romponents. La gent començà a mirar-se estranyada. Es volgué parlar a Vilamarí i hom trobà que el Capità s'havia tancat al pont.

-Què penseu fer, Fergusson? -demanà al Doctor Grara Dorrei!

-Jo crec que Vilamarí en funcions de capità de vaixell i en un dia de temporal és una cosa com Tomàs Yllanoga fent bitllets de banc o com Ponç Adalbert obrint caixes inviolables.

-El pilot! El pilot! -crià un mariner que passà corrents-. El Capità demana el pilot!

Tothom contemplà en silenci l'ansada del pilot al pont. S'escolareh lentissimament, uns segons que, quan hi ha temporal o s'espera una conferència telefònica sempre triguen a passar...I el pilot sortí del pont gratant-se el cap.

-Els músics...-digué el pilot al passar davant el grup de Fergusson- ...vol que toquin els músics...

-I què han de tocar? -demanà algú -. Potser ens orientarem...

-La cosa més alegre del repertori!

-Es clar, tots nosaltres esperàvem una marxa fúnebre...Feu complir l'ordre, pilot.

El quintet pujà a coberta i les notes d'un airós pas-doble, segurament el primer que s'havia tocat en aquelles latituds, pujà cel amunt tant com pogué. Uns ocells seguíen la marxa del vaixell xisclant furiosament. Dos, dels cinc músics, tocaven amb un mocador als ulls.

-No us sento! - I Andreu Milans s'acostà més a Tomàs Yllanoga que li havia dit quelcom.

-Que ja hi som!! -respongué el darrer alçant la veu.

-A casa sempre m'ho havien dit que la música no es donaria més que disgustos.- exclamà el cornetí en un moment que no bufava.

Unicament tres homes presenciaren el pas de l'"Orio" entre el freu: L'autor, Enric Vilamarí, el doctor Vergusson i Grata Dorrei.

-Que ens heu aturat?-demaná algú al notar la suavitat amb què es movia el vaixell.

Els compassos eren ja lluny de l'"Orio". Enric Vilamarí ordenà una veritable simfonia de sirens. Al lluny, lliure l'heritzó de la muntanya de ruïnes es veien unes costes. Darrera el vaixell havien quedat els esculls i el temporal.

-Senyors-digué la gran veu abaritonada d'Enric Vilamarí:- La nova illa a la vista.

El desembarc es feu enmig de l'entusiasme general. El temps era bo i això sempre dóna optimisme als homes que en poden tenir...

Es passaren uns dies recorrent els dominis de la famosa illa amb aquella il·lusió que encomana trepitjar terreny verge. I es posà la bandera de l'"Orio" dalt la muntanya més alta de l'illa. I es veu que a Enric Vilamarí li passà per alt alguna propietat durant les seves estades anteriors al seu territori perquè,

-Mireu! -exclamà Robinson un matí que recorria amb Ponç Adalbert Vidal Verdier, Artur Mallart i el músic que tocava el contrabaix

al quintet, la part de l'Illa oposada al lloc on l'"Oric" restava en repòs.

Els companys de Robinson s'hi acostaren i l'home de les cent llengües els mostrà quelcom que blanquejava al fons d'una petita vall.

-Qui sap qui hi ha -digué amb veu baixa Artur Mallart.

-Anem-hi? - proposà Robinson.

-Sols? -preguntà Vidal Verdier.-Perquè no aviseu al Capità i els altres...no son lluny.

-Una casa? -deia amb cara de sorpresa estones després Enric Vi-lamarí.

-Una casa, Capità -li contestà Robinson.

-Però qui dimoni...si aquí no hi havia estat mai ningú abans que jo i un portuguès que no feia altra cosa ni tenia altra fei-na que col·leccionar saudade d'un cap de dia a l'altre...I, per altra part, jo estic bastant segur que no ens hem equivocat d'Illa!-digué el Capità.

-Doncs només cal caminar deu minuts per veure-la. Es al fons d'u-na vall...

-Suposo que no serà un lloc de policia! -digué bromejant Fergus-son.

-Donaria un dia de navegació, que per mi és donar una fortuna,

per saber qui diables s'ha fet una casa aquí sense jo saber-ho -digué Vilamarí.

-Doncs només cal anar-hi per saber-ho. Va veieu en cor, amic Grara, de deixar per una estona aquests papers per anar a conèixer els nostres veïns? -digué Fergusson a Grara Dorrel.

-Anem. Suposo que aquí, tan apartat del món, no s'hi espera la que fa onze...-contestà l'home de Mars una mica esverat.

Es seguí a Robinson i aquest, moments després, tornava a dir per segona vegada:

-Mireu! - als seus acompanyants.

-Evidentment, és una casa -digué Enric Vilamarí després de fregar-se els ulls una pila de vegades.

L'expedició es posà en marxa en direcció a la vall. Es casinà en silenci fins que s'arribà a quatre passes de la construcció. L'herba i brossa que creixia al voltant la casa feia pensar que, o no hi havia ningú o si hi havia algú feia molts anys que no s'havia mogut de dins.

-Bé, doncs què es fa? -demanà Ponç Adalbert.

-De moment, trucar -digué Fergusson. I avançant-se al grup donà un discret cop a la única porta de la construcció.

Ningú no contestà.

-Que jo no hagués arribat mai fins aquí...I és ben bé aquesta la meua illa. I qui diuoni...-anava rondinant Vilamarí.

Fergusson trucà una segona vegada, i una tercera, i més i tot.

A la fi, digué:

-Senyors, aquí no hi ha ningú. I si hi ha algú no vol obrir.

-Doncs obrires nosaltres...-era Ponç Adalbert qui parlava i es disposava a fer entrar en acció els seus deu dits maravillosos.

S'acostà a la porta. Cercà el pany. La porta no en tenia.

-Calleu...!-digué Fergusson.

Uns sorolls, incatalogables de moment per la seva extemporaneïtat, s'oïren dintre la casa.

Els homes del defora es miraren en silenci. El del contrabaix no es pogué estar de dir:

-Això darrer ha estat un la!

-Un la? - preguntaren a l'unison sis veus.

Seguidament, aquell soroll catalogat pel ciutadà músic com un "la" es repetí de nou, greu i acompassat i, en molt menys d'un ^{minut} segon, una cinquantena de notes claríssimes i ràpides passaren d'aquell "la" greu del començament als ^{soets} centralls més vius i delicats.

-Amics meus -digué el del contrabaix- aquí dins hi ha algú que toca un piano.

-El vostre pianista encara era a bord quan desembarcàrem, no? -digué Vilamarí al músic.

-Sí...I quan us heu vingut a avisar l'he vist dormint sota una palmera. És un dels pianistes que dorm més bé del món...

-Llavors, si hi ha algú que toca el piano perquè no ha respost

quan jo he trucat?-demanà Fergusson.

-Jo només li puc dir, senyor -contestà l'home del contrabaix- que en aquest món els músics són molt especials.

Fou Robinson llavors qui s'acostà a la porta i trucant polidament digué:

-Ep! Ciutadans, que es pot entrar?

Davant el silenci que seguí a n'aquests mots, els repetí en totes les llengües que sabia. Passà molta estona abans el políglota no digué.

-No sabria pas en quin altre idioma ho hauria de dir perquè m'entenguessin.

-Potser es tracta d'un músic sord...Beethoven ho era...digué el propietari del contrabaix.

-Ja veig que haurem d'actuar tots...-digué Fergusson mirant-se el pobre músic que restà còl·l qui veu visions.

-Sense por amic...qui hi ha...sense por...qui hi ha us dic!

-Ho veig tot negre...tot negre...hi ha quelcom que...no hi ha ningú...

-Mira bé, músic, mira bé...

-No hi ha ningú...us ho juro...no hi ha ningú...Deixeu-me anar!

-Cerca bé, sense por...Recorda que has dit que hi havia quelcom!

-Hi ha quelcom que...no, no puc passar d'aquí...Hi ha la quietut

eterna.

-Hi ha quelcom...Ets deu, vint, trenta anys més jove...Cerca bé!

-Trobo...no puc passar d'aquí...Hauria d'anar molt més enllà perquè la quietut que trobo ve de molt lluny...De molt lluny...No puc, no puc...

-No hi ha res a fer, i -digué intrigat el Doctor- ara tinc més interès que mai en saber qui hi ha o hi ha hagut aquí dins...Bé cal obrir tanmateix!

I pegà un gran cop d'espatlla a la porta que no cedí ni un mil·límetre.

-Intentem-ho tota -digué Fergusson convidant la gent a imitar-lo.

La porta s'omplí d'espatlles que maldaven per obrir-la, però no s'obrí. Aquells homes, però, de tan brillant història en altres activitats, no es volgueren donar per vençuts. S'armaren d'un tronc d'arbre sec que hi havia a poques passes de la casa i començà un assalt en tota regla. I deu homes i un tronc es llençaren furiosament contra aquella porta que quan més costava d'obrir més ganes hi havia d'obrir-la. Calgueren sis stacs per moure el rostre de la porta. S'enquè a la casa amb els ulls molt oberts i aguantant-se el respir. La primera sensació fou exactament la que hom experimenta quan entra en un lloc que fa anys i anys que no ha estat obert. Les sensacions que seguiren a la primera ja foren més complicades. La primera cosa que s'ofereí a la mirada dels homes fou una gran taula massissa plena de papers que, examinats d'aprop, resultaren papers plens de

francès
solfa i una infinitat de fulles manuscrites. Darrera la taula hi havia un piano obert.

-Mireu! -digué algú senyalant quelcom damunt el piano.

Damunt el teclat hi havia hagut algú que degué morir, molts anys enllà, al fer la darrera nota. Les tecles corresponents als deu dits restaven encara esfonsades. Unes robes de tela gruixuda mig s'aguantaven damunt la col·lecció d'ossos, blanquíssims i brillants del dissortat pianista.

-Es una mica difícil -digué en veu baixa Enric Vilamarí- que aquest home fos el que tocava ara fa una estona...

Seguí un silenci.

-Mireu!! -exclamà Grera Dorrei com si s'hagués cremat-. La que fa onze!!

¿ senyalava amb el braç estès i els ulls desesperadament oberts una gran caixa de roure quina tapa superior era de cristall. Dins la caixa hi havia el cos més perfecte, la cara més bella que cap fantasia humana pugui suposar.

-Dorm!...no feu soroll! -xiuxejà Grera Dorrei.

-Dorm el son que no té despertar, amic -li digué Fergusson-. Qui-
na criatura més extraordinària! I l'embsament és un prodigi...

En veritat la senyora de la caixa era la cosa més bella de totes les coses que es fan i es desfan. Conservava una rojor de llavis meravellosa. I tenia uns cabells molt negres cascadejant-li pel

pit blanquíssim fins a les mans recollides damunt el ventre delicat i mbrbid, arrodonit. Les cames, les cames valien una fortuna. Hauria estat una profanació haver posat roba damunt aquella col·lecció d'encants. Per les restes identificables que voltaven el còs de la bella, s'endevinava que havia estat posada, qui sap els anys que feia, damunt un llit de flors.

-Què és això? A veure no feu sobra...

Vora el peu esquerre hi havia un paper amb quelcom escrit. Això:
meu
 "Ja veieu quin crim ha fet la mort!"

Deu caps es tombaren el sentir un soroll darrera d'ells.

-El pianista! -digué Enric Vilamarí.

Un petit esquiroi emprengué una ràpida cursa pel teclat i desaparegué de la vista dels homes.

Costava deixar d'admirar aquell magnífic còs de la caixa i fou el cap de molta estona que es procedí a fer un petit inventari del contingut de la casa. Grara no es mogué de vora la meravella embalsamada. Quan pogué pensar quelcom, pensà "La que fa onze tampoc serà per tu". I seguí mirant, captivat, seduit, enamorat...

Damunt el piano hi havia unes pipes: quatre, i un retrat fet a ploma reproduint magníficament el rostre, bellíssim de la senyora de la caixa. Feien guàrdia al retrat dues fragates miniatures d'identífica construcció i dimensions, polidament treballades. Un armari amb les coses de sempre i quatre cadires era tot el mobiliari de l'habi-

tació del piano. Una porta donava a una segona habitació que, aparentment, havia servit alguna vegada per dormir. Hi havia una mena de llitera, molt semblant a les que usen els marins a bord, i, al peu de la mateixa, aquesta curiosa inscripció: "Ja ho veieu: ella no hi ha estat mai!" Per les parets hi havien restes de tota mena de quadres de vaixelis a vela. Un d'ells representava la lluita d'un tres pals amb un temporal desfet i una formidable serp de mar. Hi havia, encara, dibuixos i estampes de diverses ports. La reproducció de més tany era la del port de Dublin. Damunt una taula, aprop de la llitera, unes cartes de navegar, moltes. Evidentment es tractava de la cambra d'un home de mar.

-Ell es deia Mac Murray, i ella Joana Latimer...vireu! - I Tomba Yllanoga mostrava als presents un grapat de fulles manuscrites. La primera començava així:

"Bones tardes, senyors. Qui sap què hi trobareu aquí quan llegireu, si usi algú els arriba a poder llegir, aquesta papers. En primer lloc, aquesta osas són meus. Tots. Segurament moriré amb les mans al piano i tocant la cançó que tant plavia a n'ella...la seva cançó. Sé, ja avui, 7 de juny del 1774 que no la tocaré gaires vegades més la seva cançó. Jo soc Thomas Mac Murray i la meua és una de les històries d'amor més tristes del món. Si heu tingut la sort de veure la meua Joana i encara és com jo la vaig deixar, veureu que no n'hi podia haver una altra com ella. I jo la vaig conèixer

Quan rein i cantava...

Aquelles fulles eren la història de Thomas Mac Murray i Joana Lancaster contada pel primer. A Joana, que era una Lancaster, la pretenia per muller un parent del duc de Iork, però el pare de Joana obcecament partidari de la "Rosa Roja" afirmà que per anys que passessin es recordaria que per un color de rosa Anglaterra es baté 30 anys i que ell no estava disposat a donar bonicament la seva filla a un descendent dels causants d'aquella guerra. El parent del duc era poderós a tot ésser-ho i declarà que ell a qui volia era a la noia i que no li feia res que el seu sogre el seguis odiant. Declarà a més a més que Joana era tan bella que era impossible que no portés sang dels Iork a les venes, i que ell posava a fer-la seva, en joc el seu prestigi, la seva influència, la seva espasa i la seva vida. El pare de Joana era tan Lancaster com es vulgui però una insalvable ataca de gota el mantenia imòbil en un silló amb rodes i no poguent portar la lluita en els terrenys del Iork, decidí enviar la noia a Dublín on tenia uns parents. I fou el vaixell de Thomas Mac Murray el que portà la bella Joana de Maldon a Dublín. Segons sembla, Joana ocupà durant la travessia el camarot del capità i aquest tingué ocasió de veure-la una pila de vegades abans de deixar-la a Dublín.

"Ah, vosaltres haguéssiu fet igual, senyora. Puja a bord amb la cara tapada amb una caputxa. El seu caminer decidit i graciós ja feia endevinar que no totes les senyores podien caminar d'aquella

"manera. I quan va cridar-me al meu camarot i va dir-me: Bona nit, Capità... Ah, però jo havia fet cridar el Capità!- va dir al mirar-me. Ella creia que un Capità havia de portar una gran barba roja, dos metres d'alçada i una veu poderosa." Doncs jo soc el Capità i us demano perdó per no ésser el Capità que vos haurieu volgut que "fos"- li vaig dir. Jo llavors tenia 29 anys i tots els esforços que havia portat a cap per afaitar-me o deixar-me la barba havien estat temps perdut..." Doncs no, em plaia que vos sigueu el Capità" digué al veure la meua torbació. "Teniu un bell camarot, Capità. El llit una mica de mal pujar i perillós de caure si el vaixell es remou amb massa violència. Amb tot, em plaurà dormir-hi al vostre llit, Capità". "Meu i vostre" -vaig contestar. "No, Capità, o meu o vostre... de tots dos, no. Almenys per ara". I rigué, rigué amb una rialla sana, sonora que feu extremir d'agraïment la fusta del meu camarot que mai havia sentit una rialla com aquella. Sa demanà "quan duraria la travessia, com era Dublin, quants anglesos es menjaven cada dia els irlandesos, a quants ports havia estat, si havia trobat molts temporals..." I les balenes, són molt grosses, les balenes, Capità?". Pogueu parlar de les meves coses em posà una mica a to. I n'hi vaig contar de coses de la mar!..." Ah, però també toqueu el piano, els mariners?" va preguntar-me adonant-se d'aquest piano que ara segurament te un os meu a cada tecla i que llavors jo tenia en el meu camarot. He tingut dues passions en la

"meva vida: la navegació i la música. He estat a totes les aars
 "del món i he tocat gairebé tot quan han escrit els genis. I vaig
 "tocar per ella...Els que governen els destins dels vents es compa-
 "diren, una vegada més, d'un marí, i perdérem el vent davant la coa-
 "ta francesa de Cherbourg, a l'altura d'Alderney. I el vaixell passà
 "hores i hores amb les veles desinflatades, sense avançar, gronxant-se
 "suaument damunt una mar com una plata. Ah, bella Joana meva, ha-
 "ver-te trobat a la mar!... Quan, a la fi, arribàrem davant les i-
 "lles de Scilly, Joana m'havia ja somrigut tres vegades. Beneida ru-
 "ta, que al entrar al Canal de Sant Jordi ja ens miràvem als ulls
 "llargues estones... Però arribàrem a Dublín i a Dublín vinguéren a
 "prendre-me-la...

Quedaren en veure's seapre que poguéssin i Thomas Mac Murray diu
 que en vegeren una pila de vegades. Els verds marges del petit
 Liffey vegeren el començament d'un amor d'amagat que és l'amor més
 bonic que hi ha...I resultà que mentrestant l'amor dels dos creixia
 el pare de Joana decidí donar-la en matrimoni a un comte de gran
 prestigi partidari, com ell, de la Rosa Roja. I quan Joana, ben pre-
 sa d'amor, digué que per ella el món no hi havia més home que Thomas
 Mac Murray, Capità de vaixell, hi hagué llamps i trons en gran a ca-
 sa les parentes de Joana Letiaer. I la tancaren. Thomas Mac Murray
 resseguí tot sol, ~~amb~~ el dol més negre a l'ànima, aquelles verdissi-
 mes ribes del Liffey que tanta juraments escoltaren, sense perdre

el color, de la jove parella...

"D'aquell temps -deien els fulls del mariner enamorat- son les me-
ves cançons "Per què plores, mariner", "Al petit Liffey que li co-
meix la veu" i "Al, que fins la mar és negra". Proveu d'enamorar-
vos, vosaltres que llegiu aquestes ratlles i teniu els meus ossos
"aprop, proveu d'enamorar-vos i que la dona que us enamorí sigui
"una cosa com era la meua Joana...Veureu, si us la roben com se la
"robaren a mi, quin món més negre trobareu al voltant vostre. Res
"no us abellirà com no m'abellia a mi i viureu només pel goig de
"saber que us morireu de dolor per haver perdut l'estimada. Sembla
"absurd que aquesta pila d'ossos que esteu contemplant hagin patit
"tant com patiren, però és així. Es pot dir que els meus, son els
"ossos que han patit més del món. I a més de patir per mi, que ja era
"patir molt, patís per ella al saber que ella patia tant com jo
"perquè m'havia dit que m'estimava molt i hi ha dones, en aquest
"món, la meua Joana n'era una, que no poden dir mentides...

Thomas Mac Murray decideix emportar-se Joana de casa de les se-
ves parentes. La portarà a un lloc on ningú la trobarà, a una illa
perduda enmig la mar on no hi hagi ningú més que ells dos...I pas-
sa els dies deixant-se seduir per aquells pensaments d'emportar-
se-la per ell tot sol en una illa solitària apartada de les rutes
dels vaixells...I Thomas Mac Murray fa amistat, vagarejant desolat
pels molls de Dublín, que l'anar per les verdes ribes del Liffey el
fan ja massa dissortat, amb O'Connell, un irlandès, marí carregat

de la vida i de
 d'omnes i de mals pensaments contra els anglesos.

"I vaig contar les meves penes al meu amic O'Connell. "I vos, d'on sou? -va preguntar-me O'Connell. "Jo soc de Kerry, de l'illa Valentia". "I dieu que els seus pares son anglesos?". "Si". "I vos sou irlandès.... Però si no n'ha de quedar cap per contar-ho d'anglès! "Quants n'heu mort en la vostra vida d'anglesos?". "No cap". "I sou irlandès! Del Sud, bah!". "Veureu, parlem-ne. I en parlarem. "Si jo pogués tenir la meua Joana! -deia interrompent de tant en tant el relat del meu nou amic sobre el per què havíem, els irlandesos, de matar tots els anglesos del món. I ell conegué que jo estava tan pres d'amor que no li servia pas de res contar-me tot allò que jo no escoltava perquè el meu pobre pensament només hi cabia una idea inapartable: tornar a veure la meua bella Joana. Se'n compadís, de mi, i em digué: "Jo us ajudaré, amic. Hi ha dues coses al món per les quals val la pena d'haver-hi vingut, i son: Irlanda i les dones. "En tot, fins en les coses que res sembla que ténen a veure amb el nostre vell plet amb Anglaterra, com és el festejar una dona per les ribes del Liffey, hem de mirar d'atropellar de la manera que sigui els nostres tirans... Si no se'n pot matar cap, cal, almenys, donar-lis tot el mal viure que es pugui. Pel disgust que s'empotaran els pares anglesos de la vostra bella Joana quan sapiguen que serà per vos i no pel noble anglès que li volen donar per marit, em ténia al vostre costat... I O'Connell em portà a una casa on s'hi

sub
 "reuníen els eternals enemics de la vella Anglaterra. Hi havia gent
 "de totes edats i condicions que només estaven bé al món contant
 "les coses que en els seus viatges a l'Illa Gran, o en el seu pro-
 "pi país, havien fet per descarregar de la manera que fos el seu odi
 "secular contra aquell enemic tan vell, almenys, com el seu odi. Des
 "de l'assassinat en carrers de poca llum, fins al trencament de fa-
 "nals passant per anar-se'n dels cafès sense pagar, orinar-se als
 "molls de Londres i créuar lliures esterlines. Tot, mentre fos af-
 "gir llenys al foc, mantenir l'odi: escriure anònims a les més al-
 "tes personalitats; emmetinar fonts; enviar veraces alabats la be-
 "llesa de les lletges senyores angleses; dir a tothom que l'únic rei
 "que s'havien meregut els anglesos era Enric VIII; cremar alguna co-
 "sa anglesa, si fos possible alguna casa i quantes més millor; pro-
 "vocar descarrilaments; dir que la boira de Londres la paguen els ir-
 "landesos... Ella deien que calia que cada irlandès al aixecar-se ha-
 "gués almenys pensat malament contra els anglesos... I quan tota aque-
 "lla gent s'hagué desfogat una mica, el meu nou amic O'Connell di-
 "gué que tenia una oportunitat per donar un disgust a alguns vassalls
 "de sa graciós magestat britànica.

Thomas Mac Murray contava després com aquella gent en feu una ques-
 tió nacional de que la bella anglesa de Dublin fos per aquell fill
 de Valentín. No tant per això com per fer gemegar una colla de dies
 als parecs anglesos que la volien per un altre. El cas fou que els
 irlandesos assaltaren la residència de les parentes de Joana Latimer

i que aqueta ja no hi era. Calgué, escrivia Mac Murray, matar no sabia quanta criats anglesos per saber on s'havien emportat la bella enamorada del marí.

"I jo no vaig volguer que els nics de O'Connell assaltessin totes les canes del país i vaig passejar la meua dolor de l'un a l'altre castell de la verda Irlanda. I lloc que jo visitava, lloc que se'm deia que la meua Joana n'havia sortit feia uns dies. Que gent s'entristí sentint-me cantar de nits el "Per què plores, mariner?" pels camins de Maynooth, Mullingar, Longford, Carrick, Donaghmagh...Tots pobles de l'interior per allunyar-me-la de la mar. Fins a Donegal. A Donegal vaig donar la darrera moneda que la gent de O'Connell s'havien donat a un cristià que també havia patit mal d'amor i va dir-me que la meua Joana tenia mal de morir i que la tenien a un castell a dues hores de Donegal. Ah, amb quina pena vaig cantar aquella nit la meua cançó. S'encengué una llum a una finestreta, i sí, ella, era ella, per fi, gran Déu, era la meua Joana. Que blanca i pàl·lida va semblar-me més tard quan no sabíem com fer-ho per abraçar-nos més fort. Va dir-me que es moria per haver passat tants dies apartada de mi, que li havien dit que jo m'havia fet a la mar...Però que cada nit, bo i sabent-me fora, sentia la cançó que feia poc m'havia sentit cantar...I per besos que jo li donés no li podia pas fer dir cap cosa que no hi posés pel mig la paraula de morir. Jo li deia, i ho creia, que era impossible que una dona

com ella es moria com les altres...I s'anava tornant més i més
 "blanca cada vegada i els ulls li brillaven cosa de no dir."Parla'm
 "de la teva mar, Tom, i digues-me coses dels teus viatges..." I jo
 "li vaig parlar del viatge que faríem els dos, del gran viatge que
 "faríem els dos, a un lloc on s'hagués d'atravesar, per anar-hi, to-
 "ta la mar que així la veuria tota..."Te'n faig jurament, Tom, d'a-
 "companyar-t'hi i d'ésser amb tu fins després de la mort..." va dir
 "amb un fil de veu...

I Joana Latimer, malalta d'amor, en morí. I la tornaren a Maldon
 pel costat de la mar. I els homes d'O'Connell obtingueren que una bona
 part d'ells amb Mac Murray formessin part de la tripulació del vai-
 xell que portava Joana plena de flors i embalsamada ^{condemnat} per ^{centenars} anys.
 I els homes d'O'Connell tingueren ocasió de llençar molts anglesos
 a l'aigua i feren possible que es complís el jurament de Joana d'a-
 companyar Mac Murray en el seu viatge fins després de la mort. I
 el vaixell no tombà el Land's End i feu proc a la mar gran, i un ti-
 moner normand, que els seus passats havien anat a llocs que només ells
 sabien, menà la nau fins a n'aquella illa, que Enric Vilamarí deia
 que era seva, diguent al dissortat Capità que mai ningú, durant se-
 gles, torbaria la pau del lloc ni el son de Joana. I Thomas Mac Mu-
 rray restà sol a l'illa amb la seva benamada i el piano d'abord, feu
 aquella casa ^{per ella} ^{per ella} i cada nit cantava per ella "per què plores,
 mariner?" I deixà la seva dolor escrita en centenars de pàpers. I

els anys passaren i el pobre Capità acabà qui sap com.

"Avui fa anys que l'anava a cercar a Maldon. La travessia va durar dotze dies i jo passaré dotze dies sense fer altra cosa que "airar-la sense parar. En faig jurament. Ja és cosa sabuda que hi ha "ben poques coses al món que puguin fer desdir a un irlandès d'un "jurament.

Es veu que complí el jurament, perquè escrivia més avall:
 "Si la travessia dura unes hores més no se pas si l'hagués poguda "aguantar".

Seguien altres planes on el desvarieig era notable. Vegeu-ho.
 "Acabo d'inventar un rellotge. Es un rellotge especial que va d'un "modest segon a un orgullós segle. Així podré comptar el temps que "viuré amb ella morta al meu costat. Ah, de quina manera la veuré "quan jo sigui, com ella, mort. Ni l'amor es pot donar solució a "n'això per més que jo en digui que la seguiré estimant després de "mort. Una cosa sí que la puc afirmar i és que moriré estimant-la."
 Més tard afegia.

"Avui Joana Latimer m'ha dit coses. Era ben entrada la nit i la llum "na entrava per la porta oberta quan ella ha parlat. Feia poc que "jo havia tocat per ella aquelles cançons que tant li plavien quan "va dir-me: "Canta'm aquella cançó ^{de la balada} que tants cops i "acompanyaràn ^{el cant} "pel teu camí de dolor per les terres de la teva Irlanda".
 En altres fulles, sense ordre cronològic, continuava:

"He perdut els papers que vaig escriure ahir a la tarda. Els he cercat pertot arreu i no els he trobat. Iestic segur que vaig escriure. Sí. Vaig escriure que Joana Lettiser m'havia dit coses. "I és impossible ja que ella digui mai més res...Aab tot...feu-vos-en càrrec, senyors, he passat dotze anys, dia per dia, al costat d'una dona morta i això m'ha fet sentir coses que ningú no havia dit. Jo no sé com vaig poder escriure que Joana m'havia parlat. "Això és, deu ésser, si és que veritablement he arribat a escriure "que Joana m'havia parlat, que...Ea resisteixo, encara, a escriure "que estic experimentant símptomes de bogeria, encara que hi tinc "tot el dret d'aquest món a tornar-me boig!"

En noves fulles, Mac Murray escriu:

"No, senyors, no era boig. He esperat una, dues, tres vegades per veure si en veritat sentia la veu de la meua benamada Joana. I ho "era. Paraula d'irlandès. "Tom" m'ha dit. I jo he esperat. En la mitja llum de la cambra es veia blanquejar el seu cos magnífic. "Tom" ha dit per segona vegada. No, no m'he enganyat. Ho he sentit com sento ara el xiscle dels ocells, el soroll del vent entre els arbres i la veu fonda de la mar. I vaig acostar-me al seu taüt i vaig "mirar-me-la molta estona. No li apartava els ulls de la boca que "permaneixia closa i, no obstant "Tom" va dir-me per tercera vegada. "Jo ho he sentit, senyors, jo ho he sentit. Ha dit el meu nom tres "vegades. Aquella boca adorada restava closa però ella seguia par-

"l'ant-me..." "Toa -digué- a'estimes com abans, ara?. N'estic ben or-
 "gullosa del teu amor i jo et puc dir que quan sigués per sempre
 "al meu costat veuràs que existeix una mena d'amor que no es pot
 "sentir quan el cor alena. Aquí no ens fa nosa res per estimar i
 "podem estimar sense el perill constant dels ulls i el cor i el
 "pensament... Calcula tu, lo joiosa que estic del teu amor al veu-
 "re que amb els perills de les coses de la carn és encara per mi
 "que soc al teu costat sense ésser-hi..." I jo estic segur, se-
 "nyors, que tot això a'ho digué ella. Soc incapaç d'haver-a'ho dit
 jo mateix".

De planes com aquestes en seguíen moltes. En unes afirmava que
 la veu era ben bé d'ella. En altres, jurava que Joana no podia ha-
 ver dit res, que era ell, que vivia sota influències mentals de
 mal definir, qui sentia coses que no es deien. Essent produïda
 pel record de Joana i per la presència de Joana, Mac Murray la tro-
 ba sublim aquella follia. Ell ho diu.

"Ara sé que pateixo al·lucinacions. De no ésser així no hauria vist
 "tantes vegades els arbres que voltien la casa sota formes distintes.
 "Si hagués vist els eucaliptus de la muntanya en forma de figuera
 "i els roures de la font en forma de palmera, hi hagués passat per
 "alt perquè tot són arbres. Però veure les palmeres convertides
 "en fragates, els roures en canaris i els eucaliptus en guitarres,
 "és ja una mica alarmant. Devegades la guitarra es converteix en

una vaca i així que tinc aquest animal assimilat, el pacífic assaí-
 "fer pren la forma d'una gallinàcia que es transforma, al seu torn,
 "amb una bicicleta...Quan tanco els ulls per no veure res i penso
 "que, en veritat, sofreixo atacs de follia, sento la veu de la meua
 "Joana i benefeixo aquella follia que em permet sentir la veu de la
 "que tant estimo...

La darrera etapa de la vida de Mac Murray no triga a venir.

"Ara ja no menjo. Ni dormo. Joana es diu que això no està bé i que
 "un home, per irlandès, mariner i enamorat que estigui ha de menjar
 "i dormir. I jo sofreixo infinitament perquè no la puc creure. Per
 "més esforços que faig el menjar no em passa i, de nits, no puc tan-
 "car els ulls. I quants més dies passo sense menjar ni dormir, més
 "bé estic al món. Tot el dia i tota la nit, m'acompanya una andrò-
 "dolla, tòbia, agradabilíssima. Les cançons que ara feig i canto
 "són les més tristes que s'han fet"

Diu més endavant.

"Avui he sentit unes altres veus que no eren la de Joana. A l'illa
 "hi ha gent! Segurament es deu tractar de familiars de Joana que han
 "sabut on jo la tenia i venen a prendre-me-la...He passat tot el dia
 "abraçat al taüt emparant amb el meu cos a la meua Joana. No se l'ea-
 "portaran, no se l'exportaran!...Ah, si tan sols pogués tancar aques-
 "tes enormes portes...Ho provaré...Les he tancades! Les he tancat
 "des!! Ja no entrarà ningú perquè he tancat els gruixuts batents

"i hi he posat una poderosa branca de roure al darrera...M'he tan-
 "cat amb la meua Joana per sempre...Ah, quina tranquil·litat, ara!
 "Ja no veuré més les paoroses transformacions dels arbres i ja nin-
 "gú, ningú, podrà venir a robar-me la meua Joana..."

L'acabament, devien ésser aquestes ratlles:

"...no podria fer una ratlla més, Joana. Tocar el piano es serà,
 "potser, més fàcil i et podré dir coses que per escrit no sabria com
 "dir-te-les..."

Acabada que fou la lectura de la darrera fulla, els homes torna-
 ren a contemplar la benaada de Thomas Mac Murray. Trobaren que Gra-
 ra Dorrei no s'havia mogut del costat del taüt i l'home de Mars te-
 nia els ulls espurnejants.

-Si no l'haguessin embalsamada, amic, ella seria ara quelcom molt
 semblant al seu admirable adorador. Un munt d'ossos -li digué el
 Doctor Fergusson.

-Es horrible la feina que fa la mort al llevar vides com aques-
 tes...li contestà Grara.

-Però encara és més horrible la que fa després. Mireu tot allò
 que en resta d'un bell marí -li contestà el Doctor mostrant-li les
 desastroses existències del pobre Tom.

-Això s'esdevé- intervingué Enric Vilamarí- a tots els marins que
 moren fora de ^{la mar} ~~la mar~~. L'obligació d'un mariner és morir en alta
 mar. T'esbolcallen dins un llençol i et llencen per la borda amb

vint quilos de ploa als peus perquè no puguis desdir-te'n. I si tens la sort de col·locar-te bé amb cent braces d'aigua al damunt és segur que mai ningú no t'arriba a veure amb els ossos escapats damunt el teclat d'un piano, per bo que sigui...

-Ni que l'hagués poguda portar viva aquí, a la seva Joane, Mac Murray, on serien taabé, ara, tots dos?-digué Grara.

-Aaic, aquí tampoc s'ha pogut, en general, contestar bé aquesta pregunta-contestà Fergusson.

-Tots dos són morts, sí, però quina diferència entre els dos! I jo dic, si s'ha pogut conservar durant tanta anys la bellesa física d'aquesta meravella del taüt, perquè no es pot, perquè no s'ha de poguer, algun dia...-contestà Grara.

-Es molt vell el són, aaic, i no és té quatre dies -li replicà el Doctor.

-En canvi, més enllà dels estels que es veuen, hi ha aóns que no és asbes que són infinitesent més vells i més grans que els nostres. Qui sap si ells...Que coses ens manquen encara per conèixer...

A Grara Dorrei li recava de l'ònia apartar-se de la bella Joane i proposà esportar-se-la.

-No, aaic _li digué Fergusson-, qui sap si de Thomas Mac Murray en resta quelcos més que aquest munt d'ossos.

S'acordà deixar les coses en el mateix estat que foren trobades. Es tornaren a tancar portes i finestres i no poguent-les deixar en

de la premsa que la història

~~el seu estat primitiu~~, Ponç Adalbert feu en pocs minuts un pany genial que si Mac Murray l'hagués vist n'hi hauria restat agraït cosa de no dir. I qui sap si ho veia, perquè quan eren a poques passes de la casa, els homes s'aturaren mirant-se ben troa esverats.

-L'esquirol! -digué Enric Vilmaurí.

-Tanta estona? -digué algú.

De dins la casa on doraïen aparentaent el son etern la bellesa incorruptible de Joana Latier i els pobres onson de Thomas Mac Murray, en sortiren clares, sonores, tristes, unes notes executades en el aquell piano secular que -no en tingué pas ningú cap dubte després de les coses que s'havien vist i llegit-, tothom identificà com la famosa "Perquè plores, mariner?" original de Tom Mac Murray.

-No s'ha pas quedat ningú a dins, veritat? -digué Vilmaurí amb veu baixa. I afegí:-Això són coses de la terra. A la mar no tenia ^{mai} misteris...

El vent agué una infinitat de branques i cadascun dels deu-homes cregué que no és allí ho havia sentit obsessionat per la història que acabaven d'aprendre, però entre les remors del vent, una veu dolça, dolcíssima, cantava la mateixa tonada ^{del 45} de la famosa "Per ^{a contralt}què plores, mariner?". Es deixà el lloc amb recança, però tothom estava convençut que, de tornar a entrar a la casa, res no s'aclearia d'aquell concert de darrera hora. I no s'hi tornà a entrar.

No trobeu que és una bella il·lusió organitzar la vida d'una colla d'homes de la manera que us plau i sense por que ningú us vingui a tirar per terra la vostra obra? Proveu-ho. Proveu de trobar-vos en una illa al mig la mar gran, tota per vosaltres sols, i començar a dir:

-Aquí hi farem el moll... Què us sembla si aprop d'aquest roure hi poséssim la fleca d'Artur Mallart?. A la vora del riu hi farem els tallers i aprofitant el salt d'aigua la central elèctrica... i veureu que us sentireu transportats a més que no hi coapthveu.

I ben aviat la Illa d'Enric Vilamarí esdevingué desconeguda. Un veritable poble s'extenia a tot el llarg de la platja. Seguint el curs del riu, en una gran explanada, s'hi alçaven els tallers i, a poca distància, uns grans coberts destinats a bastir-hi la gran obra de Grera Dorrei. Per unanimitat, es nomenà alcalde al Doctor Fergusson i, amb motiu d'això es donà la primera festa oficial de l'illa. Fergusson es convertí en un dels fillors alcaldes de que es té memòria. Ja en el seu discurs inaugural es dolgué de que els ciutadans no sofrissin la càrrega d'impostos i contribucions per poder tenir el gran plaer d'exair-los-en...

Apartada del "poble" hi havia la residència dels homes de Grera Dorrei. Allà l'homo de Mars desplegava unes activitats extraordinàries que deixaven aeravellats els seus companys. Quan tothom dor-

ais, es veia, si algú voltava de nits, llum a la finestra de Grara

Dorrei i l'antic 333 anava bastint -poema de lletres i números-

tot el que ^{duïa port} ~~plendeb~~, els operaris portats d'Europa, traduïen en un

~~altre poema de martells i fornals~~ ^{de fons de fons} ~~de fons~~ ^{de fons}

-Hi anirem, Doctor, hi anirem -deia una dia Grara Dorrei a Fer-

gusson assistint a la descàrrega que feia l'"Orlo" tornant d'un viat-

ge, el primer que feu al cap de quatre mesos d'haver arribat a l'I-

lla, d'Auckland.

-A Nova Zelanda, a Auckland, encara no es parla de res. Seria, en

veritat, meravellós que fossin nosaltres, una perseguida de la polí-

cia, una fora de la llei, els que evitessin la tragèdia de noves

guerres -digué Villemarí al ésser consultat sobre les coses que pas-

saven pel món. ^{que hi ha bé que s'ha acabat}

-Hi anirem, hi anirem -anava dient ple d'entusiasme Grara-, i por-

tares de retorn una embaixada de pau que vindrà a la Terra, d'un al-

tre món, a dir als vostres homes la gran, enorras mentida de la guerra.

Diran com la gent s'arrenca els cabells i plorava pels carrers

a Mars quan després de la darrera guerra, la que es considerarà de-

finitiva, els homes digueren: "Per això fa segles que ens matem?".

Ah, si allà hagués vingut algú a contar-nos temps, allò que els

meus germans vindran a contar als vostres! Qui sap on seríem, qui

sap què hauríem pogut fer ja, en tots els camps del progrés, sense

els diàbols que a Mars portà la darrera guerra... Amb el bé de

Déu que aquesta s'emportà per sempre i que llavors, nosaltres, orbes, ens sentíem orgullosos que hagués caigut per la guerra...Hi anírem, Doctor, hi anírem. No cap dels secrets d'Uita s'ha apartat del meu pensament i veig la construcció del nou aparell interplanetari tan clara, com clar veia Vilamarí enmig del temporal el camí que el menava a la seva illa. A nosaltres ens és reservat l'orgull i l'honor de provar que els viatges de l'un a l'altre món són possibles, seran possibles. Això ens ha de permetre aprofitar-nos de les experiències que en tots els ordres han viscut sòns on fins ara no és ens hi podíem traslladar amb el pensament. Tot això esdevindrà una realitat si els generals que puguin figurar entre les expedicions no es senten conferenciants durant la travessia...Quina dissort pels homes de Mars que tantes coses esperaven de la nostra vinguda a la Terra, que un general, com sabeu, hagués sentit una il·lusió fora de mesura per una bomba nova...E jo estic segur que a Mars no s'han pas agafat passivament la desaparició de l'expedició d'Uita. Aquestes...aquestes senyals que els vostres homes de ciència atribueixen a Mars, estigueu segurs que són veritables i que sempre que poden demanen, pregunt o exigint, que se'ls digui el parader d'Uita Farra i els seus homes...Heu de donar-nos al treball amb veritable passió. A vosaltres us hi va estandar la guerra de casa vostra. A mi, demostrar que Uita Farra no va fracassar...

L'entusiasme de l'home de Mars s'encomanà a tothom. Al cap de poc a Grara li semblava que es trobava una anysa enllà, a Mars, en el sagrari d'Uita Farra on el savi més savi del món, preparava la seva anada a la Terra. Les mateixes proves, els mateixos aparells, la mateixa febre de treball i, per ars, els mateixos resultats.

-Sí, senyor, en honor vostre! -i Grara Dorrei mostrava a Vilamarí un projecte de rotulació de l'aparell.

-"Oric" -llegí el Capità-. Ja no hi faltaria tanta cosa per anar-hi amb el nostre vaixell!

Al tornar del seu segon viatge a ~~Auckland~~ ^{de Auckland}, Enric Vilamarí portà noves alarmants.

-Senyors -digué als seus amics reunits a la cambra de treball de Grara-, encara no hi ha canonades, però es veu que ja n'hi ha que tenen els canons fets. Els generals ja es passegen mudats pels carrers, les fàbriques de material explosiu treballen extraordinàriament, cada setmana hi han maniobres militars, els embaixadors tenen contacte permanent amb els països llurs... Ningú, almenys ningú dels que han parlat amb mi, sap exactament on serà la nova guerra, però la gent va pel món amb el famós "no hi haurà res a fer". De moment a ~~Auckland~~ ^{en Auckland} ja segons què no es troba i es veu que serà una guerra que ~~es gastarà molta gasolina~~ ^{es gastarà molta gasolina} perquè ha estat una de les primeres coses

que s'ha retirat de la circulació. Ara ens caldria saber si tenia totes les coses que necessitem...

-Les que no tenim, les podem fer ja nosaltres mateixos -digué Grera Dorrei. I afegí: -Ara més que mai és precis treballar de ferm. Hi hem d'ésser a temps. Amic Yllanoga, doneu una fortuna a cada operari si convé...o sigueu vos, Doctor, qui faci donar doble rendiment als homes...

-Tothom treballarà per quatre, estigueu-ne segur! Serà potser la meva darrera actuació -digué Fergusson.

I reuní els homes sota els grans coberts. I portà a cap la seva darrera actuació en públic de la seva vida. Tothom sortí de la sessió amb el convenciment de que el treball dignifica a l'home, que treballar era la cosa més bonica del món i que quant més es treballava més bé s'hi estava.

entre la gent
Es podia sentir després de l'intermissió
del Doctor
 -Jo, si no pogués treballar em moriria -se sentia dir a la gent sortint d'escoltar Fergusson. I,

-Heu sentit? Podrem treballar de dies i de nits.

-Si jo em trobava malament perquè treballava poc...

-Jo sempre he astringut que un martell és per fer-lo anar.

-Jo volia demanar una setmana de festa, però us ho juro, la deixava a contraccor...

-Mai una senyora m'ha fet disfrutar com disfruto ara amb un torn

a les mans...

I ~~passa~~ un temps que es treballa amb una intensitat sense tares, total. Es menjava tot forjant un troç d'acer, es dormia damunt les màquines, la febre del treball s'havia ensenyorit dels homes i cap pla quinquenal ha pogut obtenir que la gent sentís un plaer tan gran al veure que cada dia doblava el treball del dia anterior. Joan Maria Rabell Fergusson, en la seva darrera actuació coneguda, havia originat una nova malaltia: la del treball. Al revés d'altres llocs, on la gent sol emmalaltir de treballar, a l'illa d'Enric Vilassarí els homes emmalaltien per treballar i treballar era ja quelcom que no podien deixar de fer. El treball s'apodera de les voluntats com qualsevol dels set pecats capitals s'apodera d'un predisposat. Pels homes que escoltaren Fergusson, el Treball era l'octau pecat i el més seductor de tots. Mai ningú s'ha apassionat per res de la manera que aquells homes s'apassionaren pel Treball. Per ell vivien i sofrien. Per seguir treballant, per no parar de treballar, haguéssin mort i cremat, ^{robotat...} i ~~vicent de racionament~~... Els treballs que hi haguéren per administrar bé aquella febre de treball!

Grara Dorrei era desconegut. La única cosa que restava en peu d'ell era aquell seu mirar que tant havia impressionat a les dones que havia trobat durant la seva estada a la Terra. Resistia el cansanci,

la son, la gana, d'una manera incomprensible pels homes que el vol-
tàven. I, cosa curiosa, ni una sola vegada d'ençà que la construc-
ció de l'"Orió" avió, s'era començada, tingué un sol pensament per
cap de les ~~du~~ ^{dues} senyores que ~~portava conegudes~~ ^{havien vingut des de la guerra}. Era el primer emba-
laltit de treball de la colònia i no disposava de temps per res més
que per comprovar la creixuda, vertiginosa ja, de la màquina germana
a la que creh Ulta Farra.

-Si almenys jo pogués dormir per vos, o dormint jo us descansés
~~avor~~...-es planyia Andreu Mallart al veure desplegar aquella acti-
vitat endimoniada al seu company.

I Grera Dorrei ho podia fer més que agrair amb sig somriure l'o-
feriment del gran flequer. Ni temps tingué per dir-li simplement
"gràcies" ja que l'esforç per dir aquest mot el precisava per donar
una de les milers d'ordres que donava cada dia a l'exèrcit d'homes
que es movien al seu dictat.

-Heus-aci la nostra obra! -arribà un dia que pogué dir Grera Do-
rrei mostrant al poble l'"Orió", avió, dessota els coberts.

La gent, que tenia encara la febre del treball, exclamà com un
sol home:

-Que se'n faci un altre!!

I aquell mateix dia sortí el primer missatge cap a Mars. Fou de

salutació, i, en missatges succesius, Grara Dorrei informà els seus amics de les altures del resultat de l'expedició d'Ulla i de l'anada que ell estava preparant amb uns homes de la Terra...

L'emoció per veure si els missatges havien arribat a destí i per si el planeta germà responia fou, durant uns dies, enorme. Grara, voltat dels seus antics companys de Presidi, no apartava, de nits, els ulls de la rojol de Mars des d'un petit observatori que tenia a la seva cambra de treball. S'escolà una nit, i una altra, i una altra. Els més optimistes començaren a dubtar de la veritat de tot plegat. Unicament Fergusson es mantenia heroicament despert al costat de Grara, esperant.

-Contesten!! Comaten!!! Contesten, amics! -digué a la fi una nit, boig d'alegria, Grara Dorrei.

Els que l'escolteven ni respiraven. Hi havia llàgrimes en molts ulls.

-Les senyals, les senyals de Mars -anava repetint Grara-, les senyals de Mars que vosaltres heu sentit parlar i que no han parat d'ençà que l'aparell d'Ulla fou destruït per la bomba nova d'un general... Diuen que fa vora quatre anys que diuen coses en tots els idiomes de Mars per veure si algú els entenía... Han captat els nostres missatges... Saben que hi anirem... Fergusson, amics, hem triomfat!!!

I Grara Dorrei es llençà en braços dels seus amics i, tota for-

ment un sol grup, no sapiguéren fer altra cosa que caure de genolls en terra i mirar cel saunt...

I vingué la darrera part. Carregar a l'"Orio", avió, tot allò que per portar a Mars com a mostra de la vinguda de Grara Dorrei a la Terra havia portat l'"Orio", vapor. La cultura i el saber de tots la humanitat hi era en forma de llibres; hi havia fotografies de totes les ciutats i pobles del món; discursos i frases de quants homes i senyores han dit coses dignes d'ésser recordades; un fragaent de la gran muralla de la Xina; café del Brasil; sardines del Canthabric; taronges de Gandia; boira de Londres; aigua de Caldes; Servetina...en fi, l'avió era una veritable fira de mostres a la qual havien concorregut, sense saber-ho, tots els pobles que fan coses del món des de Groenlandia fins a la Terra del Foc i des d'Alaska fins a les illes Britàniques passant per Libèria i el Canal de Suez. Només una cosa hi mancava: dones. Grara Dorrei no n'havia volgut sentir parlar més. No volgué ni emportar-se fotografies de l'alta sexe perquè, digué, si les veiessin retratades no es perdonarien mai el no haver-ne portades algunes de debó...".

S'alçà un gran monolit al mateix lloc on hi havien les inscripcions de Vilasorí i d'aquell seu predecessor portuguès, commemorant la construcció de l'"Orio", avió, inscrivint-se damunt pedra, el nom de tots

els que prenguéren part en la construcció de la formidable màquina voladora. I es començà a parlar del dia de la marxa: la primera quinzena d'abril. A mida que el dia escollit s'acostava la gent obría més els ulls que de costum i respirava més depressa.

-D'aquí a dues setmanes! -deia la gent a fi de març.

I les dues setmanes anaren passant, dia per dia, minut per minut.

-Demà passat! -se sentí el 13 d'abril.

I els homes passaven llargues estones silenciosos mirant la mar, i els arbres i els vols dels ocells. Alguns enfonsaven llurs mans a la terra humida com si s'acomiadessin de quelcom que fins llavors no s'havien adonat de com volien...

Grara Dorrei baixà de l'"Oric", avió, on tot estava apunt per la gran aventura, per passejar-se per darrera vegada per la Terra. Passà per davant del gran edifici de la fàbrica d'electricitat i seguí riu amunt per un corriolec groc que fistonejava la verda riba. Tanmateix, el retorn a Mars era ja una realitat. Dintre dos dies es llençarien a l'espai, cara als estels... Ara que l'anada entre els seus era qüestió d'hores, només, Grara Dorrei es trobà pensant en coses que feia molts anys no havia pensat: en els primers temps de la seva vida de col·legial al gran Col·legi de Brua tan bellament situat als afores de la població. Per anar-hi s'havia de

passar vora aquella riera amb aquell lliit de sorra blanca on l'aigua hi era clara d'allò més i ells hi tiraven tantes pedres; i, en arribant al bon temps, es ficaven, entre crits, nusos, a les grans basses on de lluny, l'aigua, de tan blava, semblava la mar; en aquell dia que a n'ell-tenia nou anys llavors- li cuiguéren tots els llibres a l'aigua. El mestre, el senyor Mrau, el renyà de bo de bo. Hi anaven moltes noies al seu mateix Col·legi, però ell mai les hi havia dit massas coses. No servien per jugar, com ells, a trompades o rodolant pels prats plens de gespa tova. Tampoc volien seguir-los quan anaven a captuçar-se als gorgs. Tot allò que feien era mirar-los de lluny, amagades darrera unes mates de joncs, i arrancar a córrer vermelles i xisclant si algú gran s'esqueia a passar aprop del seu lloc d'observació. A l'hora de les bufes, tampoc s'hi podia comptar massa amb les noies. Feien uns grans crits i per un no res ploraven i complicaven les coses. Ell quan les veia plorar les hi tenia una rabia de no dir... Més tard entrà a l'Universitat de Broaur amb aquelles mules tan immenses on les noies, convertides ja en senyoretas, feien de tan bon mirar. I perquè tots els seus condeixebles tenien molt més temps els ulls als caps inquiets d'elles que als llibres oberts al seu davant, ell s'anà fent més i més el pensament que les noies no servien per res i, en tot cas, si servien per alguna cosa, era per ajudar a fer incomprendibles quantes lliçons s'explicaven a classe i per fer gastar veritables fortunes amb bri-

llantines als seus companys d'estudis. I ell decidí, un dia, que la gramàtica més aspra i la química més complicada, eren molt millor que la noia de més prestigi encara que res no sabés ni de gramàtica ni de química que són, malgrat tot, dues bones qualitats de les noies. I d'ençà d'aquella decisió la vida, per ell, no fou altra cosa que un gran, enorme, insacable llibre. Llegia menjant, pel carrer, de visita... El fet de tenir un llibre a les mans, ni que fos tancat, li produïa un plaer immens, i el goig d'anar tallant fulla per fulla ~~amb cura~~ no l'hagués canviat per cap altre. Heli-gir un llibre era per ell tornar a experimentar totalment l'associació de la primera lectura contradint la teoria de que una mateixa cosa no encomuna mai una sensació del mateix grau. S'adorava amb llibres tan a prop seu com podia i despertar-se diverses vegades durant la nit i llegir tota l'estona que la son li ho permetia era per ell un refinament de la seva passió que cap cosa podia ja llevar-li. Quan els seus amics passaven les nits en festes i s'arreu ell les passava llegint i es sentia tan joia enaig d'equacions i teoremes com els altres entre somriures i xiuxieigs arran d'orella....Fins que en la seva vida hi entrà Uita Farra. L'anunci dels preparatius del seu viatge a la Terra, ocupà el centre de tots els seus pensaments. Després vingué la seva intervenció en les coses d'aquell viatge extraordinari, i el trencament de la promesa feta a Uita que volia que ell restés a Mara per si les coses anessin malament...Després.... des-

prés vinguéren els tres anys de presidi, els tres anys de mutisme, Fergusson, Ponç Adalbert, Tomàs Vilanega, Vidal Verdier, Artur Mallart, Robinson, Andreu Milans, Enric Pomeranz, Enric Vilamarí... I, de cop, en el cel gris dels seus pensaments es feu una claror enlluernant, poderosa, que li obligà a tancar els ulls vulgues que no. Però ho i tinguent els ulls tancats la claror no minvava, creixia i creixia.

-Les dones! -exclamà Grata Dorrei al veure que darrera la claror, sardanejant-li a ben poca distància dels ulls voltaven i voltaven sirocasament primer i vertiginosament més tard el meravellós equip de dones que portava conegudes d'ençà que era a la Terra.

-Les dones! -digué amb veu alta l'home de Mars-, me n'havia oblidat, ja. No hi havia pensat més d'ençà que es començà la construcció de l'"Orion"...Les dones de la Terra...I me n'hauré d'anar sense trobar la que diu Fergusson que tothom troba, la meua de debó, la que em farà oblidar totes les altres...Però qui les pot oblidar totes les altres! No, no, no puc pensar-hi ara. Ara és primer el meu viatge, el nostre viatge. Uns homes que ja no creien en res ho esperen tot de mi...No, no puc pensar-hi. Aquests pensaments m'ells encomana, segur, la febre i el treball de tants dies. Si jo estés normal no hi pensaria...

Es portà les mans al cap i posà tota la seva voluntat en esbandir tot pensament relacionat amb la sardana de bellesa que li re-

cordaven el pecat de no haver fet per elles les coses que devia haver fet, quan hi era a temps, fent el sord a la geometria de l'espai i a l'àlgebra superior...Havia pagat molt car el pecat de preferir una arrel cúbica a uns ulls blaus i una declinació a unes cançons ben fetes...

El camí de vora el riu s'havia escabot i Grara Dorrai es trobà davant un clar dels arbres de la riba. El sol era fort, vertical, coent, i uns ocells cantaven. Donava bo de respirar la sentor que venia de la petita jungla de l'illa, i llevat de les estridències sonores dels petits cantaires alats, la quietut era absoluta. Grara s'assegué al començament del clar, vora la soca enorme d'un arbre blanc, altíssim i dret com un pal de fragata. Ancegué una cigarreta. El fum pujava cel amunt, blavós i perfumat...la cigarreta li caigué dels dits la segona vegada que sentí aquella rialla. Perquè, sense cap mena de dubte ell havia sentit riure a algú dues vegades, molt a la vora seu. Eren dues rialles sonores, estridents, femenines...Una tercera rialla l'acabà de convèncer de que qui reia era una senyora. Potser Enric Vilamarí n'havia portada alguna en el seu darrer viatge.

-Ah, perquè precisament ara...-gemegà Grara Dorrai. No pogué dir res més. Sortint de l'altre costat del clar, amb el mateix foc als ulls que el captivà quan la veié per primera vegada, Elena Rozo, la seva muller, que tant se li va enfadar a París durant el

el seu viatge de noces, s'acostava a l'home de Mars.

-Et pensaves poder fugir de mi! -. I reia, reia, reia incansablement.

Grara Dorrei es refregà els ulls.

-No, no és cap pescabre. Sóc ben bé jo, Elena, la teva Elena. ~~La~~ d'aquella cançó de "La Casa de Todos"...La primera que vares besar. Te'n recordes del teu primer bes? Vinc perquè sé que amb cap més has viscut aquelles hores que visqueres al costat meu...

I tornava a riure, amb una rialla que estremia l'ànima de Grara Dorrei. I era ben bé ella, bella, bellíssima, amb la seva pell bruna i aquells ulls negres.

"Perquè me n'havia oblidat-començà a pensar Grara- d'aquella Elena Rozzo, de Río? Fou la primera que conegué la meua procedència i bo i coneguent-la -a'havia d'estimar molt- afirmà que seria amb mi en el goig i en el dolor, en l'alegria i en la tristesa, amb diners o sense...I tenia, ara ho veig ben clar, un mirar que les altres no tenien. Tota ella era construïda per fer costat als seus dos formidables ulls. Fins aquest vestit vermell que s'ha posat avui per recordar-me que ella existeix, sembla una cosa viva..."

Després de pensar tot això, Grara Dorrei sentí que tenia lloc a dins seu com un gran salt en el buit del temps i es trobà mesos enllà experimentant el bullit de sensacions i tremolors que li transmetia la primera senyora extraordinària que es mirà al sortir de la

Gran Penitenciaría. Ni per un moment s'aturà a pensar el per què de la presència d'Elena Rozzo ni com ho havia fet per arribar a l'illa d'Enric Vilamarí. La cosa certa, real, palmaria, era que ella era a poques passes d'ell, que s'hi acostava amb aquells dos ulls sense fons, la boca encesa i una rosa al cap i un vestit vermell...

-Elena-digué com en aquells dies de Rie que nosés parlava amb monofil·lebs.

I es disposà a anar a l'encontre de la seva muller que, era ho veia ben clar, era la única dona de debó que havia existit en la seva vida, la primera que havia cantat per ell i la primera que, entre altres coses, l'havia besat sabent que ell era d'un altre món. I la prova que havia estat la única de debó en la seva vida la tenia sense lloc a dubte de cap mena, a poques passes d'ell. On eren les altres? Per què, de totes, únicament Elena havia arribat fins on ell era? Com s'ho havia fet per arribar-hi, ja no comptava per ell, ell ja sabia que l'amor, a la Terra, fa fer coses de molt mal comprende pels que han tingut la dissort de no tenir-hi tractes. com que hi havia l'amor pel mig, es ben segur que Elena el creuria de tot creure quan ell li diria que malgrat tot, de totes les deu dones que tenia en la seva vida, era ella, que havia estat la primera, la que li feia oblidar totes les altres.

-Elena -repetí Grara Dorrei-...

I ella s'acostava a poc a poc i, al camí, deixava el clar del

bosc sota la influència de tremolors definitives. El vestit vermell, amb el sol que hi queia de ple, semblava encà i era el mateix ^{vermell} vermell de la rosa dels cabells i de la boca...

Evidentment, pensava Grara Dorrei mentre s'hi acostava, és millor això que tota altra cosa, sigui quina sigui...Mars, el treball de mesos, l'esturada d'una guerra, tot restava empetitit davant la gloriosa humanitat que s'acostava. Segur que trobaria en els braços d'Elena el bàlsam pels remordiments que després tindria per haver-ho deixat tot per ella. Però per què ho havia de deixar tot per ella? Ella fou la primera que el cregué quan li digué d'on venia, ella podia forçar part de l'expedició...Es clar, si l'estimava prou per haver-lo anat a cercar a l'illa d'Enric Vilamarí, el seguiria estimant per anar on fos. Per l'amor, a la Terra, no hi ha distàncies...

Ella s'aturà i esperà amb un somriure ple de llum. I fou quan Grara Dorrei es llençà il·lusionat a l'encalç d'aquell somriure inaguantable, que una segona rialla posà a prova les propietats acústiques d'aquell clar de la jungla...

"Era massa bonic perquè fos veritat" pensà Grara Dorrei encara amb els ulls tancats. Però de respirar per si hi havia hagut algun mal entès i la rialla es repetí. No era d'Elena perquè...Elena seguia somrient a poca distància d'ell! I era la mateixa rialla que havia sentit quan Elena sortí de la jungla amb aquell vestit vermell...Qui era, doncs, que reia? I es tombà furios vers el lloc on havia sen-

tit l'esclat d'alegría... Els cabells rojos, brillantíssims, de Jeannine, fent de corona al rostre bru de la parisence, s'acostaven amb tota ella vinguent en direcció oposada a la d'Elena Rozzo. Era la mateixa Jeannine d'aquella nit a París, plena de llum, engolosidora. Ah, que bé sabia Jeanine que aquelles dents blanques era la primera cosa que li mirava la gent quan entrava o sortia d'algun lloc! Per això es presentà ensenyant les dents i, per si amb les dents no en tingués prou, aquelles dues unces de vestit que portava quan Tomàs Yllanoga havia de treballar extraordinari a París, mesos enllà. Era ben bé, gran Déu, la mateixa Jeanine que originà el retorn a Amèrica de la seva muller. I Grara Dorrei pensà que aquelles dues dones s'havien posat d'acord per fer-li passar la vida amb el gran dubte de veure per quina es decidiria. Intentà apartar els ulls del París nocturn, que potser no té masses coses a veure amb la inestabilitat dels governs de França, tan primorosament representat per les dents blanques i demás elements naturals de Jeanine, i es trobà amb la magnífica ficència poderosa d'Elena Rozzo. Ah, perquè hi havia dues dones així al món! o almenys perquè havien vingut totes dues a la vegada!, pensava desesperadament Grara Dorrei. Han vingut, segur, per veure com pateixo al no saber per quina decidir-me.

Elena Rozzo començà a cantar la vella cançó espanyola que el mero-veillà a Río, i quan Grara Dorrei estava a punt de decidir-se, Jeanine llençà per l'aire carregat d'essències de la jungla l'espinguet inaguantable de la veu de "prima" de París. Ah, si almenys haguessin

contat la mateixa cosa totes dues! Potser si totes dues haguessin portat el mateix vestit vermell hagués guanyat Klens, però si les dones sempre es posen, o es treuen, les coses que saben que els fa més desitjables. Perquè Klens portava aquell vestit vermell que feia venir ganes de cridar, i perquè Jeanine gairebé no en portava de vestit.

-Jo sóc París -li repetia Jeanine mentre Klens cantava-. Jo sóc París. No cal que dubtis que, com París, com jo, no trobaràs pas res. Tenir-me a mi és tenir París, i guanyar París ha estat de sempre l'obsessió de tot un món.

I quan el pobre Grera agafava ja el camí de França, Klens digué:

-Es que els ulls no et responen? No veus que aquesta dona és com un fanal, que només crema de nits? Jo soc la mateixa sempre i només tinc un nom a dintre meu: Tu.

I Grera Dorrei s'aturà a mig camí dels dos Continents sense saber, pobret, per quin decidir-se.

-Altra vegada!! -se li escapà.

Aquella rialla sorgí de nou del fons de la jungla.

-Qui és que riu! Qui és que riu així?!

Prop de l'arbre blanc on feia poc fumava Grera Dorrei, cruixiren les fulles del sòl. Un perfum intensíssim li feu tombar el cap: A dues passes, aquella famosa senyora Michelet, la més genial col·leccionadora de senyors, digué:

- Bones tardes. Ni ara tampoc? - I li mostrà una llista, llarguíssima.

sian, atapeïda, que deia ben clar un prestigi on pot arribar... El meu marit no morirà tranquil si el teu nom no hi figura a la seva llista. A més a més et porto la solució als teus dubtes. D'elles dues no saps per quina decidir-te. La solució és ben clara...

Era la veritat i Grara Dorrei ho reconegué amb un gran sospir d'alleugement. I quan la senyora Michelet amb un llapiç a la mà es disposava a prestigiar una vegada més la seva famosa llista i deia:

-El nom és Grara Dorrei, no?

aquest exclamà rabiós, amb els punys closos:

-De totes, digueu-me, per favor, qui és queriu així!!

i es llençà Jungla endins en direcció de on aquell aligú fantàstic havia tornat a riure provocadorament.

Per un caminet, ressaltant la blancor de la seva cara minúscula entre el verd intens que l'empresonava, venia la petita Yaoko amb el, indiscutiblement, millor nas del món. No, aquella riella no podia ésser de la petita Yaoko que no havia passat, en els seus vint anys d'ésser al món i japonesa, de somriures sense sincronitzar. No era Yaoko qui reia, però amb tot, Grara s'alegrà de trobar-la. Era diferent de les altres. Si Elena era la passió amb dos ulls i un vestit vermell, Jeanine una filigrana que no tenia res seu, i la senyora Michelet la millor atracció de forasters de l'època, la petita Yaoko era un ^{petit 7-8m} ~~petit~~ carregament de mel i mató, apropiat rebdç per l'angúnia que el matava... Mentre s'hi acostava esperançat, recorda que la

petita Yaoko es math, per ell, al Nagoya Club, però d'allí ja fa molt temps i potser no en morí d'aquell kara-kiri. La prova: ara ella era al seu davant amb aquell seu nas meravellós i amb tota la porcelana que Déu li havia donat movent-se en direcció a n'ell...

-Jo n'estava segura que vindries a mi. N'hi ha, ara, ja ben poques, ni al Japó mateix, que un temps estava de moda, que en matín per un home o per més. Jo si no vaig morir-me no fou pas per ganes de no matar-me perquè sabia que el meu pare volia matar-te a tu i morint jo tu et salvaves... L'Amor ha fet que les coses anéssin d'aquesta manera i no d'una altra.

-Yaoko, petita Yaoko, seré el millor japonès del món, shìvs'm! -i- plorà més que digué Grara Dorrei agnollant-se als petits peus de la delicada filla de Sim Ah Keitani.

Però resulta difícil, difícilíssim, fer l'amor -proveu-ho-, o parlar-n'hi, a una senyora quan n'hi ha tres que s'ho estan mirant. Perquè Grara Dorrei sentia al darrera seu, a poca distància:

Elena Rozzo:-No vull fer valer, ara, els meus drets d'esposa, però tinc un gran interès en fer prevalèixer les meves qualitats de dona. Les meves qualitats de dona jove -digué mirant-se a la senyora Mi-chelet-. Qui de totes quatre se'l pot mirar amb uns ulls com els meus? Mira'm, estiant meu, mira'm. Mira'm i no diré una paraula més...

Jeanine:- (Oh, quines dents portava aquella criatura) Qui ha plorat per tu, com jo? Si no vols mirar-me la cara mira'm les cames... Quina

d'elles pot ensenyar-te unes cames com aquestes?

Senyora Michelet:-Quina pot presentar un balanç com el meu?. Llegeix, hi ha un 67% de Legions d'Honor. Ni a la Comèdia Francesa...

Grara Dorrei dubtà uns moments, però acabà enfonsant el cap entre els genolls de la petita Yaoko.

-Yaoko, Yaoko, on t'és aquell sabre?!-gemegava Grara per repetir, foll, desesperat, totseguit: - Qui és, per pietat, que riu d'aquesta manera! Qui és!!!

I deixà, furiosa, el redó dels dos genolls japonesos i s'enfonsà jungla endins en recerca de la terrible riella. Quelcom l'aturà quan no havia començat a reaire més que unes quantes mates. Algú s'acostava cantant, i la veu i la cançó eren conegudes. On l'havia escoltada, ell, aquella veu i aquella cançó? On?

Obrint-se pas per entre lianes i branques baixes, Berta Fellini s'acostava cantant "La Tosca". Sí, era ben bé aquella Berta Fellini que li havia fet exclamar una vegada "Ah, si jo em pogués casar amb una tiple!"

-Aneu a un altre lloc -l'hi cridà- que hi han les altres!

I Grara Dorrei pensà ja, que qui sap les dones que podien haver entrat de contraban a l'illa mentre ells passava els dies tancats a la seva cambra de treball. No el sorprengué, doncs, massa, l'aparició de Berta Fellini.

-Qui et pot fer l'amor com jo, cantant la Tosca? -. I al acabar

de dir això, la Pellini envestí les bries de la famosa òpera a tot envestir.

-Calla, per favor, que venen les altres...No, no callis, que veigiu que va ésser la teva veu la que em va fer oblidar de tot...No paris de cantar, no paris...

I quan la divina veu de la diva li anava regularitzant el seu respirar alterat, quan començava a creure que aquella veu seria el seu escut protector contra tot allò que fins llavors s'havia esdevingut, l'autor, o l'autora, d'aquella risalla embogidora es veu que li llegí el pensament perquè esclatà a riure amb més ganes que mai...

I es llençà a una nova cursa de dolor sense fer cas ni esperar l'acabament del segon acte de la més cantada de totes les òperes.

-Surt! Surt d'una vegada, siguis qui siguis! Si això és el pecat per haver-me mirat doncs d'un món que no és el meu, no et riugis més de mi, qui siguis que ho facis, que bé prou he patit massa per elles...

Pressentí la presència d'algué aprop, es tombà i,

-Ah...-exclamà amb l'elb-, tú...Tu sí que no et riuràs de mi...

Tenía barrant-li el pas ^{la millor} ~~la millor~~ ^{del món} ~~del món~~ Rosetta Pellico. I de totes, era la única que s'havia tirat al Vesuvi per ell. Rapidament vegé Pròcida i Sorrento i Ischia. I sentí les cançons d'aquella nit a la platja de Torre del Greco, amb el vell Angelo i les veus dels que venien de la mar. I aquella darrera lliçó d'ita-

lità...

-Nàpols és encara la més bonica que hi ha, jo soc per tu la mateixa Rosetta i Sorrento té encara el mateix encant de sempre...

Grara Dorrei no tenia temps de preguntar com s'havia fet Rosetta Fellico per tornar de l'infern del Vesuvi, només pogué pensar que en el món nou que es trobava hi havia una pila de coses que ell encara no les arribava a entendre. I per altra part la bellesa especial de Rosetta -meitat Elena Rozzo meitat Yaoko- trobava que havia guanyat d'allib més d'ençà que havia sortit del famós volcà.

-Sí, anem-hi, Rosetta el teu Sorrento. Allà, n'estic segur, no veuré ni sentiré les coses que veig i sento aquí. Perdóna'm Rosetta, ara ho veig ben clar, únicament al costat teu puc trobar la pau perduda. I ja ho veus, si tu no haguéssis vingut volia marxar. Ho tenia tot a punt per anar a Mars, a la meua patris...Fugir d'aquest món havent-hi Nàpols...i tu. No, no m'ho hauria perdonat mai més...

No pogué continuar. S'acostaven, content, tres de les quatre dones que havia deixat jungla enllà. Els crits de la Fellini -era una tiple de debó, és clar- sobresortien dels de les altres dues.

-Elles, Rosetta, elles! Anem!

I bo i que Grara se la mirava, tot dient això, amb l'aire més desesperat que podés, un ample somriure s'anava dibuxant al rostre de Rosetta Fellico.

-Es el meu pecat per haver-ne estimat tantes. Però em fa, algú,

no se qui, una gran injustícia perquè jo no en vull a cap altra que a tu. A tu i cap més, no senta?

Les veus se sentien de més aprop. Grara es girà i veié la jungla envermellida reflexant el vestit d'Elena Rozzo. França, que sempre ha enviat la seva gent en els llocs de compromís, era representada en aquella persecució especial, per les dents blanques de Jeannine i la famosa llista, que havia crescut en proporcions fabuloses, de la senyora Michelet. La Pellini s'acostava cantant La Bohème, i la petita porcelana de Yecko venia, era ben cert, arrossegant aquell mateix sabre que el seu pare es clavà al peu aquella nit tràgica del Nagoya Club...

-Només podem anar a Mars, Rosetta. Anem-hi. És a l'únic lloc que no podran venir. Allà ens deixarà tranquils tothom!

I quan esperava anguniós, tremolent, la resposta d'ella, Rosetta Pellico, aixamplant una mica el seu somriure, dirigí els ulls bosc enllà, com si esperés quelcom que ja s'havia d'haver esdevingut. Grara seguí la mirada d'ella i també esperà. Fins que allò que es veu que ella esperava tingué lloc i Grara Dorrei exclamà al sentir-ho:

-Però per què s'ho agafen rient això? Qui és Rosetta queriu, qui és?!

No obtinguent cap resposta empenygué de nou la seva cursa de follia per aquella jungla que ho i essent l'illa d'Enric Vilamarí tan petita, no s'acabava mai. Corria plorant, llençant-se per tornar el

seu dolor moral en físic, damunt els matolls plens d'espines que, oh, meravella, no deixaven cap senyal damunt la seva pell o almenys ell no ho veia ni se'n sentia.

-On ets? On ets? -anava gemegant tot corrint.

-Quan fa que no heu tocat Schubert? -sentí. I fou Marta de Margitai qui ho digué.

I es recordà dels miracles que feu Schubert aquella nit a l'Opera. Tenia el pensament sensible en tanta de manera que en l'espai de ben pocs segons li passà pel cap tot el concert que donà com si a dins seu rodés un disc de gramòfon a velocitats incalculables. Segur que Marta seria la solució. Ella, amb Schubert pel mig, faria tot allò que ell volgués. Viurien els dos en el món especial creat per les melodies de l'immortal austríac, ben apartat de les mil i una coses que angunien la vida dels que viuen al marge de Schubert... Però ell sense Fergusson era incapaç d'arrancar el més senzill acord encara que ho provés al millor piano conegut. Li ho diria a Marta que tot depenia del Doctor en aquella felicitat que els esperava. I ho intentà.

-Marta, tindrem a Schubert pels dos fins a la fi dels nostres dies. Només es tracta de caminar una hora. Hi ha Fergusson i un quintet a l'altra vessant de muntanya... Cada segon que triguem a marxar és una nota que perdem... Sents?! Ja tornen a riure! Tu que saps tantes coses de Schubert, no és pas ell que esriu així

de mi? I jo ho tinc de saber qui és... Cada vegada riu de més a la vora... i és un riure de senyora... i jo ja no la puc aguantar més aquesta rialla:

I de nou la jungla li oferí tota mena d'espècies vegetals perquè hi saltés pel mig cercant la que es reia d'ell i de les seves coses.

-Es clar, no podia ésser ningú més! -deia més tard Grara Dorrei davant l'equilibrada i plena humanitat d'Antes.- Sempre m'ho havia pensat que no era una rialla com les que fan la gent normal.

Tenasteix havia arribat a la fi de la seva folia cursa i del seu patir. Ja era hora, pensà.

-He obtingut, per tu, un lloc a la família. Apol·lò i Atenes han convençut Zeus. Ha rendint, com sempre, però si Atenes li pot arribar a la barba ben poques coses li nega. Veuràs les dances que tornaré per tu. Encara han quedat temples a Grècia...

-Sí, anem-hi... Et juro que mai havia trobat res que m'hi trobés tan bé com una túnica. Es al teu costat, perquè téns la bellesa eterna, que trobaré el repòs que se'm nega. Qui és d'elles que pot entrar a l'Olimp? És que hi han japoneses i típles i senyores amb vestits vermells a l'Olimp? És per passar als segles a la vora teu que he vingut d'un altre món. Quí, ni a l'Olimp mateix, pot venerar-se d'haver fet una cosa així per una dona? I jo...

Qui sap què hauria dit si la vuitena edició de la rialla no s'ha-

gués posat en circulació.

-Ah, tampoc eres tu que reies! De què serviu, doncs, a l'Olimp si no podeu ni fer miracles? Espèra-les, no trigeren les altres que no en deixen. No són espaventades amb ningú que tingui estètua, però et juro que són tan pesades com si fossin de marbre. Però no us en sortireu, ni elles que no viuran sempre, ni tu que no moriràs mai! Maledita rislla, on ets?! On ets?!

Oh, aquella jungla era inacabable. No era possible que fos en aquella illa de butxaca d'Enric Vilamarí. On era? On l'havien portat aquella petita divisió de dones de la Terra? S'havia perdut en un món que no era cap dels dos que portava vistos. S'esturà intentant posar en ordre el desvarieig que el tenia pres. No, no dormia. Si hagués dormit no hauria sentit com sentia aquella olor intensa que venia del bonc sense fi que el voltava. Ell això ho sabia bé. Dormint no es flaire... Sentí passes aprop. Serien elles que s'acostaven. S'amagarà, sí, on fos, s'amagarà i no el trobaria ningú, i fins potser sortint del seu amagatall ^{no/} "ella", qui fos, no es riuria més d'ell. Aprop seu hi havien dues enormes pedres cobertes de molca que formaven una mena de cova. S'hi llençà febrós. Taph l'entrada amb unes branques que a la jungla és una de les coses que hi ha amb escreix. No havia acabat de posar la darrera fulla a la boca del refugi que ja, aprop d'ell, tingué lloc aquest drama:

Reunides en grup, eriden Klens Rozzo, Jeanine, Yoko i Berta Fellini. Més apartades, mirant què en sortirà d'aquella crits, contem-

plen al grup Rosetta Pollicio i Marta. A més distància es veia Antea que segurament no es volia barrejar amb les mortals. Arriba la senyora Michelet que no pot suportar la velocitat horària que han portat les seves companyes. I diu, esbufegant:

-Què, ja l'han trobat? Per quina s'ha decidit. Jo no tinc pas pressa...

-Però vostè també, a la seva edat! -li respon Marta.

-Què saben a Viens, d'aquestes coses? Es pensen que en aquest món tot s'acaba ballant valsos?

I ja, l'atac mutu, té lloc sense treva.

Klens:- Es el meu marit i tornarà amb mi.

Jeanine:- Bé era el seu marit quan la deixà, a París, per mi.

Klens/- Fent trampa.

Jeanine:-Doncs què es creia, que a París, la gent hi va per prendre banyes de sol?

Fellini:- Jo hi renuncio mentres no se l'emporti aquest pam de roba.

Jeanine:-Però és que una dona quan sap "La Tosca" de memòria no en té prou ja, de les coses d'aquest món?

Yanko:-Les havia vistes a totes quan es decidí pel Japó.

Rosetta:-Demano la paraula. Qui s'ha tirat al Vesuvi com jo, per ell?

Jeanine:-Qui sap què es pensen a Itàlia perquè ténen el Vesuvi. S'ha gués hagut de tirar al Sens, a l'hivern.

Marta:- I per què no el deixes escollir a n'ell. La Tosca ja no hi és...

Fellini:- Doncs ara en tinc tantes ganes com la que més. Què s'han pensat perquè no saben de solfa?

Antea:- És el meu marit i el vull per mi.

Jeanine:- L'obligació d'una dona és conservar-lo el marit. Que vingues amb mi quelcom hi trobava a faltar el costat seu.

Marta:- Insisteixo que sigui ell qui triï.

Yaoko:- M'escollirà a mi.

Senyora Michelet:- Volen fer el favor de dir-me qui fa el sord a una llista com la meua?

Antea s'acosta a la contessa.

-Ben poques vegades m'han sentit els mortals. Ell, el que totes volen, fou dels primers... Però és que jo, senyores, soc filla de Zeus.

Jeanine:- El meu pare es diu Pierre Duval.

Antea:- El meu té llamps i trons i pluges a l'abast de la mà.

Jeanine:- El meu ha fet tronar i ploure fins a qui sap quants anys!

Antea:- Per quina de vostres va baixar de Mars? Per quina que no hagués estat emparentada amb el pare dels déus i dels homes hagués vingut d'un altre món?

Fellini:- Si la membra no em falla jo tot això ho he cantat en algunes òperes.

Antea:- No vull abusar dels meus parentius extraordinaris. Troben-lo, primer. Que cadascuna li digui la mena d'amor que li porta i les coses que pot oferir-li al seu costat...

Elena:-No hi passo, i protesto. Jo el vull per mi. M'hi faré amb les dents. M'hi faré amb les dents...

Això tornà a provocar intervencions ben poc parlamentàries i les xut dones s'ho digueren tot. Tot. A la senyora Michelet li semblà sentir soroll al darrers seu i dissimuladament s'entafurà a la jungla. La maniobra, però, fou vista, i les set restants es lliengaren en seguiment de la gran francesa convençudes de que ells, que en qüestió de senyors en sabia un niu, havia trobat la pista del perseguit. Fugiren bosc enllà entre crits, espenyent-se totes per arribar primer a on no sabien on...

Grara Dorrei deixà escapar un gran sospir d'alleugement. Les dones havien marxat. Gràcies a Déu...No, totes no. Algú s'acostava caminant silenciosament damunt la brolla del bosc. Quina haurà reculat? pensà Grara. I esperà continguent-se el respir....S'apartaren unes branques de les que formaven la porta del refugi i, per entre les fulles verdes aparegué aquella cosa que, en dona, era la més bonica que el més exigent pogués desear: Simone Grey.

-Ja t'ho podies pensar que jo, éssent de la policia, era la única que et podia trobar.

-Però...

-Sí, soc la mateixa. La teva meravellosa Simone que va portar-te a Barcelona a mans de la policia. Perdóna'm Grera Dorrei. Mai cap dona ha plorat -i això que en saben- com he plorat jo per tu. No m'hagués tornat a veure mai més ningú si no t'hagués trobat. Mira què porto:

-Unes manilles!

-Sí, i ara no hi ha Fergusson aprop...

-Així...

-No, no temis. Aquestes no les obrirà ni Ponç Adalbert que ho obra tot. Ens hi emmanillera els dos perquè no poguem estar, tota la vida, més d'un pam separats l'un de l'altra.

-Simone, meravellosa Simone...

-I farem aquell viatge a...a Mars, al més apartat món que tu vulguis, ja encadenats per sempre.

-Sí, sí que hi anirem, Simone. Ah, quin cançol sento al costat teu, meravellosa Simone, quan he estat a punt d'enfollir-me...Elles, les altres em cerquen pertot. No en facis cas. Eren les primeres que veïes feste'n càrrec. Perquè, ah, perquè no et vaig veure a tu primer que cap que no me'n hauria mirat mai més cap d'altra?

-Surt, vina. Elles ja són fora; Et cerquen molt lluny d'aquí...

Grera Dorrei sortí del refugi. Els ocells cantaven. El sol dels versos de foc. Simone Grey sonreia. El món era bell.

-Per no separar-nos mai més, estimat -i Simone Grey clogué el mu-

nyó esquerra de Grara Dorrei, una de les dues "os" de les manilles. Quelcom estrení el boscatge i la rialla, aquella rialla fantasma, desfeu una vegada més el posat a prova sistema nerviós de l'home de mara.

-Simone, ho sents? Ho sents? Encara riuen!!

Simone, per tota resposta, se'l mirà somrient.

-Tu també, ah, tu també...Maleides totes!!

I Grara desaparegué gegant bosc endins, amb una ànsia boja de astor al pensament, i les manilles penjant del munyó del braç esquerre.

No podia dir, l'enfollit Grara, l'estona que durà la darrera cursa que emprégué. Es trobà, després de córrer i córrer, dalt d'un petit puig, sense alè. Al lluny, l'"Orio" brillava al sol.

-Benefit "Orio"-digué.

Al voltant l'aparell, una gran gernació anava i venia. El camp on reposava l'avió era ple de banderes. Es clar, era la solució. Fugir d'aquest món, fugir de les seves dones. Fugir-ne seixanta milions de quilòmetres lluny...A poques passes hi havia un camí que baixava en direcció al salvador aerodrom. S'hi llençà aprofitant les poques forces que li restaven. El camí seguia ample i acollidor, sense cap destorb. Fins que començà a córrer entre una muralla altíssima d'arbres de boca enorme. I, oh, meravella, a mida que anava avançant, els arbres cloïen el camí poques passes al seu darrera. Ja no

podia recular ni que hagués volgut, ni aturar-se tan sols perquè els arbres s'ajuntaven amb una pressa extraordinària. Segurament devia ésser com un avís que li deia que el seu únic camí a seguir era el que el menava al prodigi que havia construït. "No s'ho heuran de dir dos cops", pensà Grara. I corré i corré sense tombar ni un sol cop el cap endarrera.

-Que és això?! -exclamà frenant la cursa.

Al mig del camí hi havia quelcom que li barrejava el pas. El sol era tan fort, que de moment no podia veure clar quina cosa era la que brillava ja ben aprop. Fins que hi arribà a quatre passes, a dues...

-Gran Déu! - i s'aturà treulant.

Al davant seu hi havia una gran caixa de roure quina tapa superior era de cristall... Era la caixa que uns mesos enllà trobaren a la petita residència de Thomas Mac Murray, que serví per portar a l'Illa d'Eric Vilamarí el cos diví de la bella Joana Latimer.

Mirà el contingut de la caixa. Sí, hi havia la mateixa Joana Latimer d'uns mesos enrere, amb aquella rojor de llavis i aquells cabells cascadejant-li sobre aquell còs que hauria envejat la més bella entre les belles. Grara Dorrei es fregà furiosament els ulls i mirà endarrera. La columna mòbil d'arbres s'havia aturat a poques passes d'ell. Algunes de les per ell incrompensibles coses de la Terra l'havien portat pel camí que menava a Joana Latimer. Quelcom molt per damunt dels seus pensaments li deia prou clar, de totes, quina era

la que ell havia d'escollir. Si no hagués estat Fergusson, ella ja se la veia emportar la primera vegada que la va veure...

-No, no ho he mirat malament...Respira. Joana Latimer és viva! No se perquè, però viu. Ja he sentit a dir masses vegades que l'amor fa miracles per discutir el fet de la seva resurrecció.

S'acostà més al taüt, agenollant-se al costat les parets de roure i reposant els colzes damunt el cristall de la tapa. No, no era que el seu ull entelès el vidre...Joana obrí els ulls, se'l mirà i un somriure de tres cents anys, que són els millors que hi han hagut, il·luminà el seu rostre...I parlava, sí, deia quelcom, però la tapa de cristall privava a Grara Dorrei de sentir les coses que Joana deia. Cercà quelcom per trencar aquell vidre. Ni una trista pedra enlloc, per petita que fos. Però bé calia obrir, ella li deia quelcom...

-Tanca els ulls -li cridà.

I donà un formidable cop de puny al mig del vidre. Ella li somrigué al veure que es disposava a lliberar-la. El cristall no es mogué.

-Un moment, un moment només, Joana. T'obriré. Després de tres-cents anys que portes aquí tancada, tingues uns segons de paciència...

I donà un nou fortíssim cop al vidre. I un més, i un altre i deu...El cristall no es trencava. Utilitzà, per pegar, la mà on portava les manilles de Simone, pegà furiosament, com si li anés la

vida a cada cop. Tot inútil.

-No puc...no puc més, Joana...Ara que t'havia trobat, ara que re-trobaries al meu costat, aquell amor, que et robà la mort, que et portava Tuu...

Estava segur que Joana, si no les entenia del tot les coses que ell li anava dient, en comprenia en sentit perquè una gran pena s'aparegué en el rostre de la benamada de Thomas Mac Murray i dues grans llàgrimes li rodolaren galta avall.

-Joana, no ploris...Ho tornaré a provar...

I ho provà de nou, fins a l'esgotament, assistint a la tragèdia de veure ella com plorava al contemplar la dolor que ell sentia per no poder-la treure d'aquella presó de tres-cents anys...Hi havia un darrer recurs: suportar-se el tacte a l'Orlo". Fou debades que pensés moure la caixa. Talment semblava que el roure de les parets hagués reviscut i plantat arrels. La caixa no s'alçà ni mitja polzada de terra...

S'agenollà de nou vera el cap de Joana, abraçat a la caixa. Plorava.

-Perdó, Joana, no puc, no puc...

Llavors començà a sentir claríssimament les paraules d'ella.

-Vaig morir d'un gran amor, a la bella Irlanda, on va portar-me el més aïrós i valent capità de l'illa Verda. Estava segura, el morir, que un altre gran amor em tornaria a la vida. Què s'ha fet del

Tom: Va cançar-se d'esperar?

-No, no. Això és una injustícia, Joana. Thomas Mac Murray feu tot quan pogué per estiar-te sempre. No té cap culpa si només va morir a noranta anys.

-No et sento. Què dius? Qui ets? No ets tu aquell gran amor que jo esperava? Per què no m'obres? És que t'han fet venir els de casa per no deixar-me sortir?

-Joana, Joana, t'estimo més que Thomas Mac Murray que t'estiàs fins el darrer segon de la seva vida... Però per què et van fer aquest vidre tan gruixut?!

-Per què no m'obres? Vaig morir quan començava a trobar la vida bonica, quan estimava. Tu no hi és, estimes'm tu, esties'm, però obra'm. Es queden molta anys, encara, els millors, per anar pel món amb tu. I el meu amor és d'abans moltes guerres... Les d'ara ja no estimen com estimàvem nosaltres... Si no m'obres tu, qui sap qui ho farà...

Grara Dorrei feu, definitivament, el seu darrer esforç. Es deixà anar tot ell, repetidament, damunt la placa transparent. Cap resultat.

-Ah, perquè jo no soc d'aquella gent que no poden tocar vidre! - exclamava el dissortat veient el fràcs dels seus esforços.

-Obra'm, tu, qui siguis. El meu amor, un amor que s'ha mantingut tres centúries serà el premi de la teva lluita per tornar-me al

món de la gent que canta i riu i, sobre tot, que camina...

-Oh, prou, prou! No puc...donar-la la vida per obrir aquesta caixa però no puc, no puc, Joana Latimer, parenta de reis...Jo...

De nou, la rialla es deixà sentir. Es pesat, però molt més ho era pel pobre Grara Dorrei. I aquella vegada la rialla no durà, com les anteriors, segons. Continuh i continuh, reproduint-se amb veu horrible, augmentant de volum amb progressió geomètrica, fent retrunyir la terra i l'aire i el bosc, martellejant dolorosament i cada vegada amb més intensitat el cervell de Grara Dorrei, home d'un altre món que creia estar pagant la gosadia d'hever-se mogut del seu. Encara tingué forces per aixecar-se. Joana Latimer seguia dient quelcom, però ell llavors ja no la sentia. No sentia res més que aquella rialla monstruosa que es presentava ja amb el vestit de les coses sobrenaturals, més enllà de la raó dels homes...

Llavors no cercà qui reis si no que intentà fugir-ne. De nou veié l'"Orio", el seu "Orio" com a única solució. I tornà a córrer segur que tot tindria fi quan es trobaria dalt d'aquell genial aparell que el portaria, pels camins de l'infinit autèntic, al seu Mars adorat on les dones d'ençà d'una pila d'anys passen del tot desapercebudes, com les de Londres...

Ja veia l'"Orio". Algú l'havia posat en marxa. Potser Fergusson, que ho sabia tot si volia, era coneixedor de la seva tragèdia i ho tenia tot a punt per emprendre la marxa. Algú acabava d'entrar a

l'avió i estava a punt de tancar la porta d'una de les cabines situada a quinze metres del sbl.

-Ep! Ep!! Esperen-me!!! -cridà Grara Dorrei posant en aquella nota tota la seva ànima...

Uns avions voltaven damunt l'"Orio". Grara veié, a les ales dels aparells, el mateix distintiu que portaven a la Gran Penitenciaría els guàrdies de l'establiment.

-La policia! -exclamà. Era ella que veia! Veia perquè creia que es tenia de nou a les seves mans. Ha estat la policia, que a la fi guanya sempre la darrera batalla, la que ha portat totes aquestes dones a l'illa d'Enric Vilamarí perquè elles es reconguéssin... però si puc arribar a l'"Orio" seré jo qui guanyaré la darrera batalla...I sempre tindran el dubte de si l'home que va passar tres anys en els seus dominis amb un gran 333 a l'espatlla era o no Enric Frost!

Començà a pujar la gran escala de l'avió que li semblà que tenia mil escalons. Veia la gran carcassa de l'aparell, ^{dreta} que sabia que era blanca, plena de puntets inestables que mudaven de color a cada moment. Enlloc veia línies precises, tot era ondulant, difuminat, borrós...Mai s'hauria imaginat que un home hagués pogut resistir de tantes proves endimoniades. Segur, segur que tot era l'expiació del seu gran pecat per canviar de món, per haver-se enamorat de les seves dones, que eren molt més maques que les del seu, i per voler

evitar que els homes es matessin en noves guerres com ho havien fet a Mars tantes vegades. Es veu que a la Terra les volien acabar de fer totes, com ho havien fet a Mars...però ell ho evitaria, s'hi havia juramentat...portaria gent de casa seva que seria escoltada...

-Maleïda escala que mai m'acaba de pujar...però jo soc d'un altre món...i pujaré...

La pujà, a la fi. Obrí la portella de la cabina i es desplaçà al sòl metàl·lic sabufegant. Era a casa seva. Allà l'amo era ell...

Passà una minuts reposant.

-Fergusson! -cridà quan s'hi veié en cor.

Ningú no respongué.

S'alçà. Anà recorreguent una per una totes les instal·lacions de l'"Orio". Totes eren plenes de gent desconeguda.

-Però on és Fergusson?! -demanava a tothom el passar.

I ningú no li responia. Es dirigí al lloc de comandament. Desert. On era la seva gent? Vilamarí, Ponç Adalbert, Tomàs Yllanoga, Artur Mallart, Andreu Milans, Vidal Verdier, Robin...

-Altra vegada!!! Fins aquí veniu a riure-us de mi? Qui és que riu? Què vol dir aquesta rialla? Què?

No s'aturà a fer-se cap més pregunta. Boig d'ira i de dolor s'assegué tremolant tot ell a una de les cadires de pilotatge. L'"Orio" començà a rodar pel camp d'atterratge. Vegé espantat com la muralla d'arbres anava seguint la marxa de l'aparell mentre rodava pel camp. Donà tota la força als poderosos ressorts de l'avió que prengué al-

tura. Mig segon després d'haver sobrevolat l'alçada de la muralla de fusta viva, aquesta es colgué amb un espetec enorme...

L'illa d'Enric Vilamarí, tota verda, voltada per la franja groga de la platja, anava apetitint-se i fugint darrera l'"Orio"...Ja era lliure! No, mancaven encara aquells avions de la policia. Ara els veia pirrotejant al voltant l'enorme mole de l'avió gegant, acostant-se i allunyant-se.

-No podreu! No podreu! No podreu contra l'"Orio" -anava dient Grera mentres accelerava la velocitat inicial de la seva alquina meravellosa. Mirà l'altímetre: 8.000 metres.

-No podreu contra l'"Orio" !

Els avions perseguidors cada vegada arribaven a més distància de l'"Orio" fins que, impotents, deixàren la cursa per perduda. El seu darrer intent fou disparar unes ràfegues de metralladora contra el fugitiu. Però l'"Orio" seguí pujant, pujant, ja a velocitats inconegudes pels homes que el veien volar.

-Qui pot venir a fer-se res aquí?! Qui! Qui !!!

I obrint, vencedor, l'emissora radiofònica de l'aparell, digué tan fort com pogué, nerviós, amb la mirada brillant:

-Escolteu, escolteu, la policia del món. Jo sóc Grera Dorrei, l'antic penat número 333 de la Gran Penitenciaría dels Estats i us parlo de dalt del meu avió interplanetari i des d'una alçada encara no aconseguida per cap de vosaltres. No sóc com es pensava algú, Enric

Front i no hi he tingut mai altra cosa a veure que la meua semblança física. Ja no em pot privar ningú d'anar a Mars, la meua pàtria, per estrany que sembli a molta gent, de on us arribarà un dia no llunyà, la solució a una pila de coses que us semblen insolubles. La nostra primera embaixada de pau fracassà per un joc de mans d'un general, però no fracassarà la segona ni les que seguiràn a n'aquesta. Ben poca gent he trobat, en aquest món vostre, que no se m'hagi posat a riure a la cara quan m'han sentit contar la meua procedència. Els únics homes que escoltaren la meua història sense passar d'obrir una mica els ulls, foren, ja ho veieu, uns homes que vosaltres havíeu retirat de la circulació:

Elles, i unes quantes d'aquestes meravelloses dones vostres que m'han fet tocar el cel amb els dits i alhora m'han fet sentir el més dissortat de tots els homes. Me'n vaig de la Terra sense haver-les pogues entendre i per les poques coses que d'elles he après crec que vosaltres, i ara no parlo pas exclusivament per la policia, sou ben poca els que les heu enteses. Heu fet, en algunes coses, progressos considerables, però la vostra falla capital...son elles. Trobeu natural que una cara maca i unes cames ben fetes encomanin tota mena de diàbarats i us consoleu amb aquesta sentència: "Però si son tan boniques!". Heu fet, esteu fent encara, coses per elles, que nosaltres a Mars fa milenis que ja no fem, però jo dic com vosaltres: "Si son tan boniques!"

De totes les coses que he vist durant la meua curta estada entre vosaltres, la que més m'ha impressionat han estat elles. Al costat d'elles empal·leix qualsevolga altra cosa. Ni els vostres gratacels, ni els vostres monuments, ni els vostres savis, ni la indústria i el comerç, es poden posar al costat d'una ulls que vaig trobar a Ríó, unes dents a París, una cara a Nòpols, unes cames a Grècia, un tot a Barcelona... Saludeu-les a totes en nom meu i digueu-lis que un home d'un altre món ha sentit per elles, allò que cada dia podeu sentir vosaltres al veure-les i al sentir-les. Hi podeu afegir que aquest món vostre sense elles no tindria objecte i, entre altres coses, s'acabarí a molt aviat, i que me'n vaig enamorat de totes perquè trobo impossible enamorar-me d'una sola... En quant als que sortiren amb mi de la Gran Penitenciaría, aquests són el algun lloc del meu avió, camí de Mars...

El dia era serè i es veien, clars i perfilats, els contorns de dos continents separats pel blau intensíssim d'una mar que feia mil·lenis que carregada de paciència deixava que els homes, tan petits, seguíssim creient que eren els senyors del món. La sensació de tranquil·litat, després del trasbals passat, era total. I Grara Dorrel només mirava. Mirava amb tota la força dels seus ulls cel suunt, sempre cel suunt, en direcció a gairebé mig camí del més enllà on l'esperava el tercer acte d'aquell drama començat una anya abans quan entrà d'assagat a l'aparell d'Ultra Farra que sortia en direcció

a la Terra...

-Impossible...Impossible a n'aquestes altures!! -cridà quasi sense veu Grara Dorrei.

Mirà al seu darrers. Trobà que la cabina de comandament s'havia engrandit en proporcions extraordinàries. Una gernació de rostres coneguts el contemplaven rient, rient incansablement, ofegant amb el seu riure el ronc de l'avió. Gent que feia anys que no havia vist reia al costat d'amistats de feia poca mesos. Els primers policies que coneguà en ple Atlàntic; el Doctor Fergusson en funcions d'hip-notitzador únic; Tomàs Yllanoga, carregat amb bitllets de banc de tots els països; Andreu Milans, recitant, entre riella i riella, la història de cada segle; Ponç Adalbert obrint i tancant una caixa de forma imprecisa; Enric Pomeranz, acompanyat de les seves trenta esposes; Artur Mallart, amb un pa sota l'aixel·la; Vidal Verdier passant la maroma damunt la gentada; Enric Vilamarí, pilotant un vaixell miniatura; Robinson rient en cent llengües diferents... I encara l'Alcaid de la Gran Penitenciaría, Mr; Wellington, Pierre Coucou, Larsen amb tota la seva orquestra, el circ de John Cunatham, Angelo Scavone...I elles, elles, totes, d'Elena Rozzo a Joana Lati-mer, i els convidats del Nagoya Club, el públic dels teatres de Milà, Budapest i Barcelona...Schubert, el Vesuvi, Nàpols...I tots i tot reia a la vegada. Era enfolridor, irresistible, mortal de necessitat...

Grara Dorrei s'aferrà a palanques i comandadors, posà en joc tots els ressorts que transmetien velocitat a l'"Orio" com a recurs salvador per no veure ni sentir aquells que havia conegut durant la seva estada a la Terra. Tot debades. Tot. Seguien rient i enaven acostant-se senyalant-lo amb les mans estirades...

Quelcom s'obrí pas entre les tenebres del turmentat cervell de l'home de Mars.

-Oh, perquè no hi havia pensat abans...

I tombant-se a les seves amistats terrenals digué intentant alçar la veu damunt aquell temporal desfet de rialles:

-Ningú es riurà més de mi! I mai més no tornarà a riure cap de vosaltres...!

Esperà una segona l'efecte de les seves paraules. Ningú no en feu cabal. Llavors ell ajuntà el seu riure a la rialla general, però el seu riure desentonava, era nerviós, sec, aspre...S'alçà de la cadira de pilot i digué deixant de riure:

-Insensats, vosaltres ho heu volgut...Mai més tornareu a riure!!
i ara em toca a mi fer-ho...i riuré com mai heu sentit riure a ningú...Ja, ja, ja, ja, ja...Ja, ja, ja, ja, ja...

I arant d'una enorme ^{antella} ~~clau~~ anglesa començà, modern Hèrcules vingut d'un altre món, a donar cops posseït d'una ràbia immensa a tots els aparells que regulaven el moviment de l'"Orio". Un dels cops encertà, es veu, quelcom fonamental per l'estabilitat de l'avió i aquest emprengué una devallada furiosa, vertical primer i en

forma de barrina després. Centenars de crits deshumanitzats acompanyaven aquella devallada mortal. Uns pics nevats pujaven a velocitats llampaguejants a trobar l'"Orio" que començà a cremar d'algun lloc. El fum es feia cada segon més irrespirable. Però Grara Dorrei seguia rient i desfent mecanismes a cops de clau... Unes roques es veieren passar cel amunt. La fi de tot era qüestió de segons. De cinc. De quatre. De tres. De dos... I Grara Dorrei, home de mars, seguia rient bo i que era ja impossible respirar sub aquell fum...

...

-Grara!...Grara!...Però què téns? De què rius...què et passen?
 I amb la finestra ^{del jardí} de l'hort oberta que ja saps que quan a la fundi-
 ció treballen no s'hi pot estar de fum...Però què dimoni téns amb
 aquestes rialles?. No, si no els pots celebrar tu els fins de
 curs. Ells són joves, vols fer com ells i mira els resultats: Un dia
 enter fora de casa i dos al llit...

Grara Dorrei, catedràtic de Ciències Econòmiques de la Universi-
 tat de Gruendra passà uns moments mirant al sostre amb els ulls
 molt oberts. Es revingué, mirà a qui li havia acabat de parlar, i
 saltant del llit amb un crit formidable de:

-Lira!!!

s'abraçà a una senyora que passava la quarantena amb escreix, i que
 restà la mar de sorpresa d'aquella explosió d'entusiasme per ella
 del tot injustificada.

-Però que téns? què t'agafa, ara!

-Lira! Després de sis anys...Després de sis anys t'estranya?

Hí hagué una curta lluita. L'anomenada Lira no veu gaire clar
 aquelles demostracions d'afecte. Es més, les troba exagerades i
 així ho diu al seu marit.

-Després de sis anys? Estiga't quiet. D'en surten, ara, aquesta

sis anys?

-Però és que no vols recordar-te...

-De la vergonya de dos dies endarrera?

-Veiam, veiam, Lira...Aquí hi deu haver algun mal entès...O teu o meu. A veure:Així és que vam fer un mal aterratge? Així quan baixàvem rodant era a Mars i no a la Terra allà on anàvem de caps? I Fergusson i Enric Vilamarí i Rosetta Pellico...

-Ho veus, ho veus? Doncs, donotes i tot! i això a cinquanta anys amb tres criatures i tot un senyor professor d'Universitat!

-A veure, Lira, ja rondinaràs, ja hi haurà temps...El teu pare, l'únic que valia alguna cosa de la família, que per això es degué morir, fou la primera cosa que em digué quan li vaig parlar de casori. "M'hi ha que no poden viure sense anar mudades, aquesta, la meua filla, si no pogués rondinar es feriria"...Ara ja ho saps"...Però em cal aclarir quelcom a mi. Com hi vaig arribar jo, aquí?

-Tu? Si van portar-te, que no t'aguantaves.

-Així la caiguda fou sorollosa...Espèra't, ja explotaràs. Ara deixa'm dir. Encara que haguéssim caigut malament i per molt que t'agradi rondinar, crec que un home que ve d'un altre món es mereixia una altra rebuda, ei, dic jo.

-D'un altre món...I quin cinisme, Senyor! Això és aquesta joventut que t'ha pervertit. Tu no ho eres pas així abans. Tu...

En aquest moment entra a l'habitació un vailet roig com un fil

d'or.

-Pare, mare! L'orquestra. Ja ve l'orquestra, amb més músics! I ja fa temps que passen cotxes, i una gentada!

-Ram! Però, però que li heu donat menjar a n'aquest noi aquests sis anys que jo he estat fora? Si el trobo igual que quan me'n vaig anar...

-Ram -digué Lira- ves que ja sortia.

-Però d'on diem que surten aquests sis anys que has estat fora? Vols parlar clar d'una vegada?

-Lira, et repeteixo que aquí hi ha un mal entès. Senta! L'orquestra. Han fet tard, com sempre. Ja m'ho pensava... Nosaltres, segons diu, ja fa dos dies que som aquí i ara ens van a esperar.

-No, si sempre m'ho havia pensat que acabaries així. Ara, que no es pensava que hi acabessis tan aviat. No és únicament la vergonya que has perdut aquests vegada en el ja famós sopar dels estudiants, a aquesta vegada també has perdut la memòria. Que no saps quin dia som avui?

-Avui!

-Sí, avui. En tenim 30 i és el dia que Ults Ferrs empenen el seu viatge a la Terra.

-Com he anat això? A veure, Lira, repeteix-m'ho.

Lira li ho repetí.

-Així jo, d'on he vingut? On he estat tot aquest temps? Que pot-

ver...Quan dius que fa que n'és fora de casa?

-Fa dos dies que dorms després d'haver-ne passat un qui sap a on i amb qui sap qui.

I Grata Dorrei tancà i obrí els ulls una pila de vegades abans de tornar a fer un de la paraula. Com entre boires, recordà una festa: la de final de curs amb els estudiants. D'allò que estava segur, ell, és que la seva anada a la Terra tingué lloc després de la festa de fi de curs. Ara, doncs, impossible que, si Lira no l'enganyava, amb tres dies...A més a més Ram, Ram era igual que quan ell marxà...Si en veritat hagués estat sis anys fora, Ram els tindria en un lloc o altre aquests sis anys. I Lira i ell mateix. Es decidí a fer una nova pregunta.

-No es trobes canviat d'ençà que no m'havies vist, Lira?

-Sí, fa dos dies que m'n tinc d'anar a dormir a la cambra dels nois de pesta de licor que se sent aquí dins...

-Així...així ni he estat a presidí, ni m'he casat, ni...

-Però qui tinc jo per marit, Senyor!

-No, Lira, no tinguis por. Si no he passat sis anys fora de casa no tinguis por. Ni m'han agafat, ni les dones es metaven per mi...

-A cinquanta anys, poca-vergonya!

-Lira, una mica de bicarbonat m'anirà posant a to. Si és veritat que aquests darrers sis anys els he passat com sempre al costat teu, no hi ha res de res...Però m'ha semblat tan real tot...Jo tenia

poc més de trenta anys quan vaig entrar d'amagat a l'avió d'Uita Farra. L'aparell tingué un accident quan teníem la Terra a quatre passes, degut a una imprudència d'un general, i caigué en plens mar. De tots jo vaig ésser l'únic que vaig salvar-se... No hi tornaré més, Lira... Al cap i a la fi la festa de fi de curs té lloc unicament una vegada a l'any i ja saps que els estudiants boicotegen els professors que no assisteixen a la festa de fi de curs...

-Pare! Mare! Uita Farra! -digué a grans crits llur fill tornant a entrar a la cambra del licor com en digué durant una temporada Lira, muller del professor Dorrei.

Grara i Lira sortiren al balcó. Ell es tornà una mica vermell quan veié uns veïns a la balconada del davant. Les seves, moments després, eren dues banderetes més que volcaven pel sostre clar d'aquell memorable 30 de maig en honor de l'home més extraordinari que Mars havia produït.

El cotxe que portava el genial inventor es perdé carrer avall enmig d'una pluja de serpentines i papiers pintats. La gentada no el deixà de vitorejar fins que arribà a poques passes del seu fantàstic aparell que lluia el sol. Llavors tothom callà i ell, obrint els braços, digué:

-Ciutadans!... ..

Han passat uns dies. És la una de la tarda. Grera Dorrei arriba de la Universitat i porta el diari sota el braç.

-Han fet tard -diu a l'entrar.

-Qui? -pregunta Lira.

-Uita Farra. A la Terra acaba d'esclatar una nova guerra... Mira: I li mostra un gràfic a la primera plana del diari en el qual hi ha ja un esboç de front i, pintants amb colors, els probables països que prendran part en la contesa.

-Devegades, Lira, encara tinc els meus dubtes. Jo era un dels que l'havia d'evitar aquesta guerra.

-Apa, apa, a dinar... Mira, Proll s'ha de comprar un vestit nou, i demà passat vénen els de Gres a passar uns dies.

Grera Dorrei diu d'essa aquell dia.

-Pare, que estàs menjant en el teu plat...

-Eh? Ah, sí, perdona Ram...

I aquella nit, amb el diari estès al seu davant, Grera Dorrei comença a pensar i a pensar. Mai res li havia alterat l'esperit amb tanta de manera com aquells, segons ell, sis anys a la Terra, i, segons la seva muller, dos dies en la cambra del licor. Mecànicament es trobà amb l'estilogràfica a la mà i quan el dia entrava ell co-

mençava a escriure amb les coses d'aquella sis anys al cap...

Quan no sapigué què coses dir-ne més d'aquell seu viatge de sis anys que després d'haver-lo escrit li semblà més real que mai, les coses, a la Terra, segons la premsa de Mars, s'havien embolicat d'allò més i es temia per la sort de l'expedició d'Uta Farra. L'avió en el qual el famós savi inicià la travessia podia ésser semblant als del planeta gerà i qualsevol bel·ligerant podia prendre'l per un aparell de l'exèrcit enemic...I tot Mars començà a llençar missatges al cel demanant el parader d'Uta Farra i la seva gent. Darrera les senyals lluminoses i radiofòniques, pregunt primer i amenant després, seguiren els missatges per escrit en totes les llengües i xifres del planeta enviats en milers de milers de màquines especials que es llençaven a l'èspai en totes direccions per si Uta hagués vist les coses poc clares a la Terra i hagués decidit baixar a qualsevol altre lloc...

Quan Grara Dorrei tingué llesta la història d'aquella sis anys, li feu tanta il·lusió haver-la escrita que la donà a llegir al Rector de la Universitat de Gruandra, Mateu Trull. Mateu Trull era un savi de debó i, com a tal, un dels savis més desmemoriats que hi havia.

Prometé llegir la història de Grera i, en veritat, començà a llegir-la. I les coses anaren d'aquesta manera:

Mateu Trull tenia l'encàrrec oficial de revisar els textos dels missatges que Mars llençava pels camins dels estels per veure si algun d'aquells missatges arribava a mans dels expedicionaris d'Ultà. Aquella nit acabava de revisar una crida especial quin punt de destí era la Terra. Damunt la seva taula de treball hi havia, voltada de papers, una arqueta mètèlica amb missió de correu interplanetari. El Rector, esperant la son, que no en tenia mai, complia la promesa feta a Grera Dorrei de llegir-li la seva història. De tant en tant, pensant potser que es tractava de revisar correspondència sideral, feia unes anotacions al marge dels fulls manuscrits.

-Senyoret...

-Passi.

-Els de l'Oficina de Relacions Exteriors venen a recollir uns documents.

I Mateu Trull, amb tota la serietat del món, aplegà les 573 pàgines que Grera Dorrei havia escrit, les col·locà dins l'arqueta i entregant aquesta al seu majordom,

-Si és servit -li digué.

Estones més tard un raig de llum pujava cel amunt, com els estels, i milers d'ulls seguien, esperançats, la cursa de la màquina

volant.

